

T.C.

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**KİTAP OLARAK BASILAN WATTPAD
HİKÂYELERİNDEKİ DİNÎ VE AHLÂKÎ UNSURLARA
YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sevdenur GÜLEÇ SAĞLAM

BURSA, 2020

T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

KİTAP OLARAK BASILAN WATTPAD
HİKÂYELERİNDEKİ DİNÎ VE AHLÂKÎ UNSURLARA
YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Sevdenur GÜLEÇ SAĞLAM

Danışman

Prof. Dr. İsmail SAĞLAM

BURSA, 2020

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 09/08/2020

Tez Başlığı / Konusu: KİTAP OLARAK BASILAN WATTPAD HİKÂYELERİNDEKİ DİNÎ VE AHLÂKÎ UNSURLARA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ

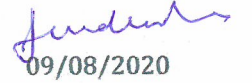
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 284 sayfalık kısmına ilişkin, 06/08/2020 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından (*Turnitin*)' aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 4'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

09/08/2020

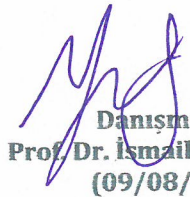
Adı Soyadı: Sevdener GÜLEÇ SAĞLAM

Öğrenci No: 701721023

Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri

Programı: Y. Lisans

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
Prof. Dr. İsmail SAĞLAM
(09/08/2020)

* Turnitin programına Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane web sayfasından ulaşılabilir.

Yemin Metni

Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak sunduğum “**Kitap Olarak basılan Wattpad Hikâyelerindeki Dinî ve Ahlâkî Unsurlara Yönelik İçerik Analizi**” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntuların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

09/08/2020

Sevdenur B.

Adı Soyadı : Sevdenur GÜLEÇ SAĞLAM

Öğrenci No : 701721023

Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri

Programı : Yüksek Lisans

Statüsü : Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : Sevdenur GÜLEÇ SAĞLAM
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Bilim Dalı : Din Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XXI + 311
Mezuniyet Tarihi : .... / .... / 2020
Tez Danışmanı : Prof. Dr. İsmail SAĞLAM

KİTAP OLARAK BASILAN WATTPAD HİKÂYELERİNDEKİ DİNÎ VE AHLÂKÎ UNSURLARA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ

Araştırmamızın ana unsuru olan Wattpad, 2006 yılında geliştirilmiş bir kitap okuma uygulamasıdır. Ülkemizde ve dünyada çoğunlukla çocuk ve gençler tarafından tercih edilen Wattpad uygulamasında, kullanıcılar özgün hikâyelerini bölüm bölüm yayınlamaktadır. Ülkemizde 2015 yılından itibaren, Wattpad'deki kullanıcılar tarafından ilgi gören hikâyeler kitap olarak basılmaktadır. Wattpad'de milyonlarca kez görüntülenen hikâyeler, kitap olarak basıldıklarında onlarca baskı yapmaktadır. Wattpad aracılığıyla basılan kitaplardan bazıları ise film veya dizi olarak çekilmektedir. Araştırmanın amacı, yüksek baskı sayılarına ulaşan Wattpad kitaplarının içeriklerini, dinî ve ahlâkî unsurlar açısından incelemektir. Araştırma içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırma için dini ve ahlaki unsurlara yönelik ana ve alt kategorilerden oluşan bir kodlama kılavuzu geliştirilmiş, uygulama sırasında gerekli görülen yerlerde kılavuza ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır. Araştırmada en yüksek baskı sayısına sahip 15 Wattpad kitabından 5'i dini ve ahlaki unsurlar açısından içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Buna göre, Wattpad kitaplarının çoğunlukla olumsuz ahlaki unsurlar içeren metinler olduğu tespit edilmiştir. İnanca yönelik dini unsurlar, ibadetlere yönelik dini unsurlar ve olumlu ahlaki unsurların, Wattpad kitaplarında son derece az tekrar ettiği gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Wattpad, Sosyal Medya, Dinî Unsurlar, Ahlâkî Unsurlar

ABSTRACT

Name and Surname : Sevdener GÜLEÇ SAĞLAM
University : Uludağ University
Institution : Social Science Institution
Field : Philosophy and Religious
Branch : Religious Education
Degree Awarded : Master
Page Number : XXI + 311
Degree Date : .... / .... / 2020
Supervisor : Prof. Dr. İsmail SAĞLAM

CONTENT ANALYSIS FOR RELIGIOUS AND MORAL ELEMENTS IN WATTPAD STORIES PRINTED AS A BOOK

Wattpad, which is the main element of our research, is a book reading application developed in 2006. In Wattpad application, which is mostly preferred by children and young people in our country and in the world, users publish their original stories section by section. The stories that readers are interested in Wattpad have been published as books in our country since 2015. Stories viewed millions of times on Wattpad make dozens of prints when printed as books. Some of those books are turned into movies or series. The aim of the research is to examine the contents of Wattpad books, which reach high numbers of prints, in terms of religious and moral aspects. The research is carried out by using the content analysis method. A coding guideline consisting of main and sub-categories for religious and moral elements has been developed for the research. When needed during the examination, some additions and deletions have been done in the guideline. In the research, 5 of the 15 Wattpad books with the highest number of prints were examined by content analysis method in terms of religious and moral factors. Accordingly, it has been found that Wattpad books are mostly texts with negative moral elements. Religious elements of faith, religious elements of worship and positive moral elements are observed to be extremely rare in Wattpad books.

ÖNSÖZ

Cep telefonundan kitap okuma fikriyle, 2006 yılında Kanada merkezli olarak geliştirilen Wattpad, günümüzde; dünyanın her yerinden kullanıcılara sahip bir sosyal medya uygulaması haline gelmiştir. Wattpad üzerinden yazılan hikâyelerin milyonlarca görüntülenme sayısına ulaşması, basılı Wattpad kitaplarının onlarca baskı yapması gibi etkenler Wattpad kitaplarının içeriklerine dair merak uyandırmaktadır. Araştırmamız Wattpad kitaplarının içeriğine dair bu merak duygusundan doğmuştur.

Wattpad kitaplarını içerik analizi yöntemiyle dini ve ahlaki unsurlar açısından incelediğimiz araştırmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sırasıyla; internet, sosyal medya ve Wattpad kavramlarının, tanımları, tarihçeleri, ülkemizde kullanım durumları ve olası etkileri aktararak, araştırmanın kavramsal çerçevesi çizilmeye çalışılmıştır. Özellikle Wattpad'in şirket politikalarının ortaya konduğu kısımların, bundan sonra Wattpad ile ilgili yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği umulmaktadır. Nitekim aktarılan bilgiler, Wattpad'in kendi web sitesinde verilen bilgilerin ve kurucularının demeçlerinin, Türkçeye çevrilerek derlenmesiyle elde edilmiştir. İkinci bölümde; içerik analizi yöntemiyle incelenen beş Wattpad kitabına ait bulgular aktarılmaktadır. Kitapların sıralaması, en eski basım tarihli olandan en yeniye doğru yapılmıştır. Her kitap için öncelikle yazar ve kitap hakkında tanıtıcı bilgilere yer verilmiş, ardından kodlama kılavuzunda belirlenen ana ve alt kategorilere ait veriler tablolar eşliğinde sunulmuştur. Bulgular; inanca yönelik dini unsurlar, ibadetlere yönelik dini unsurlar, olumlu ahlaki unsurlar ve olumsuz ahlaki unsurlar şeklinde, kodlama kılavuzunda belirlenen sıralamaya göre sunulmuştur. Üçüncü bölümde; Wattpad kitaplarından elde edilen bulgular, İslam literatüründeki karşılıkları açısından değerlendirilmiştir. Kitaplarda sıkça tekrar ettiği tespit edilen değerler, psikolojik ve pedagojik açıdan ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bölümde aktarılan değerlendirmeler, ana kategorilerin kitaplarda yer alma sıklığına göre sıralanarak sunulmuştur. Tezin sonuç bölümünde ise elde edilen bulgular tablolar ve grafikler eşliğinde özetlenmiş; konu ile ilgili araştırmacılar, eğitimciler ve ebeveynlere bazı önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmamızın, çocuk ve gençler tarafından ilgi gören metinlerin hangi dini ve ahlaki değerleri taşıdığını önemseyen ebeveynler ve eğitimciler için fayda sağlayacağı umulmaktadır.

Araştırma sürecinde bana sunduğu özgürlük ve gösterdiği nitelikli rehberlik için çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. İsmail SAğLAM'a Őukranlarımı sunuyorum. Ayrıca, hayat boyu maddi ve manevi olarak en büyük destekçilerim olan sevgili annem Ayşe GÜLEÇ'e ve babam İbrahim GÜLEÇ'e, canım kardeşlerim Zeyneb Rabia, Muhammed Talha ve Esmâ GÜLEÇ'e teşekkür ediyorum. Son olarak yüksek lisans tez döneminin başında hayatlarımızı birleştirdiğimiz sevgili eşim Mücahit Mustafa SAğLAM'a, hayatımın geri kalanında olduğu gibi tez yazım sürecimde de bana g veren sevgisi, anlayışı, sabrı ve desteği için çok teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	II
YEMİN METNİ	III
ÖZET.....	İV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ.....	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLOLAR	XVI
GRAFİKLER	XXII
KISALTMALAR	XXIII
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ.....	1
2. ARAŞTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ	3
3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI	4
4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	7
5. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	10
6. VARSAYIMLAR VE SINIRLILIKLAR	10
7. VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE VERİLERİN ANALİZİ.....	11

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. İNTERNET.....	14
1.1. TANIMI.....	14
1.2. TARİHÇESİ.....	14
1.3. TÜRKİYE’DEKİ TARİHİ	19
1.4. TÜRKİYE’DE İNTERNET KULLANIMI.....	21
1.5. ERGENLER AÇISINDAN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİYLE İNTERNET	24
2. SOSYAL MEDYA	27
2.1. TANIMI.....	27
2.2. ÖZELLİKLERİ.....	29
2.3. TARİHÇESİ.....	31

2.4. TÜRKİYE’DE SOSYAL MEDYA KULLANIMI	37
2.5. ERGENLER AÇISINDAN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİYLE SOSYAL MEDYA	40
3. WATTPAD.....	49
3.1. TANIMI.....	49
3.2. ÖZELLİKLERİ.....	49
3.3. TARİHÇESİ.....	55
3.4. WATTPAD’İN TÜRKİYE’DEKİ SEYRİ	62
3.5. ERGENLER AÇISINDAN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİYLE WATTPAD.....	67

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

1. KÖTÜ ÇOCUK	74
1.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ	74
1.2. KİTAPTA YER ALAN DİNÎ UNSURLAR	78
1.2.1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar	78
1.2.1.1. Allah İncasına Yönelik Unsurlar	79
1.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar	80
1.2.1.3. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar	81
1.2.1.4. Kader ile İlgili Unsurlar	83
1.2.2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar.....	83
1.2.2.1. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar.....	84
1.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR	84
1.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar.....	85
1.3.1.1. Utanma	85
1.3.1.2. Nezaket.....	86
1.3.1.3. Sözünde Durma	86
1.3.1.4. Kötü Söz Söylemeye Yergi	87
1.3.1.5. Dürüstlük	87
1.3.1.6. Gösterişten Uzak Durma	88
1.3.1.7. Müstehcenliğe Yergi	88

1.3.1.8. Kötü Alışkanlığa Yergi	89
1.3.1.9. Yardımseverlik	89
1.3.1.10. Şiddete Yergi	90
1.3.2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar	90
1.3.2.1. Müstehcenlik	91
1.3.2.2. Kötü Söz Söyleme	93
1.3.2.3. Şiddet.....	94
1.3.2.4. Kötü Alışkanlık	95
1.3.2.5. Anne-Babaya Saygısızlık	98
1.3.2.6. Yalancılık	99
1.3.2.7. Gıybet	100
1.3.2.8. İkiyüzlülük.....	100
1.3.2.9. İntikam.....	101
1.3.2.10. Utanmaya Yergi	101
1.3.2.11. Tecessüs.....	102
1.3.2.12. Kıskançlık.....	102
1.3.2.13. Kötülüğe Övgü	103
2. 4N1K	103
2.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ	103
2.2. KİTAPTA YER ALAN DİNÎ UNSURLAR	108
2.2.1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar	108
2.2.1.1. Allah İncasına Yönelik Unsurlar	110
2.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar	114
2.2.1.3. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar.....	115
2.2.1.4. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar	115
2.2.1.5. Kader ile İlgili Unsurlar	116
2.2.2. İbadetlere Yönelik Unsurlar	117
2.2.2.1. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar	118
2.2.2.2. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar	119
2.2.2.3. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar.....	119
2.2.2.4. İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar	121
2.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR	123

2.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar.....	123
2.3.1.1. Sözünde Durma	123
2.3.1.2. Utanma	124
2.3.1.3. Dürüstlük	124
2.3.1.4. Nezaket	125
2.3.1.5. Müstehcenliğe Yergi	125
2.3.2.Olumsuz Ahlâkî Unsurlar	126
2.3.2.1. Kötü Söz Söyleme	126
2.3.2.2. Müstehcenlik	128
2.3.2.3. Kötü Alışkanlık	130
2.3.2.4. Şiddet.....	131
2.3.2.5. Yalancılık	132
2.3.2.6. Anne-Babaya Saygısızlık	133
2.3.2.7. Gıybet	133
2.3.2.8. Kibir.....	134
3. PSİKOPAT	134
3.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ	134
3.2. KİTAPTA YER ALAN DİNÎ UNSURLAR	137
3.2.1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar	137
3.2.1.1. Allah İncasına Yönelik Unsurlar	138
3.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar.....	140
3.2.1.3. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar	140
3.2.1.4. Kader ile İlgili Unsurlar	142
3.2.2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar.....	142
3.2.2.1. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar.....	143
3.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR	144
3.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar.....	144
3.3.1.1. Utanma	144
3.3.1.2. Nezaket	145
3.3.1.3. Kötü Alışkanlığa Yergi	146
3.3.1.4. Şiddete Yergi	146
3.3.1.5. Yardımseverlik	147

3.3.1.6. Sabır.....	147
3.3.1.7. Kötü Söz Söylemeye Yergi	148
3.3.1.8. Güvenilir Olmak.....	148
3.3.2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar	149
3.3.2.1. Kötü Söz Söyleme	149
3.3.2.2. Müstehcenlik	150
3.3.2.3. Şiddet.....	151
3.3.2.4. Kötü Alışkanlık	152
3.3.2.5. Yalancılık	154
3.3.2.6. Alay Etme.....	154
3.3.2.7. Kibir.....	155
3.3.2.8. Kıskançlık.....	155
3.3.2.8. İntikam.....	156
3.3.2.9. Gıybet	156
3.3.2.10. Anne-Babaya Saygısızlık	156
4. GÖZLÜK.....	157
4.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ	157
4.2. KİTAPTA YER ALAN DİNÎ UNSURLAR	160
4.2.1. İnanca Yönelik Unsurlar	161
4.2.1.1. Allah İncasına Yönelik Unsurlar	162
4.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar.....	165
4.2.1.3. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar.....	165
4.2.1.4. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar	166
4.2.1.5. Kader ile İlgili Unsurlar	167
4.2.2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar.....	167
4.2.2.1. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar	168
4.2.2.2. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar	169
4.2.2.3. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar.....	169
4.2.2.4. İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar	170
4.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR	171
4.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar.....	172
4.3.1.1. Nezaket.....	172

4.3.1.2. Utanma	173
4.3.1.3. Yardımseverlik	173
4.3.1.4. Kötü Söz Söylemeye Yergi	174
4.3.1.5. Kötü Alışkanlığa Yergi	174
4.3.2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar	174
4.3.2.1. Kötü Söz Söyleme	175
4.3.2.2. Kötü Alışkanlık	176
4.3.2.3. Müstehcenlik	178
4.3.2.4. Şiddet.....	179
4.3.2.5. Yalancılık	180
4.3.2.6. Alay Etme	180
4.3.2.7. Gıybet	181
4.3.2.8. Kıskançlık.....	181
4.3.2.9. Tecessüs.....	182
4.3.2.10. Anne-Babaya Saygısızlık	182
5. DELİ	183
5.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ	183
5.2. KİTAPTA YER ALAN DİNÎ UNSURLAR	186
5.2.1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar	186
5.2.1.1. Allah İncına Yönelik Unsurlar	188
5.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar.....	192
5.2.1.3. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar.....	193
5.2.1.4. Peygamberler ile İlgili Unsurlar	194
5.2.1.5. Ahiret İncına Yönelik Unsurlar	195
5.2.1.6. Kader ile İlgili Unsurlar	197
5.2.2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar.....	197
5.2.2.1. Namaz İbadeti ile İlgili Unsurlar	199
5.2.2.2. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar	201
5.2.2.3. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar	202
5.2.2.4. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar.....	203
5.2.2.5. İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar.....	203
5.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR	205

5.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar.....	206
5.3.1.1. Nezaket.....	206
5.3.1.2. Utanma.....	207
5.3.1.3. Dürüstlük.....	207
5.3.1.4. Müstehcenliğe Yergi.....	208
5.3.1.5. Güvenilir Olmak.....	208
5.3.1.6. Yardımseverlik.....	209
5.3.1.7. Sabır.....	209
5.3.1.8. Sözünde Durma.....	210
5.3.1.9. Kin Gütme Yergi.....	210
5.3.1.10. Şiddete Yergi.....	211
5.3.1.11. Gıybete Yergi.....	211
5.3.1.12. Kötü Söz Söylemeye Yergi.....	211
5.3.1.13. Kötülüğe Yergi.....	212
5.3.1.14. Ön yargıya Yergi.....	212
5.3.1.15. Azla Yetinme.....	213
5.3.1.16. Mahremiyete Saygı.....	213
5.3.1.17. Çevre Ahlakı.....	214
5.3.2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar.....	214
5.3.2.1. Kötü Söz Söyleme.....	214
5.3.2.2. Müstehcenlik.....	216
5.3.2.3. Şiddet.....	217
5.3.2.4. Yalancılık.....	218
5.3.2.5. Kötü Alışkanlık.....	218
5.3.2.6. Hırsızlık.....	220
5.3.2.7. Gıybet.....	221
5.3.2.8. Tecessüs.....	221
5.3.2.9. Kıskançlık.....	222
5.3.2.10. Anne-Babaya Saygısızlık.....	222
5.3.2.11. İntikam.....	223
5.3.2.12. Kin Gütme.....	223

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

WATTPAD KİTAPLARINDA DİNÎ VE AHLÂKÎ UNSURLARIN İŞLENİŞİNİN DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

1. WATTPAD KİTAPLARINDA OLUMSUZ AHLÂKÎ UNSURLAR.....	225
2. WATTPAD KİTAPLARINDA İNANCA YÖNELİK DİNÎ UNSURLAR.....	254
3. WATTPAD KİTAPLARINDA İBADETLERE YÖNELİK DİNÎ UNSURLAR..	269
4. WATTPAD KİTAPLARINDA OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR.....	279
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	284
SONUÇ	284
ÖNERİLER	296
KAYNAKÇA	298
EK – 1 KODLAMA KILAVUZU	306
EK – 2 KODLAMA FORMU	312

TABLULAR

Tablo 1. Baskı Sayılarına Göre Türkiye'de Yayınlanan Wattpad Kitapları.....	11
Tablo 2. 10 ve Daha Fazla Baskı Sayısına Ulaşan Wattpad Kitapları.....	12
Tablo 3. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Kitaplar	12
Tablo 4. Kötü Çocuk Dini Unsurlar Genel Tablo	77
Tablo 5. Kötü Çocuk Ahlakî Unsurlar Genel Tablo	77
Tablo 6. İnanca Yönelik Dini Unsurlar.....	78
Tablo 7. Allah İncasına Yönelik Unsurlar.....	79
Tablo 8. Melekler ile İlgili Unsurlar	80
Tablo 9. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar.....	81
Tablo 10. Kader ile İlgili Unsurlar	83
Tablo 11. İbadetlere Yönelik Dini Unsurlar	83
Tablo 12. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar.....	84
Tablo 13. Olumlu Ahlâkî Unsurlar – Olumsuz Ahlâkî Unsurlar	84
Tablo 14. Utanma.....	85
Tablo 15. Nezaket	86
Tablo 16. Sözünde Durma.....	86
Tablo 17. Kötü Söz Söylemeye Yergi	87
Tablo 18. Dürüstlük	87
Tablo 19. Gösterişten Uzak Durma.....	88
Tablo 20. Müstehcenliğe Yergi.....	88
Tablo 21. Kötü Alışkanlığa Yergi.....	89
Tablo 22. Yardımseverlik.....	90
Tablo 23. Şiddete Yergi	90
Tablo 24. Müstehcenlik.....	91
Tablo 25. Kötü Söz Söyleme	93
Tablo 26. Şiddet	94
Tablo 27. Kötü Alışkanlıklar.....	95
Tablo 28. Kötü Alışkanlık ile İlgili Ayrıntılı Tablo.....	96
Tablo 29. Anne-Babaya Saygısızlık.....	98
Tablo 30. Yalancılık.....	99
Tablo 31. Gıybet.....	100
Tablo 32. İkiyüzlülük	101
Tablo 33. İntikam	101
Tablo 34. Utanmaya Yergi.....	101
Tablo 35. Tecessüs.....	102
Tablo 36. Kıskançlık	102
Tablo 37. Kötülüğe Övgü.....	103
Tablo 38. 4N1K Dinî Unsurlar Genel Tablo.....	108
Tablo 39. 4N1K Ahlâkî Unsurlar Genel Tablo.....	108
Tablo 40. İnanca Yönelik Dini Unsurlar.....	109
Tablo 41. Allah İncasına Yönelik Unsurlar.....	110
Tablo 42. "Allah" İfadesinin Yer Aldığı Temalar.....	111
Tablo 43. "Tanrı, Tanrıça, Zeus" İfadelerinin Yer Aldığı Temalar	112
Tablo 44. Melekler ile İlgili Unsurlar	114
Tablo 45. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar	115
Tablo 46. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar	115

Tablo 47. Kader ile İlgili Unsurlar	116
Tablo 48. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar	117
Tablo 49. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar	118
Tablo 50. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar	119
Tablo 51. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar	119
Tablo 52. "Günah" İfadesi.....	121
Tablo 53. "Namahrem" ve "Çarpılmak" İfadeleri	122
Tablo 54. Olumlu Ahlâkî Unsurlar – Olumsuz Ahlâkî Unsurlar	123
Tablo 55. Sözünde Durma.....	124
Tablo 56. Utanma.....	124
Tablo 57. Dürüstlük	124
Tablo 58. Nezaket	125
Tablo 59. Müstehcenliğe Yergi.....	125
Tablo 60. Kötü Söz Söyleme	127
Tablo 61. Müstehcenlik.....	128
Tablo 62. Kötü Alışkanlıklar.....	130
Tablo 63. Kötü Alışkanlık ile İlgili Ayrıntılı Tablo.....	130
Tablo 64. Şiddet	131
Tablo 65. Yalancılık.....	132
Tablo 66. Anne-Babaya Saygısızlık.....	133
Tablo 67. Gıybet.....	134
Tablo 68. Kibir	134
Tablo 69. Psikopat Dinî Unsurlar Genel Tablo.....	137
Tablo 70. Psikopat Ahlâkî Unsurlar Genel Tablo	137
Tablo 71. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar.....	138
Tablo 72. Allah İnancına Yönelik Unsurlar	138
Tablo 73. "Allah" İfadesinin Yer Aldığı Temalar	139
Tablo 74. Melekler ile İlgili Unsurlar	140
Tablo 75. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar	140
Tablo 76. Kader ile İlgili Unsurlar	142
Tablo 77. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar	142
Tablo 78. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar	143
Tablo 79. Olumlu Ahlâkî Unsurlar - Olumsuz Ahlâkî Unsurlar.....	144
Tablo 80. Utanma.....	145
Tablo 81. Nezaket	145
Tablo 82. Kötü Alışkanlığa Yergi.....	146
Tablo 83. Şiddete Yergi	146
Tablo 84. Yardımseverlik.....	147
Tablo 85. Sabır	147
Tablo 86. Kötü Söz Söylemeye Yergi	148
Tablo 87. Güvenilir Olmak	148
Tablo 88. Kötü Söz Söyleme	149
Tablo 89. Müstehcenlik.....	150
Tablo 90. Şiddet	151
Tablo 91. Kötü Alışkanlıklar.....	152
Tablo 92. Kötü Alışkanlıklar ile İlgili Ayrıntılı Tablo.....	153
Tablo 93. Yalancılık.....	154
Tablo 94. Alay Etme	154

Tablo 95. Kibir.....	155
Tablo 96. Kıskançlık.....	155
Tablo 97. İntikam.....	156
Tablo 98. Gıybet.....	156
Tablo 99. Anne-Babaya Saygısızlık.....	156
Tablo 100. Gözlük Dinî Unsurlar Genel Tablo.....	160
Tablo 101. Ahlâkî Unsurlar Genel Tablo.....	160
Tablo 102. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar.....	161
Tablo 103. Allah İncasına Yönelik Unsurlar.....	162
Tablo 104. Melekler ile İlgili Unsurlar.....	165
Tablo 105. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar.....	165
Tablo 106. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar.....	166
Tablo 107. Kader ile İlgili Unsurlar.....	167
Tablo 108. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar.....	168
Tablo 109. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar.....	168
Tablo 110. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar.....	169
Tablo 111. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar.....	169
Tablo 112. Kurban İbadeti ile İlgili İfadeler.....	171
Tablo 113. "Günah" İfadesi.....	171
Tablo 114. Olumlu Ahlâkî Unsurlar - Olumsuz Ahlâkî Unsurlar.....	172
Tablo 115. Nezaket.....	172
Tablo 116. Utanma.....	173
Tablo 117. Yardımseverlik.....	173
Tablo 118. Kötü Söz Söylemeye Yergi.....	174
Tablo 119. Kötü Alışkanlığa Yergi.....	174
Tablo 120. Kötü Söz Söyleme.....	175
Tablo 121. Kötü Alışkanlıklar.....	176
Tablo 122. Kötü Alışkanlık ile İlgili Ayrıntılı Tablo.....	177
Tablo 123. Müstehcenlik.....	178
Tablo 124. Şiddet.....	179
Tablo 125. Yalancılık.....	180
Tablo 126. Alay Etme.....	180
Tablo 127. Gıybet.....	181
Tablo 128. Kıskançlık.....	181
Tablo 129. Tecessüs.....	182
Tablo 130. Anne-Babaya Saygısızlık.....	182
Tablo 131. Deli Dinî Unsurlar Genel Tablo.....	185
Tablo 132. Deli Ahlâkî Unsurlar Genel Tablo.....	186
Tablo 133. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar.....	187
Tablo 134. Allah İncasına Yönelik Unsurlar.....	188
Tablo 135. "Allah" İfadesinin Yer Aldığı Temalar.....	189
Tablo 136. Melekler ile İlgili Unsurlar.....	192
Tablo 137. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar.....	193
Tablo 138. Peygamberler ile İlgili Unsurlar.....	194
Tablo 139. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar.....	195
Tablo 140. Kader ile İlgili Unsurlar.....	197
Tablo 141. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar.....	198
Tablo 142. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar.....	199

Tablo 143. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar.....	201
Tablo 144. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar	202
Tablo 145. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar	203
Tablo 146. Kuran-ı Kerim Okumak ile İlgili İfadeler.....	203
Tablo 147. Kurban İbadeti ile İlgili İfadeler	204
Tablo 148. "Günah" ve "Sevap" İfadeleri	204
Tablo 149. Dini Nikâh ile İlgili İfadeler	205
Tablo 150. Olumlu Ahlâkî Unsurlar - Olumsuz Ahlâkî Unsurlar.....	206
Tablo 151. Nezaket	207
Tablo 152. Utanma.....	207
Tablo 153. Dürüstlük	207
Tablo 154. Müstehcenliğe Yergi.....	208
Tablo 155. Güvenilir Olmak	209
Tablo 156. Yardımseverlik	209
Tablo 157. Sabır	209
Tablo 158. Sözünde Durma.....	210
Tablo 159. Kin Gütme Yergi.....	210
Tablo 160. Şiddete Yergi	211
Tablo 161. Gıybet Yergi.....	211
Tablo 162. Kötü Söz Söylemeye Yergi.....	211
Tablo 163. Kötülüğe Yergi	212
Tablo 164. Önyargıya Yergi	212
Tablo 165. Azla Yetinme	213
Tablo 166. Mahremiyete Saygı	213
Tablo 167. Çevre Ahlakı	214
Tablo 168. Kötü Söz Söyleme	215
Tablo 169. Müstehcenlik.....	216
Tablo 170. Şiddet	217
Tablo 171. Yalancılık.....	218
Tablo 172. Kötü Alışkanlıklar.....	219
Tablo 173. Kötü Alışkanlık Ayrıntılı Tablo.....	219
Tablo 174. Hırsızlık	220
Tablo 175. Gıybet.....	221
Tablo 176. Tecessüs	221
Tablo 177. Kıskançlık	222
Tablo 178. Anne-Babaya Saygısızlık.....	222
Tablo 179. İntikam	223
Tablo 180. Kin Gütme.....	223
Tablo 181. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumsuz Ahlâkî Unsurlar ve Sayıları	227
Tablo 182. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen İnanca Yönelik Dini Unsurlar ve Sayıları	254
Tablo 183. İncelenen Kitaplarda Allah İncancına Yönelik Olumsuz İfade Sayısı	255
Tablo 184. İncelenen Kitaplarda Allah İncancına Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	255
Tablo 185. İncelenen Kitaplarda Allah İncancına Yönelik Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	256
Tablo 186. İncelenen Kitaplarda Ahiret İncancına Yönelik Olumsuz İfade Sayısı.....	259

Tablo 187. İncelenen Kitaplarda Ahiret İncancına Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	260
Tablo 188. İncelenen Kitaplarda Ahiret İncancına Yönelik Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	261
Tablo 189. İncelenen Kitaplarda Kader ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı	263
Tablo 190. İncelenen Kitaplarda Kader ile İlgili Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	263
Tablo 191. İncelenen Kitaplarda Kader ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	263
Tablo 192. İncelenen Kitaplarda Melekler ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı	265
Tablo 193. İncelenen Kitaplarda Melekler ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Temalar	265
Tablo 194. İncelenen Kitaplarda Kutsal Kitaplar ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı	266
Tablo 195. İncelenen Kitaplarda Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	267
Tablo 196. İncelenen Kitaplarda Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	267
Tablo 197. İncelenen Kitaplarda Peygamberler ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı.....	268
Tablo 198. İncelenen Kitaplarda Peygamberler ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Temalar	268
Tablo 199. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen İbadetlere Yönelik Dini Unsurlar ve Sayıları	270
Tablo 200. İncelenen Kitaplarda Dua Etmek ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı.....	270
Tablo 201. İncelenen Kitaplarda Dua İbadetine Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	271
Tablo 202. İncelenen Kitaplarda Dua İbadetine Yönelik Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	271
Tablo 203. İncelenen Kitaplarda Ahiret İncancına Yönelik Olumsuz İfade Sayısı.....	272
Tablo 204. İncelenen Kitaplarda Namaz İbadetine Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	273
Tablo 205. İncelenen Kitaplarda Namaz İbadetine Yönelik Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	273
Tablo 206. İncelenen Kitaplarda Oruç İbadeti ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı.....	274
Tablo 207. İncelenen Kitaplarda Oruç İbadeti ile İlgili Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	275
Tablo 208. İncelenen Kitaplarda Oruç İbadeti ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	275
Tablo 209. İncelenen Kitaplarda İbadetlere Yönelik Diğer Unsurlar ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı.....	276
Tablo 210. İncelenen Kitaplarda İbadetlere Yönelik Diğer Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	276
Tablo 211. İncelenen Kitaplarda İbadetlere Yönelik Diğer Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	277
Tablo 212. İncelenen Kitaplarda Hac ve Umre İbadetlerine Yönelik Unsurlar ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı	277
Tablo 213. İncelenen Kitaplarda Hac ve Umre ile İlgili Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar	278

Tablo 214. İncelenen Kitaplarda Hac ve Umre ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar	278
Tablo 215. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumlu Ahlâkî Unsurlar ve Sayıları ..	279
Tablo 216. Wattpad Kitaplarında En Sık Rastlanan Olumsuz Ahlâkî Unsurların Karşıtları Olan Olumlu Ahlâkî Unsurlara Göre İncelenmesi.....	282
Tablo 217. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumsuz Ahlâkî Unsurlar ve Sayıları	286
Tablo 218. İncelenen Kitaplarda En Sık Yer Alan 3 Olumsuz Ahlâkî Unsur ve Sayıları	286
Tablo 219. Wattpad Kitaplarında İnanca Yönelik Unsurların Yer Alma Sayıları.....	288
Tablo 220. Wattpad Kitaplarında İbadetlere Yönelik Unsurların Yer Alma Sayıları...	290
Tablo 221. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Ahlâkî Unsurların Sayıları.....	292
Tablo 222. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumlu Ahlâkî Unsurlar ve Sayıları ..	292
Tablo 223. İncelenen Kitaplarda En Sık Yer Alan 3 Olumsuz Ahlâkî Unsur ve Sayıları	293

GRAFİKLER

Grafik 1. Wattpad Kitaplarında, Dinî ve Ahlâkî Unsurlar	224
Grafik 2. Wattpad Kitaplarında Tespit Edilen Olumsuz Ahlâkî Unsurların Yer Alma Yüzdeleri	228
Grafik 3. Kitaplara Göre Ana Kategorilerin Yer Alma Sıklığı	285
Grafik 4. Wattpad Kitaplarında Öne Çıkan Olumsuz Ahlâkî Unsurlar	287
Grafik 5. İnanca Yönelik Unsurların Kullanımı – Kitaplara Göre Genel Grafik.....	289
Grafik 6. İnanca Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımı – Kitaplara Göre Genel Grafik	289
Grafik 7. İbadetlere Yönelik Unsurların Kullanımı – Kitaplara Göre Genel Grafik ...	291
Grafik 8. İnanca Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımı – Kitaplara Göre Genel Grafik	291
Grafik 9. Wattpad Kitaplarında Öne Çıkan Olumsuz Ahlâkî Unsurlar	293

KISALTMALAR

DARPA: Defence Advanced Research Project (Savunma Bakanlığı İleri Araştırma Projeleri Ajansı)

ARPANET: İleri Araştırma Projeleri Ajansı Yerel Ağı

IP: Internet Protocol (İnternet Protokolü)

TCP: (Transmission Control Protocol) İletim Kontrol Protokolü

DNS: Domain Name System (Alan Adları Sistemi)

WWW: World Wide Web

NSFNet: Ulusal Bilim Vakfı Ağı

ODTÜ: Orta Doğu Teknik Üniversitesi

TURNET: Türkiye Ulusal İnternet Altyapı Ağı

DKAB: Din Kùltürü ve Ahlâk Bilgisi

İHL: İmam Hatip Lisesi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Sosyal medya uygulamaları, her geçen gün yaygınlaşmaktadır. Onlarca uygulamanın içinden, kullanıcılarına kendi hikâyelerini yazma, başkaları tarafından yazılan hikâyeleri okuma ve yorumlama gibi olanaklar sunan Wattpad ise; özellikle ortaokul ve lise çağındaki ergenler tarafından sıkça tercih edilen bir uygulamadır.¹ Kanada menşeli bu uygulamanın, dünya genelinde en çok kullanıldığı üçüncü ülke Türkiye'dir.² Wattpad uygulamasının yayınladığı istatistiklere göre, uygulamanın kullanıcılarının % 90'ı, 2000 ve sonrasında doğan Z kuşağına ait bireylerden oluşmaktadır.³ Ergenlik dönemindeki bireyler tarafından sıklıkla tercih edilen bu uygulamanın, onlara ne tür içerikler sunduğunu bilmek yetişkinler için önemlidir. Nitekim ergenlik, bireylerin karakter gelişimi için kritik dönemlerdendir.⁴

Dünya genelinde; Wattpad'de yayınlandıktan sonra kitap olarak basılan ilk hikâye, Beth Reekles adlı 17 yaşındaki bir genç kıza aittir. "Kissing Both" adlı bu hikâye, Amerika'nın en ünlü yayınevlerinden biri tarafından basılmıştır.⁵ Türkiye'de ise Wattpad'in kendi yazarlarını üretmeye başlaması, 2015 yılında Büşra Küçük'e ait *Kötü Çocuk* adlı hikâyenin basılmasıyla gerçekleşmiştir. Türkiye'de, Wattpad'de yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan yüzlerce eser bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları, uygulamada yakaladığı başarıyı matbu halinde sürdürmezken bazıları ise yüksek satış rakamlarına ulaşarak onlarca baskı yapmıştır.

Bireylerin kimlik inşasında büyük önem taşıyan ergenlik yılları, dinî ve ahlâkî değerlerin benimsenmesi açısından da son derece kritik bir dönemdir. Bireyin içinde yetiştiği aile ve sosyal ortamın yanında, okudukları ve seyrettikleri de dinî ve ahlâkî gelişimine etkide bulunan faktörlerdendir. Bu sebeple ergenler tarafından ilgiyle okunan

---

¹ Aytekin, Yavuz, a.g.m., s. 507.

² Merve Kara, "Türkiye, 3 Milyon Kullanıcısıyla Wattpad'in En Popüler Olduğu Üçüncü Pazar", *Webrazzi*, 12.11.2015, <https://webrazzi.com/2015/11/12/turkiye-3-milyon-kullanicisiyla-wattpadin-en-populer-oldugu-ucuncu-pazar/>. (16.01.2020).

³ "About Wattpad | Wattpad HQ", *Wattpad*, <https://company.wattpad.com/>. (10.02.2020).

⁴ Yankı Yazgan, *99 Sayfada Ergenlikten Gençliğe*, Didem Ünsal, 5. b., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018, s. 9.

⁵ "Stories. They're Who We Were.", *Wattpad Company*, <https://company.wattpad.com/>, s. 2, (02.06.2020).

bu kitapların içeriklerinin, dinî ve ahlâkî yönden incelenmesinin önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Çoğunluğu ergenlik döneminde olan okurların, Wattpad kitaplarını okumayı, hiçbir zorunlulukları olmamasına rağmen tercih etmeleri de meselenin bir başka yönünü gözler önüne sermektedir. Eğitim sürecinde, merak unsurunun büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Öğrencinin merakının diri tutulması, öğrenmenin gerçekleşmesine katkı sağlayan en önemli faktörlerdendir. Wattpad aracılığıyla popüler olan kitaplar, okulların okuma listelerinde yer alan veya işlenen derslerin müfredatında bulunan okunması gereken kitaplar değildir. Çocuklar ve gençler bu kitapları okumayı tamamen kendi istekleri doğrultusunda tercih etmektedir. Merakla başlayan okuma süreci sonunda, öğrenmenin kalıcı şekilde gerçekleşmesi beklenen bir durumdur. Öyleyse eğitimciler ve ebeveynler açısından, ergenlerin bu kitaplardan neler öğrenebileceği konusu önem taşımaktadır.

Araştırmamızın ana unsurunu oluşturan Wattpad uygulamasının, ülkemizde 13-17 yaş aralığındaki çocuklar tarafından yaygın şekilde kullanıldığı iletilmektedir.⁶ Kullanıcıların özendikleri ama yaşayamadıkları hayatları okumak için Wattpad kullandıkları aktarılmaktadır. Ayrıca Wattpad hikâyelerinin çoğunun; +18 içerikler, argo kelimeler ve şiddet içerikli sahneler barındırdığı ifade edilmektedir.⁷ Ergenlerin Wattpad'i belli bir süre yoğun şekilde kullandıktan sonra, uygulamaya olan ilgilerinin yavaş yavaş azaldığı belirtilmektedir. Sonuçta bir kullanıcı uygulamayı aktif olarak birkaç yıl kullanmış olmaktadır. Fakat bu sürede Wattpad hikâyeleri aracılığıyla maruz kalınan mesajların, kullanıcıların düşünme biçimlerini şekillendirebileceğine dikkat çekilmektedir. Böylece birkaç yıllık yoğun kullanımda aktarılan değerler, çocuk ve gençlerin tüm hayatlarını etkisi altına alabilecektir.⁸ Gençlerin sorun çözme yöntemlerini ve birbirleri üzerindeki etkilerini gözlemlemek, Wattpad'in incelmeye tabi tutulmasının gereklerinden biri olarak zikredilmektedir.⁹

---

⁶ Mesut Aytekin, Bilge Berika Yavuz, "Wattpad'in Lisede Eğitim Gören Kız Öğrenciler Üzerindeki Etkisi", *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, C. 5, S. 8, (2019), s. 507.

⁷ Aytekin, Yavuz, a.g.m., ss. 507-510.

⁸ a.g.m., ss. 510-512.

⁹ Meral Ağır, "Teknolojinin Yeni Bağımlılık Uygulaması ve Riskleri: Wattpad", *3. Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi*, ed. Mehmet Dinç, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 2016, s. 316.

Yapılan araştırmalarda Wattpad kitaplarının, şiddet, sigara, alkol ve madde kullanımını, erken cinsel deneyim gibi olumsuz örnek oluşturabilecek unsurlar içerdiği tespit edilmiştir.¹⁰ Ayrıca bizzat kullanıcıların Wattpad’deki hikâyelerin müstehcen içerikler barındırdığına dair yorumlarda bulunması dikkat çekicidir.¹¹ Bahsi geçen araştırma sonuçları, Wattpad kitaplarının dinî ve ahlâkî yönden problemlili içeriklere sahip olduğu düşüncesini uyandırmaktadır. Araştırmamızın problemi, bu düşünceden doğmuştur. “Acaba ölkemizde yazılan Wattpad kitapları, dinî ve ahlâkî değerlerimizi ne ölçüde yansıtmaktadır? Wattpad kitaplarında, inanca ve ibadetlere yönelik dini unsurlar ne ölçüde yer almaktadır? Kitaplarda yer alan inanç ve ibadet unsurlarının işlenişi, bu unsurların İslam literatüründeki yerleri ile ne derece örtüşmektedir? Wattpad kitapları, hangi olumlu ve olumsuz ahlâkî unsurları içermektedir? Ahlâkî unsurların işlenişinde, olumlu veya olumsuz ahlâkî unsurlardan hangisi öne çıkmaktadır?” soruları, araştırmamızın problemini oluşturmaktadır.

Özetleyecek olursak; Wattpad uygulamasında rağbet gördükten sonra kitap olarak basılan, matbu haliyle 15 ve daha yüksek baskı sayısına ulaşan Wattpad hikâyelerinin, dinî ve ahlâkî unsurlar açısından incelenmesi, araştırmamızın ana problemini oluşturmaktadır. Araştırmamızın alt problemlerini ise Wattpad kitaplarında okurların dinî ve ahlâkî unsurlarla karşılaşıp karşılaşmadığı, hangi dinî ve ahlâkî unsurların ne ölçüde kitaplarda kendine yer bulduğu oluşturmaktadır.

2. ARAşTIRMANIN ALT PROBLEMLERİ

Araştırmanın alt problemleri şunlardır:

Wattpad’de yayınlandıktan sonra kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri dinî unsurlar içermekte midir?

Wattpad’de yayınlandıktan sonra kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri; hangi dinî unsurları, ne sıklıkta içermektedir?

Wattpad’de yayınlandıktan sonra kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri, ahlâkî unsurlar içermekte midir?

---

¹⁰ Ağır, “Teknolojinin Yeni Bağımlılık Uygulaması ve Riskleri: Wattpad”, s. 321.

¹¹ Sümeyye Konuk, “Gençlerin Okuma ve Yazma Alışkanlıklarındaki Değişimlerin İncelenmesi”, *SDU International Journal of Educational Studies*, C. 5, S. 2, (2018), ss. 20-21.

Wattpad’de yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri; hangi olumlu ahlâkî unsurları, ne sıklıkta içermektedir?

Wattpad’de yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri; hangi olumsuz ahlâkî unsurları, ne sıklıkta içermektedir?

3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Araştırmamız, Wattpad uygulamasında yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan eserlerin içerdikleri dinî ve ahlâkî unsurların sayısal verilerle ortaya konması açısından önem taşımaktadır. Wattpad uygulamasındaki hikâyelerin, çocuklar ve gençler için sakıncalı unsurlar içerdiğine dair yerel basında yayımlanmış çeşitli köşe yazıları ve gazete haberleri bulunmaktadır.¹² Araştırmamız aracılığıyla; Wattpad uygulamasında rağbet gören içerikler hakkında ortaya konulan somut veriler, uygulamayı daha yakından tanımamıza olanak sağlayacaktır.

Son dönemde, sosyal medya ile ilgili yapılan çalışmalar artmış olsa da¹³ Wattpad uygulamasını konu alan çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bu zamana kadar Wattpad uygulaması ile ilgili olarak yapılan az sayıda çalışmada, yazılı basının sosyal medya ortamına taşınması, Wattpad uygulamasının ortaokul öğrencilerinin okuma yazma becerileriyle ilişkisi veya edebiyat ve yayıncılık dünyasındaki etkileri gibi konular üzerinde durulmuştur.¹⁴ Uygulamanın ergenlerin kullanımı sonucu ortaya çıkan riskleri ve uygulamanın ergenler üzerindeki etkileriyle ilgili de bazı araştırmalar yapıldığı görülmüştür.¹⁵ Fakat literatürde kitap olarak basılan Wattpad hikâyelerinin dinî ve ahlâkî

¹² bkz. “Gençler İçin Bir Tehdit: Wattpad”, *Sabah*, 2019, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/08/05/gencler-icin-bir-tehdit-wattpad>, “Hikaye Paylaşma Uygulamalarında Gizli Tehlike”, 2018, <https://www.yenisafak.com/teknoloji/hikaye-paylasma-uygulamalarinda-gizli-tehlike-3391752>, Emine Kaya, “Wattpad, Cinsel İstismar Ve Pedofili”, *Açık Görüş*, 2019, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/wattpad--cinsel-istismar-ve-pedofili-haber-1458146/#>, Sibel Eraslan, “Çocuk İstismarı ve Wattpad Kuyusu”, 2019, <https://www.star.com.tr/yazar/cocuk-istismari-ve-wattpad-kuyusu-yazi-1458426/>, (02.06.2020).

¹³ bkz. Fatma Özmen vd., “Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Ortamlardaki İşlevselliği”, *e-Journal of New World Sciences Academy*, C. 7, S. 2, 2012, ss. 496-516; Aytekin İşman, Ebru Albayrak, “Sosyal Ağlardan Facebook’un Eğitime Yönelik Etkililiği”, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 1, 2014, ss. 129-138; Mehmet Fatih Öztürk, Mustafa Talas, “Sosyal Medya ve Eğitim Etkileşimi”, *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, C. 7, S. 1, 2015, ss. 101-120.

¹⁴ bkz. Cihan Cayhan, *Ortaokul Öğrencilerinin Wattpad Uygulaması Kullanımı ile Okuma Ve Yazma Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017; Pınar Karaosmanoğlu, *Wattpad Kitapları Üzerine Bir İçerik Çözümlemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: Trabzon Üniversitesi, 2019.

¹⁵ bkz. Meral Ağır, “Teknolojinin Yeni Bağımlılık Uygulaması ve Riskleri: Wattpad”, *3. Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi*, 2016; Kübra Güran Yiğitbaşı, “Transmedya Hikayeciliği’nde Wattpad Örneği

açından incelenmesine yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmamız, bu konudaki eksikliği gidermesi sebebiyle önem taşımaktadır.

Wattpad uygulamasıyla ilgili bu zamana kadar yapılan çalışmalar, araştırma yöntemleri açısından incelendiğinde yalnızca bir çalışmanın araştırmamızda tercih edilen içerik analizi yöntemiyle yapıldığı görülmüştür. Bahsi geçen çalışma, Wattpad uygulamasında en çok okunan 10 hikâyenin olay örgüsü, şahıs kadrosu, dil ve üslup gibi edebi değere etki eden faktörler açısından analiz edilmesiyle ortaya çıkarılmıştır.¹⁶ Bizim araştırmamız, içerik analizi yöntemini basılı Wattpad hikâyeleri üzerine uygulaması ve metinleri dinî ve ahlâkî unsurlar açısından analize tabi tutmasıyla bahsi geçen çalışmadan ayrılmaktadır.

İçerik analizi yönteminin gereği olarak dinî ve ahlâkî unsurlar üzerine oluşturulan kategorilerin, ekte sunulan kodlama kılavuzu (ek-1) ve kodlama formunun (ek-2), dinî ve ahlâkî unsurlar üzerine bundan sonra yapılacak içerik analizi çalışmalarına katkı sunacağı umulmaktadır.

Günümüzün çocuk ve gençleri için kullanılan “*dijital yerliler*” tabiri, dijital medyanın yaygın kullanıldığı bir zamanda dünyaya gelmiş neslin, yetişkinlere nazaran internet ve sosyal medya mecralarına olan hâkimiyetini vurgulamaktadır. Çocuk ve gençlerin “*yerlisi*” olduğu yeni dijital dünyanın “*mültecileri*” ise yetişkinlerdir.¹⁷ Başka bir ifade ile; internet ve sosyal medya uygulamalarının dilinden anlayan, bu yeni mecralara kolaylıkla uyum sağlayanlar çocuk ve gençlerken, bu dünyanın dilini öğrenmesi gereken kişiler yetişkinlerdir. Eskiden yetişkinlerin önden gittiği, çocukların onları takip ettiği bir öğrenme ortamı yaygınken, günümüzde her türlü yeniliğe çabucak adapte olan çocuklar, yetişkinleri geride bırakmaktadır. Bu durumda ya koşup yetişmek ya da yerinde saymak seçenekleri ortaya çıkmaktadır. Yeniliklere adapte olmamak suretiyle yerinde saymak, yeni nesille aramızdaki mesafenin gitgide açılması, bağlantımızın kopması anlamını taşımaktadır. Oysa, en azından eğitimcilerin böyle bir lüksü olmadığı düşünülebilir. Sınıfta karşısına gelen öğrencileri anlamak, onlarla aynı dili

---

ve Okur Tercihlerine Yönelik Bir Araştırma”, *Online Academic Journal of Information Technology*, C. 9, S. 30, 2017, ss. 21-42; Mesut Aytekin, Bilge Berika Yavuz, “Wattpad’in Lisede Eğitim Gören Kız Öğrenciler Üzerindeki Etkisi”, *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, C. 5, S. 8, 2019, ss. 503-12.

¹⁶bknz. Pınar Karaosmanoğlu, *Wattpad Kitapları Üzerine Bir İçerik Çözümlemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: Trabzon Üniversitesi, 2019.

¹⁷ Marc Prensky, “Digital Natives, Digital Immigrants”, *NCB University Press*, C. 9, S. 5 (2001), ss. 1-2.

konusabilmek, ilgilerini ve zevklerini takip etmek eğitimcilerin önemli ödevlerindedir. Araştırmamızın, gençler arasında yaygın olan Wattpad uygulamasını yetişkinlere tanıtarak, onların yeni nesil ile aralarındaki teknolojik mesafeyi kapatmalarına katkı sunacağı düşünülmektedir.¹⁸

Araştırmamızın amacı; Wattpad kitaplarını okuyan ergenlerin, hangi dinî unsurlar ile ne ölçüde karşılaştıklarını tespit etmektir. Wattpad kitaplarında hangi ahlâkî unsurların öne çıkarıldığını tespit ederek sayısal veriler ile ortaya koymak da araştırmamızın amaçlarındandır. Wattpad kitaplarının hangi dinî ve ahlâkî unsurları içerdiğinin tespit edilmesi, din eğitimcileri açısından ayrıca önem taşımaktadır. Nitekim çalışmamız din kültürü ve ahlâk bilgisi dersi veya İHL meslek derslerinde işlenen dinî ve ahlâkî unsurların, öğrencilerin okudukları kitaplarda karşılıklarına ne şekilde çıktığını görmemizi sağlayacaktır. Amacımız, din kültürü ve ahlâk bilgisi ve İHL meslek derslerinde öğrencilere benimsetmeye çalışılan dinî ve ahlâkî değerler ile popüler Wattpad kitaplarındaki içeriklerin örtüşüp örtüşmediğini görmektir. Ortaya çıkan sonuçlar aracılığıyla, uygulamanın yol açabileceği dinî ve ahlâkî unsurlara yönelik dezenformasyonu öngörmek ve buna karşı önlem almak açısından çalışmamızın önem taşıdığı düşünülmektedir.

Wattpad uygulamasının, gençlerin okuma alışkanlığı kazanmasına katkı sunması, ebeveynleri uygulamanın faydalı olduğunu düşünmeye itmektedir. Fakat çocuk ve gençlerin okuma alışkanlığı kazanmalarının yanında, okuduklarının nitelikleri ve içerikleri de büyük önem taşımaktadır. Her biri ortalama 500 sayfadan oluşan Wattpad kitaplarının ebeveynler tarafından satır satır incelenmesi günlük hayatın akışı içerisinde pek mümkün gözükmemektedir. Araştırmamızın amacı, Wattpad kitaplarının içerikleri ile ilgili bilgileri derleyerek eğitimciler kadar ebeveynleri de bu konuda aydınlatmaktır. Bu çalışma aracılığıyla; ergen ebeveynleri, çocuklarının okudukları kitapların hangi dinî veya ahlâkî unsurları öne çıkardığı hakkında bilgi sahibi olabilecektir.

---

¹⁸ Aysun Kaya, "Sosyal Paylaşım Ağlarının Kişilerarası İletişim Sürecine Etkisi Bağlamında Facebook", *Sosyal Medya Araştırmaları I : Sosyalleşen Birey*, ed. Ali Murat Kırık, Ali Büyükaslan, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2013, s. 162.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma, nitel veri analizi yöntemlerinden olan içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. İçerik analizi, başlangıçta çoğunlukla radyo ve gazete haberlerine yönelik olarak uygulansa da; zamanla her türlü yazılı, görsel veya işitsel materyalin incelenmesi için başvurulan bir yöntem haline gelmiştir. İçerik analizi yönteminin sistematik çerçevesini belirleyen ilk kişi, Berelson'dur.¹⁹

İçerik analizi yönteminin amacı, veri setini belirlenen temalar çerçevesinde inceleyerek yorumlamaktır.²⁰ Yani içerik analizi yönteminde araştırmacı, mevcut metinden yola çıkarak metinde mevcut olmayan anlamları tespit etmeyi amaçlamaktadır.²¹

Klasik/nicel içerik analizinde önce araştırma sorusu belirlenir ve varsayımlar oluşturulur. Ardından araştırma malzemesi seçilir ve analiz edilecek kodlama birimleri tanımlanır. Analizde kullanılacak kategori sistemi oluşturularak kategoriler, veri seti üzerinde uygulanır. Nitel veri analizinde ise süreç hiyerarşik olmaktan ziyade, sarmal bir düzende işlemektedir.²² Başlangıçta belirlenen kategoriler, analiz aşamasında değiştirilebilmekte veya analiz ve kodlama işlemi aynı anda gerçekleşebilmektedir. Ayrıca nitel içerik analizi, zaman zaman istatistiksel değerlendirmeler sunsa da asıl amaç istatistiksel veri elde etmek değildir. Aslında klasik içerik analizi olarak adlandırılan nicel içerik analizi ve nitel içerik analizinde süreçler, salt nicel veya salt nitel olarak ilerlemekten ziyade, birbirine evrilerek ilerlemektedir. Bu sebeple; bilim insanlarının son yıllarda içerik analizini, “*mixed methods*” yani karma bilimsel yöntemler kapsamında değerlendirdikleri aktarılmaktadır.²³

Araştırmamızda, öncelikle dinî ve ahlâkî unsurlar hakkında kaynak taraması yapılarak analizde kullanılacak temalar belirlenmiştir. Ardından, temalar ana ve alt kategorilere ayrılarak kodlama formu oluşturulmuştur. İçerik analizi uygulamasında dinî ve ahlâkî unsurlar için belirlenen kategoriler; İslam dinin ana kaynağı olan Kuran-ı Kerim

---

¹⁹ Orhan Gökçe, *Klasik ve Nitel İçerik Analizi Felsefe, Yöntem, Uygulama*, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2019, s. 21.

²⁰ Hasan Şimşek, Ali Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 9. b., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013, s. 242.

²¹ Gökçe, *a.g.e.*, s. 33.

²² *a.g.e.*, s. 45.

²³ *a.g.e.*, ss. 61-62.

ayetleri ve hadis-i şerifler ışığında ortaya konan inanç, ibadet ve ahlâk ilkelerinin belirlenen kaynak kitaplar aracılığıyla bir araya getirilmesi sonucunda oluşturulmuştur.²⁴ Uygulamada belirlenen ve analiz sürecinde yapılan ekleme-çıkarmalar sonucu güncel halini alan dinî ve ahlâkî unsurlara yönelik ana ve alt kategoriler şunlardır:

A. Dinî Unsurlar

1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar

- a. Allah İncasına Yönelik Unsurlar
- b. Melekler ile İlgili Unsurlar
- c. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar
- d. Peygamberler ile İlgili Unsurlar
- e. Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar
- f. Kader ile İlgili Unsurlar

2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar

- a. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar
- b. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar
- c. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar
- d. Zekât İbadeti ile İlgili Unsurlar
- e. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar
- f. İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar

B. Ahlâkî Unsurlar

1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar

- a. Dürüstlük
- b. Güvenilir Olmak
- c. Sözünde Durma
- d. Sabır
- e. Utanma
- f. Nezaket
- g. Yardımseverlik
- h. Azla Yetinme

---

²⁴ bkz. Hüseyin Algül vd., *İlmihal: İman ve İbadetler*, 22. b., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2014; Lütfi Doğan, *Sünnetin Işığında İslam Ahlakının Esasları*, 1. b., Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.

- i. Mahremiyete Saygı
  - j. Çevre Ahlâkı
  - k. Gösterişten Uzak Durma
  - l. Kötü Söz Söylemeye Yergi
  - m. Müstehcenliğe Yergi
  - n. Kötü Alışkanlığa Yergi
  - o. Şiddete Yergi
  - p. Kin Gütme Yergi
  - q. Gıybete Yergi
  - r. Kötülüğe Yergi
  - s. Ön Yargıya Yergi
2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar
    - a. Yalancılık
    - b. Gıybet
    - c. Alay Etme
    - d. Kibir
    - e. Kıskançlık
    - f. Kötü Söz Söyleme
    - g. Müstehcenlik
    - h. Kötü Alışkanlık
    - i. Anne-Babaya Saygısızlık
    - j. İkiyüzlülük
    - k. Tecessüs
    - l. Kin Gütme
    - m. Şiddet
    - n. İntikam
    - o. Hırsızlık
    - p. Utanmaya Yergi
    - q. Kötülüğe Övgü

Olumlu ahlâkî unsurlar kategorisine ait “gösterişten uzak durma, kötü söz söylemeye yergi, müstehcenliğe yergi, kötü alışkanlığa yergi, şiddete yergi, kin gütme yergi, gıybete yergi, kötülüğe yergi, ön yargıya yergi” maddeleri kitapların içerik analizi

sırasında saptanarak eklenen alt kategori maddeleridir. Olumsuz ahlâkî unsurlar kategorisine ait “müstehcenlik, kötü alışkanlık, şiddet, intikam, hırsızlık, utanmaya yergi, kötülüğe övgü” maddeleri de yine kitapların içerik analizi sırasında saptanarak eklenen alt kategori maddeleridir.

Oluşturulan kodlama formundan faydalanılarak örneklem olarak seçilen 5 Wattpad kitabı incelenmiş, gerekli görülen durumlarda yeni alt kategori maddeleri eklenerek kodlama listesi genişletilmiştir. İçerik çözümlemesi uygulaması sonucunda belirlenen kategorilerin metinde yer alma sıklıkları, seçilen örnekler ve sayfa sayıları ile beraber tablolar aracılığıyla sunularak yorumlanmıştır.

5. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini, Türkiye’deki Wattpad kullanıcıları tarafından Wattpad’de yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri içerisinde, 10 ve daha fazla baskı sayısına ulaşan 13 Wattpad kitabı oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise; bu 13 kitap içerisinde amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilen 5 kitap oluşturmaktadır.

Büşra Küçük’e ait Kötü Çocuk; Wattpad’de yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan ilk hikâye olması ve kendisinden sonra yayınlanan birçok Wattpad hikâyesinin kendisinden izler taşıması sebebiyle araştırmada incelenmek üzere seçilmiştir. Büşra Yılmaz’a ait 4N1K, kendisine yakın dönemde yayınlanan Wattpad hikâyelerinden konu ve kurgu bakımından farklı olması sebebiyle tercih edilmiştir. Ayrıca 4N1K adlı kitap, sinema filmi ve dizi olarak da çekilmiştir. Bu durumda kitabın etkilerinin daha fazla kişiye ulaşmış olma ihtimalinin ortaya çıkması da 4N1K adlı kitabın incelenmeye değer görülmesine sebep olmuştur. Mihri Mavi mahlaslı yazara ait Psikopat adlı kitap, devam kitabının da en çok basılan Wattpad kitapları arasında bulunması sebebiyle araştırmaya dâhil edilmiştir. Koray Yersüren’e ait Gözlük, en çok baskı yapan Wattpad kitapları arasında yazarı erkek olan tek kitap olması sebebiyle ilgi çekmektedir. Gülşen Kılıçaslan’a ait Deli ise en çok baskı yapan Wattpad kitabı olması sebebiyle incelenmeye değer görülmüştür.

6. VARSAYIMLAR VE SINIRLILIKLAR

Araştırmada kullanılan kodlama formunda belirlenen kategorilerin, dinî ve ahlâkî unsurları ölçmede uygun olduğu varsayılmıştır.

Araştırma, Türkiye’de Wattpad uygulamasında yayınlandıktan sonra yayınevleri tarafından kitap olarak basılan, 10 ve daha fazla baskı sayısına ulaşmış Wattpad kitaplarıyla sınırlıdır.

Araştırmada, 10 ve daha fazla baskı sayısına ulaşmış Wattpad kitaplarından 5 tanesi incelenmiştir.

Araştırmada incelenen kitaplar, içerdikleri dinî ve ahlâkî unsurlar açısından incelenmiştir.

7. VERİ TOPLAMA SÜRECİ VE VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmanın evrenini tespit edebilmek amacıyla yapılan incelemelerde; internet üzerinden satış yapan kitap sitelerinin, Wattpad’de yayınlandıktan sonra basılan kitaplar için kendi sitelerinde genelde “*Wattpad Kitapları*” ya da “*Wattpad Kitaplığı*” olarak adlandırdıkları ayrı bölümler oluşturdukları görülmüştür. Basılı Wattpad hikâyelerinin sayısını tespit edebilmek amacıyla çevrimiçi satış yapan kitapyardu.com, bkmkitap.com, dr.com, idefix.com, kidega.com ve kitapsepeti.com sitelerinin *Wattpad Kitapları/Wattpad Kitaplığı* bölümünde satışa sunulan kitaplar listelenmiştir. Bahsi geçen sitelerin Wattpad Kitapları bölümünde satışa sunulmuş toplam 523 farklı kitap bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlardan yabancı yazarlara ait olduğu görülen 26 çeviri kitap listeden çıkartılmıştır. Geriye kalan 497 kitap ise güncel baskı sayılarına göre sıralanmıştır. Aşağıdaki tabloda 497 kitabın baskı sayılarına göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 1. Baskı Sayılarına Göre Türkiye’de Yayınlanan Wattpad Kitapları

BASKI SAYISI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15 VE DAHA FAZLA	TOPLAM
KİTAP SAYISI	355	74	21	17	8	2	4	2	1	2	2	0	0	1	8	497

Buna göre; 10 ve daha fazla baskı sayısına ulaşan toplam 13 Wattpad kitabı bulunduğu görülmektedir. Diğerlerine nispetle daha fazla baskı yapan bu 13 kitap, araştırmanın evreni olarak belirlenmiştir. 13 kitap içerisinden seçilecek 5 kitap ise araştırmanın örneklemini oluşturacaktır. Aşağıdaki tabloda, 10 ve üzeri baskı sayısına ulaşan Wattpad kitapları görülmektedir.

Tablo 2. 10 ve Daha Fazla Baskı Sayısına Ulaşan Wattpad Kitapları

	KİTAP	YAZAR	BASKI SAYISI	YAYINEVİ
1	Deli	Gülşen Kılıçaslan	56	Nemesis Kitap
2	Kötü Çocuk 2	Büşra Küçük	39	Ephesus Yayınları
3	Gözlük	Koray Yersüren	27	Ephesus Yayınları
4	Solucan 1 - Umut	Zeynep Sey	27	Ephesus Yayınları
5	Psikopat	Mihri Mavi	20	Martı Yayıncılık
6	Kötü Çocuk	Büşra Küçük	19	Ephesus Yayınları
7	Şurina	Gülşen Kılıçaslan	18	Nemesis Kitap
8	4N1K	Büşra Yılmaz	15	Epsilon Yayınevi
9	Kore'deki Çatı Katımdan Sesleniyorum	Didem Duygu Demir	14	Ephesus Yayınları
10	Şurimşine	Gülşen Kılıçaslan	11	Nemesis Kitap
11	Psikopat 2	Mihri Mavi	11	Martı Yayıncılık
12	Solucan 2 - Acı	Zeynep Sey	10	Ephesus Yayınları
13	Kör Talih - Talih Serisi 2	Müjde Aklanoğlu	10	Anayurt Yayınları

10 ve daha fazla baskı sayısına ulaşan 13 kitap içerisinde amaçlı örnekleme yöntemiyle 5 kitap dinî ve ahlâkî unsurlar açısından incelenmek üzere seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan kitaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Kitaplar

	KİTAP	YAZAR	BASKI SAYISI	YAYINEVİ
1	Deli	Gülşen Kılıçaslan	56	Nemesis Kitap
2	Kötü Çocuk 2	Büşra Küçük	39	Ephesus Yayınları
3	Gözlük	Koray Yersüren	27	Ephesus Yayınları
4	Solucan 1 - Umut	Zeynep Sey	27	Ephesus Yayınları
5	Psikopat	Mihri Mavi	20	Martı Yayıncılık
6	Kötü Çocuk	Büşra Küçük	19	Ephesus Yayınları
7	Şurina	Gülşen Kılıçaslan	18	Nemesis Kitap
8	4N1K	Büşra Yılmaz	15	Epsilon Yayınevi
9	Kore'deki Çatı Katımdan Sesleniyorum	Didem Duygu Demir	14	Ephesus Yayınları
10	Şurimşine	Gülşen Kılıçaslan	11	Nemesis Kitap
11	Psikopat 2	Mihri Mavi	11	Martı Yayıncılık
12	Solucan 2 - Acı	Zeynep Sey	10	Ephesus Yayınları

13	Kör Talih - Talih Serisi 2	Müjde Aklanoğlu	10	Anayurt Yayınları
----	-------------------------------	-----------------	----	-------------------

Örneklem seçiminde, kitapların baskı sayılarının yanında, Wattpad uygulamasındaki popülerlikleri, uygulama üzerinden yayınlanma tarihleri, dizi veya film olarak yayınlanma durumları ve konuları gibi faktörler etkili olmuştur.

Araştırma örnekleminin belirlenmesinden sonra, dinî ve ahlâkî unsurlar kodlama formu oluşturulmuştur. Kodlama formu oluşturulurken dinî unsurlar ile ilgili kategorilerin belirlenmesinde, Diyanet Vakfı Yayınlarına ait İlmihal kitabının 1. cildi olan İman ve İbadetler başlıklı kitaptan yararlanılmıştır.²⁵ Ahlâkî unsurlar ile ilgili kategorilerin belirlenmesinde ise Diyanet Vakfı Yayınlarına ait Sünnetin Işığında İslam Ahlakının Esasları isimli kitaptan faydalanılmıştır.²⁶

Örneklem olarak seçilen kitaplar, belirlenen kategorilere göre kodlanmış; gerekli görülen yerlerde kodlama formuna yeni alt kategoriler eklenerek çalışma tamamlanmıştır. İncelenen kitapların hangi kategoriye ne sıklıkla içerdiği tespit edilmiş, her kategoriyle ilgili kitaptan bir alıntı yapılarak örnek olarak kaydedilmiştir. Kategorilerin metinde geçme sıklıkları, örnekler ve örneklerin sayfa sayıları tablolar halinde sunulmuş yorumlanmıştır.

---

²⁵ bkz. Hüseyin Algül vd., *İlmihal: İman ve İbadetler*, 22. b., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2014.

²⁶ bkz. Lütfi Doğan, *Sünnetin Işığında İslam Ahlakının Esasları*, 1. b., Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. İNTERNET

1.1. TANIMI

İngilizce’de “uluslararası” anlamına gelen *internaitonal* ve “ağ” anlamına gelen *network* kelimelerinin birleştirilmesiyle türetilmiş olan internet kelimesi, “genel ağ” anlamına gelmektedir.²⁷

“İnternet iki şekilde kullanıcılarına hizmet verir: internet ortamında iletişim kurmak ve internet ortamında gezinmek. İletişim kurmak için kullanılan ortamlar şunlardır: internet günlüğü (blog), sohbet odaları (chat rooms), elektronik posta (E-mail), anlık mesajlaşma (IM). Bir kütüphane misali internet ortamında gezinirken ise şu üç unsur kullanıcılara yardımcı olur: web adresleri, linkler/hiperlinkler ve arama motorları (search engines).”²⁸

1.2. TARİHÇESİ

Günümüzde insanlar tarafından son derece olağan bir teknolojik kolaylık olarak kanıksanmış olan internetin icadı, uzun ve sancılı süreçlerin sonunda mümkün olmuştur. İnternetin icadına giden yolun ilk adımı, 1957 yılında SSCB tarafından ilk yapay dünya uydusu Sputnik’in uzaya fırlatılmasıdır. Bugün de veri iletim sisteminde önemli rol oynayan uyduların ilk örneği olan Sputnik’in uzaya fırlatılması, küresel çapta elektromanyetik sistemlerle iletişimin mümkün olabileceği fikrini doğurmuştur.²⁹ Soğuk Savaş yıllarına rastlayan bu gelişme, SSCB karşısında Amerika Birleşik Devletlerini paniğe sürüklemiştir.³⁰ Dönemin Amerikan başkanı Dwight Eisenhower, ülkenin önemli

---

²⁷ “İnternet”, *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=%C4%B0NTERNET>. (06.12.2019).

²⁸ Tülay Atay Avşar, Aynur Sarısakaloğlu, “Sosyal Medya ve Çocuklar: ‘Düşük Kullanım Düşük Risk’, *Sosyal Medya Araştırmaları III : Göz(et)lenen Toplumdan Göz(et)lenen Bireye*, ed. Ali Büyükaslan, Ali Murat Kırık, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2016, s. 194.

²⁹ Akaş, a.g.m., s. 85.

³⁰ Matthew Lyon, Katie Hafner, *İnternet Tarihi: Sihirbazların Gecelediği Yer*, çev. Sinem Yazıcıoğlu, 1. b., İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2000, s. 12.

bilim insanlarıyla fikir alış verişi yapmak üzere toplantılar düzenlemiştir.³¹ Bu toplantıların sonucunda; DARPA adıyla bilinen Savunma Bakanlığı, İleri Araştırma Projeleri Ajansı (Defence Advanced Research Project Agency) kurulmuştur.³² ABD Savunma Bakanlığının araştırma ve geliştirme birimi olarak görev yapması planlanan ajans aracılığıyla Başkan Eisenhower, ülke savunması için en üstün bilimsel teknolojilerden faydalanmayı amaçlamıştır.³³

DARPA'nın genel amacı, bilimin askeri alanda ilerleme için kullanılması olarak ifade edilebilir. Ajansın, o günün şartlarındaki daha özel olan amacı ise SSCB tarafından gelecek olan bir nükleer saldırı ihtimaline karşı önlem geliştirmektir.³⁴ Ülkenin telefon ağlarının son derece hassas olduğunun bilincinde olan mühendisler, nükleer bir savaş halinde zarar görmeyecek bir ağ sistemi oluşturulmasının gerekliliğine karar vermişlerdir.³⁵ Savaşı önlemenin imkânsız olduğu bir durumda, en azından yıkıcı etkilerin gücünü hafifletmek amacıyla ortaya çıkan bu düşünce, internet fikrinin ilk kıvılcımlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır.³⁶ Öte yandan, bir süredir bilgisayarlar arasında kaynak paylaşımı üzerine çalışmalar yürüten Amerikalı bilgisayar mühendisleri, bilgisayar işlemciliğiyle ilgili yeteri kadar ilerlediklerine karar vererek “*artık bilgisayarın 'içinde' yapılacak bir şey kalmadığı*” düşüncesine ulaşmışlardı.³⁷ O zamana kadar bilgisayarları yalnızca hesaplama işlemleri için kullanan mühendisler,³⁸ bundan sonra DARPA'da iki bilgisayarı birbirine bağlayabilme, bir bilgisayarın diğer bilgisayar içerisindeki kaynaklara ulaşabilmesi gibi hedefler üzerine yoğunlaşmışlardır.³⁹

Bilgisayarlar arasında veri transferinin ilk adımı, verileri paketlere bölmek olmuştur. Verilerin paketlere bölünmesi sonucunda, hem veri transferi mümkün hale gelmiş hem de verilerin güvenliği sağlanmıştır. Paket Anahtarlamalı Ağ Sistemleri adı verilen bu sistemle aynı boyutta tasarlanan veri paketleri, bir bilgisayardan diğerine

---

³¹ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 15.

³² Melih Bayram Dede, *İnternet*, 1. b., İstanbul: İnsan Yayınları, 2004, s. 12.

³³ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 16.

³⁴ Dede, a.g.e., s. 11.

³⁵ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 59.

³⁶ a.g.e., s. 60.

³⁷ a.g.e., s. 73.

³⁸ Fatih Özutku vd., *Sosyal Medyanın ABC'si*, 1. b., İstanbul: Alfa Yayınları, 2014, s. 45.

³⁹ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 47.

aktarılabilmıştır.⁴⁰ Paket Anahtarlama Ağ Sistemleri aracılığıyla farklı şekilde numaralandırılan her paket, ağ üzerinde farklı yollardan giderek hedefe ulaşmaktadır.⁴¹

İnternetin temel teknolojisinin dayanağı olan verileri, paketlere bölerek bir bilgisayardan diğerine iletme denemeleri ardından 1969 yılında DARPA, ARPANET adını verdiği ağ şebekesini kurmuştur.⁴² İleri Araştırma Projeleri Ajansının yerel ağ olarak planlanan ARPANET'in ilk bağlantı noktası, Los Angeles'taki California Üniversitesi olmuştur. Ardından Stanford Araştırma Enstitüsü, Santa Barbara Üniversitesi ve Utah Üniversitesi ağa dâhil olmuştur.⁴³ Böylece ARPANET'in oluşum süreci bu dört merkez arasındaki çalışmalarla şekillenmiştir. Bu bağlantı noktalarının sayısı zamanla artış göstermiş, veri iletim sisteminin başarılı olmasıyla beraber ağ her geçen gün genişlemiştir.

ARPANET'in kurmaya çalıştığı ağ sisteminin sıçrama noktası, 1970'li yıllarda ağ protokol standartlarının belirlenmesi olmuştur.⁴⁴ Öncesinde hayal etmenin dahi güç olduğu bilgisayarları birbirine bağlama işlemi, geliştirilen İnternet Protokolü (IP) sayesinde mümkün hale gelmiştir.⁴⁵ İnternet Protokolünün bir sonraki adımı, İletim Kontrol Protokolü (TCP/Transmission Control Protocol)'nün geliştirilmesi ve bu iki protokolün birleştirilmesi olmuştur. Kısaca TCP/IP adı verilen protokollerin çalışma sistemi şöyledir: "TCP/IP'de yollanan veriler katmanlara göre paketlere bölünerek yollanır ve alıcıda paketler teker teker açılıp veri ulaştırılır. Her katmanda yollanan verinin türüne göre belirli protokoller görev yapar."⁴⁶

İletim Kontrol Protokolü olarak adlandırılan TCP, ağda veri iletimi için hayati önem taşıyan bir sistemdir. Protokolün geliştirilmesi, ağın genişlemesine sebep olmuş ve

---

⁴⁰ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 65.

⁴¹ Cem Akaş, "İnternet: Üçüncü Devrim", *Cogito*, S. 30, (2002), s. 87.

⁴² Dede, a.g.e., s. 17.

⁴³ Akaş, a.g.e., ss. 93-94.

⁴⁴ Fırat Demirel, *Geleceği Görenler: Türkiye'nin İlk İnternet Girişimleri*, 1. b., İstanbul: Kronik Kitap, 2018, s. 14.

⁴⁵ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 163.

⁴⁶ "TCP/IP Protokolü", *İTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı*, <https://bidb.itu.edu.tr/seyir-defteri/blog/2013/09/07/tcp-ip-protokolu>. (18.01.2020).

kaynak paylaşımının ötesinde haberleşme gibi imkânlarla da kapı aralanmasını sağlamıştır.⁴⁷

1970’li yılların başlarının internet tarihi açısından önem taşıyan bir diğer gelişmesi de ilk elektronik postanın gönderilmesidir. 1972 yılında ARPA mühendislerinden Ray Tomlinson’un gönderdiği elektronik postayla ilk kez ağın veri paylaşımı dışında bir amaç için kullanılabilceği ortaya çıkmıştır.⁴⁸ Tomlinson aynı zamanda elektronik posta adreslerinde kullanılan “@” işaretinin de mucididir. Mesajını gönderirken diğer iletilerle karışmaması için pek tercih edilmeyen bir karakteri tercih ederek internetin simgesini de farkında olmadan belirlemiştir.⁴⁹

ARPANET’in internet tarihine en önemli katkılarından biri, elektronik postanın keşfi olmuştur.⁵⁰ Dairenin amacı, en başından beri kaynak paylaşımıydı ve yapılan çalışmalar da bunun üzerineydi. Çalışmalarla ilgili haberleri takip eden insanlar, kaynak paylaşımıyla ilgili yapılacak herhangi bir keşfin kendi hayatlarına bir katkısı olacağını düşünmüyorlardı. Bu türden bir sistemin ancak üniversitelerde bilim insanları tarafından kullanılmasını bekliyorlardı. Bazı mühendisler bile başlangıçta, başka bir bilgisayarın içindeki verilere ulaşma fikrini anlamsız bulmuşlardı.⁵¹ Fakat ilk elektronik postanın gönderilmesiyle mümkün olduğu anlaşılan, bir bilgisayar ve ağ bağlantısı aracılığıyla uzaktaki birileriyle haberleşme düşüncesi herkesin ilgisini çekmişti. İlerleyen zamanlarda bağlantı noktalarının artışıyla beraber 1972’den 1980’e kadar binlerce kişi ilk kez elektronik postayla tanışmış oldu.⁵²

1983 yılında ağda gezinmeyi kolaylaştırmak için atılan büyük ve önemli adım, DNS (Domain Name System/Alan Adları Sitemi)’nin geliştirilmesidir.⁵³ DNS’nin geliştirilmesinden önce ağda her adres rakamlarla temsil ediliyordu. Bunları akılda

---

⁴⁷ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 250.

⁴⁸ a.g.e., s. 209.

⁴⁹ a.g.e., s. 211.

⁵⁰ a.g.e., s. 235.

⁵¹ a.g.e., s. 79.

⁵² a.g.e., s. 207.

⁵³ Dede, a.g.e., s. 20.

tutmak oldukça zordu. DNS ile beraber web siteleri alan adları aldı. Bu sayede ağda gezinmek daha kolay hale gelmiş oldu.⁵⁴

İnternet tarihinin kilometre taşlarından bir diğeri de World Wide Web (www)'in geliştirilmesidir. Cern mühendislerinden Tim Berners Lee 1989 yılında bu sistem üzerinde çalışmaya başlamış, ilk denemeleri yapıp başarılı olduktan sonra 1991 yılında sistem halka sunulmuştur. World Wide Web (www)'in geliştirilmesi, interneti bugün kullandığımız haline yaklaştıran bir gelişmedir.⁵⁵ “İnternetin çoklu ortam dalı”⁵⁶ olarak tanımlanabilecek World Wide Web (www), ağ içindeki her türlü formattan bilgiye ulaşmayı son derece kolay hale getirmiştir. Başta grafik görüntülemesi bulunmayan sisteme, 1993 yılında Mosaic adlı tarayıcının geliştirilmesiyle grafikleri görüntüleme özelliği de dâhil olmuştur.⁵⁷ Alan adları sistemiyle halka açılan internet, World Wide Web (www)'in geliştirilmesiyle yalnızca bilgisayar uzmanlarının değil hemen hemen herkesin kullanabileceği kolaylığa ulaşmıştır.

Amerika’da bunlar yaşanırken bazı Avrupa ülkeleri de kendi ağlarını oluşturmaya başlamışlardı. Daha çok üniversiteler tarafından kurulan bu akademik ağlar ARPANET’e de bağlanmışlardır. Bu sayede dünya yavaş yavaş küçülmeye başlamıştır.⁵⁸ Amerika’da da ARPANET’e alternatif olabilecek ağ girişimlerinde bulunulmuştur. 1986 yılında Ulusal Bilim Vakfı (National Science Foundation) tarafından kurulan “NSFNet” bu girişimlerden biridir.⁵⁹ NSFNet, beş yüksek hızlı işlemciye çalışmaktaydı.⁶⁰ Bu da ağın ARPANET’e göre yirmi beş kat daha hızlı çalıştığı anlamına geliyordu. İlk omurga ağı olarak tasarlanan NSFNet, kullanıcılarına demokratik bir ortam sağlamıştır. Bir üniversite NSFNet’e dâhil olduğunda, o üniversitenin öğrencilerinin de internete erişmesi mümkün hale gelmekteydi.⁶¹

---

⁵⁴ Nizam Babayiğit, “Dns Nedir? Ne İşe Yarar?”, *Network Kampus*, 27.11.2015, <https://networkkampus.com/dns-nedir-ne-ise-yarar/>, (18.01.2020).

⁵⁵ Demirel, a.g.e., ss. 14-15.

⁵⁶ Lyon, Hafner, a.g.e., ss. 285-86.

⁵⁷ Akaş, a.g.e., ss. 146-151?

⁵⁸ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 270.

⁵⁹ “Türkiye’de İnternet”, *ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı*, <http://www.internetarsivi.metu.edu.tr/tarihce.php>. (19.01.2020).

⁶⁰ Akaş, a.g.e., s. 140.

⁶¹ Lyon, Hafner, a.g.e., ss. 280-81.

NSFNet, USENET gibi yerel ağ alternatiflerinin ortaya çıkması ve başarılı şekilde kullanılması, ARPANET'in ömrünün bittiğini göstermiştir. Diğerlerinin yanında yavaş kaldığı için tercih edilmeyen ARPANET, kurumunu zarara uğratmaya başlamıştır.⁶² 1983 yılında ağın genişlemesinin güvenlik sorunlarına neden olabileceği gerekçesiyle ikiye bölünen ARPANET,⁶³ 1989 yılının sonunda DARPA yönetimi tarafından bu kez tamamen ortadan kaldırılmıştır.⁶⁴

“1970’lerde çok steril bir şekilde başlayan ve 1990’lardan sonra hızla büyüyerek devam eden internet kullanımı; web sitelerinin, portalların yaygınlaşmasıyla kullanıcı sayısını artırmış, 2000’li yıllarda sosyal medyanın işlerlik kazanmasıyla her kesimden insanı içine alan noktalara ulaşmıştır.”⁶⁵

1.3. TÜRKİYE’DEKİ TARİHİ

İnternetin Türkiye’deki tarihine baktığımızda, ülkemizde ilk internet bağlantısının 12 Nisan 1993 tarihinde gerçekleştirildiğini görüyoruz. Bahsi geçen tarihte, ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığına ait işlemciler ve PTT’den sağlanan kiralık hat aracılığıyla Türkiye, Uluslararası Bilim Vakfı’nın ağı NSFNet’e dâhil olmuş ve Ankara ile Washington arasında bağlantı gerçekleştirilmiştir.⁶⁶ Bu bağlantının tarihi olan 12 Nisan 1993 Türkiye’de internetin doğum günü olarak kabul edilmiştir.⁶⁷

ODTÜ’nün ardından 1994-96 yılları arasında Bilkent, Boğaziçi, Ege ve İstanbul Teknik Üniversitelerinde de internet erişimi mümkün hale gelmiştir. 1994 yılında kurulan TRNET’e, 1995’te Türk Telekom da dâhil olmuştur. Bu gelişmenin ardından TRNET, TURNET adıyla Türkiye Ulusal İnternet Altyapı Ağı olarak hizmet vermeye başlamıştır.⁶⁸ 1996 yılının Haziran ayında ise ülkemizdeki tüm eğitim ve araştırma kurumlarını birbirine bağlamak amacıyla Ulusal Akademik Ağ ve Bilim Merkezi

---

⁶² Lyon, Hafner, a.g.e., ss. 280-81.

⁶³ a.g.e., s. 275.

⁶⁴ a.g.e., s. 282.

⁶⁵ Necmi Emel Dilmen “Sosyal Paylaşım Ağlarının Reklam ve Pazarlama Disiplinleri İçerisinde Kullanımı”, *Sosyal Medya: Akademi*, ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, 1. b., İstanbul: Beta Basım, 2012, s. 130.

⁶⁶ Demirel, a.g.e., s. 15.

⁶⁷ Dede, a.g.e., s. 26.

⁶⁸ Demirel, a.g.e., ss. 15-16.

(ULAKBİM), TÜBİTAK aracılığıyla kurulmuştur.⁶⁹ 1999 yılında TURNET'in yerini TTNet almıştır. 2000 yılında geldiğinde, akademik kuruluşlar ULAKNET; ticari kuruluşlar ise TTNet üzerinden internete bağlanmaktaydı. Bu iki internet omurgası arasında da yüksek hızlı bağlantı bulunmaktaydı.⁷⁰

Başlangıçta pahalı bir teknoloji olduğu için yalnızca akademik ve ticari kuruluşlar tarafından kullanılan internet, 2002-2003 yıllarında ADSL teknolojisinin kullanılmaya başlanması⁷¹ ve kişisel bilgisayar fiyatlarının ucuzlamasıyla evlere girebilir hale gelmiştir.⁷²

Bu noktadan sonra Türkiye'de internet ile ilgili gelişmeler, dünya çapındaki gelişmelere paralel olarak ilerlemiştir denebilir. Kullanıcıya kısıtlı imkanlar sunan web 1.0 teknolojisinden web 2.0'a geçiş, internet ortamının kullanıcı açısından konforunu artırmıştır. Kurum ve kuruluşlar internet siteleri oluşturmaya başlamış, gazeteler haberlerini kendi internet adreslerinden de yayınlamaya girişmişlerdir. Çeşitli e-ticaret girişimleri de yine bu dönemde ortaya çıkmaya başlamıştır.⁷³

Kullanıcıların internet ortamında daha interaktif rol oynayabilmesinin önünü açan web 2.0 teknolojisiyle beraber çeşitli sosyal ağ siteleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Araştırmamızın ana unsurunu oluşturan Wattpad, internetin web 2.0 dönemine girmesiyle geliştirilmiş bir sosyal ağ sitesidir. İnsanların konuşma ve paylaşma güdülerine hizmet eden bu siteler, mobil teknolojilerin geliştirilmesiyle cep telefonu uygulamaları halinde kullanıcılarının cebine girmiştir. Böylece bilgisayarlarla başlayan internet serüveni, artık mini-kişisel bilgisayarlar haline gelmiş olan cep telefonlarımız aracılığıyla günün her saatinde yanımızda olmak suretiyle devam etmektedir.

Web 2.0 teknolojisinin geliştirilmesinden sonraki süreç, sosyal medyanın tarihçesi bölümünde işlenecektir.

---

⁶⁹ Ahmet Sari, *İnternet Reklamcılığı: İnternet Kullanıcılarının İnternet Reklamcılığı Konusundaki Tutum ve Davranışları*, (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s. 7.

⁷⁰ Dede, a.g.e., s. 27.

⁷¹ Özutku vd., a.g.e., s. 57.

⁷² a.g.e., s. 80.

⁷³ a.g.e., s. 80.

1.4. TÜRKİYE’DE İNTERNET KULLANIMI

Ülkemizde internet kullanım istatistiklerine baktığımızda, internetin her yaş grubundan insan tarafından yoğun kullanımına şahit olmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan 2019 Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, bu konuda önemli veriler sunmaktadır. TÜİK verilerine göre; Türkiye’de 16-74 yaş grubundaki bireylerin internet kullanım oranı, %75.3’e ulaşmıştır. Yine TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasının 2019 verilerine göre; ülkemizde evden internete erişim imkanına sahip olma oranı %88.3’tür. İnternete erişim sağlayan ailelerden %86.9’u sabit genişbant bağlantı (ADSL, kablolu internet, fiber vb.) yerine, mobil genişbant bağlantı ile internete erişim sağlamaktadır.⁷⁴ Bu oran, mobil teknolojilerin internet erişiminde günden güne artan rolünü gözler önüne sermektedir.

2019 yılının Ocak ve Mart ayları arasında bireylerin internet kullanım sıklığına bakıldığında, %98’inin düzenli internet kullanıcısı olduğu görülmektedir.⁷⁵ Bu sonuçtan yola çıkarak internetin etkilerinin internet kullanımının artmasıyla sınırlı kalmadığı, bireylerin aynı zamanda düzenli kullanım göstererek interneti bir alışkanlık haline getirdikleri söylenebilir.

Türkiye’de 2019 yılında evde akıllı telefon bulunma oranı %98.7 olarak tespit edilmiştir. Akıllı telefonlar, mobil teknolojilere uyum sağladıkları için internet kullanımını son derece kolaylaştırmaktadır.⁷⁶

KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi tarafından yayınlanan, Türkiye’de 2008 – 2018 yılları arasındaki medya serüvenini inceleyen rapora göre: 2011 yılında Türkiye’de her 10 kişiden ancak 4’ü internet kullanırken, günümüzde 10 kişiden 8’i internet kullanmaktadır.⁷⁷ İnternet kullanımındaki artış, TÜİK verileriyle paralel olarak bu araştırma sonuçlarında da kendini göstermektedir.

---

⁷⁴ "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2019", *Türkiye İstatistik Kurumu*, 27.08.2019, <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574>, s. 1. (19.01.2020).

⁷⁵ a.g.m., s. 1.

⁷⁶ a.g.m., s. 1.

⁷⁷ "Konda Medya Raporu: Televizyonla Değişen Algılar, Sosyal Medyanın Yükselişi Ve 10 Yıllık Medya Serüvenimiz 2008 – 2018", KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi, *Konda*, 2019,

Görüldüğü gibi ülkemizde internet kullanımının mobil teknolojiye uyumlu akıllı telefonların etkisiyle günden güne arttığı, çeşitli araştırma sonuçlarıyla da desteklenmiş kesin bir gerçekliktir.⁷⁸ İnternet kullanımının artmasının yanında internetin kullanılma amaçları da çeşitlilik göstermektedir. Türkiye’de interneti kişisel kullanma amaçlarında mesajlaşmanın birinci sırada yer aldığı iletilmektedir. İkinci sırada, “internet üzerinden telefonla görüşme/video görüşmesi (web cam ile)” yer alırken onu “sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşma” takip etmektedir.⁷⁹ İlk iki sırada yer alan mesajlaşma ve yüz yüze görüşme seçeneklerinden yola çıkılarak ülkemizde internet kullanıcılarının interneti öncelikli olarak iletişim kurmak amacıyla kullandıkları görülmektedir. İletişimin hemen ardından gelen kullanım amacı ise görüldüğü üzere sosyal medya kullanımınıdır. İnternetin zaman içinde geçirdiği evrimin en büyük ve önemli getirilerinden biri olan sosyal medya, ayrı bir başlık altında incelenecektir. Şimdilik Türkiye’de sosyal medyaya gösterilen tevecçüğü ortaya koyan ve araştırmamız açısından önem taşıyan bu sonucun altını çizmek yeterlidir.

Ülkemizde internet kullanımının her geçen gün yaygınlaşmasıyla beraber, internete yönelik algının da gitgide olumlu hale geldiği görülmektedir. Araştırmalara göre; internetin topluma zarar getirdiğini düşünenlerin oranı günden güne düşerken yarar sağladığını düşünenlerin oranı yükselmektedir. Şüphesiz bu oranlarda özellikle iletişim, haberleşme gibi konularda internetin hayatımıza getirdiği kolaylıkların etkisi büyüktür.⁸⁰

İnternetin öncesindeki dönemde hüküm süren radyo, TV, gazete gibi medya araçları, geleneksel medya araçları olarak adlandırılmaktadır. İnternet ve internet teknolojisiyle beslenen ve her geçen gün güncellenen medya ortamları ise yeni medya araçları/ortamları olarak tanımlanabilir.⁸¹ 1970’li yıllardan başlayarak günümüze gelene

---

https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2019/12/KONDA_MedyaRaporu_HT2018.pdf, s. 29. (23.01.2020).

⁷⁸ Özutku, a.g.e., s. 61.

⁷⁹ Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2019”, *Türkiye İstatistik Kurumu*, 27.08.2019, <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574>, (19.01.2020).

⁸⁰ “Konda Medya Raporu: Televizyonla Değişen Algılar, Sosyal Medyanın Yükselişi Ve 10 Yıllık Medya Serüvenimiz 2008 – 2018”, KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi, *Konda*, 2019, https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2019/12/KONDA_MedyaRaporu_HT2018.pdf, ss. 7-8. (23.01.2020).

⁸¹ Uğur Gündüz, “Toplumsal Hareketler, Sivil İtaatsizlik ve Sosyal Medya Yansımaları”, *Sosyal Medya Araştırmaları I : Sosyalleşen Birey*, ed. Ali Büyüksalan, Ali Murat Kırık, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2013, s. 134.

kadar bu yeni medya aracının; iletişim, haberleşme, hizmet alımı gibi alanlarda kullanıcılara büyük kolaylıklar sağlaması, her geçen gün etki alanını genişletmesine sebep olmuştur. 2013 yılında yapılan yeni medya akımlarına, Türk insanının uyum sağlama sürecini tespit etmeye yönelik araştırmanın sonuçlarına göre; özellikle 16-29 yaş aralığındaki katılımcılar yeni medyanın klasik medyanın yerini kesinlikle tutacağı yönünde fikir belirtmişlerdir. Bu sonuç, ergenlerin ve gençlerin internet teknolojisinin gelişmesiyle oluşan yeni medya ortamına daha fazla uyum sağladığını göstermektedir.⁸² Araştırmamızın ana unsurunu oluşturan Wattpad uygulamasının kullanıcılarının büyük çoğunluğunu da ortaokul ve liseli ergenlerin oluşturduğu bilinmektedir.

Yeni medya akımlarına uyum sağlama süreci ile ilgili yukarıda bahsi geçen araştırmada, katılımcılar tarafından yeni medya araçlarının ne zamandan beri aktif olarak kullanıldığını tespit etmeye yönelik soruya 17-22 yaş aralığındaki katılımcılar, 3-5 yıldan beri yeni medya araçlarını düzenli kullandıkları yönünde fikir beyan etmişlerdir.⁸³ Bu sonuç bizlere, ergenlikle beraber internet kullanımının çocukların hayatına düzenli olarak girdiğini göstermektedir. Aynı şekilde 16-25 yaş arasındaki katılımcıların önümüzdeki 10 yıl boyunca klasik medya araçlarını takip etmeyi düşünmediklerini belirtmeleri⁸⁴, yeni nesil için internet teknolojilerinin TV, gazete gibi geleneksel medya araçlarının yerini aldığına işaret etmektedir.

Lise öğrencileri üzerinde yapılan bir başka araştırmada, öğrencilerin internet kullanım amaçları sorgulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrenciler interneti en çok eğlence amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir.⁸⁵ Araştırmamızın ana unsuru olan Wattpad uygulamasının, kullanıcılarına kendisini “çok platformlu bir eğlence şirketi” olarak tanıttığı düşünüldüğünde, uygulamanın ergenler tarafından tercih edilme sebebi anlaşılır hale gelmektedir.⁸⁶

---

⁸² İdil Aladağ, “Yeni Medya Akımlarına Türk İnsanınin Uyum Sağlama Süreci (İstanbul İli Örneği)”, *Journal Of History School*, C. 6, S. 16 (2013), s. 682.

⁸³ Aladağ, a.g.m., s. 683.

⁸⁴ Aladağ, a.g.m., ss. 685-86.

⁸⁵ Günay Gül, *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 71.

⁸⁶ “About Wattpad | Wattpad HQ”, *Wattpad*, <https://company.wattpad.com/>. (10.02.2020).

1.5. ERGENLER AÇISINDAN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİYLE İNTERNET

Özellikle gençler tarafından çok büyük bir teveccüh gören internet teknolojisinin getirdiği yeniliklerle beraber, çocuk ve gençler üzerinde bırakabileceği olumsuz etkiler de tartışma konusu olmuştur.

İnternetin yaygınlaşmaya başladığı ilk zamanlar, internet kullanımını yalnızca bilgisayarlar aracılığıyla mümkün oluyordu. Öncesinde evlerde haber alma ve eğlence aracı olarak televizyonlar görülüyorken internetin yaygınlaşmasıyla beraber kişisel bilgisayarlar (pc/ personel computer) evlerdeki yerlerini almaya başladılar. Teknik kısımlar bir kenara bırakıldığında, bilgisayarların televizyonlardan en büyük farkının kullanıcıya, televizyona göre çok daha kişisel bir alan sunması olduğu dile getirilmektedir. Tüm ailenin beraberce karşısına geçtiği televizyonun aksine bilgisayarın çoğunlukla tek başına kullanılan bir cihaz olması, özellikle çocuklar için olumsuz bir gelişme olarak kabul edilebilir. Çünkü televizyon ortamında ebeveynler, çocuğun izlediği şeyleri rahatlıkla kontrol edebilirken bilgisayar ortamında yaptıklarından haberdar olmama ihtimali daha yüksektir.⁸⁷ Bilgisayar aracılığıyla internet ortamında çocuğun kendi gelişimine uygun olmayan içeriklere maruz kalma ihtimali, özellikle ebeveynler ve eğitimciler için internetin hayatımıza girmesinin getirdiği en önemli endişelerden biridir.

İnternetin günümüz gençlerine sağladığı ortamın en önemli özelliklerinden biri de seçenek bolluğudur. Gençler internet ortamında yapmak istedikleri her türlü eylem için neredeyse sınırsız sayıda seçeneğe sahiptir. Örneğin, alışveriş yapmak istediklerinde, yurt içindeki onlarca alışveriş sitesine ek olarak isterse dünyanın öbür ucundan dahi internet üzerinden herhangi bir ürünü sipariş etme şansına sahiptir. Gençler tarafından yoğun ilgi gören eylemlerden olan internet üzerinden oyun oynama ve arkadaşlık kurma konusunda da bu teknolojik ortam, kullanıcılarına sınırsız sayıda seçenek sunmaktadır.⁸⁸ Bu durum eski nesillerin sahip olmadığı bir konfor olarak düşünüldüğünde, bugünün

---

⁸⁷ Gürdal Ülger, "Siberalemede Çocukluğun Yeniden Üretimi", *Sosyal Medya: Akademi*, ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, 1. b., İstanbul: Beta Basım, 2012, ss. 296-297.

⁸⁸ Zeynep Kaban Kadioğlu, "Bilgi ve İletişim Teknolojileri Çağında Yeni Nesil Tüketim Algısı ve Türkiye, *Sosyal Medya: Akademi*, ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, 1. b., İstanbul: Beta Basım, 2012, ss. 162-163.

gençleri açısından avantajlı olarak nitelendirilebilir. Öte yandan bu seçenek bolluğunun gençleri doyumsuzluğa alıştırmaya gibi bir tehlikesi olabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır.

İnternet kullanımı, yeni bir sosyalleşme şeklini de beraberinde getirmiştir. Bu yeni sosyalleşme şekline, önündeki bilgisayar aracılığıyla bulunduğu fiziksel ortamdan nerdeyse tamamen izole olmuş bir gencin durumu örnek verilebilir. Görünürde bu genç asosyal şekilde evinde, odasında oturmaktadır. Fakat internet aracılığıyla aynı anda dünyanın herhangi bir yerindeki birçok kişiyle iletişim kurmakta, yani başka bir açıdan sosyalleşmektedir.⁸⁹ Bu çeşit bir sosyalleşmeyi ‘asosyal görünümlü bir sosyalleşme’ olarak ifade edebiliriz. Bu durum bizim için yeni bir durumdur. Fiziksel hayattaki sosyalleşme, ergenlik dönemi özellikleri de dikkate alındığında ergen için bir ihtiyaçtır.⁹⁰ Fakat internet ortamındaki sosyalleşmenin bu ihtiyacı ne ölçüde karşıladığı sorusu, üzerinde düşünölmeye değer bir sorudur.⁹¹

İnternet ortamının ergenlere sağladığı bir diğer özellik ise reel hayatta paydaş bulamadıkları bazı ilgi alanlarının desteklendiğı bir zemin oluşturmasıdır. İnternetin kalabalık ve son derece çeşitli sosyal ortamında her birey; kendi duygu, düşünce ve ilgi alanlarını paylaşan ve destekleyen birilerini bulma şansına sahiptir.⁹² Ergenlerin, kendileriyle ortak zevklere sahip akranlarıyla bir araya gelmesi, kendilerini daha iyi hissetmelerine katkı sağlayabilir. Fakat bir başka açıdan düşünöldüğünde, internet ortamında olumsuz bazı fikir ve davranışlar için de ortak bulmak pekâlâ mümkündür. Öyleyse her fikirden insanın yer aldığı internet ortamı, bu yönüyle aynı zamanda ergen için risk oluşturabilmektedir.

Özellikle çocuk ve gençlerin, interneti bir eğlence kaynağı olarak görmesi başlı başına bir soruna işaret etmektedir. Çünkü eğlence ve oyun amaçlı kullanılan bir unsurun etkilerinin hafife alınma ihtimali de yüksektir. “Hafife alınan, sorgulanmayan bir ortamda

---

⁸⁹ a.g.e., ss. 162-63.

⁹⁰ Yazgan, a.g.e., s. 77.

⁹¹ Ece Baban, "Mc Luhan ve Baudrillard'ın Penceresinden Sosyal Medya Etkisi: İfadenin Esareti, Gözetlenen Toplum ve Kayıp Kimlik Sendromu", *Sosyal Medya: Akademi*, ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, 1. b., İstanbul: Beta Basım, 2012, s. 71.

⁹² Kadioğlu, a.g.e., ss. 162-63.

da dürtüler kontrol edilmediği, toplumsal hayatın ahlaki kaygıları devreye girmediği müddetçe, çocukların olumsuz etkilenmesi beklenen bir sonuç olacaktır.”⁹³

İnternetin sağladığı geniş imkânların, kullanıcıyı hayata geliş amacı üzerine düşünmekten alıkoyma riski taşıması da dikkat gerektiren tespitlerdendir. Kimlik gelişimini henüz tamamlamamış olan bir ergen, internet ortamının sunduğu sınırsız seçenekler karşısında, hayata geliş amacını tam bulamamışken kaybetme riskiyle karşı karşıya gelebilir.⁹⁴ Allah Teâlâ “*Ben insanları ve cinleri ancak bana kulluk etsinler diye yarattım*”⁹⁵ buyurarak, insanın var oluş amacının iyi bir kul olmak olduğunu kesin bir şekilde ifade etmiştir. Gelişen teknoloji ve onun kurduğu sanal ortamlar, içine fazlaca dalması halinde insana, ait olduğu bu asıl görevi unutturabilmektedir. Söz konusu ergenlik çağındaki gençler olduğunda, bu risk daha da perçinlenmektedir. Çünkü ergenlik dönemi kişinin kim olduğunu, nereye ait olduğunu düşündüğü ve bu minvaldeki sorularına cevap aradığı bir dönemdir. Bu dönemde çocukluktan gençliğe yürüyen bireyin başka büyük meşgalelerle oyalanması, sorması gereken soruları geçiştirmesine sebep olabilir. Bu kritik evrede dini gelişimi açısından kulluk görevinin bilincine varmasını beklediğimiz ergen, internetin sunduğu ortamdaki seçeneklerin çokluğuna aldanarak, “*malın, bilginin, bedeninin sağlığın, aklın, makamın kısacası ‘mülkün’ gerçek sahibini*”⁹⁶ unutarak gençliğine bir zihin kaymasıyla yol alabilir.

İnternet, dünya hayatına dair bilincimizi zedeleme riskini de taşımaktadır. İslam inancında dünya hayatının geçiciliğine sık sık vurgu yapılmaktadır. Buna göre dünya, kişilerin asıl hayatlarındaki yerlerini belirleyecek bir durak anlamı taşımaktadır. Bir Müslüman, ancak dünya hayatının geçiciliğini tam olarak idrak ettiğinde ahiret için asıl anlamıyla çalışabilir. İnternet teknolojisinin uzantısı olan sanal ortam ise dünya algımıza bir başka boyut getirmektedir. Sanal dünya, adeta içinde bulunduğumuz dünya içinde başka bir dünya olarak yer almaktadır. Öyleyse insanın önünde, bu dünyanın geçiciliğini

---

⁹³ Ülger, a.g.e., s. 302.

⁹⁴ Huriye Martı, “Dinî Ve Ahlâkî Boyutlarıyla Teknoloji Bağımlılığı”, *Diyanet İlmî Dergi*, C. 54, S. 3 (2018), ss. 112-13.

⁹⁵ El-Zariyat, 51/56.

⁹⁶ Martı, a.g.m., ss. 112-13.

kavrama ödevinden önce, internetin sunduğu sanal dünyanın bilincinde olma sorumluluğu belirlemektedir.⁹⁷

İnternetin sağladığı geniş bilgi kaynakları, öğrenmeye hevesli bir ergen için son derece caziptir. Onu cazip hale getiren bir diğer özellik ise bilgisayar başındaki ergenin öğrenmek istediği şeyi kendisinin belirlemesi, kaynağını da yine kendisinin seçmesidir. Bu özgürlük, içinde bulunduğu dönem itibariyle ergenin son derece hoşuna gitmektedir. Fakat internet ortamında doğru bilgiler kadar yanlış kaynaklardan alınmış, saptırılmış bilgiler, yalan haberler de bulunmaktadır. İnternetin sağladığı kontrolsüz bilgi aktarımı, ergenin zihnini bulandırmaya sebep olabilmektedir.⁹⁸

Henüz yaşları ve olgunlukları buna müsait olmadığı için yetişkin dünyasının sorumluluklarından korumaya çalıştığımız çocuklarımızın, internetin sağladığı sınırsız özgürlük ortamında, gelişimlerine uygun olmayan her türlü şiddet veya cinsel içerikli öğeye maruz kalma ihtimalinin yüksek olması, internet ortamının en büyük çelişkilerinden biridir.⁹⁹ Sınırsız özgürlük, her zaman ve her yerde olduğu gibi bu mecrada da problem getirmektedir.

Görüldüğü üzere internet; sağladığı kolaylıklarla beraber olumsuz etkiler de barındıran, bu sebeple özellikle ebeveynler ve eğitimciler tarafından temkinle yaklaşılması gereken bir mecradır. Araştırmamızda incelediğimiz Wattpad uygulaması ise internetin taşıdığı tüm olumlu ve olumsuz yönleri kendisinde barındıran bir sosyal medya uygulamasıdır.

2. SOSYAL MEDYA

2.1. TANIMI

Günümüzde sosyal medyanın farklı özelliklerini öne çıkaran birçok tanım bulunmaktadır. En basit tanımıyla sosyal medya, “kullanıcıların diğer kullanıcılarla çevrimiçi haber, fotoğraf, video, metin, içerik paylaşmasını sağlayan web sitelerine verilen ortak addır. Katılım ve paylaşım, sosyal medyanın dayanak noktasını

---

⁹⁷ Martı, a.g.m., s. 113.

⁹⁸ Martı, a.g.m., s. 115.

⁹⁹ Ülger, a. g. e., ss. 307-308.

oluşturmaktadır.”¹⁰⁰ Sosyal medya, başka bir bakış açısıyla “yeni medyanın hızla gelişmesi sonucunda ortaya çıkan ve iletişim alanında devrim yaratan araçlar” olarak tanımlanabilmektedir.¹⁰¹ Araştırmacılar, sosyal medyayı oluşturan unsurların “bireylerin internette birbirleriyle yaptığı diyaloglar ve paylaşımlar” olduğunu iletmektedir.¹⁰²

Biraz daha kapsamlı bir tanımla sosyal medya “herhangi bir yer ve zaman kısıtlaması söz konusu olmadan, internet erişimine sahip her dijital/sanal kimlik kullanıcısının içerik paylaşımı yapabildiği, bir konuya ilişkin fikir beyan edebildiği, iletişim ve etkileşim süreçlerinin yoğun bir şekilde gerçekleştirildiği ortamlar” olarak ifade edilebilir.¹⁰³

İnternetin her geçen gün yenilenen özelliklerle gelişmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan sosyal medya ortamında, içerikleri çoğunlukla kullanıcılar belirlemektedir.¹⁰⁴

Sosyal medya özelliği taşıyan siteler; sosyal ağ siteleri, sosyal medya siteleri vb. şekillerde adlandırılabilir. Mobil teknolojilerin gelişmesiyle beraber akıllı telefonların işlemcileri tarafından, kullanıcıların yoğun ilgi gösterdiği sosyal ağ siteleri mobil cihazlara uyumlu uygulamalara (application) dönüştürülmüştür. Bu sayede kullanıcıların bu siteleri, her zaman yanlarında bulundukları akıllı telefonları aracılığıyla zaman veya mekân sınırlamasına takılmaksızın daha pratik şekilde kullanımı mümkün olmuştur. Bu kolaylıkla beraber, “sosyal medya uygulamaları” şeklinde de anılmaya başlayan sosyal ağ sitelerinin kullanımının yaygınlaşmasında, akıllı telefonların internet teknolojisine uyum sağlar hale gelmesinin payı büyüktür.¹⁰⁵ Biz, çalışmamızda sosyal

---

¹⁰⁰ Ali Murat Kırık, "Gelişen Web Teknolojileri ve Sosyal Medya Bağımlılığı", *Sosyal Medya Araştırmaları I: Sosyalleşen Birey*, ed. Ali Büyükaslan, Ali Murat Kırık, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2013, s. 74.

¹⁰¹ Gülşah Gönenli, Pelin Hürmeriç, "Sosyal Medya: Bir Alan Çalışması Olarak Facebook Kullanımı", *Sosyal Medya: Akademi*, ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, 1. b. İstanbul: Beta Basım, 2012, s. 214.

¹⁰² Dilmen, a.g.e., s. 137.

¹⁰³ Uğur Gündüz, Yahya Engin, "Sosyal Medya ve Dijital kimlik Olgusu", *Sosyal Medya Araştırmaları III : Göz(et)lenen Toplumdan Göz(et)lenen Bireye*, ed. Ali Büyükaslan, Ali Murat Kırık, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2016, s. 43.

¹⁰⁴ Özutku vd., a.g.e., ss. 34-35.

¹⁰⁵ Mukadder Çakır, "Sosyal Medya ve Gösteri", *Sosyal Medya Araştırmaları I: Sosyalleşen Birey*, ed. Ali Büyükaslan, Ali Murat Kırık, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2013, s. 31., Özutku vd., a.g.e., s. 61.

medyayla beraber oluşan yeni iletişim ortamlarından bahsederken “sosyal ağ siteleri” ve “sosyal medya uygulamaları” isimlendirmelerini kullanmayı tercih ettik.

2.2. ÖZELLİKLERİ

Araştırmacılar tarafından sosyal medyanın temel özellikleri “*katılma, açıklık, konuşma/sohbet etme, topluluk oluşturma ve bağlantılılık*” olarak tespit edilmiştir.¹⁰⁶

Katılma özelliği, sosyal medyanın herhangi bir bireyin rahatlıkla katılabileceği bir yapıda olduğunu ifade eder. Gerçekten de günümüzde özellikle ülkemizde son derece popüler olan Facebook, Twitter, Instagram, YouTube ve araştırmamıza konu olan, daha çok ortaokul ve lise öğrencileri tarafından kullanıldığı tespit edilen Wattpad gibi sosyal medya uygulamalarının çoğu da ücretsizdir. Bahsi geçen uygulamalarla beraber sosyal medya uygulamalarının çoğunluğuna üye olmak için yalnızca bir mail adresine sahip olmak yeterlidir. Yalnızca Wattpad ve Twitter gibi bazı uygulamalarda 13 yaş sınırı bulunmakla beraber sağlıklı bir denetim ortamı olmadığından 13 yaşından küçük çocuklar yaşlarını büyük göstererek uygulamalara kaydolabilmekte, uygulamaya yoğun bir şikâyet bildirilmediği takdirde hesaplarını kullanmaya devam edebilmektedir. Katılım koşullarının bu denli esnek olması, sosyal medya uygulamalarına gösterilen yoğun ilgi üzerinde etkili olan bir durumdur.

Açıklık, sosyal medyanın en temel fonksiyonlarından birine işaret eder. Kullanıcıların uygulamada paylaştıkları içeriklerin diğer kullanıcılar tarafından ulaşılabilir olması demektir. Bu özellik, insanın paylaşma güdüsüne etkin bir şekilde hizmet eder. İlk çağlardan beri insanlar duygularını, düşüncelerini, yaşam şartlarını, gelecek için kurdukları hayalleri bir şekilde ifade etmiş ve başkalarıyla da bunları paylaşmıştır. Mağara duvarlarına çizilen resimlerden, matbaanın keşfiyle kitap, gazete ve dergilere taşınan bu paylaşma arzusunun dışavurumu sosyal medyayla beraber 21. yüzyıldaki formuna ulaşmıştır denebilir.¹⁰⁷ Çoğunlukla yazı, fotoğraf veya videolar aracılığıyla duygu ve düşünceleri belirtmeye yarayan sosyal medya uygulamaları, paylaşmayı olanaklı hale getiren açık bir yapıda olmasaydı bu durumun evde günlük

---

¹⁰⁶ Mihalis Kuyucu, “Sosyal Medyada Mahremiyet: Türkiye’deki Twitter Kullanıcılarının Mahremiyet Anlayışı”, *Sosyal Medya Araştırmaları II : Sosyalleşen Olgular*, ed. Ali Büyüksalan, Ali Murat Kırık, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2015, s. 35.

¹⁰⁷ Dilmen, a.g.e., s. 130.

tutmak veya fotoroman oluşturmaktan bir farkı kalmazdı. Günümüzde insanların bu eylemler yerine duygu ve düşüncelerini, hayatlarındaki gelişmeleri sosyal medya profillerine yansıtmayı tercih etmesi, çoğunlukla sosyal medyanın sağladığı bu paylaşım ortamından ötürüdür. Bazı uygulamalarda kullanıcılar, kendi profillerine erişebilecek diğer bazı hesapları kısıtlayarak sosyal medya ortamında kendilerine özel daha kapalı bir ortam yaratma şansına sahiptir. Ama burada da açıklık özelliği, kullanıcının izin verdiği diğer hesaplarla beraber varlığını sürdürmektedir. Paylaşımında açıklık, bu durumda ortadan kalkmış değildir, sadece sınırlandırılmıştır.

Konuşma/sohbet etme aracılığıyla sosyal medya, kullanıcılar arasında karşılıklı iletişime olanak verir. İnsanlar günümüzde fiziksel olarak, mektuplaşarak veya telefonlaşarak da konuşma imkânına sahiptir. Fakat sosyal medyayı bu noktada öne çıkaran fiziksel olarak bir arada olma imkânı bulunmayan durumlarda da iletişim kurmayı mümkün kılmasıdır. Bir mektup da bunu pekâlâ başarabilir. Sosyal medya uygulamaları ise mekân sınırıyla beraber zaman problemini de ortadan kaldırarak sağladığı iletişim hızıyla neredeyse tüm diğer iletişim araçlarını geride bırakmaktadır. Mesajlaşma temelli uygulamaların yanında paylaşım temelli sosyal medya uygulamalarının da neredeyse tamamında direkt mesaj (DM) adı verilen kişiye özel mesaj kutucukları bulunmaktadır. Bu sayede kullanıcılar sosyal medya uygulamaları aracılığıyla yeni kişilerle tanışabilir, fiziksel olarak bir arada olmadığı, sesini duymadığı kişilerle sohbet edebilir hale gelmektedir. Elektronik postayla başlayıp her geçen gün geliştirilerek sosyal medya uygulamalarını daha da çekici hale getiren bu özellik, insanın eskiden beri var olan konuşma ve iletişim kurma isteğine hizmet etmektedir.¹⁰⁸

Topluluk oluşturma özelliği, sosyal medyada herhangi bir konuda aynı paydada buluşan insanların grup oluşturması ve bu grup aracılığıyla birbirleriyle etkileşime girmesini ifade eder. Sosyal medya aracılığıyla oluşturulan bu tür toplulukların etkinlikleri, bazen sosyal medyayla sınırlı kalmakla beraber bazı durumlarda bireyler bu grup içindeki arkadaşlığı veya faaliyetleri reel hayata da taşıyabilmektedir.

Bağlantılılık, sosyal medyanın esnekliğini de ortaya koyan bir özelliğidir. Kullanıcıların “link yardımı ile diğer sitelere, kaynaklara ve insanlara ulaşabilmesi”ni

---

¹⁰⁸ Lyon, Hafner, a.g.e., s. 207.

ifade eder.¹⁰⁹ Sosyal medya uygulamaları internet aracılığıyla doğmuş ve varlığını da çoğunlukla internetin varlığına bağlı olarak sürdürmekte olan platformlar olduğu için internet ortamına uyumlu olarak çalışmaktadır. Kullanıcılar, bu sayede uygulama dışında herhangi bir internet sitesinden link verebilir veya başkası tarafından verilen linki tıklayarak uygulamadaki bağlantısından kolayca ayrılabilir.

Sosyal medya, tüm bu özellikleriyle beraber tüketicinin medya araçlarıyla olan ilişkisindeki konumunu da değiştirmiştir.¹¹⁰ Geleneksel medya araçları karşısında “seyirci” olan insan, sosyal medya araçlarıyla beraber “kullanıcı” konumuna gelmiştir. Sosyal medya uygulamalarında her bir kullanıcı kendi içeriğini üretmekte, aynı zamanda kullanıcılar, birbirlerinin içeriklerine yorum yapabilmektedirler. İçerik üretimi ve karşılıklı olarak birbirlerinin içeriğini yorumlama, tekrar paylaşmadan doğan bu durum sosyal medyanın bir başka temel özelliği olan “etkileşim”i ortaya çıkarmaktadır.¹¹¹

2.3. TARİHÇESİ

İnternetin oluşumunun ilk zamanlarında hâkim olan teknolojik sürece, web 1.0 dönemi denilmektedir. Televizyonların siyah-beyaz yayın yaptığı dönem ile internetin web 1.0 dönemi birbirine benzetilebilir.¹¹² Zira bu dönem internetin emekleme dönemi olarak da adlandırılan en ilkel dönemidir.

Web 1.0 döneminin kullanıcıya sağladığı özellikler, geleneksel medya araçlarının sağladıklarıyla benzerlik gösteriyordu. Bireyler televizyon karşısında birer izleyici oldukları gibi web 1.0 ile sunulan internet ortamında da içerikleri izleyen, okuyan kişiler konumundaydılar. İçeriğe müdahale etmek, kullanıcılar açısından söz konusu değildi.¹¹³ Bu dönemin getirdiği yenilik, haber alma veya iletişimin TV yerine bir ağa bağlanarak bilgisayar aracılığıyla sağlanabilmesiyle sınırlı kalmıştır.

---

¹⁰⁹ Kuyucu, a.g.e., s. 35.

¹¹⁰ Özgür Köseoğlu, “Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk İletişim*, C. 7, S. 2 (2013), ss. 58-59.

¹¹¹ Nazlım Tüzel Uraltaş, L. Serdar Bahadır, “Elektronik Perakendecilik ve Bir Reklam Mecrası Olarak Sosyal Ağ Siteleri”, *Sosyal Medya: Akademi*, ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, 1. b. İstanbul: Beta Basım, 2012, ss. 36-37.

¹¹² Özutku vd., a.g.e., s. 45.

¹¹³ Türel Uraltaş, Bahadır, a.g.e., s. 36.

Web 1.0'ın yeterlilikleri, o zamanki teknolojik imkanlara göre şekillenmiştir. İnternet teknolojisini geliştirmeye yönelik yeni çalışmalarla beraber, kullanıcının daha aktif olduğu web 2.0 dönemine geçiş çok uzun sürmemiştir.¹¹⁴

2005 yılında Web 2.0 isimlendirmesini yapan Tim O'Reilly, makalesinde web 2.0 ile beraber kişisel web sitelerinin bloglara, çevrimiçi Britannica Ansiklopedisi erişiminin kullanıcıların bilgilerini kendi oluşturdukları bir ansiklopedi olan Wikipedia'ya evrildiğini ifade etmektedir.¹¹⁵ O'Reilly'nin verdiği örneklerden de anlaşılacağı üzere, web 1.0 ve 2.0 arasındaki en önemli fark kullanıcıların pasif konumdan aktif hale gelmiş olmasıdır.

Web 2.0'ın internet sitelerini ziyaret eden kullanıcı sayılarını artırarak ve diğer web siteleri ve ziyaretçilerle internet ortamında işbirliği yaparak web tecrübesini zenginleştirmek fikrinden doğduğu söylenebilir.¹¹⁶

Web 2.0 ile kullanıcıların aktif hale gelmesi, internet ortamındaki içeriklere müdahale edebilen, yorum belirtebilen hatta zamanla kendi içeriğini üretebilen bir kullanıcı profilinin oluşmasını sağlamıştır.¹¹⁷ Tam da bu nokta, sosyal medyanın doğuşuna işaret etmektedir. Sosyal medyayı tanımlarken de kullandığımız "etkileşim" özelliği web 2.0 teknolojisinin oluşturduğu dinamik ortamlarla beraber ortaya çıkmıştır.¹¹⁸

"Kullanıcı tarafından oluşturulmuş içerik" olgusuna dayanan sosyal ağ sitelerinin bilinen ilk örneklerinden biri Classmates.com'dur. 1995 yılında geliştirilen bu site kullanıcıların geçmişteki sınıf arkadaşlarını bulmasına yönelik hizmet vermiştir. 1997 yılında ise kullanıcılarına, profil oluşturma ve arkadaşlarını listeleme olanağı sunan SixDegrees yayına girmiştir.¹¹⁹

---

¹¹⁴ Rüya Demir Türkdöğün, *Sosyal Medya Bağımlılığı Ve Gençlik*, (Yüksek Lisans Tezi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, s. 9.

¹¹⁵ Tim O'Reilly, "What Is Web 2.0", *O'Reilly*, 30.09.2005, <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html>, (27.01.2020).

¹¹⁶ R. Erdem Erkul, "Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri Ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği", *Türkiye Bilişim Derneği*, S. 116 (2009), s. 2.

¹¹⁷ Atay Avşar, Sarısakaloğlu, a.g.e., s. 195.

¹¹⁸ Özutku vd., a.g.e., s. 29.

¹¹⁹ Erhan Akyazı, Duygu Ateş, "Kültürel Kimlik Farkındalığı Yaratmada Sosyal Ağların Rolü: Manav Türkleri Üzerine Bir Araştırma", *Sosyal Medya: Akademi*, ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, 1. b., İstanbul: Beta Basım, 2012, s. 181.

2002 yılında geliştirilen Friendster adlı sosyal ağ sitesi, kullanıcılara profil oluşturma olanağı sağlamasının yanında ilk kez kendi arkadaş listesinde olmayan kişilerle de arkadaş olabilme özelliği getirmiştir.¹²⁰

2003 yılında kurulan bir diğer arkadaşlık sitesi olan ve kullanıcılar tarafından büyük ilgi gören MySpace ve ondan önce kurulan diğer arkadaşlık siteleri 2004 yılında Facebook'un kurulmasından sonra birkaç yıl içinde popülerliklerini yitirmişlerdir.¹²¹

2004 yılında Harvard Üniversitesinden Mark Zuckerberg ve birkaç arkadaşı tarafından geliştirilen Facebook, sosyal medya uygulamalarının popülerleşme boyutuyla ilgili bir milat kabul edilebilir. Öyle ki sosyal medya tarihini, Facebook'tan önce ve Facebook'tan sonra diye ayırmak mümkündür. Web 2.0'ın sağladığı etkileşim ortamından sonuna kadar yararlanan bu uygulamayla beraber, Facebook'tan önce geliştirilmiş sosyal ağ siteleri onun karşısında ayakta kalamamıştır. Facebook'tan sonrakiler ise ancak Facebook'un kullanıcılarına sunmadığı olanaklar sağlayabildikleri sürece sosyal medya uygulaması olarak var olabilmektedirler.

Facebook, başlangıçta üniversite içerisinde bir haberleşme ağı oluşturması düşüncesiyle geliştirilmiştir. Bu nedenle ilk zamanlarında yalnızca Harvard Üniversitesi öğrencilerinin kullanımına sunulmuştur. Zamanla başka birkaç üniversite tarafından da kullanılmaya başlanan uygulama, 2006 yılında herkesin kullanımına açık hale getirilmiştir. Tüm dünyada yoğun bir ilgi görmeye başlaması da bu tarihle beraber gerçekleşmiştir.¹²²

Kullanıcılarına; profil oluşturma, arkadaşlarını görüntüleme, arkadaş ekleme, kendisiyle ilgili gelişmeleri metin, fotoğraf veya video gibi seçeneklerle arkadaşlarıyla paylaşma gibi özellikler sunan Facebook, kısa süre içinde insanlar tarafından en çok tercih edilen sosyal ağ sitesi haline gelmiştir. Facebook, yıllık internet istatistiklerini tespit eden Alexa'nın verilerine göre; 2010 yılında dünyanın en fazla ziyaret edilen ikinci sitesi olmuştur. Aynı yıl Mark Zuckerberg Time Dergisi tarafından "Yılın Adamı"

---

¹²⁰ Gönenli, Hürmeriç, a.g.e., ss. 219-220.

¹²¹ Özutku vd., a.g.e., s. 115.

¹²² Sinem Koçoğlu, "Facebook Nedir? Neden Önemlidir? Facebook'un Özellikleri Nelerdir?", *Branding Türkiye*, 06.02.2018, <https://www.brandingturkiye.com/facebook-nedir-neden-onemlidir-facebookun-ozellikleri-nelerdir/>. (28.01.2020).

seçilmiştir.¹²³ Facebook'un yoğun ilgi görmesinde internetin sunduğu tüm paylaşım imkânlarını akıllıca kullanması ve kullanıcılarına sunmasının etkisi büyüktür. Bununla beraber; kullanıcıların eski arkadaşlarını bulabileceği, günlük hayatta fiziksel birlikteliğinin mümkün olmadığı uzaktaki tanıdıklarıyla bir araya gelebileceği, hayatındaki gelişmeleri paylaşıp ilgilendiği kişilerin hayatlarındaki gelişmeleri takip edebileceği bir "sanal mahalle" ortamı kurmuş olması Facebook'un popülerliğine katkı sağlayan faktörlerdir.

2005 yılına gelindiğinde, sosyal medyanın bugününde en popüler uygulamalardan biri haline gelmiş YouTube, üç arkadaş tarafından bir video paylaşım sitesi olarak kurulmuştur.¹²⁴ 2006 yılında Google tarafından satın alınan YouTube,¹²⁵ şirketin Google'da yapılan aramalarda, videoları öne çıkarmasının da etkisiyle kısa zamanda kullanıcılar tarafından en çok tercih edilen video paylaşım sitesi haline gelmiştir.¹²⁶ YouTube'un popülerliğe ulaşmasında, yapılan güncellemelerle paylaşım ve etkileşimin her geçen gün kolaylaşmasının etkisi büyüktür. Günümüzde dünyanın dört bir tarafında en çok kullanılan sosyal medya uygulamalarından biri haline gelmiş olan YouTube'un, televizyonun yerini almasının beklendiği söylenmektedir. Kendisine bununla ilgili ne düşündüğü sorulan Google'ın kurucusu Erich Schmidt'in "*Bu zaten oldu*" diyerek cevap vermesi dikkat çekicidir.¹²⁷ Kullanıcılar YouTube'da ilgi alanlarına göre izlemek istedikleri videolardan bir liste oluşturabilir, üstelik televizyondan farklı olarak izledikleri yayınlara ilgili fikir belirtebilir durumdadırlar. Günümüzde YouTube'da kullanıcı sayısını artırarak belirli bir düzen içinde video paylaşan kişilere YouTuber denmektedir. Her geçen gün büyüyen bu uygulama, dünyanın her yerinde kendi yıldızlarını üretir hale gelmiştir.

YouTube'dan bir yıl sonra, 2006 yılında kurulan bir diğer sosyal medya uygulaması Twitter, sosyal medyada paylaşım yapma olgusunu çeşitlendiren bir

---

¹²³ Koçoğlu, "Facebook Nedir?" (28.01.2020).

¹²⁴ Sinem Koçoğlu, "Youtube Nedir? Youtube Nasıl Kullanılır? Youtube'un Özellikleri Nelerdir?", *Branding Türkiye*, 07.05.2018, <https://www.brandingturkiye.com/youtube-nedir-youtube-nasil-kullanilir-youtubeun-ozellikleri-nelerdir/>. (28.01.2020).

¹²⁵ Özutku vd. a.g.e., s. 145.

¹²⁶ Koçoğlu, "Facebook Nedir?" (28.01.2020).

¹²⁷ Mihalis Kuyucu, "Yeni Medya Ve Televizyon Endüstrisi: Televizyon Endüstrisine Meydan Okuyan Sosyal Medya Platformu Youtube", *Sanat, Tasarım ve Manipülasyon*, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 2013, s. 224.

girişimdir. Jack Dorsey ve arkadaşları tarafından bir akşam yemeği sırasındaki sohbet esnasında geliştirilen Twitter, o an yapmakta olunan şeyi aynı anda iletmek istediğın herkese kısa mesaj olarak ulaştırma düşüncesinden doğmuştur.¹²⁸ Twitter’da gönderilen bu kısa mesajlara “tweet” (cıvılda) adı verilir.¹²⁹

Twitter’ın kendine has özelliklerinden ilki ve en önemlisi karakter sınırırır. 2007 yılından itibaren Twitter’da kullanıcılar, iletmek istedikleri mesajı bir kısa mesajın karakter sayısı ile aynı olan 140 karakterle ifade etmek durumundaydılar. 10 sene sonra yani 2017 yılına gelindiğinde ise uygulama, bu kurala güncelleme getirmiştir. Bu güncellemeyle karakter sınırı iki katına çıkarılmış ve kullanıcıların 280 karakter kullanarak tweet atabilmeleri mümkün hale gelmiştir.¹³⁰ Twitter, bu sınırlı karakter özelliği sebebiyle mikroblog özelliği gösteren sosyal medya uygulamaları arasına dâhil edilmektedir.

Twitter için Türkçe dil seçeneği 25 Nisan 2011’de getirilmiştir.¹³¹

Sosyal medyanın kısa tarihinde bahsedilmesi gereken bir diğeri gelişme de 2010 yılında Instagram’ın geliştirilmesidir. Kevin Systrom ve Mike Krieger tarafından kurulan Instagram, başlangıçta sadece IOS işletim sistemli mobil cihazlarda kullanılabilen bir fotoğraf paylaşma uygulaması idi. Paylaşılacak fotoğraflar için sunduğu efekt seçenekleri, uygulamayı diğeri fotoğraf paylaşma sitelerinden ayıran en önemli özelliklerden biri olmuştur. Geliştirildiği ilk günden bu yana devamlı kendini yenileyen Instagram, fotoğraf paylaşımının yanında 1 dakikalık videolar paylaşma, canlı yayın, hikâyeler (24 saat süresince görüntülenebilen fotoğraf ve kısa videolar) gibi

---

¹²⁸ Sinem Koçoğlu, “Twitter Tarihi: Twitter Nedir? Nasıl Kullanılır? Ne İşe Yarar?”, *Branding Türkiye*, 17.02.2018, <https://www.brandingturkiye.com/twitter-tarihi-twitter-nedir-nasil-kullanilir-ne-ise-yarar/>. (28.01.2020).

¹²⁹ Özutku vd., a.g.e., s. 127.

¹³⁰ “Twitter’da yeni dönem başladı (Karakter sayısı arttı)”, *NTV*, 08.11.2017, <https://www.ntv.com.tr/galeri/teknoloji/twitterda-yeni-donem-basladi-karakter-sayisi-artti,tJL9EozDfEOJNy-G3s8Krw>. (28.01.2020). , Özutku vd., a.g.e., s. 145.

¹³¹ Özutku vd., a.g.e., s. 128.

güncellemelerle dünyanın her yerinde en sık kullanılan sosyal medya uygulamalarından biri haline gelmiştir.¹³²

Araştırmamıza konu olan Wattpad, 2006 yılında bir e-kitap okuma ve yazma sitesi olarak Allen Lau ve Ivan Yuen tarafından geliştirilmiştir. Sosyal medyanın açıklık, paylaşım, etkileşim, sohbet gibi özelliklerini taşıyan bu uygulama dünyada ve ülkemizde özellikle ortaokul ve lise öğrencileri arasında popüler bir uygulamadır.¹³³ İsteyenlerin hikâye veya şiirlerini yazabildiği, isteyenlerin de okur olarak yazılan metinleri takip edip yorumlayabildikleri bir sosyal medya uygulaması olan Wattpad, yayınevlerinin ve yapımcıların da ilgisini çekmiş, burada yazılan hikâyelerden çok okunan bazıları kitap olarak basılmış¹³⁴ veya film, dizi senaryosu haline getirilerek piyasaya sürülmüştür.¹³⁵ Wattpad ile ilgili önümüzdeki bölümlerde ayrı bir başlık altında daha geniş bilgi verilecektir.

Özetleyecek olursak; sosyal medyanın doğuşu internetin tarihine bağlı olmakla beraber, özellikle 2005 yılında gerçekleşen web 1.0'dan web 2.0 teknolojisine geçişle sosyal medya denilen olgu ortaya çıkmaya başlamıştır. Web 2.0'ın internet ortamında sağladığı esneklikle her geçen gün sosyal medya özelliği taşıyan yeni siteler kurulmuş, zamanla bunlardan popüler olanlar akıllı telefon uygulamaları halinde de kullanıma sunulmuştur. Bu da kullanıcıların, her an her yerde sosyal medya uygulamalarıyla iç içe bir hayat sürmelerine kapı aralamıştır.

Web 2.0 teknolojisi sayesinde, onlarca sosyal medya uygulaması geliştirilmiştir. Bu başlık altında, sosyal medya uygulamaları içinden yıllara meydan okuyarak varlığını sürdürebilen uygulamalara yer verilmiştir. Her geçen gün yeniliklerin keşfedildiği

---

¹³² Sinem Koçoğlu, "Instagram Tarihi: Instagram Nedir? Nasıl Kullanılır? Ne İşe Yarar?", *Branding Türkiye*, 03.03.2018, <https://www.brandingturkiye.com/instagram-tarihi-instagram-nedir-nasil-kullanilir-ne-ise-yarar/>. (28.01.2020).

¹³³ Aytekin, Yavuz, a.g.m., ss. 505-506., Cihan Cayhan, *Ortaokul Öğrencilerinin Wattpad Uygulaması Kullanımı ile Okuma Ve Yazma Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Siirt: Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017, s. 1.

¹³⁴ Simona Tirocchi, "Wattpad", *Teens, Media and Collaborative Cultures. Exploiting Teens' Transmedia Skills in the Classroom*, Barcelona, Spain: Università Degli Studi di Torino, 2018, s. 93.

¹³⁵ Gülden Öktem, "Wattpad Hikâyeleri Dizilere de Uyarlanıyor", *Milliyet Sanat*, (15.10.2015), <http://www.milliyetsanat.com/haberler/edebiyat/-wattpad-hikayeleri-dizilere-de-uyarlaniyor-/5926>. (16.01.2020).

internet teknolojisi alanında çalışanların bildirdiğine göre, bundan sonraki süreçte kullanıcıları web 3.0 teknolojisi beklemektedir.

Web 2.0, internet ortamındaki etkinlikleri esnekleştirilmesi ve çeşitlendirmesiyle öne çıkmıştı. Web 3.0'ın ise bu ortamda paylaşılan bilgilerden yola çıkarak kullanıcıya daha fazla kolaylık sunan bir ortam vaat ettiği iletilmektedir.¹³⁶ Yapay zeka çalışmaları ile de paralel olarak düşünülebilecek olan web 3.0 teknolojisi, kullanıcısının yerine de düşünebilen bir teknoloji olarak tasarlanmaktadır.¹³⁷

Web 2.0'ın getirdiği bir yenilik olan sosyal medya, hayatlarımızı bu denli değiştirmişken web 3.0 ile başlayacak yeni dönem kullanıcılar için merak ve endişeyi beraberinde getirmektedir.

2.4. TÜRKİYE'DE SOSYAL MEDYA KULLANIMI

Yukarıda belirtildiği üzere sosyal medyayı oluşturan temel unsurlar: web 2.0 ve mobil teknolojilerdir. Web 2.0, internet ortamında etkileşim tabanlı internet sitelerinin oluşmasına olanak sağlayan altyapısıyla, kullanıcı merkezli sosyal ağ sitelerinin ortaya çıkmasını mümkün kılmıştır. Mobil teknolojiler ise paylaşım ve etkileşime dayalı bu ortamları insanların her an her yerde yanlarında taşıyabilmelerine imkân vermiştir. Bu iki durum da birbirlerine bağlı olmakla beraber birincisi sosyal medyanın doğuşuna ikincisi de devamlılığına katkı sağlamaktadır. Şöyle ki; Web 2.0'ın sağladığı etkileşim ortamı olmadan sosyal medya platformlarının doğması imkansızdı, denebilir. Fakat mobil teknolojiler de sosyal medya için web 2.0'dan daha önemsiz değildir. Çünkü sosyal ağ siteleri etkileşimle beraber paylaşım da dayanmaktadır. Metin paylaşımı, fotoğraf paylaşımı, video paylaşımı başlangıçta ortaya çıkan sosyal ağ sitelerinin temel özelliklerindedir. Mobil teknoloji aracılığıyla akıllı telefonlar, bu paylaşım sürecini kolaylaştırmıştır. Öncesinde, örneğin; sosyal ağ sitelerinde bir fotoğraf paylaşmak isteyen kişi, dijital fotoğraf makinesi aracılığıyla çektiği fotoğrafı ancak bilgisayara aktarması halinde paylaşabiliyordu. Akıllı telefonlardan sonra ise bu zahmete katlanmaya gerek kalmadan kullanıcı fotoğrafı çektiği anda rahatlıkla paylaşabilir hale gelmiştir. Bu

---

¹³⁶ Özutku vd., a.g.e., s. 45.

¹³⁷ Özutku vd., a.g.e., s. 64.

sebeple web 2.0, sosyal medyanın doğuşu için ne kadar hayati ise akıllı telefonlar da sosyal medyanın sürdürülebilirliğinde aynı derecede önemlidir.

Sosyal medyanın ülkemizde ve dünyada bu denli popülerleşmesini sağlayan unsurlardan söz edecek olursak; mobil teknolojilere uyumlu akıllı telefonların ulaşılabilir hale gelmesi, insanların paylaşma dürtüsü, popüler sosyal medya uygulamalarının ücretsiz olarak piyasaya sunulması gibi etkenleri sıralayabiliriz.

Ülkemizde ve dünyada sosyal medya uygulamalarına olan ilgi, Facebook ile artmıştır denebilir. Facebook Türkiye’de “*ilkokul arkadaşlarının bulunabildiği yer*” olarak popüler olmuştur.¹³⁸ Facebook’tan önce ülkemizde popüler olan MySpace, Yonja gibi sosyal platformların aksine Facebook’un kişilerin kendi isim ve soy isimleriyle kullanılması insanlarda daha güvenilir bir ortam olduğu kanısını oluşturmuştur.¹³⁹ Bu sayede insanlar yoğun şekilde bu sosyal platforma katılmış, kişisel bilgilerini burada belirledikleri arkadaş listeleriyle paylaşmaya başlamıştır.

İngiltere merkezli We Are Social adlı şirketin her yıl düzenli olarak yayınladığı küresel dijital raporun ülkemizle ilgili olan dosyası, Türkiye’de sosyal medya kullanımıyla ilgili güncel istatistiksel bilgileri ihtiva etmesi açısından önem arz etmektedir. Bu raporun 2019 yılına ait verilerine göre ülkemizde aktif sosyal medya kullanıcılarının sayısı 52 milyondur. Bunlardan 44 milyonu sosyal medyayı mobil cihazlar aracılığıyla kullanmaktadır. 1 yılda Türkiye’deki sosyal medya kullanıcılarının 1 milyon arttığı iletilmektedir.¹⁴⁰

Ülkemizde 2019 yılında internette geçirilen ortalama süre, 7 saat 15 dakika olarak belirlenirken bu süre içinde sosyal medyada geçirilen zamanın ortalama günlük olarak 2 saat 46 dakika olduğu tespit edilmiştir.¹⁴¹

---

¹³⁸ Özutku vd., a.g.e., s. 60.

¹³⁹ Tolga AKYILDIZ, “Facebook’u Anlamak (1)”, *Hürriyet*, 03.11.2007, <http://www.hurriyet.com.tr/facebook-u-anlamak-1-7607469>. (31.01.2020).

¹⁴⁰ “Global Digital Report 2019”, *We Are Social*, January 2019, <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>. (07.02.2020).

¹⁴¹ “Global Digital Report 2019”, *We Are Social*, January 2019, <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>. (07.02.2020).

Rapora göre Türkiye’deki aktif mobil sosyal medya kullanıcıları, ülke nüfusunun %53’ünü oluşturmaktadır.¹⁴² Bu oran, ülkenin yarısından fazlasının mobil cihazlar aracılığıyla aktif olarak sosyal medya kullandığını göstermektedir.

Türkiye’de en fazla kullanılan sosyal medya uygulamaları listelendiğinde ilk beşi sırasıyla: YouTube, Instagram, Facebook, Twitter ve Snapchat’tir. %92 kullanım oranıyla YouTube’un ülkemizde 2019 yılının en çok kullanıcıya sahip sosyal medya platformu olması, uygulamanın yükselen popülaritesini gözler önünde sermektedir. Instagram’ın yaygınlaşmasıyla Facebook’un geriye düştüğü de gözlenmektedir.¹⁴³

YouTube ile ilgili ülkemizde 2013 yılında yapılan bir araştırmada, tamamı Youtube kullanıcısı olan grupta %71.4 oranında kullanıcının her gün Youtube’u ziyaret ettiği tespit edilmiştir.¹⁴⁴ Aynı araştırmada 30 yaşına kadar olan kullanıcıların, 30 yaş ve üstü kullanıcılara göre daha fazla “*Youtube’u TV’nin alternatifi*” olarak gördükleri tespit edilmiştir.¹⁴⁵ Bu sonuç, daha genç kullanıcıların Youtube’u daha fazla benimsediğine işaret etmektedir.

Ülkemizde sosyal medyayı en fazla kullanan yaş grubunun 25-33 yaş aralığı olduğu iletilmektedir. Daha sonra 18-24, daha sonra da 35-44 yaş aralığı gelmektedir.¹⁴⁶

Araştırma verilerinin de ortaya koyduğu üzere sosyal medya platformlarının kullanımı, ülkemizde oldukça yaygındır. Her yaştan insan, kendi ilgisini çeken sosyal medya uygulamasını bilgisayarlar, tabletler, akıllı telefonlar vb. cihazlarla rahatlıkla kullanabilmektedir. Araştırmamıza konu olan Wattpad uygulamasının dünya üzerinde en fazla kullanıcıya sahip olduğu 3. ülkenin Türkiye olması, uygulamayı daha dikkat çekici hale getirmektedir. Wattpad uygulamasının kullanıcılarının büyük çoğunluğunu oluşturan ergenler, hem yazar hem de okur olarak uygulamaya katkı sağlamaktadır. Uygulamada yayınlanan bazı hikâyelerin görüntülenme sayısının milyonlara ulaştığı

---

¹⁴² “Global Digital Report 2019”, *We Are Social*, January 2019, <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>. (07.02.2020).

¹⁴³ “Global Digital Report 2019”, *We Are Social*, January 2019, <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>. (07.02.2020).

¹⁴⁴ Kuyucu, “Yeni Medya Ve Televizyon Endüstrisi: Televizyon Endüstrisine Meydan Okuyan Sosyal Medya Platformu Youtube”, s. 225.

¹⁴⁵ a.g.m., s. 226.

¹⁴⁶ “Global Digital Report 2019”, *We Are Social*, January 2019, <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>. (07.02.2020).

bilinmektedir. Kullanıcılar tarafından büyük ilgi gören bu hikâyeler ise yayınevleri tarafından kitap olarak basılmaktadır. Araştırmamızda incelediğimiz kitapların yazarları ve okurlarının büyük çoğunluğunun ergenlerden oluşması, çalışmamızda ergenlerin sosyal medya kullanımını ele almayı gerekli kılmıştır.

2.5. ERGENLER AÇISINDAN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİYLE SOSYAL MEDYA

Sosyal medya, teknolojinin gelişmesiyle hayatımıza girmiş yeniliklerdendir. Bu yüzden sosyal medyanın kullanıcılar üzerindeki etkilerini tespit etmek de ancak belirli bir zaman geçtikten sonra mümkün olmaya başlamıştır. Son yıllarda, ülkemizde sosyal medya kullanımının çeşitli yaş grupları üzerindeki etkilerini farklı perspektiflerden inceleyen araştırmalar yapılmaktadır. Bunlardan özellikle ergenlerle ilgili olarak yapılanlar, araştırmamız için ayrıca önem taşımaktadır.

Ergenler ve sosyal medya konusunda yapılan bir araştırmada, ergenlerin sosyal medya uygulamalarına üyelik oranı %86.4 olarak tespit edilmiştir. Aynı araştırma sonuçlarına göre katılımcıların yarısından fazlası, günde 1 defadan fazla sosyal medya kullanmaktadır.¹⁴⁷ Görüldüğü üzere ergenler, sosyal medya uygulamalarını etkin şekilde kullanmaktadır. Bu durum; araştırmamızın ana unsuru olan Wattpad'in, ergenler tarafından sık tercih edilen bir sosyal medya uygulaması olması sebebiyle önem arz etmektedir.

Ergenlerin sosyal medya kullanımındaki etkililikleriyle beraber bu platformu ne için kullandıkları da önem taşımaktadır. Ergenlerin sosyal medya ve internet kullanım amaçlarını inceleyen bazı araştırmalarda; onların, bu ortamları çoğunlukla zaman geçirmek¹⁴⁸ veya eğlenmek için kullandıkları ortaya konmuştur.¹⁴⁹

Ergenlerin sosyal medya ilişkilerini değerlendirmede, onların sosyal medya uygulamalarını kullanırken gösterdikleri tutum ve davranışlara dikkat etmek de yol gösterici olacaktır. Lise öğrencilerinin sosyal medya aktiviteleriyle ilgili yapılan bir

---

¹⁴⁷ Hilal Altınay Bor, *Ergenlerde Sosyal Medyaya Yönelik Tutum, Sosyal Medya Kullanımında Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiler*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s. 53.

¹⁴⁸ Demir, a.g.m., s. 33.

¹⁴⁹ Gül, a.g.e., s. 71.

araştırmada, ergenlerin sosyal medyada en çok, ailelerinden gelen yorumları önemsedikleri tespit edilmiştir.¹⁵⁰ Bununla beraber katılımcıların yaklaşık dörtte birinin, sosyal medyada paylaşımlarının en azından bir kısmını ailelerinin görmesini istemediği sonucuna ulaşılmıştır.¹⁵¹

Araştırma sonuçlarına genel olarak bakıldığında, sosyal medyanın toplum genelinde gördüğü kabulün ergenler için de geçerli olduğu görölmektedir. Hayatlarının kimlik geliştirme konusunda en hassas döneminde bulunan gençlerin, bu platformdan nasıl etkilenecekleri ise son derece önemli bir konudur.

Sosyal medyanın ergenler açısından olumlu özelliklerinden söz edilecek olunursa, öncelikle bireysel farklılıklara uyum sağlayan esnek yapısı dile getirilebilir.¹⁵² Her türlü yeteneğe, ilgi alanına hitap edecek çeşitlilikte sosyal medya uygulaması bulunmaktadır. Bu sayede kullanıcılar kendi ilgi ve isteklerine göre bir uygulama aracılığıyla kendini ifade etme şansına erişmektedir.

Bir diğer özellik, sosyal medyanın grup oluşturma konusunda sağladığı kolaylıktır.¹⁵³ Aidiyet hissini son derece önem taşıdığı bir dönemde, ergenler beğenilerine veya herhangi bir ortak noktalarına göre kolaylıkla bir araya gelebildikleri bu gruplar aracılığıyla birbirleriyle paylaşımda bulunmaktadır. Bu sayede kendilerini bir topluluğa ait hissetmenin tatminini yaşamaktadırlar. Bu noktada katkı sağlayan bir diğer özellik de anonimliktir. Facebook gibi kullanıcının kendi adı ve soyadıyla kaydolduğu uygulamalar bulunmakla beraber, çoğu sosyal medya platformu kullanıcılarına anonim kalma hakkı tanımaktadır. Bu sayede sosyal hayatta dış görünüşleriyle yargılanmaktan, beğenilmemekten ve kabul görmemekten çekindikleri bir dönemde bulunan ergenler, takma adların arkasına sığınarak ve kendi fotoğraflarını sosyal medyadan paylaşmayarak her türlü fikirlerini, yargılanma endişesi taşımadan dile getirebilmektedirler.

Takdir görme arzusunun doruk noktasında bulunduğu bu dönemde sosyal medyanın paylaşılan içeriğin beğenilmesi ve başkalarıyla da paylaşılmasını içeren algoritması, ergenler için tatmin edici bir özellik taşımaktadır. Sosyal medya

---

¹⁵⁰ Erol, a.g.e., s. 114.

¹⁵¹ a.g.e., s. 117.

¹⁵² Çakır, a.g.e., s. 26.

¹⁵³ a.g.e., s. 39.

platformlarında yaptıkları paylaşımların beğenilmesi, ergenlerin kendilerini değerli hissetme, onaylanma gibi istek ve ihtiyaçlarına hizmet etmektedir.¹⁵⁴

Sosyal medyanın ergenler tarafından tercih edilmesine katkı sağlayan olumlu özelliklerinden bir diğeri de kolaylıkla arkadaş edinmeye imkân tanınmasıdır.¹⁵⁵ Sosyal çevresinde kendi özelliklerine uygun arkadaş bulamayan veya arkadaş edinmede zorluk yaşayan ergenler, sosyal medyanın yüzeysel ilişki ortamında tek tuşla listesine yeni bir “arkadaş” ekleyebilmektedir. Aynı zamanda kullanıcılar, sosyal hayatlarında karşılaşmaları mümkün olmayan şekilde dünyanın farklı yerlerinden insanlarla sosyal medya aracılığıyla ilişki kurabilmektedir. Ekonomik ve sosyal koşullar itibarıyla kısıtlı bir çevrede kısıtlı hayat tecrübeleriyle yetinmek mecburiyetinde olan ergenler, sosyal medyadan takip ettikleri farklı kültürlerden, farklı meslek grupları, inanç türleri ve yaşam tarzlarından insanlar aracılığıyla vizyonlarını genişletebilirler. Deneyerek tecrübe etmelerinin mümkün olmadığı yaşantılar hakkında, görerek, izleyerek fikir sahibi olabilirler. Bu da, onların hayata bakış açılarını genişletebilir. Farklılıklara saygı duymalarını sağlayabilir.

Sosyal medya; gençlerin görüş açılarını genişletmekle beraber, kendilerini de görünür kılmalarına hizmet etmektedir. Sosyal paylaşım siteleri aracılığıyla kullanıcılar, bazı özel yeteneklerini çok daha kolay bir yolla ortaya koyarak büyük kitlelere duyurabilmektedir. Örneğin sesi güzel olan, çok iyi çizim yapan, ilgi çekici hikâye ve öyküler yazan vb. özelliklere sahip kullanıcılar bu yeteneklerini uygun bir sosyal paylaşım sitesinde kolayca sergileyebilmekte, insanların beğenisine sunabilmektedir. Bu durumun ergenlere sağladığı bir diğeri özellik de yeteneklerini ortaya koyarken tamamen kendi koydukları kurallara göre hareket edebilmeleridir. Profillerinden paylaştıkları her bir içerik, tamamen onların isteklerine göre şekillenmektedir.¹⁵⁶ Araştırmamızın odak noktasını oluşturan Wattpad, tam da bu özellikleriyle öne çıkan bir uygulamadır. Kullanıcılarına hiçbir kurala tabi olmadan özgürce hikâyeler yazma ortamı sunan

---

¹⁵⁴ Hayriyem Zeynep Altan, "Sosyal Medyanın 'Kullanımlar ve Doyumlar' Haritası: Youtube, Facebook ve Twitter", *Sosyal Medya Araştırmaları II: Sosyalleşen Olgular*, ed. Ali Büyükaşan, Ali Murat Kırık, 1.b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2015, s. 112.

¹⁵⁵ Filiz Balta Peltekoğlu, "Sosyal Medya Sosyal Değişim", *Sosyal Medya: Akademi*, ed. Tolga Kara, Ebru Özgen, 1.b. İstanbul: Beta Basım, 2012, s. 6.

¹⁵⁶ a.g.e., s. 6.

Wattpad'in, ergenler tarafından tercih edilme sebeplerinden biri de muhtemelen sağladığı bu özgürlük ortamıdır.¹⁵⁷

Sosyal medya platformları, ergenlerin sosyal ilişkileri için olduğu gibi akademik başarıları için de çeşitli olanaklar sunmaktadır. Derslerinde kendisini geliştirmek isteyen öğrenciler için çeşitli sosyal medya uygulamalarında, derslere yardımcı anlatım videoları, sınavlar için motivasyon sağlayan videolar bulmak veya motivasyon gruplarına dahil olmak mümkündür.

Ergenlerin sosyal medya kullanımının olası etkileri incelenmek istendiğinde sayılan tüm bu faydalarla beraber, madalyonun diğer yüzüne de dikkat kesilmek gerekmektedir. Bu da sosyal medya kullanımının ergenler üzerindeki olası olumsuz etkilerinden söz etmeyi gerektirir.

Aslında sosyal medya, internetin bir uzantısı olduğundan internet için geçerli olan bütün tehlikeler sosyal medya için de geçerlidir. Yine de sosyal medyanın sağladığı çeşitlilik ortamı, ergenler için risk skalasını da genişletmektedir.¹⁵⁸ Aynı zamanda sosyal medyanın ortaya çıkarabileceği tehlikeler, sağladığı olumlu özelliklerle beraber incelenebilir. Çünkü her özellik kullanıcının niyetine göre olumlu veya olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.¹⁵⁹ Örneğin sosyal medyanın kullanıcılarına sunduğu anonim kalma serbestisi, ergenlerin her sosyal medya uygulamasında farklı bir kimliğe bürünebilmesine imkân tanımaktadır. Bu durumun ileri aşamada kişilik bölünmesine sebep olabileceği bildirilmektedir.¹⁶⁰ Aynı şekilde kimliğini gizleyebilme imkânı, kullanıcıların kendilerini olduklarından farklı yansıtmalarına da sebep olabilmektedir. Bu noktada ergen ya kandırılan kişi olup işin sonunda kendine karşı yabancılaşma duygusuyla karşı karşıya kalır ya da kandırılan kişi olup hayal kırıklığı yaşar.¹⁶¹ Her iki durum da bu yaş grubundaki gençler için baş etmesi çok da kolay olmayan duygular içermektedir.

---

¹⁵⁷ Gülenay Börekçi, "18 Altı Wattpad Yazarları Başlı Başına Bir Gezegen", *Haber Turk*, 26.07.2015, <https://www.haberturk.com/yasam/haber/1107547-18-alti-wattpad-yazarlari-basli-basina-bir-gezegen>. (05.02.2020).

¹⁵⁸ Ahmet Arslan, "Sosyal Medyada Siber Zorbalık: Eğitim Öğretim Ortamlarından Örnekler", *Sosyal Medya Araştırmaları III: Göz(et)lenen Toplumdan Göz(et)lenen Bireye*, ed. Ali Büyükaslan, Ali Murat Kırık, 1.b. Konya: Çizgi Kitabevi, 2016, s. 213.

¹⁵⁹ Aytekin, Yavuz, a.g.m., s. 504.

¹⁶⁰ Çakır, a.g.e., s. 48.

¹⁶¹ Baban, a.g.e., s. 73.

Neredeyse hiçbir sosyal medya uygulamasında, yazım ve imla kurallarıyla ilgili bir yaptırım bulunmamaktadır. Hatta bu durum, araştırmamıza konu olan Wattpad uygulamasını ergenler için cazip hale getiren özellikler arasında sayılmaktadır.¹⁶² Bu özellik, bir taraftan özgürce yazıp çizmeye hizmet ediyor gibi görünse de diğer taraftan dilin doğru kullanımının yara almasına sebep olmaktadır.¹⁶³

Sosyal medya platformlarındaki paylaşımlarda hâkim olan kuralsızlığın dilin yozlaşmasına hizmet etmesinin yanında, iletişimde uyulması beklenen bazı nezaket kurallarını tehdit etmesi de bir gerçekliktir. Sosyal medya uygulamalarının hemen hemen hepsinde bulunan mesajlaşma özelliği, kullanıcılara her an her yerde birbirleriyle iletişim kurma şansı vermektedir. Fakat günlük hayatta örneğin telefonla birini arayacağımız zaman dikkate aldığımız bazı kuralların, sosyal medya üzerinden kurulan iletişimde geçerliliğini yitirdiği görülmektedir. Telefon etmek istediğimiz kişinin uygunluk durumu, saatin çok geç olmaması gibi göz önünde bulundurulmuş hususlar, iş sosyal medya üzerinden iletişime geçmeye gelince rafa kaldırılabilir. Özellikle bu kuralları hayatlarına yerleştirmemiş olan gençler, ulaşmak istedikleri kişiye saatin kaç olduğunu önemsemeksizin mesaj gönderebilmektedirler. Bu durumun, sosyal hayatta geçerli olan bazı yazısız nezaket kurallarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuza işaret ettiği düşünülebilir.¹⁶⁴

Sosyal medya uygulamalarının her yaşta insan tarafından yoğun şekilde kullanılmakta olduğu çeşitli istatistiklerle de desteklenen bir gerçektir. Aile içinde her ferdin düzenli olarak kullandığı bir veya daha fazla sosyal medya uygulaması olması, aile ilişkilerini zedeleyebilmektedir. Çiftler birbirlerine veya çocuklarına ayıracakları zamanı sosyal medyada geçirebilmektedir.¹⁶⁵ Aynı şekilde çocuklar da evdeki vakitlerini, telefonlarıyla veya bilgisayarları başında geçirmeyi tercih edebilmektedir. Nitekim Çanakkale’de öğrenim gören lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmanın sonuçlarına

---

¹⁶² Gülenay Börekçi, “18 Altı Wattpad Yazarları Başlı Başına Bir Gezegen”, *Haber Turk*, 26.07.2015, <https://www.haberturk.com/yasam/haber/1107547-18-alti-wattpad-yazarlari-basli-basina-bir-gezegen>. (05.02.2020).

¹⁶³ Altan, a.g.e., s. 112.

¹⁶⁴ Özutku vd., a.g.e., s. 37.

¹⁶⁵ Ali Murat Kırık, Nermin Arvas, "Sosyal Medyanın Kültürel Yabancılaşma Olgusundaki Rolü", *Sosyal Medya Araştırmaları II: Sosyalleşen Olgular*, ed. Ali Büyükaşlan, Ali Murat Kırık, 1.b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2015, s. 155.

göre; sosyal medyayı yoğun olarak kullanan öğrencilerin bir problemlerini paylaşmak konusunda aileleri yerine sosyal medyadaki arkadaşları veya takipçilerini tercih ettikleri görülmüştür. Aynı araştırmada yoğun sosyal medya kullanımı tespit edilen öğrencilerin, bazen telefonlarıyla ilgilenmekten odalarından dışarı çıkmadıkları, aileleriyle vakit geçirdikleri zamanlarda bile sosyal medyada olan biteni merak ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.¹⁶⁶ Bu sonuçlar sosyal medya kullanımındaki ölçsüzlüğün aile ilişkilerine verebileceği zarar hakkında fikir sunmaktadır.

İnternet ve sosyal medyanın yoğun kullanımı, bağımlılık endişesini beraberinde getirmektedir. Henüz zaman yönetimi konusunda yetkinliğe ulaşamamış çocuk ve gençler için sosyal medyanın sunduğu “eğlenceli” ve interaktif ortam, akıllı telefonla geçirilen uzun saatler anlamına gelebilmektedir.¹⁶⁷ Bu durumla ilgili yeterli kontrol sağlanmaması halinde; ergenlerde telefonda ayrı birkaç saat geçirmekte zorlanma, sosyal medya uygulamalarında çevrim içi olmadığında mutsuzluk hissetme gibi durumlar görülebilir. Aynı zamanda sosyal medya mecralarının aşırı kullanımı, uzun saatler ekran ışığına maruz kalmak demektir. Bu durum da ergenlerin göz sağlığını tehdit edebilmektedir. Yine akıllı telefon veya bilgisayar başında geçirilen uzun saatler, boyun veya bel ağrısı gibi fiziksel birtakım şikâyetlere de sebep olabilmektedir.¹⁶⁸

Sosyal medyanın aracı olduğu zaman israfi, ergenlerin akademik ve sosyal hayattaki sorumluluklarını yerine getirmede aksaklıklar yaşamasına sebep olabilmektedir. Ergenin akademik ve sosyal hayatının yanında ibadet hayatıyla ilgili de görev ve sorumlulukları bulunmaktadır. Yoğun sosyal medya kullanımı, dinin mükellef (sorumlu) olarak kabul ettiği ergenin ibadetlerini aksatmasına da sebep olabilmektedir.¹⁶⁹

Sosyal medyanın ergenler üzerinde olumsuz etki oluşturabileceği bir başka nokta da şiddet, cinsellik veya pazarlama içerikli gönderilere maruz kalmalarına izin veren ortamıdır.¹⁷⁰ Bu sorun, ergenlerin karşlarına gelecek içeriklerin herhangi bir filtreden geçirilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Bazı içerikler için 18 yaş sınırı bulunmasına rağmen her bilgi, fotoğraf veya video için bu durum geçerli değildir. Bu

---

¹⁶⁶ Demir, a.g.m., s. 45.

¹⁶⁷ Ülger, a.g.e., ss. 302-303.

¹⁶⁸ Martı, a.g.m., s. 116.

¹⁶⁹ a.g.m., s. 116.

¹⁷⁰ Ülger, a.g.e., ss. 302-303.

sayede ergenler ve çocuklar, sosyal medya platformları aracılığıyla yaşlarına ve gelişimlerine uygun olmayan içeriklerle karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu tür uygulamaların çoğunlukla akıllı telefonlar aracılığıyla kullanılması da yetişkinlerin denetimini zorlaştırmaktadır. Kişisel bir cihaz olan akıllı telefonunu çoğunlukla kendi istediği şekilde kullanan ergen, istediği yer ve zamanda, ailesinin onayına ihtiyaç duymaksızın her türlü içeriğe erişebilme özgürlüğüne sahip olmaktadır.

Aynı zamanda popüler sosyal medya uygulamalarında paylaşılan uygunsuz bazı içerikler aracılığıyla ergenler; argo veya küfürlü konuşma, sigara, alkol ve uyuşturucu kullanımı gibi kötü alışkanlıklara özendirilebilmektedir.¹⁷¹ Severek takip ettiği bir sosyal medya fenomeninin bu kötü alışkanlıklardan birine veya birkaçına sahip olduğunu görmek, kimlik gelişimi aşamasındaki bir ergeni olumsuz yönde etkileyebilmekte; belki de ailesinin kendisine benimsetmeye çalıştığı birtakım değerleri sorgulamasına sebep olabilmektedir. Sorgulamak veya eleştirmek, içinde bulunduğu dönem itibariyle ergenden beklediğimiz fiillerdir. Üstelik bunlar kötü işler de değildir. Burada sorunu oluşturan, ergeni bu sorgulamaya iten ortamın yetişkinlerden izole bir ortam olmasıdır. Çocuklarının değer yargıları yara alırken ailelerin böyle bir tehlikeden haberi olmamasının, onları çözüm geliştirmekten alıkoyacağı düşünülebilir.

Sosyal medyanın yaygın kullanımıyla beraber “siber zorbalık” denen yeni bir zorbalık türü ortaya çıkmıştır.¹⁷² Siber zorbalık, internet ve cep telefonları gibi bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla taciz faaliyetinde bulunmak olarak tanımlanmaktadır.¹⁷³ Gizli kimlikler; sosyal medya ortamında hakaret, nefret söylemi, tehdit gibi problemli davranışlara alan tanımaktadır. Ergenler sosyal medya üzerinden hakarete uğrama veya tehdit edilme gibi risklerle karşı karşıya olmakla beraber, kendileri de zorbalık eden kişi konumunda olabilmektedir. Nitekim İstanbul’da ergenler üzerine yapılan ve ergenlerin %26.52’sinin siber zorbalığa karıştığı tespit edilen bir araştırmada; bu öğrencilerin %11.79’unun siber zorbalığa uğradıkları, %9.42’sinin siber zorbalık yaptıkları,

---

¹⁷¹ Huriye Martı, a.g.m., s. 116.

¹⁷² Demir Türkdoğan, a.g.e., ss. 13-14.

¹⁷³ Tolga Arıcak vd., “Cyberbullying Among Turkish Adolescents”, *CyberPsychology & Behavior*, C. 11, S. 3 (2008), s. 253.

%5.31'inin ise hem siber zorba hem de siber mağdur oldukları görülmüştür.¹⁷⁴ Öyleyse ergenlerin zorbalığa maruz kalmasının yanında zorbalık yapmaları da üzerinde durulması gereken bir sorundur. Bahsi geçen araştırmada, bir kısım öğrencinin hem zorbalık ettiği hem de bu duruma maruz kaldığı gerçeği ise oldukça dikkat çekicidir. Çakır'ın şu sözleri tam da bu durumu tarif etmeye yönelik olarak söylenmiş gibidir: “...internet ve sosyal medya ... aynı zamanda bir arenadır da. Saldırıya açıktır. İğdiş edilmeye, hakaretlere, küfürlere, aşağılamaya açıktır. ... Ancak arenada, kurban ve izleyici ayrımı net iken, sosyal medyada bu karmakarışıktır ve süreklilik arz eder.”¹⁷⁵

Sosyal medyanın sunduğu dünyanın bazı durumlarda kullanıcıları, gerçek hayatta yapmayacakları veya çekinerek yapabilecekleri bazı kötü davranışlar konusunda cesaretlendirebileceği tahmin edilmektedir. Lise öğrencileri üzerine yapılan bir araştırmada katılımcıların günlük hayattaki tutumlarıyla sosyal medyadaki tutumları karşılaştırılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal medya kullanırken günlük hayata göre bir başkasını yaptığı yanlış bir davranış konusunda daha az uyardıkları, haksızlıkların önüne geçme konusunda daha az duyarlı oldukları tespit edilmiştir. Başkalarıyla sohbet ederken sosyal medyada günlük hayata göre daha ciddiyetsiz davrandıkları da araştırma sonuçları arasındadır.¹⁷⁶ Sosyal medya kullanımında kendini gösteren problemli davranışların günlük hayata aktarılma tehlikesi, bu mecrada sergilenen sorunlu eylemlerle ilgili bir başka olumsuz duruma işaret etmektedir.

Sosyal medyada, fiziksel özellikleri veya yüksek yaşam standartlarını sergilemeye yönelik yapılan bazı paylaşımlar kullanıcılar üzerinde olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Fiziksel görünümün son derece önemli hale geldiği bir gelişim evresinde, sosyal medyadaki bazı içerikler aracılığıyla dayatılan güzellik algısı, ergenlerin estetik kaygılarını artırabilmektedir. Benzer şekilde maddi imkânlara bağlı hayat standartları veya sosyal statüleri kendilerinden daha iyi durumda olan kullanıcıların

---

¹⁷⁴ Hüseyin Serin, *Ergenlerde Siber Zorbalık / Siber Mağduriyet Yaşantıları Ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmen Ve Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri*, (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012, s. 109.

¹⁷⁵ Çakır, a.g.e., ss. 46-47.

¹⁷⁶ Erol, a.g.e., ss. 120-21.

paylaşımları da ergenlerin kendi hayat şartlarıyla sosyal medyada gördükleri arasında kıyaslama yapmalarına ve kendilerini eksik hissetmelerine sebep olabilmektedir.¹⁷⁷

Sosyal medyanın yüksek hızı da bazen kullanıcılarının başına dert açabilmektedir. Zira bu ortamda paylaşılan bilgi, fotoğraf, video vb. her türlü içerik paylaşmanın kontrol edemediği bir hızda yayılma özelliğine sahiptir. Bu durum, herhangi bir paylaşım ile ilgili öngörülemez sonuçları da beraberinde getirmektedir.¹⁷⁸ Üstelik sosyal medya tam anlamıyla “son pişmanlığın fayda etmediği” yerdir. Kullanıcı, sonuçlarından hoşlanmadığı bir iletiyi silse dahi aynı iletiyi paylaşan başka hesaplar aracılığıyla mesajın yayılmasının önüne geçememe ihtimali yüksektir.

Çevrimiçi bir kaydetme ortamı işlevi gören sosyal medya uygulamaları, bazen kişileri geçmişte yaptığı bazı paylaşımlar aracılığıyla sıkıntıya sokabilmektedir. Örneğin kullanıcı geçmiş yıllarda savunduğu bazı fikirleri veya fikirlerini savunurken kullandığı olumsuz dili yıllar sonra terk etmiş olsa bile geçmişte bunları kendisiyle arkadaş olan/kendisini takip eden onlarca veya yüzlerce kullanıcıyla paylaşmış olduğu gerçeğini değiştiremez. Bu durum, kişinin geçmişine ayna tutmakla beraber onu utanacağı durumlarla da baş başa bırakabilmektedir.¹⁷⁹

Sosyal medya sayesinde, bilgi üretmenin ve yaymanın kolaylaşması hem bilgi kirliliği ortamına olanak sağlamayı hem de bilginin sıradanlaşmasını beraberinde getirmektedir. Peltekoğlu, bir makalesinde bu konu hakkındaki görüşünü “*Eğitimin ardılığını, bir başka deyişle; bilgiye ulaşmak için belirli dönem ve aşamalardan geçmiş olma koşulunu da ortadan kaldıran sosyal medya, bir yandan bilgi üretiminde tekeli kırarken diğer taraftan bilgiyi ve bilginin kaynağını sıradanlaştırıyor.*”¹⁸⁰ sözleriyle dile getirmektedir.

Sosyal medyanın olumlu veya olumsuz etkileri araştırılmaya, konuşulmaya devam edecektir. Zira Heraclitus’un “*Aynı nehre iki kere girilmez.*” diyerek,

---

¹⁷⁷ Demir Türkdöğen, a.g.e., ss. 13-14.

¹⁷⁸ Çakır, a.g.e., s. 25., Z. Beril Vural, Mikail Bat, “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”, *Journal of Yasar University*, C. 5, S. 20 (2010), s. 3352.

¹⁷⁹ Özutku vd., a.g.e., s. 37.

¹⁸⁰ Balta Peltekoğlu, a.g.e., s. 8.

etrafımızdaki her şeyin daimi bir değişim içinde olduğunu ileri sürmesinden müllhem, teknoloji ve onun nimetleri de her an değişmekte ve yenilenmektedir. Özellikler arttıkça etkiler de çeşitlenmektedir. Üstelik sosyal medya, insanlık için hâlâ bir yenilik sayılabilir. Bu kadar genç ve her gün bir başka güncellemeyle kullanıcılarını karşılayan bir mecranın etkilerini de tam anlamıyla tespit etmek mümkün değildir. Yine de bu konudaki yaygın düşüncede dile getirildiği gibi sosyal medyanın kullanıcıyı olumlu veya olumsuz etkilemesi, son tahlilde onun ne amaçla kullanıldığıyla şekillenmektedir. O yüzden olası etkilerin farkında olmakla beraber kullanım sırasında otokontrol sağlamak yapılabilecek en doğru şey olarak gözükmektedir.¹⁸¹ Bahsi geçen otokontrolü geliştirebilmeleri için çocuk ve gençlere internet ve sosyal medyanın önemini doğru kavramaları konusunda rehberlik edilmesi önem taşımaktadır. Ayrıca onları, sosyal medyanın kendi kültür ve inançlarına aykırı etkilerini fark edebilecekleri bir bilinç düzeyine ulaştırmak, olası olumsuz etkilerden kendilerini korumaları için etkili olabilecek yollardandır.¹⁸²

3. WATTPAD

3.1. TANIMI

Wattpad, 2007 yılında Kanadalı iki mühendis olan Ivan Yuen ve Allen Lau tarafından geliştirilmiş bir çevrimiçi okuma ve yazma uygulamasıdır.

Triocchi, Wattpad'i "*gençlerin akran desteği gördüğü, zevklerini, ilgi alanlarını, değerlerini ve duygularını paylaştığı bir sosyalleşme ortamı*" olarak tanımlamaktadır.¹⁸³

Wattpad'in kendini kullanıcılarına tanıttığı internet sayfasında kendisini "*çok platformlu bir eğlence şirketi*" olarak tanımlaması dikkat çekicidir.¹⁸⁴

3.2. ÖZELLİKLERİ

---

¹⁸¹ Aytekin, Yavuz, a.g.m., s. 504.

¹⁸² Mehmet Korkmaz, Cemil Osmanoğlu, "Küreselleşmenin Birey ve Toplum Hayatına Etkileri ve Din Eğitimi", *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 8, S. 1, (2019), s. 966.

¹⁸³ Triocchi, a.g.m., s. 97.

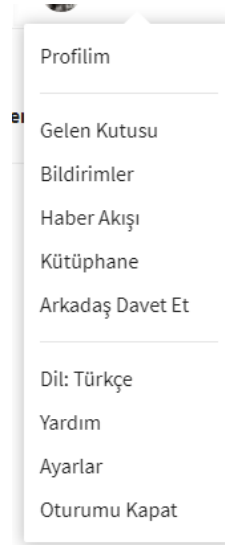
¹⁸⁴ "About Wattpad | Wattpad HQ", *Wattpad*, <https://company.wattpad.com/>. (10.02.2020).

Wattpad uygulamasında hesap açmak isteyen kullanıcılar; Facebook, Google+ hesaplarını veya e-posta adreslerini kullanarak kolaylıkla bu isteklerini gerçekleştirebilmektedir.¹⁸⁵

Kullanıcılar Wattpad’de ilgilerini çeken hikâyeleri okuyabilir, hikâyelere oy verebilir, yorum yapabilir, hikâye yazarları veya diğer kullanıcılarla takipleşebilir, diğer kullanıcılar tarafından kurulan kulüplere katılabilir ve kendileri bölümler halinde hikâyeler yayımlayabilirler.¹⁸⁶ Wattpad’de hikâyelerin bölümler halinde yayınlanabilmesi kuralının, yazarın yorumlara göre hikâyesini şekillendirmesine imkân verdiği gibi, uygulamanın kullanımının devamlılığına katkı sağladığı da düşünülmektedir. Okurlar, ilgiyle takip ettikleri hikâyenin bir sonraki bölümünü de bu sayede merakla beklemektedirler.¹⁸⁷

Kullanıcılar, Wattpad’de hesap açtıktan sonra profil fotoğrafı, kapak fotoğrafı koyabilir; kendilerini profillerinde belirlenmiş olan bölümde kısaca tanıtabilirler.

Şekil 1. Wattpad Profili

¹⁸⁵ “Nasıl Hesap Oluştururum?”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/201461324--Nas%C4%B1l-Hesap-Olu%C5%9Ftururum->, (08.02.2020).

¹⁸⁶ Tirocchi, a.g.m., s. 93.

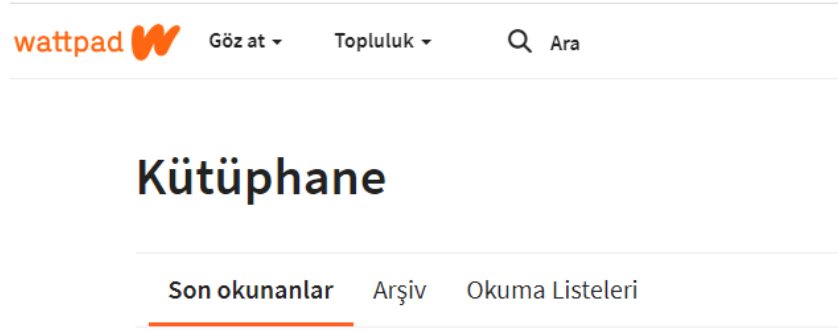
¹⁸⁷ Meral Sert Ağır, “Sosyal Ağ Platformu Wattpad Uygulamasının Ergenlerin Problemleri, Çözüm Stratejileri ve Olası Etkileri Açısından İncelenmesi”, *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, C. 13, S. 27 (2019), s. 727.

Wattpad’de hesabı olan kullanıcılar, birbirleriyle mesajlaşabilirler. Profilde “*gelen kutusu*” sekmesinde bu mesajlar saklanır.

Bildirimler sekmesinden kullanıcının takip ettiği kullanıcılar, hikâyeler ve yarışma etkinlikleriyle ilgili hareketler takip edilir.

Haber akışı sekmesi tıklandığında kullanıcının takip ettiği hesaplara ve hikâyelere göre Wattpad tarafından yapılan önerilerle karşılaşılır.

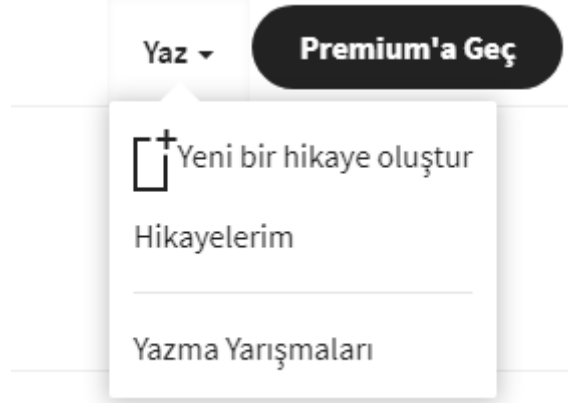
Şekil 2. Kütüphane Sekmesi

Kütüphane sekmesi, Wattpad’i yazmaktan ziyade okumak için kullananlar için özellikle önemli bir hizmet sunar. Bu sekme tıklandığında üç ayrı başlık ortaya çıkmaktadır. *Son okunanlarda*, kullanıcının hikâye okuma geçmişi; *arşivde* ise arşivlediği hikâyeler bulunur. Bu iki başlık kullanıcının kendisine özeldir. Diğer kullanıcılar tarafından görüntülenemez. *Okuma listeleri* başlığında kullanıcının kendi oluşturduğu hikâye listeleri bulunur, bu kısım diğer kullanıcılar tarafından da görüntülenebilir. Wattpad’i başlangıçtan itibaren kullanıcılar açısından portatif hale getiren en önemli özelliklerinden biri, çevrim dışıyken okumaya imkân vermesidir. Bu imkân sayesinde kullanıcılar, internet bağlantıları olduğu sırada kütüphanelerine indirdikleri bir kitabı daha sonra internet bağlantısı olmaksızın okuyabilmektedirler. Bu da her an her yerde uygulamanın içinde olmayı kolaylaştırmaktadır.

Bir sonraki sekme olan *Arkadaş Davet Etme* ile kullanıcılar, Facebook veya e-mail adreslerindeki kişi listelerinden arkadaşlarını Wattpad’de kullanıcı hesabı açmaya davet edebilmektedir.

Şekil 3. Hikâye Yazma

Watterpad’de hikâye yazmaya gelince, öncelikle ana sayfadaki “yaz” sekmesine ardından “*yeni bir hikaye oluştur*”a tıklanır. Açılan sayfada yazılacak hikâye için başlık, açıklama, ana karakterler, etiketler eklenir. Ardından hikâyenin türü, hedef kitlesi, dili ve telif hakkı durumu belirlenir. Son olarak da derecelendirmesi yapılır. İsteyen kullanıcılar, hikâyeleri için bir kapak oluşturup görselini de bu aşamada yükleyebilirler. Bu işlemlerden sonra kullanıcı, hikâyesini yazmaya ilk bölümle başlayabilir. Bahsedilen ayrıntı verme aşamasını atlayıp bölümü yazdıktan sonra da tamamlamak mümkündür.

Yayınlanan bölümlerin, kullanıcıların önüne düşmesi için doğru derecelendirme yapmak, hedef kitleyi doğru belirlemek ve hikâyeyi uygun etiketlerle yayına sokmak önemlidir. Bölümlerin beğenilme durumuna göre okurlar oy (yıldız) verebilirler. Yaptıkları yorumlarda beğeni ve eleştirilerini ifade edebilirler.

Watterpad’in, uygulamaya katılmak isteyenler ve üye olanlar için oluşturduğu yardım bölümünde de Watterpad kullanımı ile ilgili önemli bilgiler verilmektedir. Watterpad Yardım sayfasından ulaşılabilen “Topluluk Güvenliği Kılavuzu”nda; Watterpad’de hesap açabilmek için 13 yaş üzeri olmak gerektiği hatırlatılmakta ve “Güvenlik ve Politikalar” kısmında bulunan İçerik Kuralları ve Davranış Kurallarınının Watterpad’e kaydolun kullanıcılar tarafından okunması istenmektedir.¹⁸⁸

¹⁸⁸ “Topluluk Güvenliği Kılavuzu”, *Watterpad Yardım*, <http://support.watterpad.com/hc/tr/articles/204959390-Topluluk-G%C3%BCvenli%C4%9Fi-K%C4%B1lavuzu>, (08.02.2020).

İçerik Kuralları başlığıyla yayınladığı yazıda Wattpad yetkilileri, öncelikle kullanıcıların yazdıkları hikâyeleri derecelendirerek yayınlamalarını beklediklerini ifade etmektedir. Wattpad hikâyelerindeki derecelendirme sistemi “Herkes için/Yetişkinler İçin” olarak iki kısımdır. Yetişkinler için olarak derecelendirilen hikâyelere, 17 yaş ve üzerindeki kullanıcılar erişebilir. Wattpad’e göre bir hikâyede “açık seks sahneleri (intihar ve yeme bozuklukları dâhildir), şiddetin açık ve net tasviri dâhil, bunlarla sınırlı kalmayan cinsel, sözlü, duygusal ve fiziksel istismar” bulunuyorsa, o hikâye “yetişkin” olarak derecelendirilmelidir.¹⁸⁹

Derecelendirme kurallarını ifade ettikten sonra, uygulamada izin verilmeyen içerik özelliği sıralanmaktadır. Bununla birlikte kullanıcılara sıralanacak maddelerin kapsayıcı olmadığı, listede yer almadığı halde uygunsuz bulunan içeriklerin de kaldırılabilceği hatırlatılmaktadır.

Wattpad tarafından izin verilmeyen içerik özelliklerinde ilk sırada “cinsellik” maddesi bulunmaktadır. Cinsellik içeren hikâyelere uygulamada izin verilmeyeceği belirtildikten sonra, “yalnızca tahrik etmek amacıyla yazılmış içerikleri pornografi olarak” kabul ettiklerinin ifade edilmesi dikkat çekicidir. Bununla beraber “yasadışı cinsel eylemler, cinsel rol yapma (roleplay) ve mesajlaşma, rızasız/rıza dışı cinsel ilişki” de Wattpad hikâyelerinde bulunması yasak olan içeriklerdendir. Sayılanlara ek olarak belirtilen “rıza yaşı”da Wattpad’de yazarların hikâye yazarken dikkate alması gereken bir unsur olarak ifade edilir. Uygulamanın kurallarına göre cinsel ilişkide rıza yaşı 16 olarak kabul edilmektedir. Yani oluşturulan bir hikâyede karakterler en az 16 yaşındaysa cinsel ilişkiye girmeleri normal karşılanmaktadır. Bu kuralın Kanada yasalarına dayanarak koyulduğu ifade edilmektedir.

Yasaklanan içerik özelliklerinden ikincisi “nefret yanlısı/şiddet yanlısı içerik” olarak belirtilmiştir. Bu maddenin açıklamasında Wattpad yetkilileri “çeşitlilik ve farklılıklara değer verdiklerini” vurgulamaktadır. “Şiddeti bir görev haline getiren grupları, organize nefret gruplarını, terörist eylemleri, kitlesel silahlı saldırıları/katilleri” öven hikâyelerin paylaşılmasına izin verilmediği bildirilmektedir.

---

¹⁸⁹ “İçerik Kuralları”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/200774334-%C4%B0%C3%A7erik-Kurallar%C4%B1->, (08.02.2020).

İçerik Kurallarında sayılanlardan sonra “Wattpad’de Medya” şeklinde bir başlık bulunmaktadır. Wattpad web 2.0’ın sunduğu özellikler sayesinde geliştirilmiş bir sosyal medya platformu olduğundan uygulama aracılığıyla metin paylaşımı dışında görüntü, gif, ses klipleri ve video paylaşımında bulunmak da mümkündür. Böylece kullanıcılar, hikâyelerini yazarken farklı materyallerden de faydalanabilmektedir. İşte Wattpad’de medya başlığı altında yetkililer, paylaşılacak medya içeriklerinin kuralları hakkında bilgi vermektedir. Buna göre; “..özel bölgelerin tamamen teşhirini içeren, özel bölgelerin açıkta olup olmasına bakılmaksızın cinsel ilişkiyi ya da diğer cinsel aktiviteleri içeren, kendi kendine zararı ya da intiharı görüntüleyen, halk figürleri/fenomenler ya da ünlüler hariç, kişilerin rızası olmadan paylaşılan ve yasadışı faaliyetleri içeren” görseller izin verilmeyen medya türlerindedir.

İçerik Kuralları, Wattpad’de başka kullanıcılar hakkında konuşurken uyulması gereken kuralları da içermektedir. İçeriklerde “bir profile kişisel nedenlerden dolayı saldırı, kullanıcıların kişisel bilgi ve görüntülerini ifşa, ırk, etnik yapı, din, engellilik durumu, cinsiyet, yaş cinsel yönelim için şiddet ve nefreti yüceltme”nin herkes için güvenli bir ortam oluşturmak adına uzak durulması gereken fiillerden olduğu bildirilmektedir.

Kendi kendine zarar vermeyi ya da intiharı içeren hikâyelerin ise teşvik edici olmama, karakterin olumlu yönündeki değişikliğini anlatma şartıyla ve ‘yetişkinler için uygun’ şeklinde derecelendirilerek Wattpad’de yer alabileceği belirtilmektedir.¹⁹⁰

Kullanıcılara, Wattpad kullanmaya başlamadan incelemeleri salık verilen bir diğer kural listesi ise “Davranış Kuralları”dır.¹⁹¹ Bu başlık altında öncelikle müstakbel kullanıcılara Wattpad’de “güvenli ve rahat bir ortam oluşturma amacı” tekrarlanarak birtakım uyarılar yapılmakta ve ardından on üç maddeden oluşan davranış kuralları sıralanmaktadır. Uyarılar; “kullanıcı adının açık seçik ve nefret dolu olmamasından emin olunması, topluluktaki diğer Wattpad severlerin duygularına, özelliklerine ve kişisel bilgilerine saygı duymaya önem verilmesi, ileride pişman olunacak ya da akranların,

¹⁹⁰ “İçerik Kuralları”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/200774334-%C4%B0%C3%A7erik-Kurallar%C4%B1->, (08.02.2020).

¹⁹¹ “Topluluk Güvenliği Kılavuzu”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/204959390-Topluluk-G%C3%BCvenli%C4%9Fi-K%C4%B1lavuzu>, (08.02.2020).

*ailenin veya öğretmenlerin görmesi istenmeyen şeylerin paylaşılmaması, İçerik ve Davranış Kuralları, Hizmet Şartları ve Gizlilik Politikalarının okunması” tavsiyelerinden ibarettir.*¹⁹²

İçerik Kurallarına göre daha kapsamlı olduğu görülen davranış kuralları ise; *yorumlar ve geri bildirimler, başkalarına saygı duymak, özel bilgilerin paylaşımı, derecelendirme ve etiketler, telif hakkı ihlali, oy ticareti, taklit etme, pozitif dil, topluluk değerleri, topluluk davranışları, ödeme kabul etmek ve içerik ödülleri maddelerinden oluşmaktadır.*

Wattpad Yardım bağlantısından erişilebilen “Ebeveynler & Aileler İçin Kılavuz” ve “Çocuğumun Hesabını Nasıl Kapatırım?” başlıklı makaleler de dikkat çekicidir. “Ebeveynler ve Aileler İçin Kılavuz” başlıklı makalede; Wattpad’in ne olduğundan, yaş politikası, içerik kuralları, sessize alma özelliğinden kısaca bahsedilir. “Çocuğumun Hesabını Nasıl Kapatırım?” başlıklı makalede ise ebeveynlerin çocuklarının 13 yaşından küçük olduğu halde hesap açtıklarını fark etmeleri durumunda yapabilecekleri anlatılmaktadır.

Wattpad’in çeşitliliğe saygı, özgünlük gibi konularda katı yaptırımlar belirlemesine rağmen yaş sınırı konusunda bu katı tutumu sürdürmemesi dikkat çekicidir. Uygulamanın kendi kendini tanıttığı kurumsal makalelerde, Wattpad’in yaş politikası belirtilirken “*Hizmet şartları gereğince kullanıcılar Wattpad’de bir hesap oluştururken 13 yaşında ya da daha büyük olduklarını kabul ederler.*” ifadesiyle yetinilmiştir.¹⁹³

3.3. TARİHÇESİ

Wattpad, 2007 yılında Ivan Yuen ve Allen Lau tarafından cep telefonundan kitap okumayı mümkün kılma hayalini gerçekleştirmek üzere geliştirilmiştir. Kanada’da yaşayan Allen Lau, 2002 yılında cep telefonundan hikaye okumaya yarayacak bir uygulama geliştirmeye karar verir ve ilk etapta ancak beş satır okumaya izin veren bir prototip geliştirebilir. Yaşadığı deneyimden memnun kalmayan Lau bu durumu “*Fark*

---

¹⁹² “Davranış Kuralları”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/200774234-Davran%C4%B1%C5%9F-Kurallar%C4%B1>, (09.02.2020).

¹⁹³ “Ebeveynler & Aileler İçin Kılavuz”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/204744684-Ebeveynler-Aileler-%C4%B0%C3%A7in-K%C4%B1lavuz>, (09.02.2020).

ettim ki o zamanki cep telefonu teknolojisi için benim fikrim fazla ileriydi.” diyerek açıklıyor. Bu gelişme üzerine projeyi ikinci plana atan Lau, 2006 yılına kadar asıl işlerinden arta kalan zamanlarda, bu fikir üzerine mesai harcamakla yetindiğini aktarmaktadır. 2006 yılına gelindiğinde ise Lau’nun bu fikri ön plana almasına sebep olacak bir gelişme yaşanır. Bu gelişme, arkadaşı Ivan Yuen’in kendi mobil kitap okuma projesi için Lau’nun fikrini almak istediğini söylemesidir. Böylece Yuen ve Lau, paralel zamanlarda benzer bir fikir üzerine çalışmalar yürüttüklerini fark edecektir. Beraber çok daha iyi bir iş çıkaracaklarına karar veren Yuen ve Lau 2007 yılında Wattpad’i geliştirirler.¹⁹⁴

İçerik oluşturacak bir kitleye sahip olabilmek için öncelikle yapmaları gerekenin kullanıcıları siteye çekmek olduğunu fark eden ikili, telif hakkına tabi olmayan kamuya açık kitapları pdf halinde siteye yükleyerek işe başlamıştır. Bu şekilde kullanıcıların hizmetine giren Wattpad, kurulduğu ilk yıl Lau ve Yuen’e sadece 2 dolar kazandırmıştır. 2008 yılında Apple’ın IOS işletim sistemini devreye sokması Wattpad’in sıçrama yapmasına katkı sağlamıştır. Wattpad’in akıllı telefonlara uyumlu versiyonu, IOS’a yüklenmiş ve bu sayede uygulama hızlı bir şekilde büyümeye başlamıştır. 2010 yılında 1 milyon kullanıcıya ulaşan uygulama, 2011 yılına gelindiğinde ilk kez bir yatırım şirketinden 3.5 milyon dolar kazanmıştır. Bundan sonra Wattpad’in kullanıcı sayısı ve Wattpad’e yatırım yapan şirketler artarak devam etmiştir.¹⁹⁵

Wattpad’in 1 milyon kullanıcıya ulaştığı 2011 yılı aynı zamanda uygulamanın kendi yazarlarını üretmeye başladığı yıl olarak kabul edilebilir. Nitekim Beth Reekles isimli 19 yaşındaki Wattpad kullanıcısının 2011’de yazmaya başladığı “The Kissing Booth” isimli hikâye, 19 milyon okunmaya ulaşmıştır. Yüksek okunma rakamları, yayınevlerinin ilgisini çekmeye başlamış ve Random House isimli yayınevi Beth Reekles ile üç kitaptan oluşacak bir seri için yüzbinlerce dolarlık bir anlaşma imzalamıştır. 2013 yılında basılı olarak yayınlanan kitap ve serinin diğer kitapları da dijital ortamda gördüğü

---

¹⁹⁴ Quentin Casey, “How Toronto’s Wattpad Is Handling the Challenges That Come with Fast Growth”, *Financial Post*, 24.06.2013, <https://business.financialpost.com/entrepreneur/torontos-wattpad-aims-to-be-the-youtube-of-online-publishing>. (14.01.2020).

¹⁹⁵ Elçin Cirik, “1 Milyar Kişiyi Ulaşmak İstiyoruz”, *Start Up*, 11.11.2015, <https://startup.capital.com.tr/soylesi/1-milyar-kisiye-ulasmak-istiyoruz.html>. (16.01.2020).

ilgiyi görmeye devam etmiştir. İnternet üzerinden ücretli üyelik karşılığında yayın yapan popüler bir platform olan Netflix, 2018 yılında Reekles’in kitabını filme uyarlamıştır.¹⁹⁶

Kullanıcıların, içeriklerin ve içeriklerdeki okunma sayılarının artması gibi faktörler yalnızca yayınevlerinin ilgisini çekmekle kalmayıp ünlü yatırımcıların da Wattpad’i fark etmesini sağlamıştır. Yapılan yatırımlarla Wattpad günden güne büyümeye devam etmiştir. 2014 yılında şirket olarak Wattpad; Kanada’nın en iyi çıkış yapan işvereni, Allen Lau ve Ivan Yuen de yılın girişimcileri ödülünü almıştır. 2014 Wattpad’in kullanıcı sayısında patlama yaptığı yıl olarak tarif edilmektedir. Kullanıcılar uygulamada ayda 1 milyar dakika geçirmeye başlamıştır. Aynı yıl Wattpad’de yayınlanan “After” isimli hikâye okurlar arasında çok popüler olarak ‘Wattpad’de En Çok Okunan Hikâye’ unvanını elde etmiştir. Galery Books adlı yayınevi tarafından kitap olarak basılan hikâye, New York Times Bestseller (çok satanlar) arasına girmiştir.¹⁹⁷ Kitabın Türkçe çevirisi, 2015 yılında Pegasus Yayınları tarafından “After – Karşılaşma” adıyla basılmıştır.¹⁹⁸ 2020 itibarıyla 3. baskısı internet siteleri üzerinden satışıdır.¹⁹⁹

2017 yılında Wattpad’e 400 milyonuncu hikâye yüklenmiştir. Mobil cihazlar aracılığıyla kitap okuma hedefiyle yola çıkan uygulamanın 2017 yılında hedefini “*eğlencenin geleceği olmak*” şeklinde güncellemesi dikkat çekicidir. Bu hedeften yola çıkılarak aynı yıl Wattpad Marka Ortaklığı (Wattpad Brand Partnership), Wattpad Stüdyoları (Wattpad Studios) ve Wattpad Yıldızları (Wattpad Stars) programları başlatılmıştır. 2017 yılında Wattpad hızlı büyümesi ve yeni girişimleri sayesinde Amerikan işletme dergisi Fast Company’nin Sosyal Medyadaki En Yenilikçi 10 Şirket Listesine girmiştir.²⁰⁰

2019 yılı Wattpad’in aldığı yatırımların ötesine geçerek, kendi kurduğu topluluk üzerinden gelir etme konusunda büyük adımlar attığı bir yıl olmuştur. Sırasıyla; *Wattpad*

---

¹⁹⁶ Selin Akgün, “Yeteneği Olan Herkes Yazar Olabilecek”, *Raillife Dergisi*, 15.02.2016, <http://www.raillife.com.tr/yeteneği-olan-herkes-yazar-olabilecek/>. (11.02.2020).

¹⁹⁷ “About Wattpad | Wattpad HQ”, *Wattpad*, <https://company.wattpad.com/>. (11.02.2020).

¹⁹⁸ “After - Karşılaşma”, *D&R*, <http://www.dr.com.tr/Kitap/After-Karsilasma/Edebiyat/Roman/Turkiye-Roman/urunno=0000000662139>. (11.02.2020).

¹⁹⁹ “After: Karşılaşma”, *kitapyurdu.com*, https://www.kitapyurdu.com/kitap/after-karsilasma/374758.html&filter_name=after%20kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Fma, (08.05.2020).

²⁰⁰ “About Wattpad | Wattpad HQ”, *Wattpad*, <https://company.wattpad.com/>. (08.05.20)

Books, Wattpad Studios, Wattpad Brand Partnership, Wattpad Premium, Wattpad Paidstories kullanıcılara takdim edilmiştir.

İlk girişim, 2019 yılının Ocak ayında Wattpad Books adıyla şirketin 13 yılın sonunda kendi yayınevini kurmasıdır.²⁰¹ Wattpad Books, 2019 yılı sonbaharında bastığı 6 kitapla çalışmaya başlamıştır. Basılan kitapların uygulama üzerinden toplam 100 milyonu aşkın görüntülediği, hikâyelerin tamamının gençler arasındaki romantik ilişkiler üzerine kurulu olduğu, yalnızca bazılarında fantastik ve gizemli olayların da var olduğu bildirilmektedir.²⁰² 2020 yılında toplam on sekiz kitap basmayı hedeflediklerini açıklayan şirketin yayınevi Wattpad Books, ocak ayında beş yeni kitabı okuyucuyla buluşturmuştur. Yayınevinin kurulması ve işleminde önceliğin yazarlar olduğunu ifade eden Wattpad, bastığı kitaplar için yazarlara ne kadar ödeme yapıldığını ise paylaşmamıştır. Wattpad, 50 ayrı dilde hizmet vermesine rağmen yayınevinden yapılan baskılar yalnızca İngilizce yazılmış kitaplara aittir. Ayrıca yayınevinin daha çok Kuzey Amerika'da hizmet vereceği belirtilmiştir.²⁰³

2019 yılında Wattpad tarafından uygulamaya geçirilen bir diğer yenilik ise “*Wattpad Brand Partnership*” yani “*Wattpad Marka Ortaklığı*”dır. Şirket, Marka Ortaklığı'nı anlatırken Wattpad'i “*pazarlamacıların Z kuşağından milyonlarca kişi ile etkileşime girebileceği en olumlu, çeşitli ve etkili yer*” olarak tanımlamaktadır. Bu girişimin amacı ise Wattpad topluluğu ve teknoloji aracılığıyla, markaların ve Hollywood'un hikâyelerin gücünü kullanmasına yardım etmek olarak ifade edilmiştir.

Wattpad, “*Başarı Hikâyelerimiz*” başlığı altında yaptığı marka ortaklıklarından örnekler vermektedir. Örneğin dermatoloji ürünleri üreten Clean & Clear adlı markayla yapılan ortaklık kapsamında #BeYou (Sen Ol) etiketiyle bir hikâye yarışması düzenlendiği ve bu etiketle yaklaşık 2000 sponsorlu hikâye yazıldığı aktarılmaktadır. Dünyanın en büyük medya şirketlerinden Disney de Wattpad ile marka ortaklığı kurarak düzenlediği hikâye yarışmalarıyla vizyona giren Beauty & The Beast adlı yeni filminin tanıtımını yapmıştır. Marka ortaklığı kapsamında düzenlenen bağış kampanyaları, son

---

²⁰¹ Semih Sönmez, “Wattpad Kendi Yayınevini Kurdu”, *Dünya Halleri*, 26.01.2019, <https://www.dunyahalleri.com/wattpad-kendi-yayinevini-kurdu/>. (13.02.2020).

²⁰² Sönmez, “Wattpad Kendi Yayınevini Kurdu”. (13.02.2020).

²⁰³ Sönmez, “Wattpad Kendi Yayınevini Kurdu”. (13.02.2020).

derece ilgi çekici temalar barındırmaktadır. Örneğin; ünlü belgesel kanalı National Geographic ilk kez tüm dünyadan katılımın mümkün olduğu bir kampanyayla plastik krizi konulu bir hikâye yarışması düzenlemiş ve bu konuyla ilgili farkındalık oluşturmayı amaçlamıştır. Alman GSM Operatörü T-Mobile ve dondurma ve pasta üretimi yapan Amerikan şirketi Ben & Jerry's ise Wappad'de LGBTQ+ Onur Ayı temasıyla bağış kampanyası düzenlemiştir. 2019 yılında düzenlenen bu kampanyalar için belirlenen etiketlerle LGBTQ+ temalı binlerce hikâye yazılmıştır.

Wappad, marka ortaklığını tanıtırken markalar için hedef kitlelerine ulaşma garantisinin altını çizmektedir. Ayrıca *hedeflenmiş reklam paketleri* sayesinde markalara, reklamlarını doğru yer ve doğru zamanda doğru kişilere ulaştırmak için yaş ve demografik özelliklerin ötesine geçen bir istatistik sistem vaadinde bulunmaktadır. Bu istatistik sistem, Wappad tarafından “makine öğrenmesi” olarak tanımlanmaktadır. Kullanıcıların beğenilerini keşfeden bir çeşit yapay zekâ kullanılarak, elde edilen veriler üzerinden tahminler yürütülmektedir.²⁰⁴ Özellikle farkındalık oluşturmaya yönelik marka ortaklıkları için kullanılan “z kuşağına yazmak için bir amaç vermek” ifadesi ilgi çekicidir. Bu tür yapay zekâ teknolojilerinin kullanımının ne dereceye kadar etik olduğu ise tartışılması gereken bir problemdir. Aynı zamanda, Wappad'in marka ortaklığıyla kullanıcılarının tüketim alışkanlıklarını şekillendirmekle kalmayıp zihinlerini de şekillendirmeye talip olduğu görülmektedir. Üstelik tüm bunlar için markalarla sponsorluk anlaşmaları imzalayan şirket, yazarların emekleri üzerinden kâr elde etmektedir. Bu da işin etikliği sorgulanması gereken bir başka kısmıdır.²⁰⁵

Wappad'in en çok ses getiren girişimlerinden bir diğeri de geçtiğimiz yıl temmuz ayında uygulamaya konan *Wappad Premium*'dur. Wappad Premium, Wappad'in ücretli üyelik sistemidir. Premium'a geçecek kullanıcılardan aylık 5.99 yıllık 60 dolar ödeme alınmaktadır. Kullanıcılarından gelecek olası olumsuz tepkilerin önünü kapatmak amacıyla Wappad, Premium'u tanıtırken sık sık uygulamaya ilk gün olduğu gibi ücretsiz şekilde ulaşılabileceğini yinelemiştir. Gerçekten de başlangıçta Premium üyeler için sunulan olanaklarla ücretsiz üyelik arasında büyük bir fark yok gibidir. Ücretli

---

²⁰⁴ Tirocchi, a.g.m., s. 94.

²⁰⁵ “Wappad Brand Partnerships - Where Brand Stories Live.”, *Wappad Brand Partnerships*, <http://business.wappad.com/brand-partnerships>. (14.02.2020).

Hikâyelerin çıkışına kadar, Premium üyeler diğer kullanıcılardan farklı olarak yalnızca reklamsız hikâye okuma ve tema renklerini kişiselleştirebilme gibi olanaklara sahip olmuştur. Fakat Premium üyelikten kısa bir süre sonra uygulamaya konan *Paid Stories (Ücretli Hikâyeler)* ile Premium üyeliğin avantajlı tarafları ortaya çıkmaya başlamıştır. Başlangıçta Premium üyeler, kısa bir süre Ücretli Hikâyelere erişme hakkına sahip olmuştur. Daha sonra bu olanak ortadan kaldırılmıştır fakat yine de Premium üyelerin Ücretli Hikâyelere daha az ücret ödeyerek (daha az jeton kullanarak) erişmeleri mümkün hale getirilmiştir.

Premium üyeliği öne çıkaran en önemli gelişmelerden biri, 2019 yılının Ekim ayında gerçekleşmiştir. Wattpad, uygulamayı öne çıkaran en önemli özelliklerden biri olan “çevrimdışı hikâye yazma ve okuma” özelliğine kısıtlama getirerek şaşırtıcı bir manevra yapmıştır. Yeni güncellemeyle kullanıcıların kişisel kütüphanelerinden çevrimdışı olarak okuyabilecekleri hikâyeler için limit getirilmiştir. Yani bu durumda kullanıcılar internete bağlanmadan ancak sınırlı sayıda içeriğe erişebilmektedirler. Premium üyeliği bulunanlar ise bu yenilikten olumsuz anlamda etkilenmeyeceklerdir. Onlar hâlâ sınırsız sayıda hikâyeyi çevrimdışı okuma imkânına sahiptir.

Paid Stories (Ücretli Hikâyeler)'i piyasaya süren Wattpad, bu yeni özelliğin amacını yazarlara para kazanmaları için olanak sağlamak şeklinde deklare etmiştir. Kullanıcıların, sevdikleri hikâyelerin yazarlarına destek olmak istediklerini sık sık ifade ettikleri belirtilirken şirket onlara bu uygulamayla sevdikleri yazara destek olabilmeleri için bir fırsat sunduğunu ifade etmektedir. Hatta kullanıcıların bununla da kalmayıp yazarlara destek olmak için bahşiş vermek talebinde bulduklarını fakat şimdilik böyle bir sistemin bulunmadığını söyleyen şirket yetkilileri, ilerisi için olası bir bahşiş sistemine kapı aralamaktadır. Wattpad, kendilerine reklam izleyerek ücretli hikâyeler için jeton alma hakkı tanınması şeklinde de talepler geldiğini, şimdi mümkün olmasa da ileride böyle bir özellik geliştirilebileceğini ifade etmiştir. Bu sayede Ücretli Hikâyeler, Marka Ortaklığına da hizmet etmiş olacaktır. Her ne kadar Wattpad ücretli hikâyeleri yazarlara para kazandırmak için başlattığını duyurmuş olsa da şirket reklam karşılığı jeton satması halinde ücretli hikâyeler üzerinden reklam geliri elde etmiş olacaktır. Bu durumda şimdilik yazarlara katkı sağlamak amacıyla kurulan bu sistemin, ileride Wattpad'in reklam gelirlerini artırmaya yönelik bir girişim olarak planlandığı da düşünülebilir.

Ayrıca Wattpad ücretli hikâyelerden elde edilen gelirin “büyük bir kısmının” yazarlara gittiğini ifade etmiş fakat bir yüzde belirtmemiştir.

Ücretli hikâyelerle ilgili kafa karıştıran bir diğer nokta ise yazarların yayın haklarının akıbetidir. Ücretli hikâyeler için Wattpad ile anlaşan yazarın, eserinin tüm haklarını Wattpad’e devredip devretmediği, ileride hikâyenin basılması veya senaryolaştırılması halinde ödemeyi Wattpad’in mi yoksa yazarın mı alacağı Wattpad tarafından henüz aydınlatılmamış noktalardır.

Şimdilik ücretli hikâyelerin dili İngilizce ve İspanyolca’dır. Bu diller dışındaki hikâye başvuruları değerlendirmeye alınmamaktadır. İleride dil skalasının genişleyebileceği de Wattpad tarafından duyurulmuştur.

Bugüne gelindiğinde Wattpad kendisini, eğlencenin geleceğini inşa eden bir şirket olmakla beraber “*yeni seslerin yazdığı ve paylaştığı, okurların ise sevdikleri hikâyelere erişebildiği, dünyanın en sevilen sosyal hikâye anlatma platformu*” olarak tanımlamaktadır.²⁰⁶

Wattpad’in kurulduğu yıl vizyonunu “*mobil cihazlarda okumayı erişilebilir hale getirmek/hareket halindeyken okumayı sağlamak*” olarak belirlediğinden bahsedilmişti. Bu ilk vizyonda dikkat çeken “*kitap okuma*” vurgusunun 13 yılda değişime uğradığı gözlenmektedir. Wattpad artık hedefini “*eğlencenin geleceği olmak*” şeklinde güncellemiştir. Üstelik kuruluşundan itibaren ücretsiz bir platform olduğunun vurgusunu yapan Wattpad’in, son 1-2 senede yavaş yavaş bu politikasının da değiştiği gözlenmektedir. Önce yayınevini kurması, ardından ücretli üyelik ve ücretli hikâyelerin getirilmesi, marka ortaklıkları ile reklam gelirlerinin artırılmaya çalışılması Wattpad’in zaman içinde ticari bir işletmeye evrildiği algısını güçlendirmektedir. 2013 yılında kendisiyle yapılan bir röportajda Allen Lau’ya “Wattpad’in para kazanması zor olacak mı?” şeklinde sorulan soruya Lau’nun cevabını burada zikretmek manidar olacaktır. “*Ben bir zorluk görmüyorum. Başlangıçta para kazanmak yerine kullanıcıları artırmaya odaklanmak daha kritik bir öneme sahiptir. Düğmeyi çevirmekte erken davranırsanız*

---

²⁰⁶ “About Wattpad | Wattpad HQ”, *Wattpad*, <https://company.wattpad.com/>. (10.02.2020).

kullanıcıların artmasını engellersiniz. Kullanıcı sayınız 1 milyara ulaştığında ise para kazanmanın milyonlarca yolunu bulabileceğinize inanan bir şirketz."²⁰⁷

Wattpad tarafından paylaşılan güncel istatistikler incelendiğinde uygulamanın aylık 80 milyondan fazla kişi tarafından ziyaret edildiği görülmektedir. Kullanıcıların Wattpad'de harcadıkları günlük ortalama süre 37 dakika olarak tespit edilirken, uygulamada aylık olarak 23 milyar dakika harcanmaktadır. 50'den fazla dilde hizmet veren Wattpad'e şu ana kadar yüklenmiş olan interaktif hikâye sayısının 300 bini aştığı bildirilmiştir. Wattpad kullanıcılarının yaş ortalamaları incelendiğinde %90'ının Z kuşağı veya milenyum kuşağından olduğu anlaşılmaktadır.²⁰⁸

3.4. WATTPAD'İN TÜRKİYE'DEKİ SEYRİ

Wattpad'in Türkiye'de tam olarak ne zaman popülerite kazandığını belirlemek güç olsa da, uygulamayla ilgili yapılan gazete haberleri incelendiğinde 2015 yılının Mart ayında İstanbul'da düzenlenen CNR Kitap Fuarı ve aynı yılın Kasım ayında düzenlenen 34. TÜYAP İstanbul Kitap Fuarında Wattpad isminin duyulduğunu görmekteyiz.²⁰⁹ O zamana kadar uygulama üzerinden yazdığı hikâyeler milyonlarca okunmaya ulaşan bazı yazarlar, yayınevlerinin ilgisini çekmiş ve hikâyeleri kitap olarak basılmaya başlanmıştır. Bahsi geçen kitap fuarlarında ise düzenlenen imza günleri aracılığıyla yazarlar ilk kez okurlarıyla bir araya gelme şansını elde etmişlerdir. Bu imza organizasyonları sırasında yaşanan coşkulu sevgi gösterileri ve yoğun kalabalığın neredeyse izdihama sebep olması haberlere konu olmuştur. Hepsi de ortaokul ve lise yaşlarından oluşan genç okurlar içinde, hayran oldukları yazarı göreceği için sevinç gözyaşlarını tutamayanlar bile bulunmaktadır.²¹⁰

Konuyla ilgili yayınlanan bir gazete makalesinde, Wattpad uygulaması "*Dijital Fırtına*" olarak tanımlanmakta ve mart ayında İstanbul'da gerçekleştirilen CNR Kitap Fuarında 21 yaşındaki yazar Büşra Küçük'ün imza gününde 11-18 yaş aralığındaki gençlerin yazarın önünde uzun kuyruklar oluşturduğu bildirilmektedir. 2015 yılının

---

²⁰⁷ Casey, "Wattpad: How It Is Handling Its Fast Trajectory". (14.01.2020).

²⁰⁸ "About Wattpad | Wattpad HQ", *Wattpad*, <https://company.wattpad.com/>. (10.02.2020).

²⁰⁹ Ağır, a.g.m., s. 724.

²¹⁰ Aynur Yolcu, "İstanbul Kitap Fuarı'nın Fenomeni Genç Yazarlar", *Hürriyet*, 10.11.2015, <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/keyif/istanbul-kitap-fuarinin-fenomeni-genc-yazarlar-40012289>. (16.01.2020).

başında Büşra Küçük'ün Wattpad'de milyonlarca kez görüntülenen hikâyesi *Kötü Çocuk*, Ephesus Yayınları tarafından kitap olarak basılmıştır. Büşra Küçük tarafından yazılan *Kötü Çocuk*'un Türkçe Wattpad hikâyeleri arasında büyük bir popülariteye ulaşarak kitaplaştırılan ilk hikâye olduğu bilinmektedir. Yazara, imza gününde gösterilen yoğun ilgi bir kitap yazarından çok bir pop şarkıcısına duyulan, fanatizm içeren bir ilgiye benzetilmektedir.²¹¹

Aynı yıl kasım ayında düzenlenen TÜYAP İstanbul Kitap Fuarında da Wattpad yoğunluğunun devam ettiği gözlenmektedir. Wattpad hikâyesi kitaplaştırılan bir diğer yazar Büşra Yılmaz'ın imza günü için gelen okurları izdihama sebep olmuş, yazarın can güvenliği gerekçe gösterilerek yayınevi yetkilileri tarafından standı terk etmesi sağlanmıştır. Hayranlarının yoğun isteği üzerine Büşra Yılmaz, tekrar standı dönüp kitaplarını imzalamaya devam etmiştir. İmza gününe gelen genç kızlardan bazılarıyla yapılan videolu röportajda lise yaşlarındaki okurlardan ikisi, 4N1K adlı kitabın yazarı Büşra Yılmaz ile ilgili yoğun duygularını şu sözlerle gerekçelendirmektedir:

“Yaşımıza en yakın yazar o ve gençliği en iyi anlatan kişi de o. Sadece aşk konusunu da ele almıyor, bir arkadaş grubunun komik yaşamını da ele alıyor ve gayet eğlenceli bir kitap. Bir yandan bizi güldürürken bir yandan da yeni kelime dağarcıkları geliştirebiliyorsunuz.”

“Neden Büşra dersiniz bu kitapta bizi anlatıyor. Okuduğumuz her satırda kendimizi buluyoruz. Diyoruz ki bu satırda beni anlatıyor’. Hayal gücümüzü okuyor resmen Büşra. O yüzden Büşra bizim gözbebeğimiz. Onu kendimizden daha çok seviyoruz.”²¹²

Bu cümleler üzerinde durup düşünüldüğünde Wattpad'in sunduğu ortamın, ergenlerin anlaşılma ihtiyacına hizmet ettiği görülmektedir. Yazar ve okurların yaşlarının yakın olması iki grubun karşılıklı olarak birbirini anlamasını beraberinde getirmektedir.

Türk kullanıcıların Wattpad'deki yoğunluğu, sayısal verilere de yansımıştır. Wattpad, 2015 yılında dünya çapında 40 milyon kullanıcıya ulaştığında bunlardan 3 milyonunu Türk kullanıcılar oluşturmuştur. Bu sayede Türkiye, ABD ve Filipinler'den sonra Wattpad'in dünyadaki en büyük üçüncü pazarı konumuna gelmiştir. 2015 yılının

²¹¹ Yeliz Kuşçu Kıyak, “Dijital Fırtına: Wattpad”, *Teknoloji Gündem*, (01.08.2015), <http://www.teknolojigundem.com/haber/dijital-firtina-wattpad/1027461>. (16.01.2020).

²¹² “Kitap Fuarının Yıldızları Wattpad Yazarları”, *Aljazeera Turk*, 07.11.2015, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/kitap-fuarinin-yildizlari-wattpad-yazarlari>. (08.05.2020).

Kasım ayındaki kitap fuarına katılmak için Türkiye'ye gelen Wattpad'in kurucularından Allen Lau'ya, kendisiyle yapılan bir röportajda Türkiye'nin Wattpad'in dünya üzerindeki üçüncü pazarı konumunda olması hatırlatılmıştır. Lau, bu durumun kendilerini şaşırtmadığını belirterek en baştan beri Wattpad'in uluslararası bir yaygınlık kazanmasını arzuladıklarını, bu yüzden her geçen gün dil seçeneklerini artırmaya çalıştıklarını ifade etmiştir.²¹³

Lau tarafından açıklanan istatistiklerden yola çıkılarak varılan Türkiye'nin Wattpad'in üçüncü pazarı olması durumu, o dönem pek çok gazete haberinde kendine yer bulmuştur. Bahsi geçen gazete yazılarında, bu gelişmenin ülkemiz adına gayet olumlu bir olaymış gibi aktarılması ilgi çekicidir. Zira bir e-kitap uygulaması olarak işe başlayan Wattpad'in, zaman içinde adeta bir pazarlama şirketine dönüştüğü açıktır. Haberlerde geçen "pazar" ifadesi zaten bu anlama işaret etmektedir. Açıktır ki Türkiye; ABD ve Filipinler'den sonra, Wattpad ne üretiyorsa onun başta gelen alıcılarından. Wattpad'in ülkemizdeki "müşterileri"nin çok büyük bir kısmı da ergenlerdir. Wattpad tarafından reklamı yapılan markalar aracılığıyla, henüz kimlik geliştirme aşamasındaki ergenlere tüketim alışkanlığı kazandırılmaktadır. Aynı zamanda sponsorlu bağlı kampanyalarındaki eşcinselliğe övgü dikkat çekmektedir. Hikâyelerde geçen argo, küfür, cinsellik içeren kısımlar da düşünüldüğünde Wattpad'in kullanıcılarına sadece ürün pazarlamadığı aynı zamanda onların ahlaki sistemlerine de etki edebileceği görülmektedir. Bu durumda ülkemizin, Wattpad'in etkilerine en açık ülkeler arasında ilk üçte olması seviniyecek bir durumdan ziyade üzerinde durup düşünülmesi, enine boyuna tartışılması gereken bir konudur.

Wattpad'de Türk kullanıcılar çoğunlukla romantik temalı hikâyeler yazmaktadır. Bu durumu da değerlendiren Lau, bunun daha çok Türkiye'ye özgü bir durum olduğunu belirterek, Wattpad'in popüler olduğu diğer ülkelerde çeşitliliğin biraz daha fazla olduğunu ifade etmiştir.

2015 yılının Wattpad'deki hikâyelerin, yayınevleri tarafından fark edilmesi konusunda bir başlangıç olduğu söylenebilir. Wattpad'de popüler olan birçok hikâye,

---

²¹³ Fırat Karadeniz, "Yayıncılarla Bizim Aramızda Kusursuz Bir Ortaklık Var", *Milliyet*, 14.11.2015, <https://www.milliyet.com.tr/cumartesi/yayincilarla-bizim-aramizda-kusursuz-bir-ortaklik-var-2147626>. (16.02.2020).

2015 yılında çeşitli yayınevleri tarafından basılmıştır. Wattpad'ın 2011 yılında büyümeye başlayıp 2014 yılında kullanıcı sayısında bir patlama yaşandığından bahsedilmiştir. Uygulamanın bu yıllar arasında, Türkçe dil seçeneğinin de gelmesiyle ergenler arasında yaygınlık kazanmaya başladığı tahmin edilmektedir. Bazı hikâyelerin okunma sayıları ve hikâye yazarlarının Wattpad'deki takipçi sayıları, yayınevlerinin ilgisini çekince hikâyelerin kitap olma serüveni başlamıştır. 2015 yılı bu anlamda Wattpad yazarları ve yayınevi yetkilileri arasında en yoğun etkileşimin yaşandığı yıldır denebilir. Epsilon yayınevi, 2015 yılında 20 civarında Wattpad yazarıyla kitap anlaşması yaptıklarını açıklamıştır. Devam eden yıllarda da Wattpad'de yayınlanan hikâyeler kitapçıların raflarına uzanmaya devam etmiştir. 2020 yılının Nisan ayı itibarıyla Wattpad uygulamasında yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan 497 kitap bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kitaplar içinde en yüksek baskı sayısına Gülsen Kılıçaslan'a ait "Deli" adlı kitabın ulaştığı tespit edilmiştir. 56. baskısıyla satışta olan kitabı, 39 baskıyla Büşra Küçük'ün "Kötü Çocuk 2" adlı kitabı takip etmektedir. Yüksek baskı sayısına ulaşan Wattpad kitapları içindeki tek erkek yazar olarak dikkat çeken Koray Yersüren'in "Gözlük" adlı kitabı ise 27. baskısını yapmıştır. Zeynep Sey tarafından yazılan "Solucan" serisi de yüksek baskı sayısına ulaşan Wattpad kitaplarından. "Psikopat" serisi, "Şurina" ve "Şurimşine" kitapları ile "Kötü Çocuk", "4N1K", "Kore'deki Çatı Katımdan Sesleniyorum", "Kör Talih 2" isimli kitaplar Türkiye'de yayınlanan en yüksek baskı sayısına ulaşmış Wattpad kitaplarıdır.

Wattpad'de popüler olan bazı hikâyeler ise kitap olmakla kalmayıp televizyona ya da sinemaya uyarlanmıştır. Buna en güncel örneklerden biri "Hercai" adlı dizidir. Sümeyye Koç adlı yazar tarafından Wattpad'de yazıldıktan sonra Epsilon yayınları tarafından kitap olarak basılan Hercai, 2019 yılında senaryolaştırılarak dizi olarak çekilmeye başlanmıştır. Hercai, kısa süre içinde en çok izlenen diziler arasına girmiştir. 2020 yılının Şubat ayı itibarıyla halen yayında olan dizi, reyting sıralamasında üst sıralarda yeri almaktadır. Yazar Sümeyye Koç, dizinin yayınlandığı günden itibaren fazlaca popüler olmasının, kitabın satışlarını da artırdığını ifade etmektedir.²¹⁴ Hercai, diğer popüler Wattpad kitaplarından konu bakımından biraz farklıdır. Diğer kitaplar

---

²¹⁴ Mehmet Bediroğlu, "Yazmaya Yeteneğim Olduğunu Hercai'ye Kadar Fark Etmedim", *Sabah*, 01.06.2019, <https://www.sabah.com.tr/galeri/magazin/yazmaya-yetenegim-oldugunu-hercaiye-kadar-fark-etmedim/10>. (16.01.2020).

genç-kurgu temasını taşıırken, Hercai Mardin’de geçen bir intikam hikâyesi etrafında şekillenmektedir. Hikâye intikam ağırlıklı olarak başlasa da kısa zamanda iki başkarakterin birbirlerine duyduğu aşk gidişatta ağırlık kazanmıştır.

Wattpad sayesinde fark edilen bir diğer isim de Sedef Nehir Erdem’dir. Erdem bahsi geçen diğer Wattpad yazarlarından yaşça büyüktür. Yazarın Wattpad’de yayınladığı “Deli Divane” adlı hikâyesi 2015 yılında Müptela Yayınları tarafından basılmıştır. Sedef Nehir Erdem’in kitabı, yüksek baskı sayılarına ulaşmasa da kitabı aracılığıyla aldığı senaristlik teklifi ona ünlü olmanın kapılarını aralamıştır. 2015 yılında senarist Ayşe Ferda Eryılmaz’dan beraber senaryo yazmak için teklif alan Erdem, bu teklifi kabul etmiş ve 2015 yılında Fox TV’de yayın hayatına başlayan “İnadına Aşk” adlı dizinin iki senaristinden biri olmuştur.²¹⁵ Sedef Nehir Erdem, büyük çıkışını 2018 yılında ATV’de yayınlanmaya başlayan “Sen Anlat Karadeniz” isimli diziyle yapmıştır. Dizi, izlenme oranlarının yüksekliğiyle olduğu kadar, içerdiği şiddet sahneleriyle de adından söz ettirmiştir. 3 sezon süren dizinin ilk sezonunu Ayşe Ferda Eryılmaz ile beraber yazan Sedef Nehir Erdem, bu diziyle 2018 Pantene Altın Kelebek Ödüllerinde “En İyi Senarist” ödülünü almıştır.²¹⁶ Ödül töreninin ardından Twitter’da Nehir Erdem’in ilk kitabı Deli Divane’den paylaşılan bazı alıntılar, yazarın tepki toplamasına sebep olmuştur. Kitabın içeriğindeki müstehcen, argo ve küfür türü olumsuz örnek oluşturabilecek unsurlar, özellikle hikâyenin popüler olduğu platform olan Wattpad’in çoğunlukla ergenler tarafından kullanılıyor olmasından ötürü sakıncalı bulunmuştur.²¹⁷

Sedef Nehir Erdem son olarak 2019 yılının Aralık ayında yayın hayatına başlayan “Sefirin Kızı” adlı dizinin senaristliğini yapmaktadır. “Sefirin Kızı” da daha ilk bölümden bekâret, tecavüz, gayri meşru çocuk gibi unsurlarla adından söz ettiren bir dizi olmuştur. Bununla beraber izlenme oranlarına bakıldığında dizinin reyting listesinin üst sıralarında

---

²¹⁵ Tuğçe Usta, “İnadına Aşk’ın Senaristi Nehir Erdem ile Konuştuk!”, *Noluyo*, 12.08.2015, <https://noluyo.tv/haber/1710/sedef-nehir-erdem-ask-ve-tutku-birbirinin-tamamlayicisidir/>. (19.02.2020).

²¹⁶ “En İyi Senarist : Ayşe Ferda Eryılmaz,Nehir Erdem / Sen Anlat Karadeniz”, *Hürriyet*, 09.12.2018, <https://www.hurriyet.com.tr/video/en-iyi-senarist-ayse-ferda-eryilmaz-nehir-erdem-sen-anlat-karadeniz-41046192>. (19. 02. 2020).

²¹⁷ “Yazar Nehir Erdem’in ‘Deli Divane’ Kitabındaki İfadeler Sosyal Medyayı Salladı”, *Mynet Haber*, 29.08.2018, <https://www.mynet.com/yazar-nehir-erdem-in-deli-divane-kitabindaki-ifadeler-sosyal-medyayi-salladi-110104359890>. (19. 02. 2020).

yer aldığı görülmektedir. Görüldüğü üzere, Wattpad’de başlayan hikâye yazma macerası Nehir Erdem’i çok izlenen dizilerin senaryo yazarlığına kadar taşımıştır.

Wattpad’in yazar üretme hızı, beş sene öncesine göre yavaşlamış görünse de uygulama aracılığıyla popüler olan hikâyeler yayınevlerinden veya dizi/film yapımcılarından ilgi görmeye devam etmektedir. Bir dönem milyonlarca okunan hikâyelerin etkisiyle yayınevlerinin ilgisini çekmek için kullanıcılar, birbirinin benzeri olan hikâyeler yazmaya başlamışlardır. Yazılan hikâyeler içinden nitelikli olanları da bulunmakla beraber, yayınevlerinin başlangıçta rağbet gösterdiği genç-kurgu temasına sahip hikâyelerin yoğunluğu farklı türde olanların tespitini zorlaştırmaktadır. Wattpad kullanıcıları yeni gelen Premium üyelik ve ücretli hikâyeler konusunda da memnuniyetsizlik yaşamaktadır. Uygulamada kendini tekrar eden hikâyelerden sıkılmış görünen kullanıcılar farklı kurgular geliştirmeye çalışmaktadır.

Wattpad’in dünden bugüne geliş seyriyle beraber bu süreçte kullanıcıları üzerinde oluşturabileceği etkilerin de üzerinde durulması gerekmektedir.

3.5. ERGENLER AÇISINDAN OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİYLE WATTPAD

Wattpad’in ergenler üzerindeki etkilerini çok yönlü olarak tespit edebilmek için öncelikle uygulamayı olumlu ve olumsuz yönleriyle irdelemek yerinde olacaktır.

Wattpad bir sosyal medya uygulaması olduğundan olumlu ve olumsuz tarafları da sosyal medyayla ortaklık göstermektedir. Bununla beraber Wattpad’in kullanıcılarına sunduğu ortam ve olanaklar onu diğer birçok sosyal medya uygulamasından ayırmaktadır. Fotoğraf, video, metin vb. paylaşımları yapmaya yönelik benzer işlevleri gören birden fazla sosyal medya mecrası bulunmasına rağmen Wattpad’in özelliklerini taşıyan alternatif bir sosyal medya ortamı yoktur. Wattpad’in kurucularından Allen Lau da bu durumu verdiği bir röportajda değerlendirmiş ve uygulama olarak aynı türden bir rakipleri olmadığını ifade etmiştir. Lau, herhangi bir uygulamayla kullanıcılar için yarışmaktan ziyade *“diğer popüler sosyal medya uygulamalarıyla kullanıcıların zamanları için yarıştıklarını”* vurgulamıştır.²¹⁸

²¹⁸ Kara, “Türkiye, 3 Milyon Kullanıcısıyla Wattpad’in En Popüler Olduğu Üçüncü Pazar”. (16.01.2020).

Wattpad ile ilgili dile getirilebilecek olumlu özelliklerden ilki kullanıcılarına okuma alışkanlığı kazandırmasıdır.²¹⁹ Uygulamada yayınlanan hikâyelerin çok okunmasının yanında, basılı Wattpad hikâyelerinin yüzbinlerce satması Wattpad'in kullanıcılarına okuma alışkanlığı kazandırdığını kanıtlamaktadır.²²⁰

Wattpad'in ergenler için sağladığı önemli özelliklerden biri de kullanıcılarının yazma pratikleri yapmasına olanak vermesidir. Bu durum henüz yolun başında olan gençlerin yazmaya dair kendi yeteneklerini ve yeterliklerini keşfetmelerine katkı sağlamakla beraber, yetenekli genç yazarların başkaları tarafından keşfedilmesine de kapı aralamaktadır.²²¹

Wattpad tarafından belirlenen birtakım içerik ve davranış kuralları dışında, uygulama metinlerinde yazım ve imla kurallarına uyulması yönünde bir yaptırım bulunmamaktadır. Kuralsızlığın getirdiği bu özgürlük ortamı, kullanıcıların yeni edebi türler denemelerinin veya geleneksel türleri yorumlayarak ortaya marjinal eserler çıkarmalarının önünü açmaktadır.²²² Bu durum edebiyatın ergenler aracılığıyla dinamizm kazandığı şeklinde yorumlanabilir.

Wattpad'in yayın dünyasına getirdiği yenilikler üslup veya edebi türle sınırlı değildir. Uygulama, sunduğu ortam aracılığıyla yazar ve okurun alışlageldik rollerini de değişime uğratmaktadır.²²³ Geleneksel okurların aksine Wattpad'de okurlar, eser sahibiyle istedikleri anda etkileşime girebilmekte, hikâyenin gidişatıyla ilgili yazara eleştiri ve yorumda bulunabilmektedirler. Aynı şekilde Wattpad'de yazarlık yapmak okurların tepkilerine dikkat kesilmeyi, hikâyenin devam eden bölümlerini tasarlariken okurlardan gelen eleştirilerden faydalanmayı da gerektirmektedir. Bu durumun da bilinen yazarlık pratiklerine göre farklılık gösterdiği açıktır. Wattpad'in, okurlar açısından daha demokratik ve çok sesli bir ortam sunduğu söylenebilir. Yazarlar açısından ise Wattpad'in

---

²¹⁹ Tirocchi, a.g.m., s. 96.

²²⁰ Gülşah Sarı, "Transmedya Hikâye Anlatıcılığı: Kötü Çocuk Örneği", *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, C. 2, S. 4 (2017), s. 75.

²²¹ Sümeyye Konuk, "Gençlerin Okuma ve Yazma Alışkanlıklarındaki Değişimlerin İncelenmesi", *SDU International Journal of Educational Studies*, C. 5, S. 2 (2018), s. 21.

²²² Tirocchi, a.g.m., s. 96.

²²³ Tirocchi, a.g.m., s. 93.

ortaya koyduğu eleştiri ve yoruma açık ortamın, onların kendilerini daha fazla geliştirmelerine olanak sağladığı düşünülmektedir.²²⁴

Wattpad'in yazarlar için sağladığı avantajlar bununla sınırlı değildir. Hikâye yazma olanağı sayesinde yazar olmak isteyenlerin, yayıncılara mecbur olmasının önüne geçilmektedir. Geleneksel yayıncılıkta basılarak okura ulaştırılacak kitaplara yayınevi karar verirken, Wattpad'de hikâye yazan bir yazar; aracıya gerek olmaksızın eserini onlarca, yüzlerce hatta milyonlarca kişiye ulaştırabilmektedir. Bu durum Wattpad'in "*pazarlama yasalarını yıktığı*" ve "*kültürel ürün endüstrisini yeniden inşa ettiği*" şeklinde açıklanmaktadır.²²⁵

Wattpad'in sunduğu özgürlük ortamı sayesinde ergenler, duygu ve düşüncelerini yargılanma endişesi taşımadan ifade edecekleri bir alana kavuşmaktadırlar. İsim, soy isim belirtme zorunluluğu olmadan kullanıcı adlarıyla yer edinebildikleri bu mecrada hiçbir çekince taşımadan kendilerini ifade edebilmek, içinde buldukları gelişim döneminin özellikleri göz önüne alındığında ergenler için önemli bir ihtiyacın karşılanması anlamına gelmektedir.²²⁶

Yazar ve okurların aynı veya birbirine yakın yaşlarda olması, interaktif ortamın sağladığı yorum veya mesajlarla rahatlıkla iletişim kurabilme imkânı kullanıcıları birbirlerine yakınlaştırmaktadır.²²⁷ Bu durum kullanıcılar arasında yakınlık ilişkileri kurulmasıyla beraber, ergenlerin Wattpad'e karşı aidiyet duygusu geliştirmelerine de yardımcı olmaktadır. Ergenlik döneminin öne çıkan özelliklerinden biri olarak gösterilen bir gruba ait hissetme ihtiyacının, Wattpad'de yoğun şekilde karşılık bulduğu gözlenmektedir.

Wattpad, hikâyeler aracılığıyla okurlar ve yazarlar arasında duygusal bir paydaşlığın tesis edildiği bir sosyal ortamdır. Yazarlar ve okurlar, aynı yaş grubu içerisinde olduğu için yazılan hikâyeler ergenlerin duygu ve düşünce dünyasının izlerini taşımakta, ergenler kendi yaş gruplarından yazarların ifadelerinde adeta kendilerini

---

²²⁴ Konuk, a.g.m., s. 18.

²²⁵ Tirocchi, a.g.m., s. 93.

²²⁶ Konuk, a.g.m., ss. 19-20.

²²⁷ Karaosmanoğlu, a.g.e., ss. 25-26.

bulmaktadırlar.²²⁸ Gençlerin okuma ve yazma alışkanlıklarıyla ilgili olarak yapılan ve katılımcıların yarısını lise öğrencilerinin oluşturduğu bir araştırmada katılımcılardan biri Wattpad’de en çok beğendiği özelliği “*Sanırım benimle aynı yaraları taşıyan insanların eserlerini okumak ve onlarla yaralarımızı birlikte iyileştirmeye çalışmak*” şeklinde açıklayarak Wattpad’in duygu paydaşlığına sağladığı katkının ergenler açısından önemine dikkat çekmiştir.²²⁹ Bu durum okurların hikâyelere, yazarlara ve dolaylı yoldan Wattpad’e olan bağlılıklarını güçlendirmektedir. Bu bağlılık Wattpad’de popüler olan hikâyelerin kitaplaştırılmasına bazı okurların kitabı artık beraber yorumlayamayacak olmalarından ötürü mesafeli yaklaşımları durumunda kendini göstermektedir.²³⁰

Ergenler, Wattpad ile beraber akran desteği gördükleri ve diğer akranlarına destek sağladıkları bir sosyal ortama kavuşmuş görünmektedir. Wattpad kullanıcılarına, sosyal hayatlarında destek bulamadıkları veya paylaşmadıkları bazı ilgi alanları ve zevklerini paylaşabilecekleri, destek görecekları bir ortam sunmaktadır. Bunun en önemli örneğini, Wattpad’deki hayran kurgu hikâyeleri oluşturmaktadır. Uygulamada ergenler tarafından en çok rağbet gösterilen kategorilerden biri olan hayran kurgu; Wattpad tarafından, diziler, filmler, çizgi romanlar, müzik grupları veya şarkıcıların karakterleri kullanılarak oluşturulan özgün hikâyeler olarak tanımlanmaktadır.²³¹ Kullanıcılar seyrettikleri dizi veya filmlerdeki favori karakterleri veya hayran olduğu müzik gruplarının üyelerini kullanarak kendi özgün hikâyelerini yazabilmekte, aynı dizi veya filmi seven diğer kullanıcılarla bu ortak zevkleri aracılığıyla bir araya gelebilmektedirler.

Wattpad’in ergenler için sağladığı en önemli olumlu özelliklerden biri de eğlence kaynağı olmasıdır.²³² Bu yaş grubunun interneti ve sosyal medyayı genel olarak eğlenmek için bir araç olarak gördükleri yapılan bazı araştırmalarda da tespit edilmiştir.²³³ Uygulama, kullanıcılarına çok geniş bir kategori yelpazesi sunmakta bu sayede her zevk ve ilgi alanından kullanıcı kendine yakın gördüğü kategoriye ait hikâyeler okuyabilmekte

---

²²⁸ Osman Çoban, “Yoksa Sen Daha Okumadin Mı? Bir Online Okuma Platformu Olarak Wattpad Ve Sanal Dünyanın Gençlerinde Sanal Okuma Kültürü”, 2. *Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, İstanbul: University of Glasgow, 2015, s. 595.

²²⁹ Konuk, a.g.m., ss. 19-20.

²³⁰ Çoban, a.g.m., s. 597.

²³¹ “İçerik Kategorileri”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/360020325871-%C4%B0%C3%A7erik-Kategorileri>. (29.02.2020).

²³² Aytekin, Yavuz, a.g.m., s. 510.

²³³ Gül, a.g.e., s. 71.

ve yazabilmektedir. Wattpad’de güncel olarak bulunan Türkçe hikâye kategorileri; “Aksiyon, Bilim-Kurgu, Fantastik, Genel Kurgu, Genç Kurgu, Genç Kız Edebiyatı, Gerilim, Gizem, Hayran Kurgu, Klasikler, Korku, Kurgu Olmayan, Kurt Adam, Kısa Hikâye, Macera, Mizah, Paranormal, Rastgele, Romantizm, Spiritüel, Tarihi Kurgu, Vampir, Şiir”dir. Hikâyelerde, ergenler bazen kendi kişilik özellikleri veya hayat şartlarıyla benzerlik taşıyan unsurlar aracılığıyla kendileriyle yüzleşirken bazen de kendilerine çok uzak karakterler ve hayatların, henüz yaşamadıkları tecrübelerin dünyasına adım atabilmektedirler. Bu durum, Wattpad’i ergenler için bir eğlence unsuru ve cazibe merkezi haline getirmekle beraber uygulamaya “*gerçekle fantezinin karşı karşıya geldiği, yüzleşme ve büyüme için bir alan*” olma özelliği de yüklemektedir.²³⁴

Wattpad’i diğer sosyal medya uygulamalarından farklı hale getiren olumlu özellikleri, genel itibarıyla bunlardır. Uygulamanın olası olumsuz etkileri de aslında olumlu etkilerle karşılıklı olarak incelenebilir. Zira her olumlu özelliğin kötü sonuçlara yol açabilecek bir tarafı da bulunmaktadır. Örneğin Wattpad’in kullanıcılarına sunduğu dil bilgisi ve imla kurallarına bağlı kalmaksızın yazma olanağı, ortaya çıkan hikâyelerin Türkçe açısından niteliksiz eserler olmasının önünü açmaktadır. Bu niteliksizliğin eserlerin edebi değerlerine de yansıdığı tespit edilmiştir. Konuyla ilgili 2019 yılında yapılan bir araştırmada, incelenen en popüler 10 Wattpad kitabından bir tanesi hariç hepsinin kullanılan dil, anlatım ve üslup, bunlara bağlı olarak taşıdıkları edebi değer konusunda sınıfta kalan eserler oldukları tespit edilmiştir. Diğer kitaplara kıyasla, edebi bir dil kullanılarak yazıldığı tespit edilen tek kitabın ise incelenen on kitap arasında okunma sayısı en az olan kitap olduğu paylaşılmıştır.²³⁵ 2018 yılında yayınlanan ve en çok satan 3 Wattpad kitabının, ilk gençlik edebiyatı açısından incelendiği bir araştırma da incelenen kitapların çok satmasına rağmen edebi değer açısından zayıf bulunduğunu ifade etmektedir.²³⁶ Wattpad kullanıcısı olan yazarların, edebiyatın olumlu örneklerini ortaya çıkarmaktan uzak olmaları ayrı bir sorunken, okurların bu türden eserleri okumakla ne ölçüde bir edebi zevk kazanabilecekleri tartışma konusudur.²³⁷ Kitap okuma alışkanlığının gelişmeye başladığı yıllarda okunan eserlerin vasatın altında olmasının,

---

²³⁴ Tirocchi, a.g.m., s. 97.

²³⁵ Karaosmanoğlu, a.g.e., s. 150.

²³⁶ Ertan Örgen, Büşra Güneş, “Wattpad Romanlarına İlk Gençlik Edebiyatı Açısından Bir Bakış”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 21, S. 40 (2018), s. 75.

²³⁷ a.g.m., s. 88.

ilerleyen yıllarda daha ağır bir dille yazılmış olan klasik eserleri okumada zorluk yaşamaya sebep olabileceği konuyla ilgili dile getirilebilecek düşüncelerdendir.

2015 yılında Wattpad hikâyelerinin yoğun ilgi görmesi, yayınevlerinin ilgisini çekmiş ve en çok okunan hikâyeler çeşitli yayınevleri tarafından basılmıştır. Bu durumun uygulamada hikâyelerin içeriklerine de yansıdığı tespit edilmiştir. Uygulamayı kullanan diğer yazarlar, yayınevlerinin ilgisini çekebilmek, onlar tarafından keşfedilebilmek için basılan hikâyelere benzer türde içerikler üretmeye başlamıştır. Bu da “özgünlük” vaat eden Wattpad’deki Türkçe hikâyelerin birbirine benzer karakterler ve olay örgüsü taşımalarının önünü açarak bir çelişki doğurmuştur.²³⁸

Wattpad hikâyelerini çeşitli yönlerden inceleyen çalışmalarda, hikâyelerin fazlaca argo ve küfür içerdiği tespit edilmiştir. Argo ve küfür içerikli sözlerin yanı sıra, hikâyede idealleştirilen karakterlerin sigara ve alkol kullanımı, silah veya kesici alet kullanma, fiziksel ve duygusal şiddet uygulama, ehliyetsiz, kemer takmadan, hızlı, araba veya motor kullanma gibi ergenler için olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar sergilediği ifade edilmiştir.²³⁹ Wattpad kullanan ergenler; hikâyeleri, kurgu olduğunu bilerek okudukları için, içeriklerde rastladıkları olumsuz davranışlardan rahatsız olmadıklarını dile getirmektedirler.²⁴⁰ Bu durum en basitinden bu türden olumsuz davranışların ergenlerin gözünde normalleşmesi tehlikesini içermektedir. Üstelik dönem itibariyle otokontrolleri henüz yeteri kadar gelişmemiş olan ergenlerin, hikâyelerin etkisini kendi sosyal hayatlarına taşımaları da ihtimal dâhilindedir.

Wattpad ile ilgili dile getirildiği tespit edilen olumsuz durumlardan biri de her yaştan çocuğun içeriklere erişebiliyor olmasıdır.²⁴¹ Wattpad’de kullanıcı olabilmek için koyulan 13 yaş üzeri olma sınırının, Wattpad tarafından pek de titizlikle korunmadığı anlaşılmaktadır. Wattpad hikâyelerinin içeriklerinin, 13 yaş üzeri ergenler için bile ne denli uygun olduğu tartışma konusudur. Wattpad’deki denetimsizlik hikâye içerikleri ve yorumlarda da kendini göstermektedir. Allen Lau, verdiği bir röportajda kullanıcı sayısı arttıkça denetimin zorlaştığını itiraf etmektedir.²⁴² Wattpad’de problemli görülen

---

²³⁸ Örgen, Güneş, a.g.m., s. 88.

²³⁹ Meral Ağır, “Teknolojinin Yeni Bağımlılık Uygulaması Ve Riskleri: Wattpad”, ss. 327-328.

²⁴⁰ Aytekin, Yavuz, a.g.m., ss. 508-10.

²⁴¹ Konuk, a.g.m., s. 21.

²⁴² Casey, “Wattpad: How It Is Handling Its Fast Trajectory”. (14.01.2020).

içerikleri şikâyet etme olanağı bulunmasına karşılık bu mekanizmanın çok verimli çalışmadığı bazı kullanıcılar tarafından vurgulanmaktadır.²⁴³

Wattpad hikâyelerinin etkisi, yalnızca Wattpad uygulamasında kalmayıp, Facebook'ta sevilen hikâyeler veya karakterlerle ilgili çeşitli gruplar kurulmaktadır.²⁴⁴ Popüler hikâyelerin film veya dizi olması, kitap olarak basılması gibi durumlar sayesinde Wattpad kullanıcıları imza günleri, film gösterimleri gibi etkinliklerde bir araya gelerek sosyal medya ortamındaki beraberliği fiziksel ortama da taşımaktadır. İmza günlerindeki izdihamlar, kitapların basıldıktan sonra yüzbinlerce satması ergenlerin hikâyelere olan ilgilerinin uygulamayla sınırlı kalmadığının göstergesidir.

Wattpad'de yazılan hikâyelerin, yeni neslin değerlerini ve yaşam tarzını inceleyebilmek için uygun bir zemin oluşturduğu iletilmektedir.²⁴⁵ Araştırmamız tam da bu amaca hizmet etmektedir. Bu zamana kadar Wattpad içerikleriyle ilgili yapılan çalışmaların, hikâyelerin dini ve ahlaki yönlerine yoğunlaşmadığı görülmektedir. Araştırmamız bu eksiği gidermek amacıyla, daha önce edebi nitelikleri veya kötü alışkanlıklar ile ilgili içerdiği riskler açısından incelenmiş Wattpad içeriklerini, dinî ve ahlâkî unsurlar yönüyle analiz edecektir.

---

²⁴³ Örgen, Güneş, a.g.m., s. 79.

²⁴⁴ Aytekin, Yavuz, a.g.m., s. 78.

²⁴⁵ Tirocchi, a.g.m., s. 94.

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

1. KÖTÜ ÇOCUK

1.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ

Kötü Çocuk adlı kitabın yazarı Büşra Küçük, 1994 yılında Kocaeli’de doğmuştur. Küçük, internet üzerinden kitap okumak için telefonuna indirdiği uygulamalar aracılığıyla Wattpad ile tanıştığını aktarmaktadır. Hikâyesini yazmaya başladığında Wattpad’in Türk kullanıcılar tarafından henüz keşfedilmemiş olduğunu ileten Büşra Küçük, yazdıklarını başkalarının okuyup yorum yapmasının beklediği bir durum olmadığını söylemektedir. Fakat beklentisinin aksine hikâyesi kısa süre içinde Wattpad uygulaması üzerinden yüzbinlerle ifade edilecek okunma sayısına ulaşmış, okurları kendisine ve hikâyedeki karakterlere büyük bir hayranlık beslemeye başlamıştır.²⁴⁶

Kötü Çocuk adlı Wattpad hikâyesi, 2015 yılında Ephesus Yayınları tarafından ilk baskıda 50 bin adet olmak üzere kitap olarak basılmıştır. Kitapla ilgili ulaşılan bilgilere göre güncel baskı sayısının 21 olduğu tespit edilmiştir.²⁴⁷ Kötü Çocuk adlı kitap, Wattpad uygulamasında keşfedilerek basılan ilk hikâyelerden olması açısından önem taşımaktadır.²⁴⁸ İlk kitabın okurlar tarafından büyük rağbet görmesi sonucu Büşra Küçük, aynı yıl içerisinde Kötü Çocuk 2 adıyla bir devam kitabı yayınlamıştır. Kötü Çocuk 2’nin 39 baskıya ulaşarak büyük bir başarı elde ettiği görülmektedir. Küçük, 2016 yılında Kötü Çocuk 3, 2017 yılında ise Kötü Çocuk 4 adıyla serinin diğer kitaplarını yazmıştır. Ayrıca 2019 yılında Ephesus Yayınevi, Kötü Çocuk Seti adıyla dört kitabı beraberce satışa sunmuştur. Kitapların ciltli ve karton kapaklı baskıları da yapılmıştır. Bu şekilde defalarca baskıya verilmesi, baskı sayılarını net olarak ifade etmeyi güçleştirse de; Kötü Çocuk serisinin ilk kitabının Wattpad ile yıldızı parlayan ilk hikâyelerden olması, ikinci kitabının ise yaklaşık 40 baskıya ulaşması, Kötü Çocuk’u incelenmeye değer hale getirmektedir.

---

²⁴⁶ Aslı Barış, “Genç Yazar Büşra Küçük: Kötü Çocuk Serisi Yerli ‘Alacakaranlık’ Olacak”, 14.01.2017, <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/genc-yazar-busra-kucuk-kotu-cocuk-serisi-yerli-alacakaranlik-olacak-40335916>. (17.02.2020).

²⁴⁷ Umay Aktaş Salman, “Aşk Romanında Wattpad Çağı”, *Al Jazeera Turk*, (30.07.2015), <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/ask-romaninda-wattpad-cagi>. (17.02.2020).

²⁴⁸ Sarı, a.g.m., s. 75.

Kötü Çocuk serisinin diğer kitapları da yoğun ilgi görmeye devam edince hikâyeyi film olarak çekmek için Büşra Küçük'e yapımcılardan teklifler gelmiştir.²⁴⁹ 20 Ocak 2017 tarihinde Kötü Çocuk, "13 yaş ve üzeri için uygundur" uyarısıyla gösterime girmiş ve vizyonda olduğu süre boyunca 352.192 kişi tarafından izlenmiştir.²⁵⁰

Büşra Küçük, Kötü Çocuk adlı hikâyesini "*pembe aşk masallarına tepki*" olarak ortaya çıkardığını kaydetmektedir.²⁵¹ Büşra Küçük'ün hikâyesinde "kötü çocuk" olarak nitelendirilen Meriç Tuna karakteri; sıkça okuldan kaçan, kurallara uymayarak kendi kurallarına göre yaşayan, "sigara bağımlısı" olarak isimlendirilebilecek kadar çok sigara içen, ehliyeti olmadığı halde araba kullanan, içkili mekânlara rahatlıkla girip çıkan, birden çok kızla ilişkisi olmuş bir lise öğrencisidir. Meriç'in birlikte olduğu kızlar, arkadaş çevresi tarafından "Meriç'in kızları" olarak anılmaktadır. Kızlar arasında bu unvana erişmek adeta bir övünç kaynağı olarak aktarılmaktadır.

Kitaptaki "esas kız" Kayla, evlilik dışı bir ilişkiden dünyaya gelmiş, 17 yaşına kadar babasını tanımamış fakat 17 yaşına geldiğinde annesinin de onayıyla, babasıyla beraber yaşamaya mecbur bırakılmıştır. Kendisini 17 yaşına kadar arayıp sormayan babasından intikam almak isteyen Kayla, yeni okulundaki "Kötü Çocuk" lakaplı Meriç Tuna ile yakınlaşmanın bunun için iyi bir yol olduğunu düşünmektedir. Meriç'in çetesine girmeye çalışan Kayla, zamanla Meriç'e gerçekten âşık olmaktadır. Başı ne zaman bir belaya girecek olsa Meriç gelip onu kurtarmaktadır. Fakat Meriç karakteri Kayla ile her türlü yakınlaşmayı yaşasa da her zaman ona karşı kaba davranmaktadır. Bu tür kabalıklarının Kayla karakteri tarafından hoş görülmesi dikkat çekicidir. Kitabın devamında Kayla karakteri Meriç ile içkili mekânlara girip çıkan, onunla beraber sigara içen bir karaktere dönüşmektedir. Hikâyenin sonunda Meriç'in evine taşınmak için ailesinden izin alan Kayla "Meriç'in en özel kızı" olmakla gurur duymaktadır.

Yazar Büşra Küçük, Wattpad'deki hikâyesinin kapak resmi için Meriç Tuna'yı temsilen Brezilyalı bir model olan Vini Uehara'nın fotoğrafını kullanmıştır. Hikâyenin okurları, Meriç Tuna karakteriyle beraber Vini'ye de büyük hayranlık beslemiştir. Büşra

---

²⁴⁹ Barış, "Genç Yazar Büşra Küçük: Kötü Çocuk Serisi Yerli 'Alacakaranlık' Olacak". (17.02.2020).

²⁵⁰ "Kötü Çocuk - Box Office Türkiye", *Box Office Türkiye*, <https://boxofficeturkiye.com/film/kotu-cocuk-2013306>. (17.02.2020).

²⁵¹ Aslı Barış, "'Kötü Çocuk' Pembe Aşk Masallarına Tepki Olarak Çıktı", *Radikal*, (21.03.2015), <http://www.radikal.com.tr/hayat/kotu-cocuk-pembe-ask-masallarina-tepki-olarak-cikti-1318116/>. (17.02.2020).

Küçük'ün hikâyesinin çok okunması üzerine Wattpad uygulamasında buna benzer birçok “bad boy (kötü çocuk)” hikâyesi yazılmıştır. Vini Uehara'nın fotoğrafları ise Wattpad'deki başka birçok hikâyenin kapağında kullanılmaya devam etmiştir. Ergenler tarafından büyük ilgi gören Vini Uehara, Mavi adlı giyim markası tarafından kendisine yapılan reklam teklifi sayesinde Türkiye'de ne kadar popüler olduğunun farkına vardığını iletmektedir. Türkiye'de verdiği röportajlarda İstanbul'a taşınmayı düşündüğünü dile getiren Brezilyalı model, Türk hayranlarından duyduğu ilgiden son derece memnun gözükmektedir.²⁵² Okurların, kitap karakterini yansıttığı düşünülen bir fotoğrafa bu denli anlam yüklemesi dikkat çekicidir. Kötü Çocuk'un okurları, Vini Uehara'yı sosyal medya hesaplarından takip etmekte, ona olan duygularını fotoğraflarının altına yazdıkları yorumlar aracılığıyla ifade etmektedirler.

Brezilyalı model Vini Uehara'nın adı, Google'da aratıldığında ilk sıralarda çıkan sayfalardan biri Wattpad üzerinden paylaşılan “*Vini'nin Eşcinsel Açıklaması*” başlıklı bir yazıdır. Brezilyalı model, 2018 yılında Instagram hesabından paylaştığı bir gönderiyle hayranlarına eşcinsel olduğunu duyurmuştur. Vini, paylaştığı gönderide eşcinsel olduğunu ailesi ve arkadaşlarına açıklamakta zorluk çekmediğini ama dünyanın dört bir tarafındaki hayranlarına açıklamakta biraz zorlandığını itiraf etmekte, ardından ise tercihini duyurarak bu konuda endişe yaşayan herkesi cesaretlendirmek istediğini belirtmektedir. Model, mesajını “*Gey olmaktan gurur duyuyorum!*” diyerek bitirmektedir. İlgi çekici olan taraf Brezilyalı Vini Uehara'nın, bu gönderiyi hem İngilizce hem de Türkçe şekilde yayınlamış olmasıdır. Wattpad'de paylaşılan “*Vini'nin Eşcinsel Açıklaması*” başlıklı yazıda hayranları Vini'nin kararını tartışmaktadır. Yazıyı paylaşan YarCan_rumuzlu kullanıcı, Vini'nin cinsel tercihinin hayranları tarafından uzun süredir merak konusu olduğunu belirtmekte ve modelin paylaştığı gönderiyi Türkçe şekilde de yayınlarak Türk hayranlarını bu konuda aydınlattığını ifade etmektedir. Yazıya yapılan yorumlar incelendiğinde kullanıcıların genelinin bu açıklamanın Vini'ye olan sevgilerini etkilemediğini hatta cesur davrandığı için onu artık daha fazla desteklerini ifade ettikleri görülmektedir.

---

²⁵² Aslı Barış, “İstanbul'a Taşınacağım Çünkü Hayranlarıma Bunu Borçluyum”, *Hürriyet*, 16.11.2014, <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/istanbul-a-tasinacagim-cunku-hayranlarima-bunu-borcluyum-27562271>. (17.02.2020).

Bu örnekten de anlaşılacağı üzere Wattpad aracılığıyla basılan kitapların etkileri, kitabın iki kapağı arasında kalmamaktadır. Wattpad'in varlığını sürdürdüğü medya ortamının da etkisiyle Wattpad kullanıcıları için dünya küçülmektedir. Ebeveyninin; cep telefonundan kitap okuduğu için mutlu olduğu bir çocuk, dünyanın öbür ucundaki bir yabancıyı internet üzerinden rol modeli ilan edebilmektedir. Bu durum ise bir internet uygulaması olan Wattpad ve bu uygulamada popüler olarak basılan kitapların etkilerini daha yakından incelemeyi gerekli kılmaktadır.

Kötü Çocuk adlı kitap ile ilgili içerik analizi sonucunda elde edilen ve aşağıdaki tablolarda özet halinde verilen bulgular, bir sonraki bölümde ayrıntılı tablolar eşliğinde yorumlanarak incelenecektir. (Tablo 4, 5) Ahlaki unsurların verildiği genel tabloda, olumsuz ahlaki unsurlar metinde yer alma sıklıklarına göre, olumlu ahlaki unsurlar ise metinde yer alma sıklığı gözetilmeksizin, karşılık olarak geldiği olumsuz ahlaki unsura göre sıralanmıştır.

Tablo 4. Kötü Çocuk Dini Unsurlar Genel Tablo

KÖTÜ ÇOCUK			
İnanca yönelik dinî unsurlar	Sayı	İbadetlere yönelik dinî unsurlar	Sayı
Allah inancı	4	Namaz	0
Melekler	4	Oruç	0
Kutsal Kitaplar	0	Zekat	0
Peygamberler	0	Hac ve umre	0
Ahiret inancı	22	Dua	36
Kader	1	İbadetler ile ilgili diğer unsurlar	0
TOPLAM	31	TOPLAM	36

Tablo 5. Kötü Çocuk Ahlaki Unsurlar Genel Tablo

KÖTÜ ÇOCUK			
Olumlu ahlâkî unsurlar	Sayı	Olumsuz ahlâkî unsurlar	Sayı
Müstehcenliğe yergi	2	Müstehcenlik	322
Kötü söz söylemeye yergi	3	Kötü söz söyleme	190
Şiddete yergi	1	Şiddet	142
Kötü alışkanlığa yergi	1	Kötü alışkanlık	132
Sözünde durma	3	Anne-babaya saygısızlık	54
Dürüstlük	2	Yalancılık	19
Nezaket	5	Gıybet	3
Yardımseverlik	1	İkiyüzlülük	3

Gösteriştenden uzak durma	2	İntikam	2
Utanma	15	Utanmaya yergi	2
TOPLAM	35	Kıskançlık	1
		Tecessüs	1
		Kötülüğe övgü	1
		TOPLAM	872

1.2. KİTAPTA YER ALAN DİNİ UNSURLAR

Kötü Çocuk adlı kitap, içerdiği inanç ve ibadet ile ilgili unsurlar açısından, belirlenen kategoriler çerçevesinde incelenmiştir. Metinde karşılaşılan inanç ve ibadet unsurları tespit edilip kategorilerine göre ayrılmıştır. Bu başlık altında metinde tespit edilen inanca ve ibadete yönelik unsurların sayıları ve temaları ayrıntılı tablolar eşliğinde ele alınacaktır.

1.2.1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar

Belirlenen kategorilerden yola çıkılarak yapılan analiz sonucunda Kötü Çocuk adlı kitapta tespit edilen inanca yönelik dinî unsurlar, temaları ve örnekleriyle beraber aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. (Tablo 6)

Tablo 6. İnanca Yönelik Dini Unsurlar

KÖTÜ ÇOCUK			
İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR		SAYI	TOPLAM
Allah inancına yönelik unsurlar	"Evren " ifadesi	2	4
	"İlahî" ifadesi	1	
	"Allah" ismine atıfta bulunmadan kullanılan ifade	1	
Melekler ile ilgili unsurlar	"Melek" ifadesi	4	4
Ahret inancına yönelik unsurlar	Cennet tasviri	8	22
	Cehennem tasviri	5	
	"Cennet" ifadesi	4	

	"Cehennem" ifadesi	3	
	Ölümü isteme	2	
Kader ile ilgili unsurlar	Kadere isyan	1	1
TOPLAM			31

Buna göre Kötü Çocuk adlı kitabın; Allah inancına yönelik dört, melekler ile ilgili dört, ahiret inancına yönelik 22, kader ile ilgili bir olmak üzere inanca yönelik toplam 31 unsur içerdiği tespit edilmiştir. Kitapta ahiret inancına yönelik unsurların diğerlerine göre daha fazla yer aldığı tespit edilmiştir. Kitapta hakkında en az ifade bulunan inanç unsurunun ise kader olduğu tespit edilmiştir.

Kitabın genel hacmi göz önüne alındığında 514 sayfada inanca yönelik toplam 31 dini unsurun yer alması, kitapta inanç ile ilgili dinî unsurların çok az tekrar ettiği şeklinde yorumlanabilir.

İnanca yönelik dinî unsurlar kategorilerinden olan kutsal kitaplar ve peygamberler ile ilgili dinî unsurlara kitapta rastlanmamıştır.

1.2.1.1. Allah İncasına Yönelik Unsurlar

Kitapta geçen "ilahî" ve "evren" ifadeleri ve "Allah" ismine atıfta bulunmayan ifade, Allah inancına yönelik unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 7)

Tablo 7. Allah İncasına Yönelik Unsurlar

KÖTÜ ÇOCUK			
Allah İncasına Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Evren" ifadesi	2	"İlk <i>gerçek</i> ilişkimin Meriç Tuna ile olması bana evrenin attığı bir kazık mı, sunduğu bir lütuf mu, tam emin değildim."	430
"İlahî" ifadesi	1	"Sen ilahi bir güçsün. Çünkü ne dediğimi bilmeden cevap vermekten bahsediyorsun, dedim."	313

“Allah” ismine atıfta bulunmayan ifade	1	"Attığı her üç toptan ikisinin basket olduğunu görünce bu yeteneğin ona bonkörce bahşedildiğini düşündüm."	416
TOPLAM	4		

Metinde iki yerde “evren” kelimesinin, evrene Tanrısal bir güç atfedilerek kullanımına şahit olunmuştur.

Metinde bir yerde geçtiği tespit edilen “ilahî” ifadesini başkarakterlerden Kayla, arkadaşı Semih’e övgü niteliğinde kullanmaktadır. “Tanrı ile ilgili olan” anlamına gelen “ilahî” ifadesinin bir insan için kullanılmış olması dikkat çekicidir.

Bir yerde ise Kayla, arkadaşının basket konusundaki yeteneğini överken bu yeteneğin ona bonkörce ‘bahşedildiğini’ dile getirmektedir. Fakat bu edilgen ifadenin failinden bahsedilmemektedir.

1.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar

Metinde dört yerde “melek” ifadesi geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 8) Bunlardan ikisinde “melek” kelimesi saflık belirtisi olarak kullanılmıştır. Bir yerde karaktere iyi şeyler fısıldayan ses olarak kullanılan “melek” ifadesinin, bir yerde ise Cehennem Kafe çalışanını betimlerken kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 8. Melekler ile İlgili Unsurlar

KÖTÜ ÇOCUK			
Melekler ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Melek" ifadesi	4	"Şeytan kulağıma Şunu Meriç'e söyle de iyi bir dövsün! diye fısıldarken, melek bunun yanlış olacağını söylüyordu."	224

TOPLAM	4
---------------	----------

Tablodaki örnekte gösterildiği üzere “melek” ifadesinin metindeki kullanımı dinî yöndeki anlamına yakındır.

1.2.1.3. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar

Metinde ağırlıklı olarak yer alan inanca yönelik dinî unsurların, ahiret inancı ile ilgili olduğu gözlenmiştir. Metinde ahiret inancına yönelik olduğu tespit edilen 22 ifadeye rastlanmıştır. Bu ifadelerin metinde beş ayrı tema çerçevesinde geçtiği tespit edilmiştir. Bunlar; cennet tasviri, cehennem tasviri “cennet” ifadesi, “cehennem” ifadesi ve ölümü isteme temalarıdır. (Tablo 9)

Tablo 9. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar

KÖTÜ ÇOCUK			
Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Cennet tasviri	8	“İçerideki herkes sakın ve nazik görünüyordu. Sanki herkes ortama uyum sağlamak için öyle olmaya mecbur hissediyordu.”	123
Cehennem tasviri	5	"Büyüleyici manzaraya gözlerimi kırıştıtarak baktım. Her taraf siyahtı. Masalar bile. Ve sandalyeler, koltuklar, aksesuarlar..."	126
"Cennet" ifadesi	4	"Buluşacağımız yerin adı CENNET'ti."	123
"Cehennem" ifadesi	3		124

		"Orası cehennem. Kafenin içinde bir başka kafe."	
Ölümü isteme	2	"İkinci kat. Ölebilirim. Önemli mi? Değil."	140
TOPLAM	22		

Metinde cennet ve cehenneme yönelik olarak ilgi çekici bir mizansen kurulduğu görülmüştür. Kayla karakterini Meriç ile buluşturmak isteyen arkadaşı Ömer, onunla adı Cennet olan bir kafede buluşmaktadır. Metinde cennet ile ilgili tasvirlerinin tamamının bahsi geçen kafe üzerinden yapıldığı görülmektedir. Metinde Cennet Kafe'nin tamamen yeşil ve beyaz renkler ile dekore edildiği, çok sakin bir atmosferi olduğu anlatılarak bilinen cennet algısına gönderme yapılmaktadır. Kafedeki garsonlar da beyaz giyimleriyle hurilere benzetilmektedir.

Kafenin bir diğer ilgi çekici özelliği, alt kata inen merdivenlerin sonunda varılan bir diğer kafedir. Bodrum kattaki diğer kafenin ismi ise Cehennem'dir. Metinde beş yerde geçen cehennem tasvirleri de bu kafeden bahsedilen kısımlarda yer almaktadır. Cehennem Kafe, Cennet'in aksine tamamen siyah renk ile dekore edilmiş bir yerdir. Çalışanları da siyah giyimli 'kara melek'lerdir.

Metinde dört kez geçen "cennet" kelimesi de Cennet Kafe ile ilgili olarak kullanılmaktadır.

Metindeki üç "cehennem" ifadesinden ikisi, Cehennem adlı kafeden bahsedilen kısımlarda geçmektedir. Bu ifadelerde hikâyenin ana karakteri Meriç Tuna'nın çoğunlukla Cehennem Kafe'de vakit geçirdiği anlatılmaktadır. Üçüncü "cehennem" ifadesini ise Kayla karakteri Meriç karakterini tanımlarken kullanmakta, onu "*Cehennem'in çocuğu*" olarak isimlendirmektedir.²⁵³

Metinde ölümü istemeye yönelik iki ifade geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan birinde Kayla karakteri, gece geç saatlerde evden çıkmak için balkondan atlarken

²⁵³ Büşra Küçük, *Kötü Çocuk*, 19. b., İstanbul: Ephesus Yayınları, 2015, s. 498.

ölebileceğini kendine hatırlatmakta, ardından da bunun sorun olmadığını dile getirmektedir.

Ölümü istemeyi çağrıştırdığı tespit edilen bir diğer ifadeyi de yine Kayla karakteri kullanmaktadır. Kayla, çok neşeli olduğu bir anı anlatırken “*gülmekten ölebilir miydim?*” demekte ve ardından bunun iyi bir seçenek olabileceğini dile getirmektedir. Böyle düşünmesinin gerekçesi ise öldükten sonra Meriç ile ilgili tüm dertlerinin ortadan kalkmış olacağı gerçeğidir.

1.2.1.4. Kader ile İlgili Unsurlar

Metinde bir yerde geçtiği tespit edilen kadere isyan içeren ifade, kader ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 10) Kadere isyan içerikli ifadeyi Kayla karakteri, ebeveyniyle yaşadığı bir tartışma sırasında kullanmaktadır. Bunun dışında metinde kader unsuruyla ilgili ifade yer almamaktadır.

Tablo 10. Kader ile İlgili Unsurlar

KÖTÜ ÇOCUK			
Kader ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Kadere isyan	1	"Ben istemedim sizin kızınız olmayı da böyle dünyaya gelmeyi de."	372
TOPLAM	1		

1.2.2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar

Oluşturulan kategorilerden yola çıkılarak metinde ibadetler ile ilgili olduğu tespit edilen dinî unsurlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre metinde, ibadetler ile ilgili toplam 36 ifade geçtiği görülmektedir. Metinde yer alan tek ibadet çeşidinin dua olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 11) Bu tabloya bakarak metnin ibadete yönelik unsurlar açısından oldukça kısır bir görünüm sergilediği söylenebilir.

Tablo 11. İbadetlere Yönelik Dini Unsurlar

KÖTÜ ÇOCUK		
İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	SAYI	TOPLAM
Beddua	33	36

Dua ibadeti ile ilgili unsurlar	Dua etmek ile ilgili ifadeler	3	
TOPLAM			36

1.2.2.1. *Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar*

Metinde 33 yerde, karakterler tarafından dile getirilen beddua cümlelerinin geçtiği tespit edilmiştir. Üç yerde ise dua etmek ile ilgili ifadelerin bulunduğu görülmektedir. (Tablo 12)

Tablo 12. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar

KÖTÜ ÇOCUK			
Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Beddua	33	"Kahretsin!"	60
Dua etmek ile ilgili ifadeler	3	"Onunla karşılaşmadan önce en azından birkaç dakikam olması için dua ediyordum."	14
TOPLAM	36		

Metinde 33 yerde geçen beddua bildiren ifadeler, karakterlerin ağzından dökülen üç türlü bedduanın tekrarlanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Karakterlerin yaşadıkları olumsuz olaylara tepki vermek için “Kahretsin!”, “Lanet olsun!” ve “Lanet olasıca...” kalıplarından birini kullanarak beddua ettikleri görülmektedir.

Metinde üç yerde, karakterler dua etme fiili gerçekleştirmektedir. Fakat dua edilen varlığa dair herhangi bir ifade yer almamaktadır. Yani karakterler üç yerde dua etmektedir, ama kime dua ettikleri bilinmemektedir.

1.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR

“Kötü Çocuk” adlı kitapta 35’i olumlu, 872’si olumsuz olmak üzere toplam 907 ahlaki unsur içeren ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 13) Bu bölümde önce olumlu ahlâkî unsurlar, ardından da olumsuz ahlâkî unsurlar metinde yer aldıkları temalar açısından ayrıntılı şekilde ele alınacaktır.

Tablo 13. Olumlu Ahlâkî Unsurlar – Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

KÖTÜ ÇOCUK			
OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI	OLUMSUZ AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI
Utanma	15	Müstehcenlik	322
Nezaket	5	Kötü söz söyleme	190
Sözünde durma	3	Şiddet	142
Kötü söz söylemeye yergi	3	Kötü alışkanlık	132
Dürüstlük	2	Anne-babaya saygısızlık	54
Gösteriştten uzak durma	2	Yalancılık	19
Müstehcenliğe yergi	2	Gıybet	3
Kötü alışkanlığa yergi	1	İkiyüzlülük	3
Yardımsverlik	1	İntikam	2
Şiddete yergi	1	Utanmaya yergi	2
TOPLAM	35	Tecessüs	1
		Kıskançlık	1
		Kötülüğe övgü	1
		TOPLAM	872

1.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar

Metindeki olumlu ahlâkî özelliğe işaret eden ifadelerin sayısı 35'tir. Metinde en fazla üzerinde durulan olumlu ahlâkî özelliğin "utanma" olduğu görülmektedir. Onu beş yerde geçen "nezaket" takip etmektedir. Üç yerde sözünde durma, üç yerde kötü söz söylemeye yergi ifadesi yer alırken, dürüstlük, gösteriştten uzak durma ve müstehcenliğe yergi bildiren ifadeler ikişer kez geçmektedir. Bir yerde alkole yergi ifadesi, bir yerde yardımsverlik, bir yerde ise şiddete yergi olarak kabul edilebilecek ifadeye rastlanmıştır.

1.3.1.1. Utanma

Metinde en fazla yer verilen güzel ahlâk özelliği olan "utanma" 15 yerde geçmektedir. (Tablo 14)

Tablo 14. Utanma

KÖTÜ ÇOCUK			
Utanma	Sayı	Örnek	Sayfa
Utanma	15	"Ben senin değilim,' dedim. Gözlerimi ondan kaçırıp sesimi alçaltmışım. Bunu söylemek bile beni utandırmıştı."	88

TOPLAM	15	

Utanmaya yönelik ifadelerin tamamı, Kayla karakteriyle ilgili olarak zikredilmektedir. Genellikle karakterin Meriç ile yakınlaşmasının ardından utangaçlığına vurgu yapılmaktadır.

1.3.1.2. Nezaket

Metinde beş yerde nezaket bildiren ifadeye yer verilmiştir. (Tablo 15)

Tablo 15. Nezaket

KÖTÜ ÇOCUK			
Nezaket	Sayı	Örnek	Sayfa
Nezaket	5	"Ona daha iyi davranmak gerektiğini hatırlattım kendime."	35
TOPLAM	5		

Nezaket bildiren ifadeleri, karakterler birbirlerine veya kendilerine nazik olmaları gerektiğini hatırlatırken kullanmaktadır.

1.3.1.3. Sözünde Durma

Sözünde durmaya yönelik metinde üç ifade tespit edilmiştir. (Tablo 16)

Tablo 16. Sözünde Durma

KÖTÜ ÇOCUK			
Sözünde Durma	Sayı	Örnek	Sayfa
Sözünde durma	3	"Anneme verdiğim 'Derslerimi bozmayacağım!' sözü olmasa ben ona yapacağımı bilirdim."	23
TOPLAM	3		

17 yaşındaki Kayla karakteri, kitapta yeterince net açıklanmayan bir sebeple, birdenbire babasıyla yaşamaya başlamaktadır. Annesi bunun Kayla için daha doğru olacağına inanmaktadır. Bu durumdan hiç memnun olmayan Kayla'nın hikâyesinin başlangıcındaki tek dileği babasının yanından bir an önce ayrılıp eski hayatına dönmektir. Yeni hayatında başını derde sokarsa hem babasından intikam alacağını hem de annesinin onu yeniden yanına alacağını düşünmektedir. Bunun için ilk seçeneği, derslerini boşlamak olarak görünmektedir. Annesinin Kayla'nın derslerinin kötü gitmesini

istemeyeceği ortadadır. Fakat annesi onu göndermeden önce bu konuda kendisinden söz almıştır. Metindeki sözünde durmayla ilgili üç ifade de bu konuyla ilgili olarak geçmektedir. Kayla karakteri, başını derde sokmanın yollarını ararken derslerini kötü hale getirme seçeneğini, annesine verdiği sözü kendisine hatırlatarak elemektedir.

1.3.1.4. Kötü Söz Söylemeye Yergi

Metinde kötü söz söylemeye yergi olarak değerlendirilebilecek üç ifade tespit edilmiştir. (Tablo 17)

Tablo 17. Kötü Söz Söylemeye Yergi

KÖTÜ ÇOCUK			
Kötü Söz Söylemeye Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötü söz söylemeye yergi	3	"Aslında kafamda bir düzine küfür oluşturmuştum ama sesli söyleyemeyeceğim kadar edepsiz sözcüklerdi."	337
TOPLAM	3		

Metindeki kötü söz söylemeye yergi bildiren iki ifadeden örnekte görülen yergi ifadesini, Kayla karakteri aklından geçen kötü sözler için kullanırken bir diğerini kendisine karşı söylenen kötü sözlerden rahatsızlığını dile getirirken kullanmaktadır.²⁵⁴ Kötü söz söylemeye yergi bildiren ifadelerin sonuncusu ise Kayla karakterinin annesinin, kızının küfürlü kelimeler kullanmasından rahatsız olacağını bildirdiği cümledir.²⁵⁵

1.3.1.5. Dürüstlük

Metinde yalan söylemenin yerildiği iki ifade, dürüstlük kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 18)

Tablo 18. Dürüstlük

KÖTÜ ÇOCUK			
Dürüstlük	Sayı	Örnek	Sayfa
	2		374

²⁵⁴ Küçük, a.g.e., s. 85.

²⁵⁵ a.g.e., s. 64.

Yalancılığa yergi		"Yalan söylemek istememiştim ve bunu söylemediğim için beni suçlayamazdı."	
TOPLAM	2		

Metindeki yalancılığa yergi olarak değerlendirilen ifadeler, Kayla karakterinin iki yerde yalan söylemek istemediğini bildirmesiyle ortaya çıkmıştır.

1.3.1.6. Gösteriştten Uzak Durma

Metinde iki yerde gösteriştten uzak durma ile ilgili ifadelerin geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 19)

Tablo 19. Gösteriştten Uzak Durma

KÖTÜ ÇOCUK			
Gösteriştten Uzak Durma	Sayı	Örnek	Sayfa
Gösteriştten uzak durma	2	"Gösteriş yapmak istemediğimi neden anlamıyordu?"	27
TOPLAM	2		

Tabloda verilen örnekte Kayla karakteri, kendisini lüks arabasıyla okula bırakmak isteyen babasının bu isteğini reddetme gerekçesi olarak gösteriş yapmak istememesini sunmaktadır.

Gösteriştten uzak durma temasını yansıtan bir diğer ifadeyi ise yine Kayla karakteri yeni okulundaki öğrencilerle eski okulundaki arkadaşlarını kıyaslarken kullanmakta, eski okulundakilerin gösterişi sevmediğini söylemektedir.²⁵⁶

1.3.1.7. Müstehcenliğe Yergi

Metinde müstehcenliğe yergi olarak değerlendirilebilecek iki benzer ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 20)

Tablo 20. Müstehcenliğe Yergi

²⁵⁶ Küçük, a.g.e., s. 244.

KÖTÜ ÇOCUK			
Müstehcenliğe Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Müstehcenliğe yergi	2	"Kendime böyle ahlaksız şeyler düşündüğüm için kızıyordum ama bundan yine de vazgeçemiyordum."	96
TOPLAM	2		

Müstehcenliğe yergi bildiren iki ifadeyi Kayla karakteri kendisini eleştirirken kullanmaktadır.

1.3.1.8. Kötü Alışkanlığa Yergi

Metinde bir yerde kötü alışkanlığa yergi içeren ifade tespit edilmiştir. (Tablo 21)

Tablo 21. Kötü Alışkanlığa Yergi

KÖTÜ ÇOCUK			
Kötü Alışkanlığa Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötü alışkanlığa yergi	1	"Ciğerlerine yararlı bir sıvıyla dolu olmadığı kesin olan şişeyi ceketinin altına saklamaya çalışırken, boşta olan eliyle kirli sakalının altındaki sertleşmiş çenesini kaşdı."	9
TOPLAM	1		

Bahsi geçen ifadede, içkinin ciğerlere olan zararından dem vurulduğu görülmektedir.

1.3.1.9. Yardımseverlik

Yardımseverlik, metinde yer alan gölge niteliğindeki olumlu ahlâkî unsurlardan biridir. "Gölge" ifadesiyle kastedilen, bahsi geçen ifadenin metinde yalnızca adının geçmesi, anlamlı bir yerinin olmaması durumudur. Yardımseverlik değerine metinde

Meriç karakterinin ailesinin, kimsesiz çocuklar yararına bir gece düzenlediklerinden bahsedildiği bölümde rastlanmaktadır. Bir yer dışında bu olumlu ahlâkî unsurun üzerinde durulmamıştır. (Tablo 22)

Tablo 22. Yardımseverlik

KÖTÜ ÇOCUK			
Yardımseverlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Yardımseverlik	1	Meriç karakterinin ailesinin, kimsesiz çocuklar yararına bir gece düzenlemesi.	327
TOPLAM	1		

1.3.1.10. Şiddete Yergi

Metinde bir yerde, Kayla karakteri kendisini sınırlendiren ve saldırganlaştıran bir durumu “zararlı” olarak nitelendirerek, saldırganlık ve şiddetin olumsuz tarafına dikkat çekmektedir. Bu ifade şiddete yergi kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 23)

Tablo 23. Şiddete Yergi

KÖTÜ ÇOCUK			
Şiddete Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Şiddete yergi	1	"Bu hormon beni saldırganlaştırma gibi zararlı etkileri olan bir mikroptu."	114
TOPLAM	1		

1.3.2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

514 sayfalık metinde, olumsuz ahlaki unsurlara işaret eden 872 ifade tespit edilmiştir. Bu sayı metindeki dinî unsurların ve olumlu ahlâkî unsurların sayısından oldukça fazladır. Buna göre “Kötü Çocuk” adlı kitabın ağırlıklı olarak olumsuz ahlaki unsurlar içeren bir metin olduğu söylenebilir.

Metindeki olumsuz ahlaki unsurlara işaret eden ifadelerin, taşıdıkları anlam itibariyle irdelenmeleri sonucu bunların 13 temada incelenebileceği görülmüştür. Metinde olumsuz ahlâkî unsurlara yönelik olarak tespit edilen temalar şunlardır: “Müstehcenlik, kötü söz söyleme, şiddet, kötü alışkanlık, anne-babaya saygısızlık, yalancılık, gıybet, ikiyüzlülük, intikam, utanmaya yergi, tecessüs, kıskançlık, kötülüğe övgü”.

1.3.2.1. Müstehcenlik

Metinde ağırlıklı olarak yer alan olumsuz ahlâkî unsur müstehcenliktir. Metnin tamamında müstehcen unsur olarak değerlendirilebilecek 322 ifadeye rastlanmıştır. İfadeler üzerinden “müstehcen ifade, müstehcen olay, müstehcenliğe övgü, evlilik dışı çocuk sahibi olma ve müstehcen ilişkiye tanık olma” olmak üzere beş ayrı tema tespit edilmiştir. (Tablo 24)

Tablo 24. Müstehcenlik

KÖTÜ ÇOCUK			
Müstehcenlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Müstehcen ifade	219	"Tabi bu konuda uzmandı. Bir sürü öptüğü kızı olmuştu. Öptüğü ve daha fazlasını yaşadığı kızı."	395
Müstehcen olay	84	"Üzerimdekini çıkarıp ona baktım. Tişörtünü ve pantolonunu çıkardıktan sonra elini tuttum ve yatağa çektim."	466
Müstehcenliğe övgü	14	"Her şey çok hızlı ve çok sıcak ilerliyordu. Bundan rahatsız olmam gerekirken, tam tersine hoşlanıyordum. Bu bana doğru bir şey yapmadığımı hatırlatsa da, ilk defa bu kadar özgür hissediyordum."	301
	4		13

Evlilik dışı çocuk sahibi olma		"Annemin evlilik dışı hamile kalması, tüm akrabalarımızın bize hastalıklıymışız gibi bakmasına sebep olmuş."	
Müstehcen ilişkiye tanık olma	1	Kitapta Meriç karakterinin çocuk yaşta babasının yasak ilişkisine tanık olduğundan bahsediliyor.	404
TOPLAM	322		

Müstehcenliğe yönelik unsurların metinde en sık rastlanan formunun müstehcen ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Metinde toplam 219 müstehcen ifadenin yer aldığı görülmektedir. Bu ifadeler çoğunlukla, lise öğrencisi olan karakterlerin serbest ilişki türleri ve erkek ve kızların yakınlaşmalarının anlatımında kullanılmıştır. Başkarakter Meriç, hikâyede okulda istediği kızla birlikte olan bir çete lideri olarak resmedilmektedir. Karakter, kendisiyle birlikte olan kızlardan “*kızlarım*” diye bahsetmektedir. Kitapta “*kızlarım*” hitabının ancak Meriç ile cinsel beraberlik yaşayan kızlar için kullanıldığının açıkça altı çizilmektedir.

Karşı cins karakterlerin yakınlaşmalarını içeren olayların anlatıldığı ifadeler, müstehcen olay kapsamında değerlendirilmiştir. Metinde müstehcen olay olarak adlandırılabilir 84 ifade tespit edilmiştir.

Metinde 14 yerde, müstehcenliğe övgü kapsamında değerlendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır. Bunlardan dokuzu müstehcen olaylara övgü niteliğindeyken, beşi müstehcen ifadelerle övgü bildirmektedir. Müstehcen olaylara övgü bildiren dokuz ifade, Kayla karakterinin Meriç ile yaşadıkları yakınlaşmalardan memnuniyet ve övgüyle bahsetmesi sırasında kullanılmaktadır. Beş yerde geçen ve müstehcen ifadeye övgü özelliği taşıyan kelimeleri, Kayla karakteri kendisini müstehcen ifadelerle öven kişilerin bu övgülerinden memnuniyetini belirtirken kullanmaktadır. Karakter, aldığı müstehcen içerikli iltifatların daha önce aldıklarından farklı ve daha tercih edilebilir olduğunu, her kızın bu türden iltifatlar duymak isteyeceğini belirtmektedir.²⁵⁷ İki yerde ise Kayla

²⁵⁷ Küçük, a.g.e., s. 68.

karakteri kendisine “Meriç’in kızı” olarak hitap edilmesinden duyduğu memnuniyeti dile getirmektedir.²⁵⁸

Metinde dört yerde, evlilik dışı çocuk sahibi olmakla ilgili ifade tespit edilmiştir. Dört ifadeyi de Kayla karakteri anne ve babasının evlilik dışı ilişkisinden dünyaya geldiğini farklı yönlerden anlatırken kullanmaktadır.

Kitapta Meriç karakterinin çocukken babasını, annesini aldatırken gördüğü anlatılmaktadır. Bu durum müstehcen ilişkiye tanık olma şeklinde tanımlanmıştır. Meriç karakterinin ailevi ve psikolojik sorunlarının altında, bu travmatik sahnenin ve ardından yaşadığı travmatik olayların yattığı anlatılmaktadır.

1.3.2.2. *Kötü Söz Söyleme*

Metinde en fazla örneğine rastlanan ikinci olumsuz ahlaki unsur, kötü söz söylemedir. Kötü söz söylemeye yönelik ifadelerin metinde 190 kez tekrarlandığı tespit edilmiştir. Tespit edilen kötü söz söyleme örnekleri; argo, küfürlü kelime ve “küfür” ifadesi olmak üzere üç ayrı temada ele alınmıştır. (Tablo 25)

Tablo 25. *Kötü Söz Söyleme*

KÖTÜ ÇOCUK			
Kötü Söz Söyleme	Sayı	Örnek	Sayfa
Argo	136	"Aptal", "Pislik herif", "Baş belası"...	39, 96, 120
Küfürlü kelime	36	"Sokak f.....si!", "Zengin p.ç!"	135, 328
"Küfür" ifadesi	18	"Kendimi daha fazla rezil etmemem gerekirdi ama yüksek sesle küfür ediyordum."	323

²⁵⁸ a.g.e. ss. 94, 64.

TOPLAM	190	

Metinde en sık rastlanan kötü söz söyleme formunun argo ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Toplam 136 yerde argo ifade kullanıldığı görülmektedir. Başkarakter Meriç, Kayla için devamlı olarak “baş belası” ifadesini kullanmaktadır. Diğer argo kelimeler de karakterler arasındaki sürtüşmeler ve kavgalarda geçmektedir.

Metinde rastlanan bir diğer kötü söz çeşidi, küfürlü kelimelerdir. Toplam 36 yerde küfürlü kelime geçtiği tespit edilmiştir. Argo kelimelere göre daha az sayıda geçtiği tespit edilen küfürlü kelimeler, genellikle kavga sırasında kullanılmaktadır.

Kötü söz söylemeyle ilgili tespit edilen bir diğer tema “küfür” ifadesidir. Bu tema metinde, küfürlü kelime kullanılmayan ama karakterlerden herhangi birinin küfür ettiği ifade edilen kısımları tarif etmektedir. 18 yerde “küfür” ifadesi kullanıldığı görülmektedir.

1.3.2.3. Şiddet

Metinde 142 yerde şiddet unsuruna rastlanmıştır. Bunlardan 99’u şiddet ile ilgili ifadeyken, 41 yerde karakterler arasındaki şiddet olayları anlatılmaktadır. İki yerde ise şiddete övgü içeren ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 26)

Tablo 26. Şiddet

KÖTÜ ÇOCUK			
Şiddet	Sayı	Örnek	Sayfa
Şiddet ifadesi	99	"Şu an ulaşabileceğim bir yerde olsa onu tekmeleyebilirdim."	412
Şiddet olayı	41	"Diğer elimi de kurtarmaya çalıştım ama öyle sıkı tutuyordu ki morardığından emindim."	363

Şiddete övgü	2	"Tehdit ettikten hemen sonra öpmesini çekici buluyordum."	335
TOPLAM	142		

Şiddetin metinde ağırlıklı olarak bulunan üçüncü olumsuz ahlak unsuru olduğu görülmektedir. Metinde Kayla karakteri devamlı olarak başını derde sokmakta, Meriç karakteri de onu kurtarmak için sık sık birileriyle kavga etmektedir. 99 yerde geçtiği tespit edilen şiddet ifadeleri ve 41 yerde geçtiği tespit edilen şiddet olayıyla ilgili ifadeler bu tür durumların anlatımında geçmektedir. Şiddete övgü ile ilgili metinde iki ifade tespit edilmiştir. Bu ifadelerde Kayla karakteri, Meriç karakterinin şiddete yönelik davranışlarını övmekte; bu davranışları çekici bulduğunu belirtmektedir.

1.3.2.4. Kötü Alışkanlık

Metinde sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlardan biri de kötü alışkanlıklar ile ilgili ifadelerdir. Sigara ile ilgili 106, alkol ile ilgili 22, uyuşturucu ile ilgili üç ifadeye ek olarak bir yerde “kötü alışkanlık” ifadesi geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 27)

Tablo 27. Kötü Alışkanlıklar

KÖTÜ ÇOCUK	
Kötü Alışkanlıklar	Sayı
Sigara	106
Alkol	22
Uyuşturucu	3
“Kötü alışkanlık” ifadesi	1
TOPLAM	132

Metinde geçen kötü alışkanlık ifadeleriyle ilgili ayrıntılı temaların yer aldığı tablo incelendiğinde; 46 yerde sigara kullanmanın anlatıldığı, buna ek olarak 37 yerde “sigara” ifadesinin geçtiği görülmektedir. (Tablo 28) Başkarakter Meriç Tuna, hikâyede adeta bir sigara tiryakisi olarak yansıtılmaktadır. Sigara kullanımını anlatan 46 ifade ve sigaradan bahseden 37 ifade, metinde çoğunlukla Meriç karakteriyle ilgili olarak geçmektedir.

Tablo 28. Kötü Alışkanlık ile İlgili Ayrıntılı Tablo

KÖTÜ ÇOCUK			
Kötü Alışkanlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Sigara kullanma	46	"Meriç geldiğimizden beri sayamadığım kadar sigara içmişti."	270
"Sigara" ifadesi	37	"Eğer Meriç kadar sigara bağımlıysa, dudak tiryakisiydi de aynı zamanda."	191
Sigara kullanmaya övgü	16	"Sigara onun elinde çekici bir objeye dönüşürken, dumanını dudaklarının arasından bırakıp bana döndü."	132
Alkollü mekân	16	"Yarım saat sonra Kemik Bar Kafe'nin önünde durduğumuzda bana bakıp 'Şaka mı yapıyorsun? Okula on dakika uzaklıktaki bir barda mı kalacağız?' diye sordu."	150
Alkol ile ilgili ifade	6	"Berbat derecede alkol, ter ve sigara kokuyordu."	270
Berber sigara içme	4	"Sigarayla yaptığımız o şey. Oldukça tahrik ediciydi. Sonrasında dişlerimi defalarca fırçalasam da oldukça keyifliydi. Sadece onunla keyifliydi."	286
"Uyuşturucu" ifadesi	3	"Uyuşturucu bağımlıları gibi hissediyordum."	496
Sigara kullanmak isteme	2	"'Bir kez daha denemek istiyorum,' dediğimde 'Ağzıma öksürmeni istemiyorum,' dedi."	273

Sigara kullanmaya teşvik	1	"Sigara yakmaya ne dersin? Biraz gevşersin."	464
"Kötü alışkanlık" ifadesi	1	"Kendini oyalayacak bir sorun arayıp durmuştu ve bu benim kötü alışkanlıklarım olmuştu."	388
TOPLAM	132		

Metinde 16 yerde geçtiği tespit edilen “sigara kullanmaya övgü” niteliğindeki ifadelerin sekizinde, Meriç karakterinin sigara kullanmasına övgüde bulunulmakta, sigaranın ona ayrı bir hava kattığı vurgulanmaktadır. Kullandığı sigaranın başkarakter Meriç’e ayrı bir hava kattığı öne sürülerek adeta sigara güzellemesinin yapılması, ergen okurları sigara kullanımına özendirilme ihtimali açısından endişe verici olarak görülmektedir. Kalan sekiz ifade Kayla karakteri Meriç ile beraber ilk kez yaşadığı kendi sigara içme deneyimini övmektedir. Normalde sigaradan hoşlanmayan Kayla, Meriç’in yönlendirmesiyle onunla beraber sigara içmiştir.

Metinde 16 yerde, alkollü mekân anlamına gelen “bar” ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir. Bar, karakterlerin sürekli girip çıktıkları, hatta geceledikleri bir yer konumundadır.

Altı yerde, alkolle ilgili ifade yer alırken başkarakterlerin alkol kullandığına dair herhangi bir ifadeye metinde rastlanmamıştır. Alkol ile ilgili bu ifadeler, gittikleri alkollü mekânlardan bahsedilen kısımlarda geçmektedir.

Metinde dört yerde “beraber sigara içme” eylemini anlatan ifade tespit edilmiştir. Bu durum kitapta Meriç ve Kayla karakterinin yaşadığı özel bir deneyim olarak sunulmaktadır. Meriç’in yönlendirmesiyle Kayla ve Meriç’in bir sigarayı beraber içtiği anlatılmaktadır. Bu anlatım müstehcen unsurlar da içermektedir. Beraber sigara içme eylemini karakterler kitap boyunca iki kez gerçekleştirmiştir. İki yerde de Kayla bu deneyimden övgüyle bahsetmektedir.

Metinde üç yerde “uyuşturucu” kelimesinin geçtiği tespit edilmiştir. Bir yerde Kayla karakteri, sinirlendiği bir anda eve gidip kum torbasını yumruklamak istediğini belirtirken, bu halini uyuşturucu bağımlılarına benzetmektedir. İki yerde ise “uyuşturucu” kelimesi Meriç’in Kayla’yı götürdüğü tehlikeli yerlerden bahsedilirken kullanılmaktadır. Kayla, bu mekânlarda uyuşturucu satıldığını düşündüğünü dile getirirken bu ifadeyi kullanmaktadır.²⁵⁹

Metinde iki yerde, sigara kullanma isteğine yönelik ifade tespit edilmiştir. Meriç ve Kayla bir kere aynı sigarayı birlikte içtikten sonra, Kayla bu deneyimi tekrarlamak istemiştir.

Metinde bir yerde, Kayla karakterinin Meriç’i sakinleştirmek için onu sigara içmeye yönlendirmesi “sigara kullanmaya teşvik” içeren ifade olarak değerlendirilmiştir.

Metinde bir yerde ise “kötü alışkanlık” ifadesi geçmektedir. Meriç, Kayla’nın kendi kötü alışkanlıklarını sorun ettiğinden bahsederken bu ifadeyi kullanmıştır.

1.3.2.5. Anne-Babaya Saygısızlık

Metinde anne-babaya saygısızlık içeren toplam 54 ifade yer aldığı tespit edilmiştir. 48 yerde babaya saygısızlık içeren ifade, beş yerde babaya saygısız davranış gösterme, bir yerde ise anneye saygısızlık içeren ifade yer aldığı görülmektedir. (Tablo 29)

Tablo 29. Anne-Babaya Saygısızlık

KÖTÜ ÇOCUK			
Anne-Babaya Saygısızlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Babaya saygısızlık içeren ifade	48	"Karşımdaki iri yapılı, sert bakışlı adama bakınca, babam olacak sevimsiz adamla ortak olan diğer bir sevimsizi gördüm."	105
Babaya saygısız davranış	5	"İstediğim zaman istediğim yere giderim, dedim sesimi yükselterek."	101
	1		502

²⁵⁹ Küçük, a.g.e., ss. 63, 70.

Anneye saygısızlık içeren ifade		"Seni tanıyamıyorum anne. Bu kadar kör müsün?"	
TOPLAM	54		

Babasının yanında kalmak istemediği halde onunla beraber yaşamak zorunda kalan Kayla karakteri, kitabın başından itibaren babasından “biyolojik gereksiz” diyerek söz etmektedir. 48 ifadenin tamamı karakterin babasının yüzüne karşı ya da gıyabında dile getirdiği bu ve benzeri sözlerdir.

Beş yerde, Kayla karakterinin babasına karşı saygısız davranış gösterdiği tespit edilmiştir.

Babasıyla yaşadığı sürtüşmelerin aksine, Kayla'nın annesiyle arasının her zaman çok iyi olduğu kitapta vurgulanmaktadır. Fakat babasının yanında yaşamaya başladıktan sonra Kayla karakterinin annesini hayatının gidişatından haberdar etmekten kaçındığı görülmektedir. Metinde Kayla ve annesinin arasında, araları çok iyi olduğu söylenen bir anne-kız ilişkisine göre çok daha yüzeysel bir ilişki olduğu görülmektedir. Annesi hikâyenin büyük bir kısmında kızından farklı bir şehirdedir. Sonlara doğru Kayla'nın babasıyla beraber yaşadığı şehre gelir. Bu gelişinde de henüz 17 yaşındaki kızının Meriç ile aynı evde yaşamasına izin verecektir. Metinde bir yerde geçtiği tespit edilen anneye saygısızlık içeren ifadeyi Kayla karakteri annesine karşı, babası hakkında tartışırken dile getirmektedir.

1.3.2.6. Yalancılık

Metinde yalancılık ile ilgili 19 ifade geçtiği tespit edilmiştir. 15 yerde karakterlerin yalan söylediği anlatılmaktadır. Üç yerde yalancılığı yumuşatmaya, bir yerde ise haklı göstermeye yönelik bir ifadenin geçtiği görülmüştür. (Tablo 30)

Tablo 30. Yalancılık

KÖTÜ ÇOCUK			
Yalancılık	Sayı	Örnek	Sayfa
Yalancılık	15	"Eve dönerken de, soğuktan şikâyet etmekten ona söylediğim yalanı fark edemedi."	121
Yalancılığı yumuşatma	3		101

		"Annemi aramayı erteliyordum çünkü rol yapamayacak kadar yorgun hissediyordum."	
Yalancılığı haklı gösterme	1	"'Arkadaş için yapılmayacak şey yoktur,' dedi. Bir düşününce ona hak verdim. Neşe de benden ailesini gizlememi istese bunu yapardım. Okulda onu tanıımıyormuş gibi davranmak zor olurdu ama o istiyorsa... Buna katlanabilirdim."	502
TOPLAM	19		

Metinde üç yerde ‘rol yapmak’ ifadesinin yalan söylemek yerine kullanıldığı tespit edilmiştir. Bahsi geçen ifadelerde ‘olduğundan farklı şekilde davranma’ anlamı öne çıkmaktadır. Şüphesiz yapılan bu iş yalan içermektedir. Fakat kullanılan ‘rol yapma’ ifadesi yalan söyleme durumunu yumuşatmakta, bulanıklaştırmaktadır.

Metinde bir yerde “yalancılığı haklı gösterme”ye yönelik olduğu tespit edilen ifade bulunmaktadır.

1.3.2.7. *Gıybet*

Metinde üç yerde gıybet ile eş anlamlı “dedikodu” ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 31)

Tablo 31. *Gıybet*

KÖTÜ ÇOCUK			
Gıybet	Sayı	Örnek	Sayfa
"Dedikodu" ifadesi	3	"Konuştuklarında ciddi mi, yoksa okuldaki dedikoduları mı dile getiriyor, emin olamamıştım."	48
TOPLAM	3		

1.3.2.8. *İkiyüzlülük*

Metinde üç yerde Semih adlı karakterin okulda ve okul dışında başka karakterlere büründüğü vurgulanarak ikiyezlülük davranışına dikkat çekilmektedir. (Tablo 32)

Tablo 32. İkiyezlülük

KÖTÜ ÇOCUK			
İkiyezlülük	Sayı	Örnek	Sayfa
İkiyezlülük davranışı	3	"Semih babasının yanında farklı biri oluyordu."	107
TOPLAM	3		

1.3.2.9. İntikam

Hikâyenin çıkış noktası olduğu söylenebilecek intikam duygusuyla ilgili metinde iki ifadeye rastlanmaktadır. (Tablo 33)

Tablo 33. İntikam

KÖTÜ ÇOCUK			
İntikam	Sayı	Örnek	Sayfa
"İntikam" ifadesi	2	"İsminin anlamı saf, katıksız, kötülükten uzak, masum olan ben, beni sıradan ama her gününü zevk alarak yaşadığım hayatımdan koparıp sıkıcılığa ve nefrete boğan o adamdan intikam almak için türlü senaryolar düşünüyordum."	13
TOPLAM	2		

İntikam ile ilgili iki ifade de Kayla karakterinin; babasından, onu istemediği halde yanında yaşamaya mecbur bırakmanın intikamını almak istemesiyle ilgili olarak geçmektedir.

1.3.2.10. Utanmaya Yergi

Metinde iki yerde utanmayı gereksiz veya aşılması gereken bir sorun olarak gören ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 34)

Tablo 34. Utanmaya Yergi

KÖTÜ ÇOCUK

Utanmaya Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Utanmaya yergi	2	"'Yatağımdasın,' dedim alayla. 'Evet. Bunu daha önce yaşamıştık,' diye cevapladığında gözlerimi açtım. Neden utanıyordum cidden ben?"	295
TOPLAM	2		

Tabloda verilen örnekte görüldüğü üzere, ifadelerden birini Kayla karakteri Meriç'ten 'artık' utanmasının gereksiz olduğunu kendine telkin ederken kullanmıştır. İkinci kullanımda ise Meriç karakteri Kayla'nın utangaçlığını zamanla aşacaklarını belirtmektedir.²⁶⁰

1.3.2.11. Tecessüs

Metinde en az rastlanan olumsuz ahlaki unsurlardan ilki tecessüstür. Metinde bir yerde tecessüs ile ilişkilendirilebilecek ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 35)

Tablo 35. Tecessüs

KÖTÜ ÇOCUK			
Tecessüs	Sayı	Örnek	Sayfa
Tecessüs	1	"Merakım terbiyemden daha büyüktü."	403
TOPLAM	1		

Kitapta Kayla karakterinin, Meriç karakterinin ailesi ve özel hayatıyla ilgili bilgi edinmeye çalışması sırasında "tecessüs" olarak nitelendirilebilecek bu ifadesine rastlanmaktadır.

1.3.2.12. Kıskançlık

Aşağıdaki örnekte verilen ifade 'kıskançlık olumsuz değeri' kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 36)

Tablo 36. Kıskançlık

KÖTÜ ÇOCUK
----

²⁶⁰ Küçük, a.g.e., s. 307.

Kıskançlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Kıskançlık	1	"Ama bazıları imrenmez, elinden almaya çalışır."	144
TOPLAM	1		

1.3.2.13. Kötülüğe Övgü

Kitapta bir yerde “kötülüğe övgü” kapsamında değerlendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 37)

Tablo 37. Kötülüğe Övgü

KÖTÜ ÇOCUK			
Kötülüğe Övgü	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötülüğe övgü	1	"Yakışıklı, çekici ve kötü ha? Şansın dibine vurmuşsun kızım, daha ne istiyorsun? ... Evet, bunun bende farkındaydım. Kulağa güzel ve şanslı geliyordu."	134
TOPLAM	1		

Kayla ve en yakın arkadaşı Neşe arasında geçen konuşmada, Meriç’in “kötü” olmasının Kayla için ‘şans’ olarak nitelendirilmesi, kötülüğe övgü bildiren ifade kapsamında değerlendirilmiştir.

2. 4N1K

2.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ

Büşra Yılmaz’ın 21 yaşındayken Wattpad uygulamasında yazmaya başladığı 4N1K isimli hikâye, Wattpad’de popüler olduktan sonra kitap olarak basılan ilk hikâyelerdendir. 1994 doğumlu yazar Büşra Yılmaz, aslında senarist olmak istediğini fakat bu isteğine ulaşamadığını, daha sonra bir arkadaşının tavsiyesiyle Wattpad üzerinden hikâye yazmaya başladığını aktarmaktadır.²⁶¹ Wattpad’de yazdığı 4N1K adlı hikâyesinin 20 milyonun üzerinde okunma sayısına ulaşması, yayınevlerinin ilgisini

²⁶¹ Yeliz Coşkun, “Gençlerin Gözdesi ‘4n1k’ Beyazperdede”, *Akşam*, 24.12.2016, <https://www.aksam.com.tr/ekler/genclerin-gozdesi-4n1k-beyazperdede/haber-579251>. (03.04.2020).

çekmiştir.²⁶² 2015 yılının Ekim ayında Epsilon yayınları tarafından, ilk seferde 100.000 adet basılan kitabın ilk baskısının, kısa sürede tükendiği bildirilmektedir.²⁶³ Yazar, 2015 Tüyap İstanbul Kitap Fuarındaki imza gününde yaşanan izdihamla gazete haberlerine konu olmuştur.²⁶⁴

2017 yılının Şubat ayında 15. baskısını yapan 4N1K, aynı yılın Mayıs ayında beyazperdeye uyarlanmıştır. Toplam on üç hafta gösterimde kalan film, 463.196 kişi tarafından izlenmiştir.²⁶⁵ Film çekildikten sonra, Epsilon Yayınevi 4N1K Film Özel Baskı ismiyle kitabı yeniden basmıştır. Bu kitap da 2018 yılında, 2.baskıya ulaşmıştır. Buna göre kitabın toplam 17 baskı yaptığı söylenebilir.

Büşra Yılmaz 2016 yılında Ölümüne Fısıldayan Adam adlı bir başka roman yazdıktan sonra, 2017 yılında 4N1K'nın devam kitabı olan 4N1K On İki'den Sonra'yı yazmıştır. Bu iki kitap da Epsilon Yayınları tarafından basılmıştır. 2018 yılında, 4N1K On İki'den Sonra isimli kitap da sinemaya uyarlanmıştır. 4 Mayıs 2018'de gösterime giren film, 267.847 kişi tarafından izlenmiştir.²⁶⁶ İkinci filmin ardından hikâyeye, bu kez dizi senaryosuna dönüştürülerek 2018 yılının Temmuz ayında Fox Tv'de 4N1K İlk Aşk adıyla gösterilmeye başlanmıştır. 12 bölüm yayınlandıktan sonra final yapan dizi, daha sonra kısa bir süre internet üzerinden yayın yapan çevrimiçi bir platformda yayınlanmış, en sonunda da tamamen yayından kaldırılmıştır.

4N1K'nın kitaplarla sınırlı kalmayarak sinema ve televizyon ekranında kendine yer bulması, hikâyenin etkilerini genişletmesi anlamına geldiğinden kitabı incelemeye değer kılmaktadır. Ayrıca 2019 yılında Türkiye'de yaşayan Z kuşağından gençleri, ekonomik yaşam koşullarına göre karşılaştırmalı olarak inceleyen bir araştırmada, düşük sosyal statüye sahip Z kuşağı gençlerin en çok okuduğu iki kitaptan birinin Büşra Yılmaz'ın 4N1K adlı kitabı olduğu tespit edilmiştir.²⁶⁷ Görüldüğü üzere 2015 yılında

---

²⁶² Kara, "Türkiye, 3 Milyon Kullanıcısıyla Wappad'in En Popüler Olduğu Üçüncü Pazar". (16.01.2020).

²⁶³ Gülten Öktem, "Polisiye Dışında Çok Okumuyorum", *Milliyet Sanat*, 11.11.2015, <http://www.milliyetsanat.com/haberler/edebiyat/-polisiye-disinda-cok-okumuyorum-/6048>. (03.04.2020).

²⁶⁴ "Tüyap'ta Genç Yazarlara Büyük İlgi", *T24*, 09.11.2015, <https://t24.com.tr/haber/tuyapta-genc-yazarlara-buyuk- ilgi,315862>. (03.04.2020).

²⁶⁵ "4N1K - Box Office Türkiye", *Box Office Türkiye*, <https://boxofficeturkiye.com/film/4n1k-2013322>. (17.02.2020).

²⁶⁶ "4N1K 2 - Box Office Türkiye", *Box Office Türkiye*, <https://boxofficeturkiye.com/film/4n1k-2-2014044>. (18.02.2020).

²⁶⁷ Evrim Kuran, *Z: Bir Kuşağı Anlamak*, 4. b., İstanbul: Mundi Kitap, 2020, ss. 46-47.

yazılan kitabın; devam kitabı, filmleri ve dizisi de çekilmiş olmasına rağmen ergenler bu kitabı okumaya devam etmektedir. Bu durum da kitabı içerdiği unsurlar açısından daha önemli hâle getirmektedir.

“4N1K”, tanıtım bültenlerinde bir gençlik romanı olarak lanse edilmektedir. Wattpad’de popüler olduktan sonra kitap olarak basılan ilk hikâyeler arasında bulunan “4N1K”, komedi ve eğlence yönünün ağır basmasıyla, kendisiyle yakın zamanlarda basılan diğer Wattpad kitaplarından ayrılmaktadır.

Kitabın ismindeki 4 rakamı, arkadaş grubundaki dört oğlanı, 1 rakamı ise gruptaki tek kız olan Yaprak’ı simgelemektedir. Kitapta hali hazırda lise öğrencisi olan beş çocukluk arkadaşının günlük hayattaki yaşantıları aşk olgusunun etrafında anlatılmaktadır. Bu beş kişilik arkadaş grubunun sloganı “Hepimiz kızımız, kızımız hepimiz için!”dir. Slogandaki “kız” vurgusuna rağmen dört erkek arkadaşıyla beraber büyüyen Yaprak’ın, kendisini erkeklerin dünyasına ve yaşantısına daha yakın hissetmesi dikkat çekicidir. Yaprak tıpkı erkek arkadaşları gibi, argo ve küfürlü kelimeler kullanmakta, futbol oynamakta, erkekler gibi şakalaşmakta, onlar gibi giyinmektedir. Hatta çocukken onlara benzeyebilmek için evde kendi kendine saçını kestiği anlatılmaktadır. Yaprak dört oğlanın arasında adeta onlardan biri gibi yaşamaktadır. Gruptaki diğer arkadaşları bu durumu yadırgamamakta hatta bundan mutluluk duymaktadır. Yaprak’ın annesinin, kızının erkek gibi davranmasından hoşlanmadığı belirtilmektedir. Yaprak, birçok konuda olduğu gibi bu konuda da annesini umursamamaktadır.

Yaprak karakteri, genel itibarıyla erkeksi bir yaşam tarzına sahipken grupta kendini en yakın gördüğü kişi olan Ali’nin ona olan davranışları onun kız olduğunu vurgulayan cinstendir. Diğer üç arkadaşına rahatlıkla küfredebilen Ali, Yaprak’ı ayrı tutmakta, arkadaşlarına bir sebepten kızarken Yaprak’a daha hassas olduğunu vurgulayacak şekilde muamele göstermektedir. Kendini erkeksi tavırlarla ortaya koyan ve aksi şekilde davranması beklendiğinde hoşnutsuzluk duyan Yaprak’ın, Ali’nin bu tavrından rahatsız olmaması kitabın kurgusundaki bir çelişkiyi ortaya koymaktadır. Ali karakterinin; Yaprak’ı dizine yatırması, sırtında taşıması, Yaprak’ın mutlu olduğu zamanlarda Ali’nin gamzesine dokunması gibi durumlar karakterler arasında özel bir yakınlaşmaya işaret ederken kitapta tüm bunların arkadaşlıktan ileri geldiği

işlenmektedir. Fakat hikâyenin sonunda, Ali ve Yaprak birbirlerine âşık olduklarını itiraf edeceklerdir.

Yaprak karakterinin öne çıkan bir diğer özelliği ise sıkça beddua etmesidir. Bu beddualar genelde “Allah’ım” diye başlayıp “inşallah!” diye sonlanan, o anki duruma göre şekillenen, sözde esprili ve bazen de küfürlü cümlelerden oluşmaktadır. Beddualar Yaprak karakteriyle o kadar özdeşleşmiştir ki diğer karakterler de kendi aralarında konuşurlarken birbirlerini “Yaprak tipi beddua” etmekle tehdit etmektedirler.

17 yaşlarındaki bu gençlerin, günlük konuşma dilinde fazlasıyla argo ve küfürlü kelime kullandıkları dikkat çekmektedir. Kitaptaki karakterler, sevdiklerine de sevmediklerine de küfredebilmektedirler. Beşinin de dersleri kötüdür. Ali karakterinin yoğun şekilde sigara kullandığı görülmektedir. Erkekler bazı özel günlerde alkol kullanırken Yaprak’ın daha önce alkol kullanmadığı ifade edilmektedir. Kitabın ilerleyen bölümlerinde kendisine âşık olan Barış ile asansörde kapalı kalan Yaprak, Barış’ın yanındaki biralardan içerek sarhoş olacak ve o geceyi Ali’nin evinde geçirecektir. Ali’nin ailesi, hikâyenin büyük bir bölümünde yurt dışında olduğu için 17 yaşındaki bu beş kişilik arkadaş grubu, genel toplanma yeri olarak bu evi kullanmaktadır. Karakterlerin, kendi evlerinden çok bu evde vakit geçirdikleri görülmektedir.

Başkarakterlerin konuşmalarında, argo ve küfürle beraber müstehcen ifadeler de sıklıkla yer almaktadır. Özellikle dört oğlandan biri olan Oğuz karakteri, kendisini “mese” (memeseverler) derneğinin tek üyesi olarak ilan etmektedir. Kitap boyunca karakterin bu minvalde konuşmaları bulunmaktadır.

Aileler kitapta çok az yer tutmakta, sözde birlikte yaşasalar da genel olarak çocuklarının nasıl bir yaşam sürdürdüklerinden haberleri olmamaktadır. Ebeveynlerin iznine başvurulması gereken bazı durumlarda, annelerin babaları devreden çıkardığı görülmektedir. Örneğin Yaprak; Barış’a söz verdiği partiye gideceği gece annesi, kocasını arkadaşlarıyla içmeye gönderdiğini söylemektedir. Bu sayede babası, Yaprak’ı kısa gece elbisesi ve makyajıyla görüp problem çıkaramayacaktır.²⁶⁸ Aynı şekilde grubun çok iyi anlaştıkları bir başka arkadaşlarının mahalleye gelmesi durumunda, tüm ekibin o

---

²⁶⁸ Büşra Yılmaz, *4N1K*, 15. b., İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2017, s. 404.

gece Ali'nin evinde kalacağını öğrenen Yaprak, annesinden izin alırken babasına bir şeyler uydurmasını rica etmektedir.²⁶⁹ Babaların pasif bırakıldığı, annelerin ise çabucak kandiği bu hikâyede, ebeveynlerin çocuklarının yaşantıları hakkında söz sahibi olmadığı görülmektedir.

Kitaptaki en dikkat çeken karakterlerden biri de hikâyenin ortalarında İstanbul'dan babaannesinin yanına İzmir'e gönderilen Yaprak'ın alt komşusu, aynı zamanda tüm ekibin sınıf arkadaşı olacak olan Tuna adlı karakterdir. Daha ilk konuşmalarında; Yaprak'a, kızlara ilgi duymadığını yani gey olduğunu söyleyen bu karakter, etrafındaki insanlara karşı çok tahammülsüz, onların fiziksel kusurlarını yüzlerine vuran, buna rağmen okuldaki herkesin ilgisini çeken ve herkes tarafından arkadaş olunmak istenen biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kızlar çok beğendikleri Tuna'nın gey olduğunu öğrendiklerinde, hayal kırıklığı yaşamaktadırlar. Hikâyenin devamında; Tuna'nın aslında gey olmadığı, avukat olan babasının eşcinsel birine karşı savunma yapacağı bir davayı alması üzerine ona tepki olarak gey olduğunu öne sürdüğü anlaşılmaktadır.

Kitap; aynı okuldaki bir üst sınıftan Barış'ın, gizemli hediyeler ve notlarla Yaprak'a aşkını itiraf etmesi ve böylece Yaprak'ın kendisini aşk üzerine düşünmeye itmesiyle başlar. Hikâye boyunca Barış ve çok yakın arkadaşı Ali'yle olan ilişkisini inceleyen Yaprak, hangi duygunun aşk olduğunu tanımaya çalışmaktadır. Bu süreçte bazen Barış ile partiye gidip dans etmekte, bazen Ali'nin kucığında uyulamaktadır. Kitaptaki diğer karakterlerin de hikâyenin gidişatı içinde âşık oldukları, yakınlaştıkları karakterler vardır. Bu yakınlaşmalar zaman zaman ayrıntılı bir şekilde kitapta anlatılmıştır.

4N1K adlı kitap ile ilgili içerik analizi sonucunda elde edilen ve aşağıdaki tablolarda özet halinde verilen bulgular, bir sonraki bölümde ayrıntılı tablolar eşliğinde yorumlanarak incelenecektir. (Tablo 38,39) Ahlaki unsurların verildiği genel tabloda, olumsuz ahlaki unsurlar metinde yer alma sıklıklarına göre, olumlu ahlaki unsurlar ise metinde yer alma sıklığı gözetilmeksizin, karşılık olarak geldiği olumsuz ahlaki unsura göre sıralanmıştır.

---

²⁶⁹ Yılmaz, a.g.e., s. 117.

Tablo 38. 4N1K Dinî Unsurlar Genel Tablo

4N1K			
İnanca yönelik dinî unsurlar	Sayı	İbadetlere yönelik dinî unsurlar	Sayı
Allah inancı	96	Namaz	2
Melekler	1	Oruç	0
Kutsal Kitaplar	3	Zekat	0
Peygamberler	0	Hac ve umre	1
Ahret inancı	8	Dua	24
Kader	14	İbadetler ile ilgili diğer unsurlar	10
TOPLAM	122	TOPLAM	37

Tablo 39. 4N1K Ahlâkî Unsurlar Genel Tablo

4N1K			
Olumlu ahlâkî unsurlar	Sayı	Olumsuz ahlâkî unsurlar	Sayı
Sözünde durma	7	Kötü söz söyleme	978
Müstehcenliğe yergi	1	Müstehcenlik	229
Utanma	3	Kötü alışkanlık	82
Nezaket	1	Şiddet	62
Dürüstlük	3	Yalancılık	31
TOPLAM	15	Anne-babaya saygısızlık	8
		Gıybet	6
		Kibir	2
		TOPLAM	1398

2.2. KİTAPTA YER ALAN DİNİ UNSURLAR

“4N1K” adlı kitap, içerdiği inanç ve ibadet ile ilgili unsurlar açısından, belirlenen kategoriler çerçevesinde incelenmiştir. Metinde karşılaşılan inanç ve ibadet unsurları tespit edilip kategorilerine göre ayrılmıştır. Bu başlık altında, metinde tespit edilen inanca ve ibadete yönelik unsurların sayıları ve temaları ayrıntılı tablolar eşliğinde ele alınacaktır.

2.2.1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar

Belirlenen kategorilerden yola çıkılarak yapılan analiz sonucunda; “4N1K” adlı kitapta tespit edilen inanca yönelik dini unsurlar, temaları ve örnekleriyle beraber aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre, 4N1K adlı kitapta rastlanan inanca yönelik

dini unsurlar; “Allah İnancına Yönelik Unsurlar”, “Melekler ile İlgili Unsurlar”, “Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar”, “Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar” ve “Kader ile İlgili Unsurlar” olmak üzere beş başlık altında toplanmaktadır. (Tablo 40)

Tablo 40. İnanca Yönelik Dini Unsurlar

4NİK			
İNANCA YÖNELİK DİNÎ UNSURLAR		SAYI	TOPLAM
Allah inancına yönelik unsurlar	"Allah" ifadesi	34	96
	"İnşallah" ifadesi	32	
	"Tanrı", "Tanrıça" ve "Zeus" ifadesi	17	
	"Evren" ifadesi	5	
	"Din" ifadesi	5	
	"Mabet", "tapınak" ve "tapmak" ifadeleri	3	
Melekler ile ilgili unsurlar	"Melek" ifadesi	1	1
Kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar	"Dört büyük kitap" ifadesi	2	3
	"Vahiy" ifadesi	1	
Ahiret inancına yönelik unsurlar	"İntihar" ifadesi	4	8
	Ölüm sonrası hayat	2	
	Reenkarnasyon	1	
	Ölümü isteme	1	
Kader ile ilgili unsurlar	"Karma" ifadesi	13	14
	"Kadersizlik" ifadesi	1	
TOPLAM			122

491 sayfalık kitapta, inanca yönelik toplam 122 dini unsurun yer aldığı görülmektedir. Metinde, Allah inancına yönelik 96 ifadenin yer aldığı görülmektedir. Kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar, metinde üç kez yer almıştır. Metinde; meleklerle yönelik bir ifade yer alırken, ahiret inancına yönelik sekiz, kader ile ilgili ise 14 unsur kendine yer bulmuştur. Buna göre, metinde en fazla bahsi geçen inanç unsurun “Allah inancı” olduğu söylenebilir.

İnanca yönelik dini unsurlar kategorilerinden olan peygamberler ile ilgili dini unsurlara kitapta rastlanmamıştır.

2.2.1.1. Allah İnançına Yönelik Unsurlar

Kitapta geçen “Allah”, “inşallah”, “tanrı, tanrıça ve Zeus”, “evren”, “din”, “mabet, tapınak ve tapmak” ifadeleri, Allah inancına yönelik unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 41)

Tablo 41. Allah İnançına Yönelik Unsurlar

4N1K			
Allah İnançına Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Allah" ifadesi	34	"Bir de hepimiz doğum günümüzde mum üflerken 'Allah'ım lütfen Yaprak'ın dileği gerçek olsun' diyeceğiz."	99
"İnşallah" ifadesi	32	"Badi parmağına kuşlar değil, manda konar yuva yapar oraya inşallah sırık."	386
"Tanrı", "Tanrıça" ve "Zeus" ifadesi	17	"Lütfen Tanrım, onu bu gece sevdikleri için geri gönder aramıza."	321
"Evren" ifadesi	5	"Evren sana geri dönüş yapsın."	286
"Din" ifadesi	5	"Pazartesi günü, öğleden sonra ilk ders olan din kültürü ve ahlak bilgi dersindeydik."	89
"Mabet", "tapınak" ve "tapmak" ifadeleri	3	"Benim yıllardır tek olduğum mabede başka bir dişi, hem de sınır bozucu bir dişi, daha gelecekti?!"	201
TOPLAM	96		

Kitapta Allah inancına yönelik olarak en fazla yer alan unsurun, 34 yerde geçen Allah ifadesi olduğu tespit edilmiştir. Metinde 34 defa tekrar eden “Allah” ifadesinin ayrıntılı olarak incelendiği tabloya bakıldığında; ifadelerden 11’inin yalvarma anlamında, beşinin alaycı konuşma sırasında kullanıldığı görülmektedir. (Tablo 42)

Tablo 42. "Allah" İfadesinin Yer Aldığı Temalar

4N1K			
"Allah" İfadesi			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Yalvarma	11	"Kız, başını hafifçe sallayıp oyununa geri dönünce ayağa kalktı Sinan 'Allah'ım ne olur ileride kızım olsun, erkek olursa çocuğum dayanmam valla...' diyerek."	240
Alaycı konuşma	5	"Allah'ın takdiri neyse onu alacağım. Oğuz'un dalgayla karışık cevabına, gözlüğünün üzerinden ters ters baktı hoca."	90
"Allah'sızlar", "Allah'ın varsa" ifadeleri	5	"Allah'ın varsa kaç kurtar kendini, ben kendimi keseceğim birazdan,' derken bir ses daha geldi arka taraftan."	143
Deyim	4	"Ben de Allah ne veriyse..."	87
Şaşkınlık	3	"Allah Allah...' diye mırıldandım Ali'nin orada ne aradığını düşünerek."	192
Nida	3	"Allah'ım başımda bile bir acı hissediyorum..."	343
Neden sorma	3	"Allah'ım, günaha girmek istemiyorum ama mesela şimdi Tuna neden geldi? Yani hayatımda beni deli eden az insan varmış gibi..."	274

TOPLAM	34	

Metinde “Allah” ifadesinin, “Allah’sızlar, Allah’ın varsa” kalıplarında beş yerde kullanıldığı görülmektedir. “Allah” ifadesi dört yerde deyimde geçerken üç yerde şaşkınlık, üç yerde ise nida belirtilerek kullanılmıştır. Üç yerde “Allah” ifadesinin neden sorma amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Tabloda “Allah” ifadesine yönelik olarak yer alan temalardan “yalvarma”, “deyim”, “şaşkınlık” ve “nida” temalarındaki toplam 21 yerde “Allah” ifadesinin anlamına uygun şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bu temaların dışında kalan toplam 13 yerde ise “Allah” ifadesi olumsuz anlam içeren cümlelerde kullanılmıştır.

Allah inancıyla ilgili metinde rastlanan bir diğer unsur “inşallah” ifadesidir. “İnşallah” kelimesinin metinde 32 yerde geçtiği tespit edilmiştir. Metindeki “inşallah” kelimelerinin tamamı, karakterlerin birbirlerine ettikleri beddualarda geçmektedir. Bunun dışında karakterlerden herhangi birinin “inşallah (Allah izin verirse)” kelimesini anlamına uygun olarak, hayırlı bir temennide bulunmak şeklinde kullandığı görülmemektedir. Metindeki 32 ifadeden 28’i; Yaprak karakterinin bedduasında, kalan dördü de diğer karakterlerden birinin bedduasında geçmektedir. Buna göre “inşallah” kelimesinin metinde tüm kullanımlarında olumsuz anlam ifade edecek şekilde yer aldığı söylenebilir. Ayrıca “inşallah” ile biten bazı beddua cümlelerinde argo ve küfürlü kelimeler kullanıldığı görülmektedir. “İnşallah” ifadesinin tüm kullanımlarının beddua içeriklerine ait olması, kitapta dini unsurların asıl anlamlarından saptırılarak olumsuz şekilde kullanılmasına örnek teşkil etmektedir.

Metinde rastlanan “Tanrı”, “Tanrıça” ve “Zeus” ifadeleri de inanca yönelik dini unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. “Tanrı” ifadesinin metinde 15 yerde, “Tanrıça” ifadesinin bir yerde, “Zeus” ifadesinin ise iki yerde geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 43)

Tablo 43. "Tanrı, Tanrıça, Zeus" İfadelerinin Yer Aldığı Temalar

4N1K			
"Tanrı, Tanrıça ve Zeus" İfadeleri			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa

Nida	8	"Tanrı'm... Şu hale bak!"	431
Yalvarma	3	"Ne olursun Tanrı'm."	321
Beddua	1	"Tanrı'm kör et beni."	336
Teselli veren	1	"Annem şöyle demişti: Hayatta kaybettiğin her şey için, Tanrı o gün içinde senin anlamadığın başka bir şey gönderir sana."	417
Çoğul kullanım	1	"Tanrılar kurban istiyor, kan istiyor..."	263
"Aşk Tanrısı" ifadesi	1	"Eros... Aşk Tanrısı... Bu kız neresinden vurdun sen?"	468
"Tanrıça" ifadesi	1	"Lanetlendik bence okul tanrıçası tarafından."	200
"Zeus" ifadesi	1	"Bu karın ağrısından da kurtulduğumuza göre gidip Zeus için bir koyun daha feda etmeliyim."	432
TOPLAM	17		

“Tanrı, Tanrıça ve Zeus” ifadelerinin yer aldığı temalar incelendiğinde “Tanrı” ifadesinin genel itibarıyla “Allah” ifadesini ikame etmek üzere kullanıldığı tespit edilmiştir. Sekiz yerde nida, üç yerde yalvarma, bir yerde beddua sırasında ve bir yerde de teselli veren anlamında kullanılması bu iddiayı doğrulamaktadır. Fakat çoğul şekilde kullanımla ortaya çıkan “Tanrılar” ifadesi ve “Aşk Tanrısı” ifadesi, dinimizdeki Allah inancı açısından problem oluşturmaktadır. Tanrıça kelimesi de aynı probleme işaret etmektedir. Bu ifadelerde Yunan mitolojisine gönderme yapan “her olgudan sorumlu başka bir Tanrı” inancı anlam bulmaktadır. Metinde bir yerde geçen “Zeus” ifadesi de bu duruma paralel bir anlam ifade etmektedir. Bu ifadeler, İslam dinindeki Tanrı anlayışına aykırı bir anlam içermektedir. Metinde bu kelimeleri, çoğunlukla Tuna adlı karakterin kullandığı görülmektedir.

Metinde dini unsur kapsamında değerlendirilebilecek bir diğer ifade “evren” ifadesidir. Bu ifadenin, metinde çoğunlukla idare edici olarak Allah Teâlâ yerine ikame edilerek kullanıldığı tespit edilmiştir. Evren ifadesi bir yerde ise alaycı konuşma sırasında kullanılmıştır.

İnanca yönelik dini unsurlar kapsamında değerlendirilmesi gereken bir diğer ifade de “din” ifadesidir. “Din” ifadesi metinde toplam beş yerde geçmektedir. Bunlardan ikisinde, din kültürü ve ahlak bilgisi dersinden bahsedilmekte; biri yaygın bir atasözünde geçmektedir. Bir yerde ise dostluğun dogmatiklik açısından dine benzemesi gerektiği söylenmektedir. Dolaylı yoldan, dinin sorgulanamaz olması gerektiği ifade edilmektedir. “Din” ifadesi bir yerde ise alaycı konuşma sırasında kullanılmaktadır. Karakterlerden birinin eğlenmek için, Diyanet İşleri Başkanlığının fetva hattını arayıp “Din dersinden kalırsak dinden çıkar mıyız?” vb. alaycı sorular sorması dikkate değer bir durumdur.²⁷⁰

İnanca yönelik olarak değerlendirilen diğer ifadeler ise metinde birer defa geçen “mabet”, “tapınak” ve “tapmak” ifadeleridir. Üç ifade de İslam dinine aykırı şekilde, kutsal olmayan mekânlar için kullanılmıştır.

2.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar

İnanca yönelik bir diğer unsur olan melekler ile ilgili metinde bir ifadeye rastlanmaktadır. (Tablo 44)

Tablo 44. Melekler ile İlgili Unsurlar

4N1K			
Melekler ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Melek" ifadesi	1	" 'Evet, ölüm meleği,' dedim kafamı yukarı doğru kaldırıp."	272
TOPLAM	1		

Metinde bir yerde geçen “melek” ifadesi, “ölüm meleği” söz öbeğinde kullanılmaktadır. Yaprak karakteri, annesiyle beraber kendisine giymek istemediği kıyafetleri giymesi konusunda baskı yapan Tuna'nın davranışlarına isyan ederken bu ifadeyi kullanmaktadır.

²⁷⁰ Yılmaz, a.g.e., s. 188.

2.2.1.3. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar

Metinde iki yerde geçen “dört büyük kitap” ve bir yerde geçen “vahiy” ifadeleri, kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 45)

Tablo 45. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar

4N1K			
Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Dört büyük kitap" ifadesi	2	"Dört büyük kitaba diss mi attın?"	90
"Vahiy" ifadesi	1	"'Ay yarabbi çok şükür...' dedi Gülizar Babaanne. Gülizar babaanneye vahiy geldi yine herhalde, dedi Oğuz gülerek."	141
TOPLAM	3		

Metinde iki yerde geçen “dört büyük kitap” ifadesi, her iki kullanımda da aynı cümle kalıbı içinde yer almıştır. “Diss atmak” genelde rap şarkıcıları tarafından kullanılan, “meydan okuma” anlamına gelen bir ifadedir. “Dört büyük kitaba diss atmak” kutsal kitaplara karşı çıkmak anlamına gelmektedir. Karakterler, bu ifadeleri arkadaşlarıyla şakalaştıkları sırada kullanmaktadır. Bir yerde geçen “Vahiy” ifadesi de metinde asıl anlamına aykırı olarak kullanılmıştır. Örnekte verildiği üzere, “vahiy” kelimesinin espri malzemesi haline getirildiği görülmektedir.

2.2.1.4. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar

Metinde dört yerde geçen “intihar” ifadesi, iki yerde geçen ölüm sonrası hayat ile ilgili ifade, bir yerde geçen reenkarnasyona gönderme yapan ifade ve bir yerde geçen ölümü istemeye yönelik ifade ahiret inancına yönelik unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. Buna göre; metinde ahiret inancına yönelik olarak toplam sekiz ifadenin yer aldığı görülmektedir. (Tablo 46)

Tablo 46. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar

4N1K			
Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa

"İntihar" ifadesi	4	"Oğuz sevgili yapar da ben sap kalırsam burnuma ara kablosu sokarak intihar ederim."	299
Ölüm sonrası hayat	2	"Arkadaşlar, galiba ben öldüm. Gerçi wifi mutfakta zor çekiyor, ölsem kabirde çekmezdi herhalde, değil mi?"	288
Reenkarnasyon	1	"Bir dahaki hayatımda kolon olacağım."	337
Ölümü isteme	1	"Gerçekten ölmek için harika bir gün."	155
TOPLAM	8		

Metinde dört yerde geçen "intihar" ifadesini, karakterler alaycı şekilde intihar isteğini dile getirirken veya birbirlerini şaka yollu intihara teşvik ederken kullanmaktadır.

Metinde iki yerde ölüm sonrası hayata yönelik alaycı ifade kullanıldığı tespit edilmiştir. Bir yerde reenkarnasyona gönderme yapan ifadeye rastlanmıştır. Bir yerde ise ölümü isteme kapsamında değerlendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır.

2.2.1.5. Kader ile İlgili Unsurlar

Metinde 13 yerde geçen "karma" ifadesi ve bir yerde geçen "kader" ifadesi kader ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 47)

Tablo 47. Kader ile İlgili Unsurlar

4N1K			
Kader ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Karma" ifadesi	13	"Yedi gün boyunca sizde kaldığımız için sana yedi kez tolerans göstereceğime söz verdim, o yedi günün Karma'dan çıkması için."	346

"Kadersizlik" ifadesi	1	"Aramızda kadersizlik konusunda master yapmış kişi olarak normaldi tabii."	237
TOPLAM	14		

Metinde 13 yerde geçtiği tespit edilen “karma” kavramı, tıpkı reenkarnasyon gibi Hint dinlerinde benimsenen kavramlardandır. Karma öğretisi, kişinin yaptıklarının sonuçlarını mutlaka göreceğine dayalı bir öğretimdir.²⁷¹ Metinde Tuna adlı karakterin bu öğretiye oldukça bağlı olduğu görülmektedir. Karakter kendisine iyilik yapan birine, istemeyerek de olsa karşılığında bir iyilik yapmaya kendisini zorlamaktadır. Gerekçesi ise karma felsefesine olan inancıdır. “Karma” ile ilgili ifadelerin tamamı, Tuna karakteri ile ilgili olarak geçmektedir.

Metinde bir yerde geçtiği tespit edilen “kader” ifadesi, “şanssızlık, nasipsizlik” anlamı ifade edecek şekilde kullanılmıştır.

2.2.2. İbadetlere Yönelik Unsurlar

Oluşturulan kategorilerden yola çıkılarak kitapta tespit edilen ibadetlere yönelik dini unsurlar, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre metinde namaz ibadetiyle ilgili olarak “namaz” ve “ezan” ifadelerine, hac ve umre ibadetiyle ilgili olarak “tavaf etmek” ifadesine rastlanmıştır. Metinde yer alan en geniş ibadet unsurunun dua ibadeti olduğu, tespit edilmiştir. Dua ibadetiyle ilgili olarak metinde geçtiği tespit edilen unsurlar; “beddua ifadesi, beddua, dua etmek ile ilgili ifadeler, dua etmeye teşvik, bedduaya övgü ve duayı alay konusu etme” olmuştur. Metinde altı yerde geçen “günah” ifadesi ikişer yerde geçen “namahrem” ve “çarpılmak” ifadeleri ibadetlerle ilgili diğer unsurlar kapsamında değerlendirmeye alınmıştır. (Tablo 48)

Metinde ibadetlere yönelik toplam 37 ifade yer alırken hakkında en fazla ifade bulunan ibadet dua, bahsi geçmeyen ibadetler ise oruç ve zekât ibadetleri olmuştur.

Tablo 48. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar

²⁷¹ Kürşat Demirci, “Hinduizm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 18, ss. 112-116.

4NİK			
İBADETE YÖNELİK DİNÎ UNSURLAR		SAYI	TOPLAM
Namaz ibadetine yönelik unsurlar	"Namaz" ifadesi	1	2
	"Ezan" ifadesi	1	
Hac ve umre ile ilgili unsurlar	"Tavaf etmek" ifadesi	1	1
Dua ibadeti ile ilgili unsurlar	"Beddua" ifadesi	12	24
	Beddua	5	
	Dua etmek ile ilgili ifadeler	4	
	Bedduaya övgü	2	
	Duayı alay konusu etme	1	
İbadetler ile ilgili diğer unsurlar	"Günah" ifadesi	6	10
	"Namahrem" ifadesi	2	
	"Çarpılmak" ifadesi	2	
TOPLAM			37

2.2.2.1. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar

Metinde bir yerde geçen “namaz” ifadesi ve bir yerde geçen “ezan” ifadesi, namaz ibadetine yönelik unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 49)

Tablo 49. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar

4NİK			
Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Namaz" ifadesi	1	"Kızarmıyorum? Öğle namazına müteakip cenaze namazını bile kılarım."	360
"Ezan" ifadesi	1	"Sabah ezanıyla başlasaydınız."	215
TOPLAM	2		

Bahsi geçen “namaz” ifadesinin, “cenaze namazı” olarak yer aldığı görülmektedir. “Cenaze namazı” ifadesinin konuşmada karşıdaki kişiyi tehdit etmek amacıyla

kullanıldığı tespit edilmiştir. “Ezan” ifadesi ise metinde Yaprak karakterinin apartmanda erken saatte tadilat yapılmasına sitem etmesi sırasında geçmektedir. Metinde “namaz” ve “ezan” ifadelerinin mecaz anlam ifade edecek şekilde kullanıldığı görülmektedir.

2.2.2.2. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar

Metinde hac ve umre ile ilgili olarak yer alan tek ifade “tavaf etme” ifadesidir. (Tablo 50)

Tablo 50. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar

4N1K			
Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Tavaf etmek" ifadesi	1	"Sosyal medya hesaplarımı tavaf edip, tanımadığım zibilyon tane insanın profilinde gezdim."	129
TOPLAM	1		

Hac ve umre ibadeti sırasında Kâbe'nin etrafını yedi kez dönmek suretiyle gerçekleştirilen tavaf ibadeti, metinde asıl bağlamından kopartılarak kullanılmıştır. Bu ifadeyle karakterin sosyal medya hesaplarını tekrar tekrar, defalarca kontrol ettiği anlatılmak istenmiştir.

2.2.2.3. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar

Metinde en fazla yer alan ibadet çeşidi, dua ibadetidir. Fakat ifadeler temalarına göre incelendiğinde dua ibadetinin metinde ağırlıklı olarak beddua formunda geçtiği gözlenmektedir. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere; 12 yerde “beddua” ifadesi, beş yerde beddua fiili, iki yerde de bedduaya övgü olmak üzere toplam 19 yerde beddua ile ilgili unsurlar yer almaktadır. Dört yerde dua etmek ile ilgili ifadeler yer alırken bir yerde dua ifadesi alaycı konuşma sırasında kullanılmıştır. (Tablo 51)

Tablo 51. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar

DELİ			
Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Beddua" ifadesi	12		215

		"Odadan çıkmadan dayanamayıp son bir beddua ettim."	
Beddua	5	"Allah kahretsin!"	164
Dua etmek ile ilgili ifadeler	4	"O gece babaannem dua ederken yanına çöküp ben de dua etmişim."	426
Bedduaya övgü	2	"Beddualarımı da seviyorum senin."	237
Duayı alay konusu etme	1	Sinan adlı karakter çorabını kaybettiğini söyleyip arkadaşlarından 'çorabın tekini bulma duası' istiyor.	130
TOPLAM	24		

Metinde en fazla yer aldığı gözlenen ibadet çeşidi olan duanın, çoğunlukla beddua formunda kullanıldığından bahsedilmişti. Buradaki bedduayla ilintili 19 ifadeye ek olarak yukarıda, inanca yönelik unsurlarda yer verilen “inşallah” ifadesi de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Çünkü metinde toplam 32 yerde geçen “inşallah” ifadesinin tamamen beddualarda geçtiği tespit edilmiştir. Yaprak karakterinin kendine özgü olarak oluşturduğu “Yaprak tipi” beddualar; tek seferde, sözde esprili, bazen argo ve küfür içeren birkaç cümlelerin arka arkaya dizilmesi şeklindedir. Karakter, sonunda “inşallah!” diyerek bedduasını tamamlamaktadır. Normal beddua formundan farklı ifadeler içerdiği için analizde bu cümleler; beddua fiili olarak sayılmamış, onun yerine “inşallah” ifadeleri sayılarak tablolştırılmıştır. Yani “inşallah” ifadesinin sayısı da aslında metindeki “Yaprak tipi” bedduaların sayısını vermektedir. Bu durumda bedduayla ilgili diğer ifadelerle bu sayı birleştirildiğinde metinde, beddua unsuruna yönelik 51 ifadenin yer aldığı görülmektedir.

Dua ibadetinin olumlu şekilde yer aldığı tespit edilen tek tema olan “dua etmek ile ilgili ifadeler” ise metinde iki yerde geçen dua etme fiili ve yine iki yerde geçen dua etmeye teşvik yönündeki konuşmalardan yola çıkılarak oluşturulmuştur. Metinde dua etme ile ilgili toplam dört ifade yer aldığı görülmektedir. İki yerde zorluk yaşanan durumlarda karakterlerin dua ettiği anlatılmaktadır. Dua etmeye teşvik eden iki ifade ise

atlatılan zorlu bir durumdan sonra şükretmek anlamında karakterlerin birbirleriyle olan konuşmalarında geçmektedir.

Metinde iki yerde, Yaprak'a âşık olan Barış karakterinin Yaprak'ın beddualarına övgüde bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum, bedduayı sevimli göstermek şeklinde yorumlanabilir.

Metnin genelindeki alaycı tutumdan, dua ibadeti de nasibini almıştır. Bir yerde Sinan adlı karakter, arkadaşlarına çorabının tekini kaybettiğini söyleyerek kendisine çorabın tekini bulma duası söylemelerini istemektedir. Bunun üzerine arkadaşı Gökhan "anneçorabıntekineredegelbul" şeklinde bir cümle uydurup sonuna da "âmin" ifadesini ekleyerek arkadaşına bu duayı okumasını tavsiye etmektedir.²⁷² İbadetle ilgili unsurlarda yer verilen "çarpılma" ifadesi ve "günahı devretme" teması da bu konuşmadan sonra doğmaktadır. Belli ki karakterler bu konuyla ilgili alaycı davranmanın yanlış olduğunu farkındadır. Ama yine de bu farkındalık, onları alay etmekten alıkoymamaktadır.

2.2.2.4. İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar

Metinde toplam altı yerde geçen "günah" ifadesi, ibadetlere yönelik diğer unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 52)

Tablo 52. "Günah" İfadesi

4N1K			
İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar			
"Günah" İfadesi			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Günah" ifadesi	6	"Senin var oluşun hangi günahın bedeli?"	17
TOPLAM	6		

Metinde dört yerde, günahı devretmeyle ilgili ifadeye; bir yerde "günah" ifadesine ve bir yerde "büyük günah" ifadesine rastlanmıştır.

Günahı devretme temasının, kitaptaki karakterlere özgü olan bir fiil olduğu tespit edilmiştir. Kitapta, beraberce dini bir konuda alay edildikten sonra karakterlerden biri

²⁷² Yılmaz, a.g.e., s. 130.

diğer bir arkadaşını “çarpılmak” ile tehdit etmekte, bunun üzerine karakterler arasında bir “günahı devretme” silsilesi başlamaktadır.

“Gökhan: Allah’ım bütün günahlarım Oğuz’ âmin.

Oğuz: Allah’ım bütün günahlarım Sinan’a âmin.

Sinan: Allah’ım bütün günahlarım Ali’ye âmin.

Ali: Allah’ım bütün günahları bana, ama yeter ki al şunları başımdan, âmin.”²⁷³

“Günah” ifadesi, metinde bir yerde “büyük günah” söz öbeğinde kullanılmıştır. Karakterlerden biri kendi kız arkadaşına başka erkeklerin yakınlık göstermesinin yedi büyük günahtan biri olduğunu ileri sürerken bu ifadeyi kullanmaktadır.²⁷⁴

Metinde geçen bir “günah” ifadesi ise tablodaki örnekte görüldüğü üzere karakterler arasındaki bir kavga sırasında söylenmiş bir sözde yer almaktadır.

Metinde ikişer kez rastlanan “namahrem” ve “çarpılmak” ifadeleri de ibadetle ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 53)

Tablo 53. "Namahrem" ve "Çarpılmak" İfadeleri

İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar			
"Namahrem" ve "Çarpılmak" İfadeleri			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Namahrem" ifadesi	2	"Ya hani bugün dedin ya kulağımı kimse göremez. Namahremim diye..."	245
"Çarpılmak" ifadesi	2	"Ağzımda lokma varken çarpılmamak için ekmeğimi yutup küfür ettim"	62
TOPLAM	4		

²⁷³ Yılmaz, a.g.e., s. 130.

²⁷⁴ a.g.e, s. 118.

Namahrem kelimesi, “aralarında evlenme yasağı bulunmayan kişiler” anlamına gelmektedir. Metinde Yaprak karakteri, kulaklarını örten bir şapka takmasının gerekçesi olarak “kulaklarının namahrem” olduğunu ileri sürmektedir.

“Çarpılma” ifadesi de yukarıda söz edildiği üzere, bir yerde din ile ilgili alaycı bir konuşmanın sonunda, bir yerde ise nimete saygı bağlamında yer almaktadır.

2.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR

Metinde 15 tanesi olumlu, 1398 tanesi olumsuz olmak üzere 1413 adet ahlâkî unsur içeren ifade tespit edilmiştir. Bu bölümde önce olumlu ahlâkî unsurlar, ardından da olumsuz ahlâkî unsurlar metinde yer aldıkları temalar açısından ayrıntılı şekilde ele alınacaktır. (Tablo 54)

Tablo 54. Olumlu Ahlâkî Unsurlar – Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

4NİK			
OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI	OLUMSUZ AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI
Sözünde durma	7	Kötü söz söyleme	978
Utanma	3	Müstehcenlik	229
Dürüstlük	3	Kötü alışkanlık	82
Nezaket	1	Şiddet	62
Müstehcenliğe yergi	1	Yalancılık	31
TOPLAM	15	Anne-babaya saygısızlık	8
		Gıybet	6
		Kibir	2
		TOPLAM	1398

2.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar

Metindeki olumlu ahlâkî özelliğe işaret eden ifadelerin sayısı 15’dir. Metinde, en fazla üzerinde durulan olumlu ahlaki özelliğin, yedi yerde geçtiği tespit edilen “sözünde durma” olduğu görülmektedir. Onu, üç yerde geçen “utanma” takip etmektedir. Üç yerde dürüstlük, bir yerde nezaket, bir yerde ise müstehcenliğe yergi bildiren ifade geçmektedir.

2.3.1.1. Sözünde Durma

Metinde yedi yerde, sözünde durma ile ilgili ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 55)

Tablo 55. Sözünde Durma

4N1K			
Sözünde Durma	Sayı	Örnek	Sayfa
Sözünde durma	7	"Söz verdiğem tutarım ben."	105
TOPLAM	7		

Metinde en fazla yer verilen olumlu ahlâk özellik olan sözünde durmayla ilgili ifadeleri genel itibarıyla karakterlerin, kendilerinin sözlerini yerine getiren kişiler olduklarını hatırlatmak için kullandıkları gözlenmiştir. Gerçekten de hikâyenin akışında karakterlerin her birinin verdikleri sözleri yerine getirdikleri görülmektedir.

2.3.1.2. Utanma

Metinde üç yerde utanma ile ilgili ifadeler rastlanmıştır. (Tablo 56)

Tablo 56. Utanma

4N1K			
Utanma	Sayı	Örnek	Sayfa
Utanma	3	"Onların bu rahat tavrı Sinan'ı utandırır hep."	141
TOPLAM	3		

Utanma ifadelerinden ikisi, Yaprak karakterine ait olarak geçmektedir. Bir yerde Yaprak, Barış'ın kendisine övgüde bulunmasından utandığını, bir yerde ise normalde giymediği türden bir kıyafet giydiğinde annesi ve arkadaşlarının sözlerinden utandığını dile getirmektedir.²⁷⁵ Örnekte verilen yerde ise Sinan karakterinin anne ve babasının kendi çocuklarını herkesin içinde övmesinden utandığı dile getirilmektedir.

2.3.1.3. Dürüstlük

Metinde, yalancılığı kötüleyerek dolaylı yoldan dürüstlüğü öne çıkaran üç ifade kendine yer bulmuştur. (Tablo 57)

Tablo 57. Dürüstlük

4N1K			
Dürüstlük	Sayı	Örnek	Sayfa

²⁷⁵ Yılmaz, a.g.e., ss. 169, 406.

Yalancılığa yergi	3	"Seni yalan söylediğin yerlerinden tavana asacağım."	40
TOPLAM	3		

Yalancılığa yergi içeren ifadeleri, karakterler birbirleriyle yaptıkları konuşmalar sırasında kullanarak yalan konusunda birbirlerini uyarmaktadır.

2.3.1.4. Nezaket

Metindeki markette kazayla düşürülen kutular için karakterlerin; market çalışanlarından özür dilemesi davranışı, nezaket çerçevesinde değerlendirilmiştir. (Tablo 58)

Tablo 58. Nezaket

4N1K			
Nezaket	Sayı	Örnek	Sayfa
Özür dileme	1	"Dizdik kutuları tekrar, özür falan diledim."	16
TOPLAM	1		

2.3.1.5. Müstehcenliğe Yergi

Metinde flört etmeye yergi içeren ifadeler müstehcen ifadeye, yergi kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 59)

Tablo 59. Müstehcenliğe Yergi

4N1K			
Müstehcenliğe Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Müstehcenliğe yergi	1	"Evleneceğim adamla kesinlikle sevgili olmayacağım. Ve onun da daha önce sevgilisinin olmadığına emin olacağım. Ve böylece çağın maymun iştahlı iki karı kocası değil, birbirine sadık bir çift olacağız."	445
TOPLAM	1		

Genç kız ve oğlanların sevgili olarak birbirleriyle yakınlaşmaları anlamını taşıyan flört, nikâhsız yakınlaşmaların dinimizdeki yeri düşünüldüğünde İslam dininde kabul edilmeyen bir ilişki türüdür. İslam'a göre gençler; elbette ki evlilik niyetiyle birbirleriyle görüşebilir, birbirlerini tanımaya çalışabilirler. Fakat burada tarif edilen ilişki türünün flört olmadığı açıktır.

Kitaptaki karakterler için flört etmek ve flörtün getirdiği yakınlaşmaları yaşamak, son derece doğal bir durumdur. Yalnızca başkarakterlerden Sinan'ın arkadaşlık teklifini geri çeviren Ece adlı karakter, bu duruma ters düşmektedir. Sinan'ı sevmesine rağmen arkadaşlık teklifini geri çeviren Ece, evlenecek yaşa gelene kadar kimseyle sevgili olmak istemediğini ve evlenirken de daha önce kimseyle sevgili olmayan birini tercih edeceğini belirtmektedir. Ece karakterinin bu kararı almasında annesinin arka arkaya yaptığı iki evliliğin de aldatmayla sonuçlanması etkili olmuştur. Annesinin, kendi babasıyla ve ikinci eşiyle flört ettikten sonra evlenmesi ve başlangıçta kendisini sevdiğini söyleyen bu adamlar tarafından aldatılması, Ece'nin kadın erkek ilişkilerine olan inancını sarsmış ve düşüncelerini değişikliğe uğratmıştır. Ece karakterinin flört etmeye karşılık sadakat vurgusu, metnin ahlaki değerlendirmesi açısından olumlu bir özellik olarak görülmektedir. Fakat metnin genelinde, flört etme konusunda Ece karakterinin düşüncesine aykırı bir durum söz konusudur. Karakterin flörtle ilgili düşüncesi ahlâkî açıdan olumlu olmakla beraber metinde ekstrem bir örnek olarak yer almaktadır.

2.3.2.Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

491 sayfalık metinde, olumsuz ahlâkî unsurlara işaret eden 1398 ifade tespit edilmiştir. Bu sayı, metindeki dini unsurların ve olumlu ahlâkî unsurların sayısından oldukça fazladır. Buna göre "4N1K" adlı kitabın, ağırlıklı olarak olumsuz ahlaki unsurlar içeren bir metin olduğu söylenebilir.

Metindeki olumsuz ahlâkî unsurlara işaret eden ifadelerin, taşıdıkları anlam itibariyle irdelenmeleri sonucu, metindeki olumsuz ahlâkî unsurların sekiz temada incelenebileceği görülmüştür. Metinde olumsuz ahlaki unsurlara yönelik olarak tespit edilen temalar şunlardır: "Kötü söz söyleme, müstehcenlik, kötü alışkanlık, şiddet, yalancılık, anne-babaya saygısızlık, gıybet, kibir".

2.3.2.1. Kötü Söz Söyleme

Metinde en fazla örneğine rastlanan olumsuz ahlâkî unsur, kötü söz söylemedir. Kötü söz söylemeye yönelik ifadelerin, metinde 978 kez tekrarlandığı tespit edilmiştir. Tespit edilen kötü söz söyleme örnekleri; argo, küfürlü kelime, “küfür” ifadesi ve kötü söz söylemeye övgü olmak üzere dört ayrı temada ele alınmıştır. (Tablo 60)

Tablo 60. Kötü Söz Söyleme

4N1K			
Kötü Söz Söyleme	Sayı	Örnek	Sayfa
Argo	675	"lan, ulan, aptal, gerizekalı, sığır, hıyar"...	13, 16, 23, 24, 29, 34
Küfürlü kelime	239	"y....k", "anasını s.....m", "p.ç"...	27, 44, 67
"Küfür" ifadesi	58	"Şoktan Ali'nin küfrüyle çıktım."	40
Kötü söz söylemeye övgü	6	"Herkes küfredebilirdi ama kimse Gökhan gibi edemezdi."	14
TOPLAM	978		

Metinde en sık rastlanan kötü söz söyleme formunun argo ifadeler olduğu, tespit edilmiştir. Toplam 675 yerde argo ifade kullanıldığı görülmektedir. Bu ifadelerin tamamının, karakterlerin günlük konuşmalarında yer aldığı söylenebilir. Karakterler birbirleriyle konuşurken veya metnin anlatıcı karakteri herhangi bir durumu betimlerken sıkça argo kelime kullanmaktadır.

Metinde sıkça rastlanan bir diğer kötü söz çeşidi, küfürlü kelimelerdir. Toplam 239 yerde küfürlü kelime geçtiği tespit edilmiştir. Argo kelimelerde olduğu gibi küfürlü kelimeler de karakterler arasında birbirlerine karşı veya bir olayın anlatımında kullanılabilir. Beş kişilik arkadaş grubunun dışında kalan ve hikâye gereği başkarakterlerin yer yer sürtüşmeye girdiği karakterlerle olan diyaloglarda da küfürlü kelimelere rastlanmaktadır. Metinde başkarakterler; yetişkin aile üyelerinin yanında küfür etmekten çekinmekte, çocuklarının küfür ettiğini kazara duyan aile üyeleri küfürlü kelimelerin kullanımına olumsuz tepki göstermektedir. Bu tür durumlarda çocuklar, küfrettiklerini inkâr ederek veya kullandıkları kelimeyi değiştirerek ebeveynlerini geçiştirmektedir. Yetişkin aile üyelerinin yanında küfretmekle ilgili, genel durumun aksine seyreden tek bir örnek tespit edilmiştir. Bu durum, Ali karakterinin bıçaklanmasının verdiği gerginlikle Sinan karakterinin babasıyla girdiği diyalogda

küfürlü kelimeler kullanmasıdır. Babasının uyarılarına rağmen Sinan karakteri en yakın arkadaşlarından birinin bıçaklanmasından ötürü yaşadığı üzüntüyü ve arkadaşını bıçaklayanlara karşı duyduğu öfkeyi küfürlü kelimelerle ifade etmektedir.²⁷⁶

Kötü söz söylemeyle ilgili tespit edilen bir diğer tema “küfür” ifadesidir. Bu tema metinde, küfürlü kelime kullanılmayan ama karakterlerden herhangi birinin küfür ettiği ifade edilen kısımları tarif etmektedir. 58 yerde “küfür” ifadesi kullanıldığı görülmektedir.

Kötü söz söyleme ile ilgili tespit edilen son tema “kötü söz söylemeye övgü”dür. Metinde sekiz yerde, karakterlerin küfretmeye övgü sayılabilecek ifadeler kullandığı tespit edilmiştir. Tablodaki örnekte de görüldüğü üzere beş arkadaştan biri olan Gökhan karakterinin küfretmesi övülmektedir. Metinde ifade edildiğine göre tıpkı Yaprak karakterinin beddualarıyla özdeşleşmesi gibi Gökhan karakterinin sözde marjinal küfürleri de Gökhan karakteriyle özdeşleşmiştir. Nitekim kötü söz söylemeye övgü içeren altı ifadenin dördünde, Gökhan’ın küfürleri övülmekte; birinde ise Gökhan karakteri küfretmenin kendisini rahatlattığını ifade etmektedir. Kötü söz söylemeye övgü olarak değerlendirilen son ifade ise Yaprak’a âşık olan Barış karakterinin Yaprak’ın küfretmesinin bile güzel olduğunu söylemesidir.

2.3.2.2. Müstehcenlik

Metinde yer alan olumsuz ahlâkî unsurlardan ikinci sırada geleni, müstehcenliktir. Metnin tamamında müstehcen unsur olarak değerlendirilebilecek 229 ifadeye rastlanmıştır. İfadeler üzerinden müstehcen ifade, müstehcen olay ve müstehcenliğe övgü olmak üzere üç ayrı tema tespit edilmiştir. (Tablo 61)

Tablo 61. Müstehcenlik

4N1K			
Müstehcenlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Müstehcen ifade	103	"Şimdi senin içtiğin şiseden içtiğime göre dolaylı yoldan öpüşmüş mü olduk?"	157
Müstehcen olay	94		482

²⁷⁶ Yılmaz, a.g.e. s. 316.

		"Cümlesini bitirmesine izin vermeden az önce hissettiğim şeyi tekrar hissetmek ister gibi ne yaptığımı dahi bilmeden dudaklarımı Ali'nin dudaklarına bastırdım."	
Eşcinsellik ile ilgili ifade	31	"Yoksa siz Tuna'nın gey olduğunu bilmiyor muydunuz? Pot mu kırdım?"	355
Müstehcenliğe övgü	1	"Keşke ilk insanlardan olup çıplak dolaşsaymışız."	62
TOPLAM	229		

Müstehcenliğe yönelik unsurların metinde en sık rastlanan formunun, müstehcen ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Metinde toplam 103 müstehcen ifadenin yer aldığı görülmektedir. Özellikle Oğuz adlı karakter, metinde kullandığı müstehcen ifadelerle öne çıkmaktadır. Metinde Yaprak karakterinin beddua etmesi, Gökhan karakterinin küfür etmesiyle öne çıkması gibi Oğuz karakteri de bu tür müstehcen konuşmalarıyla öne çıkmaktadır.

Karşı cins karakterlerin yakınlaşmalarını içeren olayların anlatıldığı ifadeler, müstehcen olay kapsamında değerlendirilmiştir. Metinde müstehcen olay olarak adlandırılabilen 94 ifade tespit edilmiştir.

Metinde eşcinsellik ile ilgili 31 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Eşcinsellikle ilgili ifadelerin tamamı, hikâyeye kitabın ortalarında, Yaprak karakterinin komşusu olarak dâhil olan Tuna adlı karakter ile ilgili olarak kullanılmıştır. Tuna, Yaprak ile tanıştığı ilk anda ona gey olduğunu söylemiştir. Okuldaki tüm kızlar Tuna'ya ilgi duymaktadır ve Tuna'nın gey olmasından ötürü üzüntü yaşamaktadır. Hikâyenin devamında, Tuna'nın aslında gey olmadığı anlaşılmaktadır. Avukat olan babası, eşcinsel bir gence karşı bir dava alınca babasına tepki göstermek için onu herkese kendisinin gey olduğunu söylemekle tehdit etmiştir. Dediğini yapınca babası hem kendi itibarını zedelememek hem de Tuna'yı cezalandırmak adına oğlunu İzmir'deki babaannesinin yanına yollamıştır.

Metinde çıplaklığın arzulandığı bir cümle müstehcenliğe övgü teması altında değerlendirilmiştir.

2.3.2.3. *Kötü Alışkanlık*

Metinde en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlardan biri de kötü alışkanlıklar ile ilgili ifadelerdir. Alkol ile ilgili 34, sigara ile ilgili 45 şans oyunları ile ilgili üç olmak üzere metinde kötü alışkanlıklar üzerine toplam 83 ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 62)

Tablo 62. *Kötü Alışkanlıklar*

4N1K	
Kötü Alışkanlıklar	Sayı
Sigara	45
Alkol	34
Şans oyunu	3
TOPLAM	82

Kötü alışkanlık ile ilgili ayrıntılı tablo incelendiğinde metinde 29 yerde sigara kullanma fiilinin gerçekleştirildiği görülmektedir. 24 yerde alkol ile ilgili ifadeye yer verilirken 16 yerde “sigara” ifadesi kullanılmaktadır. Metinde sekiz yerde alkol kullanma fiili anlatılmaktadır. Üç yerde şans oyunu oynama ile ilgili ifade, iki yerde ise alkol kullanmaya teşvik ifadesi geçmektedir. (Tablo 63)

Tablo 63. *Kötü Alışkanlık ile İlgili Ayrıntılı Tablo*

4N1K			
Kötü Alışkanlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Sigara kullanma	29	"Paketi açıp bir dal sigara yerleştirdi dudaklarına."	470
Alkol ile ilgili ifade	24	"Beylerin derdi içmek."	141
"Sigara" ifadesi	16	"Ali depresyona girince sigara içer, uyur ve sessizleşirdi."	238
Alkol kullanma	8	"Bir şişe daha çıkarıp yana döndü ve tek dikişte içti."	156
Şans oyunu oynama	3	"Oğuz sınıftaki kızlarla uğraşiyor, Sinan iddia kuponu dolduruyor,"	93

		Gökhan müzik dinliyor, Ali ise uyuyordu."	
Alkol kullanmaya teşvik	2	"İstersen eşlik edebilirsin. Poşetten bir şişe çıkarıp bana uzattı."	157
TOPLAM	82		

Metinde kötü alışkanlıklar ile ilgili en fazla yer alan temanın “sigara kullanma” teması olduğu görülmektedir. Başkarakterlerden Ali’nin, henüz lise öğrencisi olmasına rağmen fazlaca sigara kullanması dikkat çekicidir. Sigara kullanma ve “sigara” ifadesi genel olarak Ali karakteriyle ilgili geçmektedir.

Kitapta bir yılbaşı kutlaması sırasında, erkek karakterlerin babalarıyla beraber alkol alıp sarhoş oldukları anlatılmaktadır.²⁷⁷ O zamana kadar alkol almamış olan Yaprak karakterinin ise kendisine âşık olan Barış ile asansörde kapalı kaldığında Barış’ın yanında getirdiği biralardan içerek sarhoş olduğu ifade edilmektedir.²⁷⁸ Alkol kullanma, alkol kullanmaya teşvik ve alkol ile ilgili ifadeler bu olayların anlatımı sırasında kullanılmaktadır.

Metinde şans oyunu oynamakla ilgili üç ifade geçmektedir. İki yerde iddia kuponu doldurduğu ifade edilen Sinan karakterinin, hikâyenin devamında bu şans oyunundan üç bin Türk lirası kazandığı bildirilmektedir.²⁷⁹

2.3.2.4. Şiddet

Şiddet unsuru, metinde toplamda 62 yerde geçmektedir. Bunlardan 39’u şiddet ile ilgili ifadeyken, 23 yerde karakterler arasındaki şiddet olayları anlatılmaktadır. (Tablo 64)

Tablo 64. Şiddet

4N1K			
Şiddet	Sayı	Örnek	Sayfa
Şiddet ifadesi	39	"Okan bıçaklamış..."	320
Şiddet olayı	23		308

²⁷⁷ Yılmaz, a.g.e., ss. 142-44.

²⁷⁸ a.g.e., s. 157.

²⁷⁹ a.g.e., s. 351.

		"Ölümüne birbirlerine vuruyor, yerlerde sürükleniyorlardı."
TOPLAM	62	

Kitaptaki şiddet unsurları, genel olarak yakın arkadaşların kendi aralarındaki itişme ve kavgalarında yer almaktadır. Metindeki en ciddi şiddet olayı, Ali karakterinin Bade karakterinin eski sevgilisine kafa atmasıyla başlayıp Bade karakterinin eski sevgilisi ve arkadaşlarıyla tutuştukları kavga sonunda Ali karakterinin bıçaklanmasıdır.²⁸⁰ Bunun dışında erkek karakterler, sevgililerinin eski sevgilerine kafa atabilmekte²⁸¹; kız karakterler, kavga ettikleri erkek arkadaşlarına tokat atabilmektedir.²⁸² Yaprak karakterinin, kendisinden hoşlandığını söyleyen Barış karakterinin kafasını ısırması da metinde geçen şiddet olaylarından bir başkasıdır.²⁸³

2.3.2.5. Yalancılık

Metinde 31 yerde, yalancılık ile ilgili ifade geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan 30'unda, karakterler yalan söylerken bir yerde, yalancılığa övgü kapsamında değerlendirilebilecek ifade bulunmaktadır. (Tablo 65)

Tablo 65. Yalancılık

4N1K			
Yalancılık	Sayı	Örnek	Sayfa
Yalancılık	30	"Annemle babama Tuna'dan fizik kitabını alacağım yalanını söyleyerek pijamalarımınla yalın ayak koşa koşa terasa çıktım."	391
Yalana övgü	1	"Ama düşününce, ben hayatımda 'ikinci dönem çok çalışacağım, söz' cümlesi kadar güzel yalan görmedim."	200
TOPLAM	31		

²⁸⁰ Yılmaz, a.g.e., s. 308.

²⁸¹ a.g.e., s. 360.

²⁸² a.g.e., s. 462.

²⁸³ a.g.e., s. 92.

2.3.2.6. Anne-Babaya Saygısızlık

Metinde altı yerde, anneye saygısızlık içeren ifade; bir yerde, anneye saygısız davranış gösterme; bir yerde ise babaya saygısızlık içeren ifade olmak üzere anne-babaya saygısızlık olarak değerlendirilebilecek toplam sekiz ifade yer aldığı tespit edilmiştir. (Tablo 66)

Tablo 66. Anne-Babaya Saygısızlık

4N1K			
Anne-Babaya Saygısızlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Anneye saygısızlık içeren ifade	6	"Ne yapıyorsun sen anne? Kafan mı güzel?"	68
Anneye saygısız davranış	1	"Annem, 'Kime diyorum kız ben?' diye bağırırken kapıyı çarpıp koşarak çıktım evden."	9
Babaya saygısız davranış	1	Sinan karakteri ,babası kendisini uyarmasına rağmen, babasının yanında küfretmektedir.	369
TOPLAM	8		

Karakterlerin ebeveynlerinin, çocuklarının hayatlarına müdahalesi oldukça sınırlıdır. Yetişkinlerle girilen sınırlı diyaloglar sonucu, bu tablo ortaya çıkmıştır. Altı yerde, Yaprak veya diğer başkarakterlerin annelerine karşı hoş olmayan sözler kullandığı görülmektedir. Bir yerde, Yaprak karakterinin annesini dinlemeden kapıyı çarpıp çıkması; bir yerde ise Sinan karakterinin babasının kendisini uyarmış olmasına rağmen babasının yanında küfürlü konuşmaya devam etmesi, ebeveynlere karşı saygısız davranış olarak nitelendirilmiştir.

2.3.2.7. Gıybet

Metinde altı yerde gıybet ile eş anlamlı olan dedikodu ifadesinin kullanıldığı tespit edilmiştir. (Tablo 67)

Tablo 67. Gıybet

4N1K			
Gıybet	Sayı	Örnek	Sayfa
"Dedikodu" ifadesi	6	"Bu arada bir sürü dedikodu öğrendim."	262
TOPLAM	6		

Dedikodu fiilinin, karakterlerin hayatlarında fazla bir yer tutmadığı gözlenmektedir. Yaprak karakterinin, annesi ve annesinin arkadaşlarıyla vakit geçirmek zorunda kaldığında mahalle dedikoduları dinlemekten şikâyet etmesi, Gökhan adlı karakterin sevgilisi Merve'nin, tüm okulla ilgili dedikoduları bildiğinin ifade edilmesi vb. durumlarda dedikodu ifadesine yer verilmektedir.

2.3.2.8. Kibir

Metinde geçen olumsuz ahlak özelliklerinden sonuncusu, kibirdir. Kibir, metinde sadece iki yerde geçmektedir. (Tablo 68) İfadelerden birini, anlatıcı rolündeki Yaprak, Tuna karakterini tanımlarken kullanmakta; diğerini ise okulun en güzel kızı olduğu söylenen Bade, kendisini küçük düşüren Tuna'ya karşı kullanmaktadır.

Tablo 68. Kibir

4N1K			
Kibir	Sayı	Örnek	Sayfa
Kibir	2	"Çizgini aşma, dedi tek kaşımı kibirle kaldırıp."	292
TOPLAM	2		

3. PSİKOPAT

3.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ

"Psikopat" adlı kitabın kadın yazarının tam adı ve soyadı bilinmemektedir. Yazar adı olarak kapakta geçen "Mihri Mavi"nin, yazar tarafından kullanılan mahlas olduğu görülmektedir. Yazarın doğum tarihine ilişkin bir bilgi de bulunmamaktadır. Kitapta,

yazara ait olarak zikredilen özgeçmiş bilgilerinde, yazarın Gazi Üniversitesi'nden mezun olduğu belirtilmekle beraber bölüm adı bildirilmemektedir.

“Psikopat” adlı kitap, 2015 yılında Wattpad’de popüler olarak basılan ilk kitaplar arasındadır. Wattpad’de 70 milyonun üzerinde görüntülenen kitap, Martı Yayınları tarafından basılmıştır. Kitabın en son 2019 yılında, 20. baskıya ulaştığı görülmektedir. Yazarın diğer kitaplarından, Psikopat’ın yan hikâyesi olduğu bildirilen “Sosyopat Pislik” ve serinin devam kitabı “Psikopat 2”, 2016 yılında yayınlanmıştır. 2017 yılının Nisan ayında, “Psikopat 3”; 2019 yılının Kasım ayında ise “Psikopat 4” Martı Yayınları tarafından basılmıştır. Buna göre; Mihri Mavi mahlaslı yazara ait basılı 5 kitap bulunduğu tespit edilmiştir.

Yazara ait 4 kitaptan oluşan Psikopat serisinin en fazla baskı sayısına sahip olan kitabı; çalışmamızda incelediğimiz, aynı zamanda serinin ilk kitabı olan Psikopat 1’dir. 20 baskıya ulaşan Psikopat 1’i, 2019 yılında yapılmış 11. baskısıyla Psikopat 2 takip etmektedir. Serinin diğer kitaplarından Psikopat 3, 3 baskı sayısına ulaşırken 2019 Kasım ayında basılmış olan Psikopat 4 ise henüz ilk baskısıyla satışta.

Psikopat adlı kitapta, Wattpad’de ilk popüler olan hikâye diyebileceğimiz Büşra Küçük’ün Kötü Çocuk adlı hikâyesinin izlerini görmek mümkündür.

Hikâye İzmir’de yaşayan varlıklı bir ailenin kızı olan 17 yaşındaki Buket’in, yeni taşındığı şehre ve yeni okuluna alışma süreci ile başlamaktadır. Babasının iflas etmesi sonucu Ankara’ya taşınmak zorunda kalan Buket ve ailesinin, eski şartlarından çok uzakta yaşam mücadelesi verdikleri anlatılmaktadır. Ankara’da oturdukları mahallede bir kavga olayına şahit olan Buket, dövülen kişiyi kurtarmak için olayı polise ihbar etmekte, ertesi gün okula geldiğinde, parkta birini dövdüğü için ihbar ettiği belalı kişinin sınıf arkadaşı olduğunu öğrenmektedir. Hikâyenin bundan sonraki kısmı, okulda herkesin kendisinden korktuğu acımasız bir çete lideri olarak tanıtılan Kağan karakteri ve başkarakter Buket arasındaki çekişmeler ve yakınlaşmalar etrafında ilerlemektedir. Buket karakterinin, Kağan’ın yaptıklarının yanlış olduğunu bilmesine ve ondan sürekli zarar görmesine rağmen Kağan’ı gördüğü ilk andan itibaren ondan etkilendiğini belirtmesi dikkat çekicidir. Hikâyenin işleyişi içerisinde Kağan karakteri, Buket’e defalarca zarar vermekte; onu sınıfta küçük düşürmekte; şiddet uygulamakta ve taciz etmektedir. Buket karakteri ise Kağan’ın bu davranışlarına başta tepki gösterse de onun fiziksel

görüntüsünden çok etkilendiği için yaptıklarını en nihayetinde mazur görmektedir. Kağan'dan gelen en ufak bir pişmanlık belirtisi, onun yaşadığı tüm kötü olayları görmezden gelmesine yetmektedir.

Kitaba adını veren “psikopat” ifadesi, kitapta Buket'in Kağan için zaman zaman kullandığı hakaret içeren hitap şeklidir. 17 yaşında bir lise öğrencisi olan Kağan ve çetesindeki üyeler, okulun bahçesinde rahatlıkla sigara içebilmekte; Kağan karakteri üzerinde bıçak taşımakta; okulun içinde uyuşturucu kullanmaktadır. Kitapta okul müdürünün bile Kağan ve arkadaşlarından çekindiği ifade edilmektedir. Kitaptaki karakterler henüz 17 yaşında olmalarına rağmen araba kullanmakta, alkollü mekânlara gitmektedir. Ayrıca çete üyelerinin, okuldaki kızlarla cinsel birliktelik yaşadıkları açıkça aktarılmaktadır. Okulda Buket'e en büyük yakınlığı gösteren ve zamanla onun en yakın arkadaşı haline gelen Cansu karakterinin, daha önce Kağan'ın çetesinden Emre ile birlikte olduğu ifade edilmektedir.

Buket karakterinin eski hayatında, aile ilişkilerinin çok iyi olduğu anlatılmaktadır. Fakat karakter, Ankara'ya taşındıktan sonra çok yoğun çalışan anne ve babasını artık çok az görmektedir. Özellikle annesiyle ilişkisi çok iyi olan Buket'in, hikâyenin başından itibaren yaşadığı olumlu veya olumsuz hiçbir gelişmeyi anne ve babasıyla paylaşmadığı görülmektedir. Ebeveynlerin, hikâyede “var ama yok” rolünde olduğu görülmektedir. Buket adlı karakter okul çıkışlarında uzun saatler dışarıda veya başka bir arkadaşının evinde vakit geçirmekte, bazı akşamlar arkadaşlarıyla alkollü mekânlara eğlenmeye gitmektedir. Bütün bunlar genel olarak anne ve babasının iş saatlerine denk gelmektedir. Anne ve babasının evde olduğu durumlarda, bir bahane üreterek onları evden dışarı çıkarmakta, kendisi de gitmek istediği yere gitmektedir. Çok zorda kaldığı zaman ise yalana başvurmaktadır.

512 sayfalık kitapta; argo ve küfürlü kelimelere, şiddet ve müstehcenlik içeren anlatımlara oldukça sık yer verildiği görülmektedir.

Psikopat adlı kitap ile ilgili içerik analizi sonucunda elde edilen ve aşağıdaki tablolarda özet halinde verilen bulgular, bir sonraki bölümde ayrıntılı tablolar eşliğinde yorumlanarak incelenecektir. (Tablo 69, 70) Ahlaki unsurların verildiği genel tabloda, olumsuz ahlaki unsurlar metinde yer alma sıklıklarına göre, olumlu ahlaki unsurlar ise

metinde yer alma sıklığı gözetilmeksizin, karşılık olarak geldiği olumsuz ahlaki unsura göre sıralanmıştır.

Tablo 69. Psikopat Dinî Unsurlar Genel Tablo

PSİKOPAT			
İnanca yönelik dinî unsurlar	Sayı	İbadetlere yönelik dinî unsurlar	Sayı
Allah inancı	30	Namaz	0
Melekler	4	Oruç	0
Kutsal Kitaplar	0	Zekat	0
Peygamberler	0	Hac ve umre	0
Ahret inancı	7	Dua	60
Kader	4	İbadetler ile ilgili diğer unsurlar	0
TOPLAM	45	TOPLAM	60

Tablo 70. Psikopat Ahlâkî Unsurlar Genel Tablo

PSİKOPAT			
Olumlu ahlâkî unsurlar	Sayı	Olumsuz ahlâkî unsurlar	Sayı
Kötü söz söylemeye yergi	3	Kötü söz söyleme	255
Utanma	20	Müstehcenlik	247
Şiddete yergi	5	Şiddet	140
Kötü alışkanlığa yergi	9	Kötü alışkanlık	48
Güvenilir olmak	1	Yalancılık	38
Yardıms severlik	5	Alay etme	27
Sabır	4	Kibir	24
Nezaket	15	Kıskançlık	3
TOPLAM	62	İntikam	2
		Anne-babaya saygısızlık	1
		Gıybet	1
		TOPLAM	786

3.2. KİTAPTA YER ALAN DİNİ UNSURLAR

Psikopat adlı kitap, içerdiği inanç ve ibadet ile ilgili unsurlar açısından, belirlenen kategoriler çerçevesinde incelenmiştir. Metinde karşılaşılan inanç ve ibadet unsurları tespit edilip, kategorilerine göre ayrılmıştır. Bu başlık altında metinde tespit edilen inanca ve ibadete yönelik unsurların sayıları ve temaları ayrıntılı tablolar eşliğinde ele alınacaktır.

3.2.1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar

Belirlenen kategorilerden yola çıkılarak yapılan analiz sonucunda, Psikopat adlı kitapta tespit edilen inanca yönelik dini unsurlar, temaları ve örnekleriyle beraber aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Buna göre Psikopat adlı kitaptaki inanca yönelik dinî unsurlar; “Allah İncasına Yönelik Unsurlar, Melekler ile İlgili Unsurlar, Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar ve Kader ile İlgili Unsurlar” olmak üzere 4 başlık altında toplanmaktadır. (Tablo 71)

Tablo 71. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar

PSİKOPAT			
İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR		SAYI	TOPLAM
Allah incasına yönelik unsurlar	"Allah" ifadesi	30	30
Melekler ile ilgili unsurlar	"Melek" ifadesi	3	4
	"Azrail" ifadesi	1	
Ahiret incasına yönelik unsurlar	"Cehennem" ifadesi	3	7
	Ölümü isteme	3	
	"İntihar" ifadesi	1	
Kader ile ilgili unsurlar	"Kader" ifadesi	4	4
TOPLAM			45

Metinde Allah incasına yönelik olarak 30 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Melekler ile ilgili dört, ahiret incasına yönelik yedi ifade geçtiği görülmektedir. Metinde kader ile ilgili ise dört unsur tespit edilmiştir. Buna göre metinde inanca yönelik dini unsur kapsamında değerlendirilebilecek toplam 45 ifade bulunduğu görülmektedir. İnanca yönelik unsurlar içinde kendine en fazla yer bulan tema ise “Allah İncasına Yönelik Unsurlar” olmuştur. Metinde peygamberlere ve kutsal kitaplara inanmaya yönelik herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

3.2.1.1. Allah İncasına Yönelik Unsurlar

Metinde Allah incasına yönelik olarak tespit edilen 30 ifade bulunmaktadır. (Tablo 72)

Tablo 72. Allah İncasına Yönelik Unsurlar

PSİKOPAT
Allah İncasına Yönelik Unsurlar

Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Allah" ifadesi	30	"Buket, Allah aşkına, neler oluyor?"	335
TOPLAM	30		

Metinde Allah inancıyla ilgili olduğu tespit edilen tek temanın “Allah’ ifadesi” olduğu görülmektedir. 30 yerde geçen “Allah” kelimesi dışında, Allah inancıyla ilişkilendirilebilecek bir ifadeye rastlanmamıştır. (Tablo 73)

Tablo 73. "Allah" İfadesinin Yer Aldığı Temalar

PSİKOPAT			
"Allah" İfadesi			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Şaşkınlık	22	"Aman Allah'ım, gerçekten ben ne yapmıştım?"	107
Nida	3	"Neredeyim ben Allah'ım?"	251
"Allah aşkına" ifadesi	3	"Allah aşkına ne işin var senin orada?"	253
Yalvarma	1	"Allah'ım, ne olur, bana yardım et!"	352
Şükür	1	"Allah'ım, şükürler olsun!"	112
TOPLAM	30		

Metinde 30 defa tekrar eden “Allah” ifadesinin ayrıntılı olarak incelendiği tabloya bakıldığında, ifadelerden 22 tanesinin şaşkınlık belirtmek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. 22 ifadenin tamamı da, metnin farklı yerlerinde, tıpkı örnekte görüldüğü gibi “Aman Allah’ım!” söz öbeği ile kullanılmıştır.

30 “Allah” ifadesinden üçü, nida etme amacıyla kullanılırken üç yerde günlük konuşma dilinde yer verilen “Allah aşkına” söz öbeğinin kullanıldığı görülmektedir. Bir yerde; zor durumda kalan karakter Allah’tan yardım isterken, “Allah” ifadesini kullanırken, bir yerde ise “Allah” ifadesi şükür belirtmek amacıyla kullanılmıştır. “Allah” ifadesinin inançla ilgili olumlu anlamda kullanımının, yalvarma ve şükür temalı olduğu tespit edilen bu iki ifadeyle sınırlı kaldığı söylenebilir. Geriye kalan 28 yerde; şaşkınlık, nida gibi günlük konuşma diline yerleşmiş söz öbekleri aracılığıyla “Allah” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir.

Metinde, Allah inancına yönelik olarak geçtiği tespit edilen “Allah” ifadesinin olumsuz bir kullanımına rastlanmamıştır.

3.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar

İnanca yönelik bir diğer unsur olan melekler ile ilgili, metinde dört ifadeye rastlanmaktadır. (Tablo 74)

Tablo 74. Melekler ile İlgili Unsurlar

PSİKOPAT			
Melekler ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Melek" ifadesi	3	"Ah ne sanmıştım ki! Kağan'ın birden iyilik meleğine dönüştüğünü mü?"	138
"Azrail" ifadesi	1	"Bir diğeriyse hala yerde yatan çocuğun başında Azrail misali dikiliyordu."	18
TOPLAM	4		

Metinde üç yerde geçtiği tespit edilen “melek” ifadesi; bir örnekte “iyilik meleği” şeklinde, mecaz anlam ifade edecek şekilde kullanılmıştır. İki yerde melek ifadesi ise “ölüm meleği” söz öbeğinde geçmektedir. Başkarakter Buket, karanlık bir yerde uzaktan gördüğü ve kendisine kötülük etmesinden korktuğu Kağan’ı, ölüm meleğine benzetmektedir.²⁸⁴

Metinde bir yerde ise İslam dininde ruhları kabzetmekle görevlendirildiği bilinen Azrail (as)’in adı geçmektedir. “Azrail” ifadesi metinde, benzetme amacıyla kullanılmaktadır.

3.2.1.3. Ahiret İncancına Yönelik Unsurlar

Metinde, ahiret incancına yönelik olduğu tespit edilen yedi ifadeye rastlanmıştır. Üç yerde “cehennem” ifadesinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Üç yerde ölümü istemeye yönelik ifadeye rastlanırken bir yerde ise “intihar” ifadesinin geçtiği görülmüştür. (Tablo 75)

Tablo 75. Ahiret İncancına Yönelik Unsurlar

PSİKOPAT	
Ahiret İncancına Yönelik Unsurlar	

²⁸⁴ Mihri Mavi, *Psikopat*, 1. b., İstanbul: Martı Yayıncılık, 2015, s. 194.

Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Cehennem" ifadesi	3	"Ben her zaman bir kadının, kişinin laneti olacağına, onu cehenneme götüreceğine inanmışımdır,' deyip gözlerini tekrar bana çevirdi."	470
Ölümü isteme	3	"Kaç kez ölmeyi istedim, kaç kez kendimi ölümün kollarına atacak bir eylemde buldum bilmiyorum."	241
"İntihar" ifadesi	1	"Kontrolsüz öfke ve intihara meyilli davranışlarımdan dolayı bir süre tedavi gördükten sonra öfke nöbetlerimi nispeten kontrol etmeyi başarmıştım."	241
TOPLAM	7		

Metinde üç yerde geçtiği tespit edilen “cehennem” ifadesinin, iki yerde “*okulu cehenneme çevirmek*” şeklinde, benzetme anlamında kullanıldığı tespit edilmiştir.²⁸⁵ Bir yerde ise “cehennem” ifadesi asıl anlamını çağrıştıracak şekilde kullanılmıştır. Örnekte görülen bu ifadede Onur adlı karakter, kadınların erkekleri cehenneme götüren kötü varlıklar olduğunu dile getirmektedir.

Metinde üç yerde geçen ve ölümü istemeyi çağrıştırdığı tespit edilen ifadeler, Kağan karakterine aittir. Karakter, 10 yaşındayken, gözleri önünde anne ve babasının katledildiğini anlatmaktadır. Bu anlatım sırasında, kendisinin de onlarla beraber ölmeyi tercih edeceğini belirttiği cümleler, ölümü istemeye yönelik ifadeler olarak değerlendirilmiştir.

²⁸⁵ Mavi, a.g.e., ss. 92, 491.

“İntihar” kelimesi metinde bir yerde, Kağan adlı karakterin psikolojik rahatsızlıklarının büyük ölçüde geride kaldığından bahsedilirken kullanılmıştır.

3.2.1.4. Kader ile İlgili Unsurlar

Metinde dört yerde geçtiği tespit edilen “kader” ifadesi, kader ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 76)

Tablo 76. Kader ile İlgili Unsurlar

PSİKOPAT			
Kader ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Kader" ifadesi	4	"Cansu onlara doğru yürümeye başladığında ben de derin bir nefes aldım ve kaderime boyun eğip ardından gittim."	352
TOPLAM	4		

“Kader” ifadesi metindeki dört kullanımında da “kaderine boyun eğmek, teslim olmak, razı olmak” gibi söz öbeklerinde geçmektedir.

3.2.2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar

Oluşturulan kategorilerden yola çıkılarak kitapta tespit edilen ibadetlere yönelik dinî unsurlar, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Metinde, ibadetlere yönelik olarak toplam 60 ifade yer alırken bunların tamamının, dua ibadeti ile ilgili olarak geçtiği tespit edilmiştir.

Dua ibadeti ile ilgili olarak metinde tespit edilen temalar “beddua, beddua etmek ile ilgili ifadeler ve dua etmek ile ilgili ifadeler” olmuştur. (Tablo 77)

Tablo 77. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar

PSİKOPAT			
İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR		SAYI	TOPLAM
Dua ibadeti ile ilgili unsurlar	Beddua	51	60
	Beddua etmek ile ilgili ifadeler	5	

	Dua etmek ile ilgili ifadeler	4	
TOPLAM			60

3.2.2.1. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar

Metinde 60 yerde, dua ibadeti ile ilgili unsura rastlanmaktadır. 51 yerde, beddua cümlesi geçtiği tespit edilirken beş yerde, beddua etmek ile ilgili ifadelere; dört yerde ise dua etmek ile ilgili ifadelere rastlanmıştır. (Tablo 78)

Tablo 78. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar

PSİKOPAT			
Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Beddua	51	"Lanet olsun ki bütün kıyafetlerim, çantam, ayakabılarım çamur içinde kalmıştı."	70
Beddua etmek ile ilgili ifadeler	5	"Onunla aynı sınıfta olmamıza bir kez daha lanet ettim."	302
Dua etmek ile ilgili ifadeler	4	Cansu için üzülürken bütün gücümü ona vermek istedim ve içimden hep iyi şeylerle karşılaşması için dua ettim.	156
TOPLAM	60		

Metinde 51 yerde beddua cümlesi geçtiği tespit edilmiştir. Bunların tamamı "Lanet olsun!", "Kahretsin!", "Lanet olası/Lanet olasıca" şeklindeki beddua kalıpları halinde geçmektedir.

Metinde beş yerde geçen ve lanet okumayı bildiren cümleler "beddua etmek ile ilgili ifadeler" kapsamında değerlendirilmiştir.

Metinde dört yerde, dua etmek ile ilgili ifadelerin geçtiği tespit edilmiştir. Dört ifadenin tamamı da gerçek anlamda dua ibadetine işaret etmektedir. Bu ifadelerde başkarakter Buket, ya kendisi için ya da başkaları için dua ettiğini dile getirmektedir.

Metinde tespit edilen tek ibadet olan dua etmeye yönelik 60 ifadeden, 56'sının beddua ile ilgili olarak kullanıldığı görülmektedir. Buna göre, metinde ibadete yönelik dini unsurlar kendine az sayıda yer bulurken var olanların da çoğunlukla olumsuz şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir.

3.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR

Metinde 62'si olumlu, 786'sı olumsuz olmak üzere 848 adet ahlâkî unsur içeren ifade tespit edilmiştir. Bu bölümde önce olumlu ahlâkî unsurlar, ardından da olumsuz ahlâkî unsurlar, metinde yer aldıkları temalar açısından ayrıntılı şekilde ele alınacaktır. (Tablo 79)

Tablo 79. Olumlu Ahlâkî Unsurlar - Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

PSİKOPAT			
OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI	OLUMSUZ AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI
Utanma	20	Kötü söz söyleme	255
Nezaket	15	Müstehcenlik	247
Kötü alışkanlığa yergi	9	Şiddet	140
Şiddete yergi	5	Kötü alışkanlık	48
Yardımseverlik	5	Yalancılık	38
Sabır	4	Alay etme	27
Kötü söz söylemeye yergi	3	Kibir	24
Güvenilir olmak	1	Kıskançlık	3
TOPLAM	62	İntikam	2
		Gıybet	1
		Anne-babaya saygısızlık	1
		TOPLAM	786

3.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar

Metindeki olumlu ahlâkî özelliğe işaret eden ifadelerin sayısı 62'dir. Metinde en fazla üzerinde durulan olumlu ahlâkî özelliğin "utanma" olduğu görülmektedir. Onu, 15 yerde geçen "nezaket" takip etmektedir. Dokuz yerde kötü alışkanlığa, beş yerde ise şiddete yergi ifadesi yer alırken beş yerde yardımseverlik ile ilgili ifadeler geçmektedir. Dört yerde sabır, üç yerde kötü söz söylemeye yergi bildiren ifade geçtiği görülmektedir. Bir yerde ise güvenilir olmak ile ilgili ifadeye rastlanmıştır.

3.3.1.1. Utanma

Metindeki olumlu ahlâkî unsurlar ile ilgili toplam 62 ifade içinde kendine en fazla yer bulan olumlu ahlâkî unsurun “utanma” olduğu tespit edilmiştir. Utanmaya yönelik metinde 20 ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 80)

Tablo 80. Utanma

PSİKOPAT			
Utanma	Sayı	Örnek	Sayfa
Utanma	20	"Çok utanmıştım, hemen arabaya geçerek başımı hafifçe öne eğdim."	279
TOPLAM	20		

Metinde utanma belirten ifadelerin büyük kısmı, müstehcen olayların ardından dile getirilmektedir. Bazı durumlarda ise hikâyede çete lideri olarak tanıtılan Kağan karakterinin, Buket adlı karakteri herkesin içinde zor duruma düşürmesi sonucu utanma davranışının gerçekleştiği görülmektedir.

3.3.1.2. Nezaket

Metinde 14 yerde geçen özür dilemeye yönelik ifadeler ve bir yerde geçen nazik insanların özelliklerinden bahsedilen ifade, nezaket kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 81)

Tablo 81. Nezaket

PSİKOPAT			
Nezaket	Sayı	Örnek	Sayfa
Özür dileme	14	"'Buket ben çok özür dilerim,' deyip yanına oturdu ve şefkatle bana sarıldı."	269
Nezaket ile ilgili ifade	1	"'Umursamalısın, hatta kahrolmalısın, normal, nazik bir insan başkasına zarar verdiği zaman üzülür,' diye çıktım."	72
TOPLAM	15		

Özür dileme davranışını, çoğunlukla başkarakter Buket ve yakın arkadaşı Cansu, birbirlerine karşı yaptıkları hataların ardından, telafi amacıyla göstermektedir.

Hikâyede Buket karakterinin, Kağan karakterine nazik bir insanın başkalarına zarar verdiğinde üzüldüğünden bahsettiği ifadeler, nezaket ile ilgili ifade kapsamında değerlendirilmiştir.

3.3.1.3. *Kötü Alışkanlığa Yergi*

Metinde dokuz yerde, kötü alışkanlığa yergi olarak değerlendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 82)

Tablo 82. *Kötü Alışkanlığa Yergi*

PSİKOPAT			
Kötü Alışkanlığa Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötü alışkanlığa yergi	9	"Bunu kendine yapma. Esrar sorunlarını alıp götüreceksin mi sanıyorsun? Yaptığı tek şey beynini çürütmek."	339
TOPLAM	9		

Başkarakter Kağan, sigara ve uyuşturucu kullanmaktadır. Kağan'ın uyuşturucu kullandıktan hemen sonra Buket'e zarar vermesi sonucu, arkadaşı Emre ile arasında uyuşturucunun zararlarına yönelik bir konuşma geçmektedir. Kağan karakteri, bu konuşmanın öncesinde ve sonrasında uyuşturucunun kendisine yanlış işler yaptırdığını, kendi kendine de itiraf etmektedir. Metinde kötü alışkanlığa yergi olarak değerlendirilen dokuz ifade de bahsi geçen durumlarda uyuşturucuya yönelik olarak kullanılmıştır.

3.3.1.4. *Şiddete Yergi*

Metinde beş yerde şiddete yergi bildiren ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 83)

Tablo 83. *Şiddete Yergi*

PSİKOPAT

Şiddete Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Şiddete yergi	5	"Arkadaşların da, sen de diğer öğrencilere eziyet etmeyi bırakırsanız sorun çözülür,' dedi iğneleyici bir ses tonuyla."	29
TOPLAM	5		

Şiddete yergi bildiren beş ifade, Kağan karakteri ve arkadaşları tarafından uygulanan şiddet içerikli davranışlara yönelik olarak kullanılmıştır.

3.3.1.5. Yardımseverlik

Metinde beş yerde, yardımseverlik ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 84)

Tablo 84. Yardımseverlik

PSİKOPAT			
Yardımseverlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Yardımseverlik	5	"Benim arkadaşım çok yardımseverdir,' dedi gururla."	122
TOPLAM	5		

Buket karakteri, Kağan'dan şiddet gören biri için, ona yardım etme isteği duyduğunu ifade etmektedir.²⁸⁶ Spor salonunu temizleme cezası alan Buket'e, arkadaşı Timuçin'in temizlik sırasında yardım ettiği anlatılmaktadır.²⁸⁷ Yardımseverlik ile ilgili ifadelere bahsi geçen örneklerde rastlanmaktadır.

3.3.1.6. Sabır

Metinde dört yerde sabır ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 85)

Tablo 85. Sabır

PSİKOPAT			
Sabır	Sayı	Örnek	Sayfa
Sabır	4	"Derin bir nefes aldım ve sabırlı olmam gerektiğini kendime hatırlattım."	33

²⁸⁶ Mavi, a.g.e., ss. 20, 23.

²⁸⁷ a.g.e., s. 122.

Metinde bir yerde Buket karakterine; annesinin, yeni taşındıkları şehre alışma konusunda sabırlı olması gerektiğini hatırlattığı görülmektedir.²⁸⁸ Üç yerde ise Buket karakteri kendisine sabırlı olmayı telkin etmektedir.

3.3.1.7. *Kötü Söz Söylemeye Yergi*

Metinde üç yerde, kötü söz söylemeye yergi bildiren ifadeye rastlanmaktadır. (Tablo 86)

Tablo 86. *Kötü Söz Söylemeye Yergi*

PSİKOPAT			
Kötü Söz Söylemeye Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötü söz söylemeye yergi	3	"Ağzımı bozma!" diye mırıldandım rahatsız olarak."	135
TOPLAM	3		

İki yerde, Buket karakterinin küfür etmesinden rahatsız olduğunu, Kağan'a bildirirken kullandığı ifadeler kötü söz söylemeye yergi kapsamında değerlendirilmiştir. Bir yerde ise Timuçin karakteri, kullandığı argo kelimeler sonrasında Buket'e "Affedersin, senin yanında kötü sözler söylemek istemezdim." diyerek kötü kelimeler kullanmayı yermektedir.²⁸⁹

3.3.1.8. *Güvenilir Olmak*

Metinde bir yerde, güvenilir olmak ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 87)

Tablo 87. *Güvenilir Olmak*

PSİKOPAT			
Güvenilir Olmak	Sayı	Örnek	Sayfa
Güvenilir olmak	1	"Bir işin olduğunu, birazdan geleceğini söyledi sadece." dediğinde Timuçin'in sır tutabilecek, güvenilir biri olduğunu fark ettim."	136

²⁸⁸ a.g.e., s. 12.

²⁸⁹ Mavi, a.g.e., s. 179.

TOPLAM	1	

Buket karakteri, kendisinin kötü bir durumda olduğuna şahit olan Timuçin'in bundan kimseye bahsetmemesi sonucu, onun güvenilir biri olduğuna kanaat getirmektedir.

3.3.2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

Metinde olumsuz ahlâkî unsurlara işaret eden 786 ifade tespit edilmiştir. Bu sayı, metindeki olumlu ahlâkî unsurların sayısından oldukça fazladır. Buna göre “Psikopat” adlı kitabın ağırlıklı olarak olumsuz ahlâkî unsurlar içeren bir metin olduğu söylenebilir.

Metindeki olumsuz ahlâkî unsurlara işaret eden ifadelerin, taşıdıkları anlam bakımından irdelenmeleri sonucu; bunların 11 temada incelenebileceği görülmüştür. Metinde olumsuz ahlâkî unsurlara yönelik olarak tespit edilen temalar şunlardır: “Kötü söz söyleme, müstehcenlik, şiddet, kötü alışkanlık, yalancılık, alay etme, kibir, kıskançlık, intikam, gıybet, anne-babaya saygısızlık”.

3.3.2.1. Kötü Söz Söyleme

Metinde ağırlıklı olarak yer alan olumsuz ahlaki unsur, kötü söz söylemedir. Metnin tamamında, kötü söz söyleme ile ilgili 255 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen kötü söz söyleme örnekleri; argo, küfürlü kelime, “küfür” ifadesi ve kötü söz söylemeye övgü olmak üzere dört ayrı temada ele alınmıştır. (Tablo 88)

Tablo 88. Kötü Söz Söyleme

PSİKOPAT			
Kötü Söz Söyleme	Sayı	Örnek	Sayfa
Argo	176	"Ezik", "Aptal", "Pislik"...	34, 67, 85
Küfürlü kelime	63	"S....r et", "P.ç", "P..t"...	69, 139, 370
"Küfür" ifadesi	15	"Cansu daha önce hiç duymadığım küfürleri Kağan'a savururken kıkırdarak sıramıza geçtik ve dersin başlamasını bekledik."	136

Kötü söz söylemeye övgü	1	"Böylelikle, hayatımda daha önce duymadığım küfürleri Cansu'dan duyma şerefine eriştim."	272
TOPLAM	255		

Metinde en sık rastlanan kötü söz söyleme formunun, argo ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Toplam 176 yerde argo ifade kullanıldığı görülmektedir. Argo kelimeleri genellikle, karakterler birbirleriyle yaşadıkları şiddetli kavga ve tartışmalar sırasında kullanılmaktadır.

Metinde rastlanan bir diğer kötü söz çeşidi, küfürlü kelimelerdir. Toplam 63 yerde küfürlü kelime geçtiği tespit edilmiştir. Argo kelimelere göre daha az sayıda geçtiği tespit edilen küfürlü kelimeler de argo kelimeler gibi kavgalar sırasında kullanılmaktadır.

Kötü söz söylemeyle ilgili tespit edilen bir diğer tema “küfür” ifadesidir. Bu tema, metinde küfürlü kelime kullanılmayan ama karakterlerden herhangi birinin küfür ettiği ifade edilen kısımları tarif etmektedir. 15 yerde “küfür” ifadesi kullanıldığı görülmektedir.

Metinde kötü söz söyleme ile ilgili olarak geçtiği tespit edilen bir diğer tema, kötü söz söylemeye övgüdür. Bir yerde Buket karakterinin, en yakın arkadaşı Cansu'nun ettiği küfürlerden övgüyle bahsetmesi kötü söz söylemeye övgü kapsamında değerlendirilmiştir.

3.3.2.2. *Müstehcenlik*

Metinde en sık rastlanan olumsuz ahlaki unsurlardan biri de müstehcenliktir. Metnin tamamında, müstehcen unsur olarak değerlendirilebilecek 247 ifadeye rastlanmıştır. İfadeler üzerinden, müstehcen ifade ve müstehcen olay olmak üzere iki ayrı tema tespit edilmiştir. (Tablo 89)

Tablo 89. Müstehcenlik

PSİKOPAT			
Müstehcenlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Müstehcen ifade	136	"Her haliyle öyle baştan çıkarıcı duruyordu ki!"	395
Müstehcen olay	111	"Güzel bir rüyadaymışım gibi gözlerimi kapattım ve hiç düşünmeden öpüşüne karşılık verdim."	409
TOPLAM	247		

Müstehcenliğe yönelik unsurların metinde daha sık rastlanan formunun, müstehcen ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Metinde toplam 136 müstehcen ifadenin yer aldığı görülmektedir.

Karşı cins karakterlerin yakınlaşmalarını içeren olayların anlatıldığı ifadeler, müstehcen olay kapsamında değerlendirilmiştir. Metinde müstehcen olay olarak adlandırılabilir 111 ifade tespit edilmiştir.

Metinde müstehcen olay ve ifadelere, çoğunlukla başkarakter Buket ve Kağan arasında gerçekleşen yakınlaşmalar ile ilgili olmakla beraber, diğer kız ve erkek karakterlerin yakınlaşmalarını da kapsayan anlatımlar sırasında yer verilmektedir.

3.3.2.3. Şiddet

Şiddet unsuru metinde toplamda 140 yerde geçmektedir. Bunlardan 84'ü şiddet ile ilgili ifadeyken, 55 yerde karakterler arasındaki şiddet olayları anlatılmaktadır. Bir yerde ise şiddete övgü bildiren ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 90)

Tablo 90. Şiddet

PSİKOPAT			
Şiddet	Sayı	Örnek	Sayfa
Şiddet ifadesi	84	"Cinayet keşke suç olmasaydı diye düşündüm, çünkü Kağan'ı öldürmek geçiyordu içimden, hem de dünyanın en dayanılmaz acılarını çektirerek öldürmek!"	93

Şiddet olayı	55	"Bıçağı hışımla boğazıma dayadı."	231
Şiddete övgü	1	"Sanırım az önce ilk kız kavgamı etmiştim, alkış bana! Peki, pişman mıydım? Kesinlikle hayır!"	429
TOPLAM	140		

Metinde en sık geçen üçüncü olumsuz ahlaki unsur olan şiddetin metnin ana öğelerinden biri olduğu görülmektedir. Şiddet ile ilgili tüm olay ve ifadeler, Kağan ve çevresindeki karakterlerin kavgalarıyla ilgili olarak geçmektedir. Buket karakterinin Gül'e tokat attıktan sonra söylediği sözler ise şiddete övgü bildiren ifade kapsamında değerlendirilmiştir.

Kitapta başkarakter Kağan, yaşadığı psikolojik sorunlardan ötürü öfke kontrolü konusunda problem yaşamaktadır. Okulda kurduğu çete aracılığıyla kendisi ve arkadaşları, diğer öğrencilere şiddet uygulamaktadır. Kitapta pek çok defa, kavg sahnelerinin anlatımına rastlanmaktadır. En problemlili görülen şiddet olayı ise Kağan'ın okul çıkışı sınıftaki herkesi dışarı çıkararak Buket ile yalnız kaldıktan sonra, Buket'in boğazına bıçak dayamasıdır. Bu olayın öncesinde uyuşturucu kullanan Kağan'ın, olay sırasında uyuşturucunun etkisinde olduğu anlatılmaktadır. Boğaza bıçak dayama sahnesi, metinde tüm gerçekliğiyle aktarılmaktadır. Buket'in ağlamasına ve kurtulmaya çalışmasına rağmen Kağan, önce onu bıçaklamakla tehdit etmekte ardından da tacizde bulunmaktadır. Bu şiddet sahnesinin sonunda Buket baygın düşmektedir.

3.3.2.4. *Kötü Alışkanlık*

Kötü alışkanlıklar ile ilgili metinde toplam 48 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Bu ifadelerden 21'inin sigara, 15'inin alkol, 12'sinin ise uyuşturucu ile ilgili olduğu görülmektedir. (Tablo 91)

Tablo 91. *Kötü Alışkanlıklar*

PSİKOPAT	
Kötü Alışkanlık	Sayı
Sigara	21
Alkol	15

Uyuşturucu	12
TOPLAM	48

Metinde en fazla yer alan kötü alışkanlık unsurunun, sigara ile ilgili ifadelerden oluştuğu tespit edilmiştir.

Metinde 11 yerde “sigara” ifadesi geçerken 10 yerde de sigara kullanma fiili anlatılmıştır. 13 yerde alkollü mekân, iki yerde ise alkol ile ilgili ifade yer almıştır. Ayrıca sekiz yerde uyuşturucu kullanma fiilinin gerçekleştirildiği görülmüştür. Dört yerde ise “uyuşturucu” ifadesi geçmektedir. (Tablo 92)

Tablo 92. Kötü Alışkanlıklar ile İlgili Ayrıntılı Tablo

PSİKOPAT			
Kötü Alışkanlık	Sayı	Örnek	Sayfa
"Sigara" ifadesi	11	"Bunu gerçekten yapar mıydı, o sigarayı boynuma bastırır mıydı?"	151
Sigara kullanma	10	"Beni görünce sigarasından derin bir nefes alarak gözlerini benden ayırmadan dumanı dışarı üfledi, sonra da sigarasını hemen yere atıp ayağıyla ezdi."	395
Alkollü mekân	13	"Güzel bir bar biliyorum, birlikte gidebiliriz,' dedi."	172
Alkol ile ilgili ifade	2	"Masadakiler yüksek sesli müziğe ayak uydurup ya içkilerini yudumluyor ya da ritim tutuyorlardı."	178
Uyuşturucu kullanma ile ilgili ifade	8	"Esrarın etkisi yavaş yavaş geçiyordu, ama başım fena zonkluyordu."	244
"Uyuşturucu" ifadesi	4	"Bağımlılık yapıcı, asla bırakmak istemediğim güçlü bir uyuşturucu gibi."	417

TOPLAM	48	

Sigara ve uyuşturucu kullanma alışkanlıkları, kitapta Kağan ve arkadaşlarına ait özellikler olarak anlatılmaktadır. Alkollü mekân ve alkol ile ilgili ifadeler ise Buket ve arkadaşı Cansu'nun, farklı arkadaş gruplarıyla geceleri dışarı çıkmalarının anlatılması sırasında geçmektedir.

3.3.2.5. Yalancılık

Metinde 38 yerde yalancılıkla ilgili ifade tespit edilmiştir. (Tablo 93)

Tablo 93. Yalancılık

PSİKOPAT			
Yalancılık	Sayı	Örnek	Sayfa
Yalancılık	38	"Derin bir nefes aldım ve aklıma gelen ilk yalanı söyledim."	334
TOPLAM	38		

Karakterlerin, zorda kaldıkları bir durum karşısında sıklıkla yalana başvurdukları görülmektedir. Kitabın 17 yaşındaki başkarakterleri, çoğunlukla yetişkinlere bazen de birbirlerine yalan söylemektedir.

3.3.2.6. Alay Etme

Metinde 27 yerde alay etme ilgili ifade tespit edilmiştir. (Tablo 94)

Tablo 94. Alay Etme

PSİKOPAT			
Alay Etme	Sayı	Örnek	Sayfa
Alay etme	27	"Alay etmeye devam ederek 'Senden böyle sözler duymak büyük bir şeref,' deyip güldü."	168
TOPLAM	27		

Kağan karakteri ve çetesi, çevresindekilere karşı alaycı bir tutum sergilemektedir. Alay etme ile ilgili ifadelerin tamamı, bu karakterlerin tutum ve davranışlarına ait olarak zikredilmektedir.

3.3.2.7. *Kibir*

Metinde 24 yerde, kibir ilgili ifade tespit edilmiştir. (Tablo 95)

Tablo 95. *Kibir*

PSİKOPAT			
Kibir	Sayı	Örnek	Sayfa
Kibir	24	"Rahatsızlığımı gözlerimi devirerek gizledim ve sıkılmış gibi yaparak ona dönüp kibirli bir yüz ifadesiyle baktım."	44
TOPLAM	24		

Kibir de tıpkı alay etme gibi, Kağan ve çetesindekilerin belirgin özelliklerinden biridir. Kağan ve arkadaşları, kendilerini okuldaki diğer öğrencilerden üstün göyerek onlara karşı kibirli davranışlar sergilemektedir. Kibirle ilgili ifadelerin tamamı da bu karakterler ile ilgili olarak geçmektedir.

3.3.2.8. *Kıskançlık*

Kıskançlık ile ilgili, metinde üç ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 96)

Tablo 96. *Kıskançlık*

PSİKOPAT			
Kıskançlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Kıskançlık	3	"Şimdi sana yakın davranması beni kıskandırdı, sürekli seninle takılmasını kaldıramadım,' diye açıkladı."	437
TOPLAM	3		

Kıskançlık ile ilgili ifadeler; Gül karakterinin, en yakın arkadaşı Cansu ve okula sonradan gelen Buket arasındaki arkadaşlığı kıskandığının anlatılması sırasında geçmektedir.

3.3.2.8. İntikam

Metinde iki yerde “intikam” ifadesine rastlanmıştır. (Tablo 97)

Tablo 97. İntikam

PSİKOPAT			
İntikam	Sayı	Örnek	Sayfa
İntikam	2	"Gül benden intikam almaya yemin ederek beni tehdit etmişti, şimdi de bunu gerçekleştiriyordu belli ki."	450
TOPLAM	2		

“İntikam” ile ilgili iki ifade de Buket’i kıskanan Gül karakterinin ondan intikam almak istemesi ile ilgili olarak geçmektedir.

3.3.2.9. Gıybet

Metinde bir yerde, gıybet ile eş anlamlı olan “dedikodu” kelimesinin geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 98)

Tablo 98. Gıybet

PSİKOPAT			
Gıybet	Sayı	Örnek	Sayfa
“Dedikodu” ifadesi	1	"Sınıftan pek sohbetimin olmadığı, ama dedikodu yapmaya bayılan Yasemin'le Gül yanıma geldi."	325
TOPLAM	1		

Dedikodu yapmak, bir yerde Yasemin ve Gül adlı karakterlerin belirgin özelliği olarak zikredilmektedir.

3.3.2.10. Anne-Babaya Saygısızlık

Metinde, anne-babaya saygısızlık olarak değerlendirilebilecek bir ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 99)

Tablo 99. Anne-Babaya Saygısızlık

PSİKOPAT			
	Sayı	Örnek	Sayfa

Anne-Babaya Saygısızlık			
Anneye saygısız davranış	1	"Kaşlarımı öfkeyle çattım. 'Sana gitmeyeceğim dedim!' diye bağırdım."	267
TOPLAM	1		

Kitapta, Buket karakterinin anne ve babasıyla çok yakın ilişkilere sahip olduğu anlatılmaktadır. Fakat babası iflas edip eskisine göre çok daha yoğun bir şekilde çalışmaya başlayınca ailenin birbirinden uzaklaştığı görülmektedir. Kısa bir süre sonra annesi de çalışmaya başlayan Buket, anne ve babasını gün içinde çok az görmeye başlayacaktır. Buket, başından geçen hiçbir kötü olayı anne ve babasına anlatmamaktadır. Hatta Kağan tarafından tacize uğradıktan sonra onu polise ihbar ettiğinde bile anne ve babasıyla bu durumu paylaşmamaktadır.

Babasının iflastan sonra kendisine karşı ilgisiz davrandığını vurgulayan Buket'in, annesiyle daha yakın olduğu görülmektedir. Annesi, Buket'e karşı son derece sevecen davranmaktadır. Buna rağmen Buket, hayatındaki gelişmeleri annesine anlatmamakta ve sık sık annesine yalan söylemektedir. Annesiyle genelde görünürde iyi anlaşılan Buket karakterinin, bir yerde annesine karşı saygısızca davrandığı görülmektedir. Kağan'ın kendisine zarar vermesinden korktuğu için okula gitmek istemediği bir gün, annesinin okula gitmesi için ısrar etmesi üzerine Buket karakteri, annesine karşı sesini yükseltmektedir. Bu anlatım, anneye karşı saygısız davranış olarak nitelenmiştir.

4. GÖZLÜK

4.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ

"Gözlük" adlı kitabın yazarı 1995 doğumlu Koray Yersüren, Akdeniz Üniversitesinde pazarlama bölümünde okurken kitaplara fazla bütçe ayıramayınca Wattpad'i keşfettiğini söylemektedir. 2014 yılında, henüz 19 yaşındayken Wattpad'e kayıt olan Koray Yersüren, "Gözlük" adlı hikâyesini 2015 yılında Wattpad üzerinden yayınlamaya başlamıştır. Gözlük, yazarın Wattpad'de yayınladığı ikinci hikâyesidir. "Hastalık" adındaki ilk hikâyesi, başlangıçta yüksek ilgi görmemiş fakat "Gözlük" ile

beraber yazarın Wattpad'deki popülarlığı artmıştır. Gözlük, Wattpad'de yedi milyondan fazla görüntülenmiştir.

Koray Yersüren, 2015 yılının Eylül ayında Wattpad üzerinden paylaştığı gönderide "Gözlük" adlı hikâyesine yayınevlerinden teklifler geldiği haberini ilk kez okurlarıyla paylaşmıştır.²⁹⁰ Yazar, 29 Ekim 2015 tarihinde Wattpad'den yayınladığı duyuruda, 13 Kasım 2015 Cuma günü 16.45-17.45 saatleri arasında Tüyap Kitap Fuarında Wattpad tarafından düzenlenen "Wattpad Hikâyem: Wattpad Nedir? Wattpad'de Yazmaya Nasıl Başladım?" isimli panelde konuşmacı olacağını duyurmaktadır. Panelin diğer konuşmacıları arasında Wattpad kurucusu Allen Lau ve Wattpad Türkiye müdürü Dilara Baysal da bulunmaktadır.²⁹¹ 2015 yılında başladığı hikâyenin kitap haline gelmesi 2016 yılını bulmaktadır. 2016 yılının Ocak ayında, Koray Yersüren yine Wattpad'den yayınladığı gönderide Ephesus Yayınları ile "Gözlük" adlı hikâyesinin kitap olarak basılması için anlaşma imzaladığını duyurmaktadır.²⁹² Nihayet 2016 yılının Nisan ayında Gözlük, Ephesus Yayınları tarafından basılarak raflarda yerini almıştır. Wattpad üzerinden milyonlarca kez okunan hikâyenin matbu hali de okurlar tarafından büyük rağbet görmüştür. Kitabın karton kapak olarak yayınlanan ilk hali 27 baskıya ulaşmıştır. Ciltli basılan hali ise 23 baskı yapmıştır. Bu rakamlardan yola çıkılarak kitabın 50 baskıya ulaştığı söylenebilecek olsa da ciltli ve karton kapak baskı sayılarının birbirinin devamı olup olmadığı hakkında kesin bir bilgi yoktur. Toplam baskı sayısı 27 olarak kabul edilse bile kitabın yüksek bir baskı sayısına sahip olduğu söylenebilir.

2016 yılının Nisan ayında kitabı yayınlanan Koray Yersüren, bir ay sonra Wattpad üzerinden Gözlük'ü bir seri haline getirecek ikinci hikâyesini yazmaya başlamıştır. Bu arada yazarın, Gözlük'ün yan hikâyesi olarak tanımladığı "Kimliği Kirletilmişler Mabedi" isimli hikâyesi de aynı yılın Kasım ayında Ephesus Yayınları tarafından kitap olarak basılmıştır. Yazarın üçüncü basılan kitabı ise Wattpad üzerinden ilk yayınladığı

---

²⁹⁰ Koray Yersüren, "Gözlük (Kitap - Sesli Kitap) - Soru Cevap - Wattpad", *Wattpad*, 14.09.2015, <https://www.wattpad.com/167306297-g%C3%B6zl%C3%BCk-kitap-sesli-kitap-soru-cevap>. (08.05.2020).

²⁹¹ Koray Yersüren, "Gözlük (Kitap - Sesli Kitap) - Tüyap - Wattpad", *Wattpad*, 29.10.2015, <https://www.wattpad.com/179621389-g%C3%B6zl%C3%BCk-kitap-sesli-kitap-t%C3%BCyap>. (08.05.2020).

²⁹² Koray Yersüren, "Gözlük (Kitap - Sesli Kitap) - Bir Varmış Bir Yokmuş - Wattpad", *Wattpad*, 26.01.2016, <https://www.wattpad.com/212807582-g%C3%B6zl%C3%BCk-kitap-sesli-kitap-bir-varm%C4%B1%C5%9F-bir-yokmu%C5%9F>. (08.05.2020).

hikâye olan “Hastalık” olmuştur. Hikâye 2017 yılının Temmuz ayında “Aynı Gökyüzünün Kıyameti” ismiyle Ephesus Yayınları tarafından kitap olarak basılmıştır. 2018 yılının Eylül ayında, Gözlük serisinin ikinci kitabı olan Gözlük 2 – Lacivert Pazartesi ve 2020 yılının Şubat ayında ise serinin üçüncü ve şimdilik son kitabı olan Gözlük 3 – Üç Nokta Ephesus Yayınları tarafından kitap olarak basılmıştır. Yazarın toplamda yayınlanmış beş kitabı bulunmaktadır. Aynı zamanda 2019 yılında Wattpad üzerinden “Bir Yeni Takipçi” adıyla yayınlamaya başladığı, henüz tamamlanmamış bir hikâyesi daha bulunmaktadır. Nisan 2020 itibariyle bu hikâyenin Wattpad’deki görüntülenme sayısının 267 bin olduğu görülmektedir.²⁹³

Gözlük, 17 yaşında özel okulda okuyan, içine kapanık bir lise öğrencisinin mecburen katıldığı bir yaz kampıyla değişen hayatını anlatmaktadır. Kitabın başkarakteri Ege, sene başında kayıt olduğu okulda, gözlüklü olduğu için “Gözlük” lakabıyla anılmaktadır. Okulda her zaman en arka sırada oturan, kimseyle arkadaşlık kurmayan Ege, asosyal kişiliğinden ötürü psikolojik tedavi görmektedir. Ege’nin en yakın arkadaşı, kitapta sık sık kendisinden “sevgilim” diyerek söz ettiği sigarasıdır. Sürekli kullandığı ve kendisinden övgüyle bahsettiği sigaraya ek olarak; devamlı espriler yapan, sadece kendisinin duyduğu iç sesi “Hüsnü” Ege’nin yalnızlığını paylaştığı bir diğer hayali arkadaşıdır. Ege, sessiz kişiliğinden ötürü okulda popüler öğrenciler tarafından aşağılanmakta ve alaycı hakaretlere maruz kalmaktadır. Evdeki zamanının çoğunu bilgisayarı başında geçiren Ege, internet üzerinden yayınladığı blog yazılarında kendini ifade etmektedir. Blog yazılarını okuyan internet arkadaşı Hailey17 ise Ege’nin yalnızlığını sanal olarak paylaşmaktadır. Kitapta tüm okulun katıldığı yaz kampına giden Ege’nin, zaman içinde arkadaşlarıyla yakınlaşması anlatılmaktadır. Hikâyenin başında okulun en popüler kızı Tuğçe’ye âşık olan Ege’nin internet üzerinden yazıştığı kız arkadaşı Hailey17’nin de kendi okulunda olduğunu öğrenmesiyle, kafası karışmaktadır. Başlangıçta düzenli olarak antidepresan kullanan, topluluk içinde konuşurken stresini azaltmak için kürdan kemiren Ege’nin, kitabın sonunda neredeyse okulun popüler çocuğu olduğu görülmektedir. Ege, kitap boyunca yazar tarafından hayata karşı “kaybeden” bir karakter olarak tasvir edilmektedir.

---

²⁹³ Koray Yersüren, “Bir Yeni Takipçi”, *Wattpad*, 24.11.2019, <https://www.wattpad.com/story/22560720-bir-yeni-takip%C3%A7i>. (30.04.2020).

527 sayfalık kitapta yer yer küfürlü konuşmalara, şiddet öğelerine, beddualara ve müstehcen öğelere rastlanmıştır.

Gözlük adlı kitap ile ilgili içerik analizi sonucunda elde edilen ve aşağıdaki tablolarda özet halinde verilen bulgular, bir sonraki bölümde ayrıntılı tablolar eşliğinde yorumlanarak incelenecektir. (Tablo 100, 101) Ahlaki unsurların verildiği genel tabloda, olumsuz ahlaki unsurlar metinde yer alma sıklıklarına göre, olumlu ahlaki unsurlar ise metinde yer alma sıklığı gözetilmeksizin, karşılık olarak geldiği olumsuz ahlaki unsura göre sıralanmıştır.

Tablo 100. Gözlük Dinî Unsurlar Genel Tablo

GÖZLÜK			
İnanca yönelik dinî unsurlar	Sayı	İbadetlere yönelik dinî unsurlar	Sayı
Allah inancı	30	Namaz	1
Melekler	2	Oruç	2
Kutsal Kitaplar	1	Zekat	0
Peygamberler	0	Hac ve umre	0
Ahret inancı	9	Dua	25
Kader	1	İbadetler ile ilgili diğer unsurlar	5
TOPLAM	43	TOPLAM	33

Tablo 101. Ahlâkî Unsurlar Genel Tablo

GÖZLÜK			
Olumlu ahlaki unsurlar	Sayı	Olumsuz ahlaki unsurlar	Sayı
Kötü söz söylemeye yergi	2	Kötü söz söyleme	230
Kötü alışkanlığa yergi	1	Kötü alışkanlık	156
Utanma	6	Müstehcenlik	125
Nezaket	9	Şiddet	30
Yardımseverlik	3	Yalancılık	15
TOPLAM	21	Alay etme	8
		Gıybet	5
		Kıskançlık	4
		Tecessüs	1
		Anne-babaya saygısızlık	1
		TOPLAM	575

4.2. KİTAPTA YER ALAN DİNİ UNSURLAR

“Gözlük” adlı kitap, içerdiği inanç ve ibadet ile ilgili unsurlar açısından, belirlenen kategoriler çerçevesinde incelenmiştir. Metinde karşılaşılan inanç ve ibadet unsurları tespit edilip kategorilerine göre ayrılmıştır. Bu başlık altında, metinde tespit edilen inanca ve ibadete yönelik unsurların sayıları ve temaları ayrıntılı tablolar eşliğinde ele alınacaktır.

4.2.1. İnanca Yönelik Unsurlar

Oluşturulan kategorilerden yola çıkılarak yapılan analiz sonucunda, kitapta rastlanan inanca yönelik dini unsurlar ve sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Buna göre “Gözlük” adlı kitaptaki inanca yönelik dinî unsurlar; “Allah İncasına Yönelik Unsurlar, Melekler ile İlgili Unsurlar, Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar, Ahiret İncasına Yönelik Unsurlar ve Kader ile İlgili Unsurlar” olmak üzere beş başlık altında toplanmaktadır. (Tablo 102)

Tablo 102. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar

GÖZLÜK			
İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	SAYI	TOPLAM	
Allah incasına yönelik unsurlar	"Tanrı" ifadesi	7	30
	"Din" ifadesi	7	
	"Allah" ifadesi	6	
	"İnşallah" ifadesi	3	
	"Vallahi" ifadesi	3	
	"İman" ifadesi	1	
	"Mabet" ifadesi	1	
	"İlahî" ifadesi	1	
	Yahudilik ile ilgili ifade	1	
Melekler ile ilgili unsurlar	"Melek" ifadesi	1	2
	"Azrail" ifadesi	1	
Kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar	Alak Suresi 1. ayet mealine gönderme	1	1
Ahiret incasına yönelik unsurlar	"Cehennem" ifadesi	4	9
	İntihar ile ilgili ifadeler	3	
	Ölümü isteme	1	
	"Önceki hayat" ifadesi	1	
	"Kader" ifadesi	1	1

Kader ile ilgili unsurlar			
TOPLAM			43

527 sayfadan oluşan kitapta, inanca yönelik dini unsurların sayısı 43'tür. Metinde, Allah inancına yönelik olarak 30 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Melekler ile ilgili iki unsura rastlanırken bir yerde de kutsal kitaplar ile ilgili ifade geçtiği görülmektedir. Metinde ahiret inancına yönelik dokuz, kader ile ilgili ise bir unsur tespit edilmiştir. Buna göre metinde inanca yönelik olarak en fazla ifadenin, Allah inancıyla ilgili olarak geçtiği söylenebilir.

Metinde peygamberlere inanmaya yönelik herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

4.2.1.1. Allah İnancına Yönelik Unsurlar

Metinde, Allah inancına yönelik olarak tespit edilen 30 ifade dokuz ayrı temada incelenmiştir. (Tablo 103)

Tablo 103. Allah İnancına Yönelik Unsurlar

Allah İnancına Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Tanrı" ifadesi	7	"Kelimelerin Türkçesi 'Aman Tanrım!'"	28
"Din" ifadesi	7	"Yağız'a söylediğin laflar, şu Twitter'da ve Facebook'ta popüler olan din hocasının fotoğraflarından daha hızlı yayıldı."	73
"Allah" ifadesi	6	"Allah'ımı seven defansa gelsin!"	295
"İnşallah" ifadesi	3	"İnşallah küçükken son hızda gittiği bisikletin ön frenini sıkıldığını anlatır."	298
"Vallahi" ifadesi	3	"Oğlum, vallahi o!"	47
"İman" ifadesi	1	"Küçükken oynadığın su tabancasına zemzem suyu mu koyardı annen? Ne bu iman boy tavırları?"	428

"Mabet" ifadesi	1	"Burası benim mabedim. Onur duymalısın."	346
"İlahî" ifadesi	1	"Genç kız koşarak yanına gittiğinde, 'Hayır hayır...' diye yalvarıyordu ilahi yaratıcısına."	469
Yahudilik ile ilgili ifade	1	"Sinagoga gidip hahamdan merhamet mi dilemeliyim seninle eskisi gibi yazışmak için?"	156
TOPLAM	30		

Metinde Allah inancına yönelik olarak en fazla geçen iki ifade “Tanrı” ve “din” ifadeleridir. Yedişer yerde geçen “Tanrı” ve “din” ifadelerinin ardından, metinde Allah inancına yönelik olarak en sık rastlanan ifade, altı yerde geçtiği tespit edilen “Allah” ifadesidir. Metinde üç yerde “inşallah”, üç yerde “vallahi” ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir. Metinde yalnızca bir yerde geçen inanca yönelik dini unsurlar ise “iman”, “mabet”, “ilahi” ifadeleri ile “Yahudilik ile ilgili ifade”dir.

“Gözlük” adlı kitapta, inanca yönelik dini unsurların az sayıda yer aldığı görülmektedir.

Metinde yedi yerde geçtiği tespit edilen “tanrı” kelimesi, iki yerde İngilizce’deki karşılığıyla ilgili olarak bilgi veren bir konuşma sırasında kullanılmaktadır. “Tanrı” kelimesi, iki yerde ise alaycı bir ifadeyle “*tanrışkom*” şeklinde kullanılmıştır.²⁹⁴ İki yerde “*bulantı tanrıları*”,²⁹⁵ “*yüce...tanrılar*”²⁹⁶ şeklinde çoğul kullanım görülmektedir. bir yerde ise “*aşk Tanrısı Eros*” ifadesinde “tanrı” kelimesinin geçtiği tespit edilmiştir.²⁹⁷

Metinde yedi yerde kullanılan “din” kelimesinin, altı yerde sosyal medyada yayımlanan fotoğrafları sayesinde fenomen olan genç bir din kültürü öğretmeniyle ilgili olarak geçtiği görülmektedir. Karakterler, fotoğraftaki kişinin fiziksel özelliklerinin herkes tarafından beğeni toplaması üzerine, “*din hocası olması imkânsız*”, “*din hocası dediğin hacı yağı kokar*”, “*çocukları dine yönleltmek için ajanstan falan getirmişlerdir*”

²⁹⁴ Koray Yersüren, *Gözlük*, 23. b., İstanbul: Ephesus Yayınları, 2018, s. 28.

²⁹⁵ Yersüren, a.g.e., s. 69.

²⁹⁶ a.g.e., s. 101.

²⁹⁷ a.g.e., s. 140.

şeklinde yorumlar yapmaktadır.²⁹⁸ Bu ifadelerin, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerine yönelik yanlış bir algı oluşturmaya yönelik olduğu düşünülmektedir. Metinde geçen diğer “din” ifadesi ise alaycı bir konuşma sırasında “*on kişiye gönderilmesi gereken dini mesajlar*” söz öbeğinde kullanılmıştır. Bu ifadede, zaman zaman insanlar arasında yayılan ve belli sayıda kişiye gönderildiğinde dualarının kabul olacağını bildiren mesajlar kast edilmektedir. Elbette bahsi geçen durumun dini açıdan hiçbir gerçekliği bulunmamaktadır. Metinde “din” ifadesinin geçtiği yedi yerde de asıl anlamından uzakta, alaycı kullanımla yer aldığı görülmektedir.

Metinde, Allah inancına yönelik olarak yer aldığı tespit edilen bir diğer unsur ise altı yerde geçen “Allah” ifadesidir. “Allah” kelimesi metinde bir yerde şaşkınlık, bir yerde neden sorma bildiren ifadede kullanılmakta, iki yerde ise günlük konuşma dilindeki kullanımıyla karşımıza çıkmaktadır. Kalan iki yerde ise “Allah” ifadesinin alaycı konuşma sırasında geçtiği tespit edilmiştir.

Metinde üç yerde geçtiği tespit edilen “inşallah” ifadesi, tüm kullanımlarında beddua cümlelerinin sonunda yer almaktadır. Bu açıdan incelenen bir diğer kitap olan “4N1K” ile “Gözlük” arasında bir benzerlik bulunduğu söylenebilir. Aradaki tek fark, “inşallah” temennisi ile biten beddua cümlelerinin “4N1K” adlı kitapta çok daha fazla yer almış olmasıdır. Zaten “Gözlük” adlı metinde karakterlerden biri Wattpad adlı uygulamadan, “4N1K” adındaki hikâyeyi okuduğunu söyleyerek hikâyeden övgüyle bahsetmektedir. Metnin birkaç yerinde başka karakterler aynı şekilde “4N1K” adlı hikâyeyi övmektedir. “Gözlük” adlı kitapta kullanılan beddualar, yazarın tasarladığı arkadaş ortamı, karakterler tarafından kullanılan marjinal küfürlü kelimelerden yola çıkılarak “4N1K” ve “Gözlük” kitapları arasında bazı benzerlikler bulunduğu söylenebilir.

Metinde üç yerde, asıl anlamına uygun olarak edilen yeminler sırasında geçen “vallahı” ifadesi de Allah inancına yönelik unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir.

Metinde bir yerde geçen “iman” ifadesi alaycı bir konuşmada yer almıştır.

Metinde bir yerde geçen “mabet” kelimesini Ege karakteri, Berçin adlı karakteri eğlendirmek için yaptığı bir konuşma sırasında, bir gözlük dükkânı için kullanmaktadır.

---

²⁹⁸ a.g.e., s. 73.

Metinde bir yerde geçen “ilâhî” kelimesi, Allah Teâlâ kastedilerek kullanılmıştır. Ege karakterinin geçirdiği trafik kazası sırasında, Berçin karakterinin Allah’a yalvardığı ifade edilmektedir.

Metinde bir yerde Yahudilik inancıyla ilgili ifadeye rastlanmıştır. Ege karakteri, sanal arkadaşının mesajlarına cevap vermemesi üzerine arkadaşına, onunla yeniden yazışmak için sinagoga gidip hahamdan merhamet dilemeyi teklif etmektedir.

Buna göre metinde “tanrı” ifadelerinin beşi, yedi yerde geçen “din” ifadesi, “Allah” ifadelerinin üçü, “inşallah” ifadelerinin üçü ile “iman” ve “mabet” ifadelerinin olumsuz anlamda kullanıldığı görülmektedir. Yani metinde inanca yönelik olarak yer alan 30 ifadenin 20’si olumsuz anlamda kullanılmıştır. Öyleyse metinde yer alan dini unsurların çoğunlukla olumsuz anlam taşıdığı söylenebilir.

4.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar

İnanca yönelik bir diğer unsur olan melekler ile ilgili metinde iki ifadeye rastlanmaktadır. (Tablo 104)

Tablo 104. Melekler ile İlgili Unsurlar

GÖZLÜK			
Melekler ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Melek" ifadesi	1	"Tavsiye meleğim var artık."	250
"Azrail" ifadesi	1	"Azrail eşliğinde sunarken kendini karanlığa..."	264
TOPLAM	2		

Metinde bir yerde, karakterlerden biri kendisine tavsiyeler veren bir arkadaşını meleğe benzetmektedir. Bir yerde ise ölüm meleği Azrail (as)’ın ismi bir şarkı sözünde geçmektedir.

4.2.1.3. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar

Metinde bir yerde, ayet mealine yapılan alaycı gönderme kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 105) Bunun dışında metinde kutsal kitaplar hakkında bir ifadeye rastlanmamıştır.

Tablo 105. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar

GÖZLÜK			
Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Alak Suresi 1. ayet mealine alaycı gönderme	1	"Oku, yazan Berçin'in adıyla oku o vakit."	379
TOPLAM	1		

Tablodaki örnekte görüldüğü üzere; alaycı ifadeye bahsi geçen Berçin karakteri, kitapta Ege gibi blog yazıları yazan ve ayrıca günlük tutan bir karakterdir. Örnekte verilen cümleyi, Ege karakterinin iç sesi olarak tanımlan Hüsni kurmaktadır. Kitapta, rastlantı sonucu Berçin'in günlüğünü eline geçiren Ege'ye, iç sesi "*Oku, Yaratan Rabbinin adıyla oku!*" ayeti kerimesine gönderme yaparak seslenmektedir.

4.2.1.4. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar

Metinde, ahiret inancına yönelik olduğu tespit edilen dokuz ifadeye rastlanmıştır. Dört yerde "cehennem" ifadesinin, üç yerde intihar ile ilgili ifadelerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Bir yerde ölümü istemeye yönelik ifadeye rastlanırken bir yerde ise "önceki hayat" ifadesinin geçtiği görülmüştür. (Tablo 106)

Tablo 106. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar

GÖZLÜK			
Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Cehennem" ifadesi	4	"Ve sen, okula geldiğinden beri sana yapmadığımı bırakmayan beni cehennemden kurtardın."	299
İntihar ile ilgili ifadeler	3	"Neden öyle düşünüyorsun? Kendini öldürmeyeceksin, değil mi?"	27
Ölümü isteme	1	"Dünya güzel ama bu kadar fazla yaşamak bana göre değil. Keşke özgürce uçup görmem gerekeni gördükten sonra ölebilsen!.."	175
	1		203

"Önceki hayat" ifadesi	"Kesin önceki hayatında hıyardı da cacığa doğramayı unuttular bunu, kanka."
TOPLAM	9

Metinde dört yerde geçtiği tespit edilen "cehennem" ifadesinin, tüm cümlelerde benzetme anlamında kullanıldığı tespit edilmiştir.

İntihar ile ilgili üç ifadeden örnekte verileni, Ege'nin sanal arkadaşı Hailey17 kullanmaktadır. Hailey17 rumuzlu karakterin, Ege'nin melankolik yazılarından ötürü kendini öldürmesinden endişe ettiği görülmektedir. "İntihar" kelimesi iki yerde de Berçin adlı karakterin psikolojik rahatsızlıklarının en büyük ve olumsuz sonucu olarak zikredilmektedir.

Metinde bir yerde yer alan ve ölümü istemeyi çağrıştırdığı tespit edilen ifade, Berçin karakterinin günlüğe yazdığı satırlarda geçmektedir.

Bir yerde ise, Ege karakterinin iç sesi Hüsnü, hoşlanmadıkları bir kişi için konuşurken "önceki hayat" ifadesini kullanmaktadır. "Önceki hayat" ifadesi dinimizde yeri olmayan reenkarnasyon inanışına gönderme yapmaktadır.

4.2.1.5. Kader ile İlgili Unsurlar

Metinde bir yerde geçtiği tespit edilen "kader" ifadesi, kader ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 107)

Tablo 107. Kader ile İlgili Unsurlar

GÖZLÜK			
Kader ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Kader" ifadesi	1	"Yoksa alışkanlık mı yaptı bizimle alay eden kaderimizi alenen yaşamak?"	520
TOPLAM	1		

Ege adlı karakterin blog yazısında geçtiği tespit edilen cümle, kadere olumsuz anlam yüklemektedir.

4.2.2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar

Oluşturulan kategorilerden yola çıkılarak kitapta tespit edilen ibadetlere yönelik dini unsurlar, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre; metinde namaz ibadetiyle ilgili olarak “boy abdesti”, oruç ibadetiyle ilgili olarak “oruç” ifadelerine rastlanmıştır. Dua ibadeti ile ilgili olarak metinde tespit edilen temalar “beddua, dua etmek ile ilgili ifadeler ve beddua etmek ile ilgili ifade” olmuştur. Metinde geçen kurban ibadeti ile ilgili ifadeler ve “günah” ifadesi, ibadetlere yönelik diğer dini unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir.

521 sayfalık metinde, ibadetlere yönelik olarak toplam 33 ifade yer alırken kendine en kapsamlı şekilde yer bulan ibadet unsurunun dua olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 108)

Tablo 108. İbadetlere Yönelik Dini Unsurlar

GÖZLÜK			
İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR		SAYI	TOPLAM
Namaz ibadetine yönelik unsurlar	"Boy abdesti" ifadesi	1	1
Oruç ibadetine yönelik unsurlar	"Oruç" ifadesi	2	2
Dua ibadeti ile ilgili unsurlar	Beddua	19	25
	Dua etmek ile ilgili ifadeler	5	
	Beddua etmek ile ilgili ifade	1	
İbadetler ile ilgili diğer unsurlar	Kurban ibadeti ile ilgili ifadeler	3	5
	"Günah" ifadesi	2	
TOPLAM			33

4.2.2.1. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar

Metinde namaz ibadetiyle ilgili olduğu tespit edilen tek unsur, gusül abdesti anlamına gelen “boy abdesti” ifadesidir. (Tablo 109)

Tablo 109. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar

GÖZLÜK
Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar

Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Boy abdesti" ifadesi	1	"Boy abdesti alacağım."	257
TOPLAM	1		

Başkarakter Ege, ilaç içmek arkadaşından su istemekte; arkadaşı suyu ne yapacağını sorduğunda ise şaka yollu olarak bu ifadeyi kullanmaktadır.

4.2.2.2. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar

Metinde iki yerde “oruç” ifadesi geçmektedir. (Tablo 110)

Tablo 110. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar

GÖZLÜK			
Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Oruç" ifadesi	2	"Bak hele bak, oruç tutan arkadaşının yüzüne browni sıvıyor haberi yok."	257
TOPLAM	2		

Metinde kendine yer bulan iki “oruç” ifadesinden biri, tablodaki örnekte görüldüğü üzere “oruç tutan arkadaşının yüzüne browni sıvamak” sözünde geçmektedir. Diğer “oruç” ifadesinin ise “*oruç tutan teyzelerin ayağına işeyip kahkaha atan ateist*” şeklindeki söz öbeğinde kullanılmaktadır.²⁹⁹ Yazarın, metnini marjinal hale getirmek için dinî unsurları espri malzemesi olarak kullanma yolunu tercih ettiği görülmektedir.

4.2.2.3. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar

Metinde 25 yerde, dua ibadeti ile ilgili unsura rastlanmaktadır. 19 yerde beddua cümlesi, beş yerde dua etmek ile ilgili ifadeler tespit edilirken bir yerde ise beddua etmek ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 111)

Tablo 111. Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar

GÖZLÜK			
Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Beddua	19	"Lanet olsun!"	410
	5		302

²⁹⁹ Yersüren, a.g.e., s. 185.

Dua etmek ile ilgili ifadeler		"Şarkı bitene kadar dayanabilir, böyle utanacağım bir anı tekrar yaşamamak için dua edebilirdim."	
Beddua etmek ile ilgili ifade	1	"Sitemler ederek ayak parmaklarımın arasını kaşdım ve kampların vazgeçilmezleri olan sivrisineklere lanet okudum!"	41
TOPLAM	25		

Metinde 19 yerde, beddua cümlesi tespit edilmiştir. Bunların tamamı “Lanet olsun!”, “Kahretsin!”, “Lanet olasıca” gibi kalıplaşmış beddua cümleleridir.

Metinde beş yerde geçen dua etmek ile ilgili ifadelerden dördü, mecaz veya gerçek anlamda dua etmeye işaret eden ifadelerdir. Ya karakterler dua etmekte ya da dua edilmesinden bahsetmektedirler. Ege karakterinin, cumaya gidip edeceği duadan bahsettiği bir ifade ise dini yönden problemlili bir ifade olarak görülmüştür. Ege karakteri, kendisine yarın ne yapacağını soran arkadaşına “*Cumaya gideceğim. ‘Ya resulallah diyeceğim, şu Yağız’ı Bülent Ersoy’a sevgili eyle!’*” cümlesiyle karşılık vermektedir.³⁰⁰ Burada tarif edilen eylemin, dua etmek olduğu açıktır. Fakat İslam’da, dua yalnızca Allah Teâla’ya edilir. Peygamber Efendimiz (sav) duaya katılacağı zaman ancak onu vesile kılmak suretiyle istenecek şeyler yine Allah Teâla’dan istenir. Dua etmeye yönelik bu bilgi çok temel bir bilgidir. Fakat metindeki kullanımda, yanlışlıkla veya bilerek bu bilgiye aykırı bir davranış sergilendiği görülmektedir. Edilen dua da ayrıca ahlaki açıdan problemlili bir anlam taşımaktadır. Yukarıda da bahsedildiği gibi burada da metinde az sayıda yer alan dini unsurların espri malzemesi haline getirildiği görülmektedir.

Metinde bir yerde geçen “lanet okuma” söz öbeği beddua etmek ile ilgili ifade kapsamında değerlendirilmiştir.

Metinde en fazla yer alan dinî unsur olan dua ibadeti ile ilgili 25 ifadeden 21’inin olumsuz anlamda geçtiği tespit edilmektedir.

4.2.2.4. İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar

³⁰⁰ Yersüren, a.g.e., s. 92.

Metinde üç kez tekrar edilen kurban kesmek ile ilgili ifadeler ibadetler ile ilgili diğer unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 112)

Tablo 112. Kurban İbadeti ile İlgili İfadeler

GÖZLÜK			
İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Kurban ibadeti ile ilgili ifadeler	3	"İstanbul'a döndüğümüzde kurban keseceğim, sevgilim.' dediğinde hepimiz ona baktık."	393
TOPLAM	3		

Kurban ibadeti ile ilgili üç ifade de metinde aynı diyalog içerisinde yer almaktadır. Akın adlı karakter, kamptan dönüşte kız arkadaşı için kurban keseceğini, babasının da çok sevdiği arabasını aldığı anda kurban kestiğini dile getirmektedir.

Metinde iki yerde geçen "günah" ifadesi de ibadetlere yönelik diğer unsurlar başlığı altında değerlendirilmiştir. (Tablo 113)

Tablo 113. "Günah" İfadesi

GÖZLÜK			
İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Günah" ifadesi	2	"Günah. Günah. 'Bir günah fazla olsun. Ne kaybederim ki?'"	379
TOPLAM	2		

İki "günah" ifadesinden birinin tabloda verilen örnekte geçtiği görülmektedir. Ege karakteri, Berçin karakterinin günlüğünü okuyacağı sırada kendisine bunun günah olduğunu hatırlatan iç sesine, fazladan bir günahın zararı olmayacağını söylemektedir. İçerik analizi yönteminde ifadeler, anlam birimi olarak değerlendirildiği için örnekte geçen üç günah ifadesi bir ifade olarak sayılmıştır.

Kalan bir "günah" ifadesi de metinde edebi bir anlatım sırasında mecaz anlamıyla kullanılmaktadır.

4.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR

“Gözlük” adlı kitapta 21 tanesi olumlu, 575 tanesi olumsuz olmak üzere 596 adet ahlâkî unsur içeren ifade tespit edilmiştir. Bu bölümde; önce olumlu ahlâkî unsurlar, ardından da olumsuz ahlâkî unsurlar metinde yer aldıkları temalar açısından ayrıntılı şekilde ele alınacaktır. (Tablo 114)

Tablo 114. Olumlu Ahlâkî Unsurlar - Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

GÖZLÜK			
OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI	OLUMSUZ AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI
Nezaket	9	Kötü söz söyleme	230
Utanma	6	Kötü alışkanlık	156
Yardımseverlik	3	Müstehcenlik	125
Kötü söz söylemeye yergi	2	Şiddet	30
Kötü alışkanlığa yergi	1	Yalancılık	15
TOPLAM	21	Alay etme	8
		Gıybet	5
		Kıskançlık	4
		Tecessüs	1
		Anne-babaya saygısızlık	1
		TOPLAM	575

4.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar

Metindeki olumlu ahlâkî özelliğe işaret eden ifadelerin sayısı 21’dir. Metinde en fazla üzerinde durulan olumlu ahlâkî özelliğin “nezaket” olduğu görülmektedir. Onu, altı yerde geçen “utanma” takip etmektedir. Üç yerde yardımseverlik, iki yerde kötü söz söylemeye yergi ifadesi yer almaktadır. Bir yerde ise kötü alışkanlığa yergi bildiren ifadeye rastlanmıştır.

4.3.1.1. *Nezaket*

Metnin içerdiği az sayıda olumlu ahlâkî unsur içinde, en fazla tekrar eden olumlu ahlaki özellik olan nezaket ile ilgili metinde dokuz ifade geçmektedir. (Tablo 115)

Tablo 115. *Nezaket*

GÖZLÜK			
Nezaket	Sayı	Örnek	Sayfa
Özür dileme	9	"Sizi bu duruma düşürdüğüm için özür dilerim."	518

Metinde dokuz yerde geçtiği tespit edilen özür dileme ifadeleri, nezaket ile ilgili ifadeler kapsamında değerlendirilmiştir. Kitaptaki özür dileme ifadeleri, genel olarak başkarakterlerin hataları için özür dilemeleri sırasında geçmektedir. Ayrıca Ege karakteri, sıkça yaptığı sakarlıkların ardından çevresindekilerden özür dilemektedir.

4.3.1.2. Utanma

Metinde altı yerde “utanma” ile ilgili ifadeye yer verilmiştir. (Tablo 116)

Tablo 116. Utanma

GÖZLÜK			
Utanma	Sayı	Örnek	Sayfa
Utanma	6	"Genç kız başını öne doğru eğdi utanarak."	404
TOPLAM	6		

Utanma ifadeleri, genel olarak karakterler arasındaki müstehcen yakınlaşmaların ardından zikredilmektedir.

4.3.1.3. Yardımseverlik

Metinde üç yerde yardımseverlik ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 117)

Tablo 117. Yardımseverlik

GÖZLÜK			
Yardımseverlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Yardımseverlik	3	"Yıl boyunca kampanyalar düzenler, ihtiyacı olan insanlara yardım toplardı."	56
TOPLAM	3		

Hikâyede geçen yardımseverlik ile ilgili üç ifade, Selin adlı karakterin tanıtılması sırasında kullanılmaktadır. Başta yardımseverlik ve sakinlik gibi güzel huylarıyla tanıtılan Selin'in, hikâyenin devamında okulun popüler çocuklarıyla arkadaşlık kurduktan sonra bu güzel özelliklerini kaybettiği aktarılmaktadır.

4.3.1.4. Kötü Söz Söylemeye Yergi

Metinde iki yerde, kötü söz söylemeye yönelik yergi ifadesine rastlanmıştır. (Tablo 118)

Tablo 118. Kötü Söz Söylemeye Yergi

GÖZLÜK			
Kötü Söz Söylemeye Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötü söz söylemeye yergi	2	"Yasaklamadık mı bu evde küfrü?"	12
TOPLAM	2		

Metinde bir yerde Ege karakterinin annesi, oğlunun kötü söz söylemesi üzerine evde küfür etmeyi yasakladıklarını hatırlatmaktadır. Bir yerde de öğretmen karakteri küfür etmek üzere olan Akın'ı bu konuda uyarmaktadır.³⁰¹

4.3.1.5. Kötü Alışkanlığa Yergi

Metinde bir yerde, kötü alışkanlığa yergi olarak değerlendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 119)

Tablo 119. Kötü Alışkanlığa Yergi

GÖZLÜK			
Kötü Alışkanlığa Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötü alışkanlığa yergi	1	"Hep sigaran yüzünden, biliyorsun değil mi?"	339
TOPLAM	1		

Hikâyede; 17 yaşında, sigara kullanan bir lise öğrencisi olan Ege karakteri, koşarken kısa sürede yorulunca arkadaşı Berçin, bu durumun içtiği sigaradan kaynaklandığını hatırlatmaktadır.

4.3.2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

³⁰¹ Yersüren, a.g.e., s. 371.

Metinde, olumsuz ahlâkî unsurlara işaret eden 575 ifade tespit edilmiştir. Bu sayı metindeki olumlu ahlâkî unsurların sayısından oldukça fazladır. Buna göre “Gözlük” adlı kitabın, ağırlıklı olarak olumsuz ahlâkî unsurlar içeren bir metin olduğu söylenebilir.

Metindeki olumsuz ahlâkî unsurlara işaret eden ifadelerin, taşıdıkları anlam itibariyle irdelenmeleri sonucu, bunların 10 temada incelenebileceği görülmüştür. Metinde olumsuz ahlâkî unsurlara yönelik olarak tespit edilen temalar şunlardır: “Kötü söz söyleme, kötü alışkanlık, müstehcenlik, şiddet, yalancılık, alay etme, gıybet, kıskançlık, tecessüs, anne-babaya saygısızlık”.

4.3.2.1. Kötü Söz Söyleme

Metinde ağırlıklı olarak yer alan olumsuz ahlâkî unsur, kötü söz söylemedir. Metnin tamamında, kötü söz söyleme ile ilgili 230 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen kötü söz söyleme örnekleri; argo, küfürlü kelime, “küfür” ifadesi ve kötü söz söylemeye övgü olmak üzere dört ayrı temada ele alınmıştır. (Tablo 120)

Tablo 120. Kötü Söz Söyleme

GÖZLÜK			
Kötü Söz Söyleme	Sayı	Örnek	Sayfa
Argo	141	"Ulan", "Ezik", "Geri zekâhı"...	14, 53, 515
Küfürlü kelime	82	"S....r", "P.ç"...	99, 138
"Küfür" ifadesi	5	"Onlar gibi davranıyor, hakaretler ve küfürler ediyordu."	99
Kötü söz söylemeye övgü	2	"Güzel bir arkadaşlıkları vardı. Birbirlerine türlü hakaretler etmelerine rağmen hiç kızmıyorlardı."	63
TOPLAM	230		

Metinde en sık rastlanan kötü söz söyleme formunun, argo ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Toplam 141 yerde argo ifade kullanıldığı görülmektedir. Argo kelimeleri, karakterler bazen kavga sırasında, bazen de şakalaşma sırasında birbirlerine karşı sarf etmektedir.

Metinde rastlanan bir diğer kötü söz çeşidi, küfürlü kelimelerdir. Toplam 82 yerde küfürlü kelime geçtiği tespit edilmiştir. Argo kelimelere göre daha az sayıda geçtiği tespit edilen küfürlü kelimeler de argo kelimeler gibi kavgalar veya şakalaşmalar sırasında kullanılmaktadır.

Kötü söz söylemeyle ilgili tespit edilen bir diğer tema “küfür” ifadesidir. Bu tema metinde, küfürlü kelime kullanılmayan ama karakterlerden herhangi birinin küfür ettiği ifade edilen kısımları tarif etmektedir. Beş yerde “küfür” ifadesi kullanıldığı görülmektedir.

Metinde kötü söz söyleme ile ilgili olarak geçtiği tespit edilen bir diğer tema, kötü söz söylemeye övgüdür. İki yerde de Ege karakteri yakın, arkadaş olmanın şartını karşılıklı her türlü kötü sözü rahatlıkla söyleyebilmeye bağlamaktadır. Yakın arkadaşların birbirlerine ettikleri hakaretlere rağmen arkadaş kalmaya devam ettikleri, bu durumun iyi bir arkadaşlığın önemli unsurlarından biri olduğu ileri sürülmektedir.

4.3.2.2. Kötü Alışkanlık

Metinde en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlardan biri de kötü alışkanlıklar ile ilgili ifadelerdir. Sigara ile ilgili 123, alkol ile ilgili 23, uyuşturucu ile ilgili bir ifadeye ek olarak kötü alışkanlıklara övgü bildiren dokuz ifade tespit edilmiştir. Buna göre; metinde kötü alışkanlıklar üzerine toplam 156 ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 121)

Tablo 121. Kötü Alışkanlıklar

GÖZLÜK	
Kötü Alışkanlıklar	Sayı
Sigara	123
Alkol	23
Uyuşturucu	1
Kötü alışkanlığa övgü	9
TOPLAM	156

Metinde en fazla yer alan kötü alışkanlık çeşidinin sigara olduğu görülmüştür.

Tablo 122. Kötü Alışkanlık ile İlgili Ayrıntılı Tablo

GÖZLÜK			
Kötü Alışkanlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Sigara kullanma	71	"Sigarayı, işaret parmağımla baş parmağım arasında tutup ciğerlerime doldurduğum dumanı, üzerine üfledim."	10
"Sigara" ifadesi	52	"Cebinden sigarasını çıkarıp uzun uzun baktı."	103
Alkol ile ilgili ifade	17	"Fazladan bira var. Hadi gel."	62
Kötü alışkanlığa övgü	9	"Her sigara bırakılırdı ama benim sigaram bırakılmazdı. O benim tek destekçimdi."	90
Alkol kullanma	5	"Biten birayı, bir sonraki izliyordu."	63
Alkollü mekân	1	"Meyhane külbastısı gibi gözüküyordum."	60
"Uyuşturucu" ifadesi	1	"Çünkü bipolar hastalar, kontrolü duygulara bırakırlarsa ya uyuşturucu bağımlısı oluyorlar ya da intihar ediyorlardı."	315
TOPLAM	156		

Metinde geçen kötü alışkanlık ifadeleriyle ilgili ayrıntılı temaların yer aldığı tablo incelendiğinde; 71 yerde sigara kullanma fiilinin anlatıldığı, 52 yerde ise "sigara" ifadesinin kullanıldığı tespit edilmiştir. (Tablo 122) Metindeki sigara kullanmayı da kapsayan, sigara ile ilgili toplam 123 ifadenin tamamı başkarakter Ege ile ilgili olarak geçmektedir. Ege, çevresindekilerle arkadaşlık kurmakta zorlandığı için kendine en yakın gördüğü nesnenin sigarası olduğunu birçok defa ifade etmektedir. Annesi ve doktorunun, bırakması konusundaki uyarılarına rağmen sigarasını kullanmaya devam ettiğini belirtmektedir. Ege karakteri, sigara kullanmaya o kadar bağımlıdır ki sigarasına

“sevgilim” diye hitap etmektedir. Sigarayı içmek için her çıkarışında onu eline almakta, ona gülümseyerek bakmakta ve onunla konuşmaktadır. İnsan sağlığına zararları apaçık ortada olan sigaranın bu denli romantikleştirilmesi ve zararsız bir nesneymiş gibi sunulması özellikle kitabın hitap ettiği okur kitlesinin yaş ortalamaları düşünüldüğünde son derece tehlikeli bir durumdur.

Metinde geçen kötü alışkanlık ifadeleriyle ilgili ayrıntılı temaların yer aldığı tablo incelendiğinde; alkol ile ilgili ifadelerin metinde 17 yerde geçtiği görülmektedir. Beş yerde alkol kullanma fiili geçerken bir yerde alkollü mekân ifadesine rastlanmıştır. Metinde 17 yaşında oldukları vurgulanan lise öğrencileri, okulları tarafından düzenlenen yaz kampında zaman zaman alkol kullanmaktadır. Alkol kullanmaya yönelik ifadeler, bu olayın anlatımında geçmektedir.

Metinde dokuz yerde, kötü alışkanlığa övgü olarak nitelendirilebilecek ifadeler rastlanmıştır. Bunlardan yedi tanesi; Ege karakterinin, içtiği sigaraya dizdiği övgüler olurken iki yerde daha önce hiç alkol kullanmadığını belirten Ege'nin bundan utanması ve arkadaşlarının bu durumla alay etmesi de kötü alışkanlığa övgü kapsamında değerlendirilmiştir. 17 yaşındaki lise öğrencilerinin alkol kullanmayı normal görmesi, alkol kullanmayanların bu zamana dek kullanmamış olmalarından utanması, içki içmemenin utanılması gereken bir durummuş gibi yansıtılması kitabın ahlaki değerlendirmesi açısından olumsuz bir durumdur.

Metinde bir yerde rastlanan “uyuşturucu” ifadesi, Berçin karakterinin psikolojik rahatsızlığıyla ilgili olarak zikredilmiştir.

4.3.2.3. Müstehcenlik

Metinde yer alan diğer bir olumsuz ahlâkî unsur müstehcenliktir. Metnin tamamında, müstehcen unsur olarak değerlendirilebilecek 125 ifadeye rastlanmıştır. İfadeler üzerinden müstehcen ifade ve müstehcen olay olmak üzere iki ayrı tema tespit edilmiştir. (Tablo 123)

Tablo 123. Müstehcenlik

GÖZLÜK

Müstehcenlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Müstehcen ifade	63	"Üzerine giydiği kısa, dar siyah eteği; ön masalarda oturan erkek öğrencilerin dikkatini çekmişti."	409
Müstehcen olay	62	"İlk önce üst dudağımı hissettim dudaklarımın arasında."	505
TOPLAM	125		

Müstehcenliğe yönelik unsurların metinde daha sık rastlanan formunun, müstehcen ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Metinde, toplam 63 müstehcen ifadenin yer aldığı görülmektedir.

Karşı cins karakterlerin yakınlaşmalarını içeren olayların anlatıldığı ifadeler, müstehcen olay kapsamında değerlendirilmiştir. Metinde, müstehcen olay olarak adlandırılabilen 62 ifade tespit edilmiştir.

Metinde, müstehcen olaylar ve müstehcen ifadeler çoğunlukla Ege karakteri başta olmak üzere, yaz kampı sırasında birbirleriyle yakınlaşan kız ve erkek öğrenciler ile ilgili olarak yer almaktadır.

4.3.2.4. Şiddet

Metinde, şiddet unsuru olarak değerlendirilebilecek toplam 30 ifade bulunmaktadır. Bunlardan 17'si şiddet ile ilgili ifadeyken, 13 yerde karakterler arasındaki şiddet olayları anlatılmaktadır. (Tablo 124)

Tablo 124. Şiddet

GÖZLÜK			
Şiddet	Sayı	Örnek	Sayfa
Şiddet ifadesi	17	"Ve benim de dahil olmak zorunda kaldığım bir kavga başlamış oldu."	374

Şiddet olayı	13	"Yağız , Akın'ı kendisine döndürüp yüzüne sağlam bir yumruk indirdi."	182
TOPLAM	30		

Kitaptaki şiddet ile ilgili anlatımlar; okulda veya yaz kampı sırasında, arkadaş grupları arasında gerçekleşen kavgaların anlatımında geçmektedir. Okulda “popülerler” olarak tanınan grup, sıklıkla diğer gruplardan olan öğrencilere zorbalık sayılabilecek davranışlarda bulunmaktadır. Diğer öğrenciler de zaman zaman onlara karşılık vermektedir.

4.3.2.5. *Yalancılık*

Metinde 15 yerde, karakterlerin yalan söylemesine dair ifadelerin geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 125)

Tablo 125. *Yalancılık*

GÖZLÜK			
Yalancılık	Sayı	Örnek	Sayfa
Yalancılık	15	"Tabii ki hazırım. Isındım ben, sen gelmeden önce.' dedim yalan söyleyerek."	338
TOPLAM	15		

Karakterlerin, herhangi bir durum karşısında kolaylıkla yalan söylemeye başvurabildikleri görülmektedir.

4.3.2.6. *Alay Etme*

Metinde sekiz yerde alay etme ile ilgili ifade tespit edilmiştir. (Tablo 126)

Tablo 126. *Alay Etme*

GÖZLÜK			
Alay Etme	Sayı	Örnek	Sayfa
Alay etme	8	"Bunu fırsat bilen Yağız, Kaan'ın fazla kiloları ile dalga geçmeye başladı."	40
TOPLAM	8		

Yukarıda da bahsedildiği gibi, kitapta okulun “popüler” olarak adlandırılan öğrencileri, diğerlerine zorbalık etmektedir. Alay etmek de başvurdukları zorbalık çeşitlerinden biridir. Başlangıçta, içine kapanık bir karakter olarak resmedilen Ege de okula geldiği ilk günden itibaren popülerlerin alaylarına konu olmuştur. Karakterin, artık kendisiyle alay edilmesini kanıksadığı görülmektedir. Alay etme ile ilgili ifadelerin tamamı, anlatılanlar kapsamında geçmektedir.

4.3.2.7. Gıybet

Metinde beş yerde, gıybet ile eş anlamlı olan “ dedikodu” kelimesinin geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 127)

Tablo 127. Gıybet

GÖZLÜK			
Gıybet	Sayı	Örnek	Sayfa
"Dedikodu" ifadesi	5	"Saçlarına sürdüğü jöle yüzünden yine salondaki kızların dedikodu malzemesi olacak gibiydi."	225
TOPLAM	5		

Dedikodu yapmak, metinde çoğunlukla okuldaki kız öğrencilere ait bir eylem olarak yansıtılmaktadır.

4.3.2.8. Kıskançlık

Kıskançlık ile ilgili metinde dört ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 128)

Tablo 128. Kıskançlık

GÖZLÜK			
Kıskançlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Kıskançlık	4		419

	"Bugüne kadar insanlara çektirdiklerin... Sırf onları kıskandığın içindi."
TOPLAM	4

Kıskançlık ile ilgili metinde geçen dört ifade; Tuğçe'nin, Berçim'i kendisini kıskanmakla suçlamasıyla başlayan diyalogda yer almaktadır.

4.3.2.9. *Tecessüs*

Metinde en az rastlanan iki olumsuz ahlâkî unsurdan biri olan tecessüs, yalnızca bir yerde geçmektedir. (Tablo 129)

Tablo 129. *Tecessüs*

GÖZLÜK			
Tecessüs	Sayı	Örnek	Sayfa
Tecessüs	1	"Zihnim bu soruların cevaplarını ararken günlüğün diğer sayfalarını da okumayı istiyordum."	381
TOPLAM	1		

Metinde Ege karakterinin, rastlantı sonucu ele geçirdiği Berçim'e ait olan günlük ile ilgili kullandığı ifadeler tecessüs kapsamında değerlendirilmiştir.

4.3.2.10. *Anne-Babaya Saygısızlık*

Metinde anne-babaya saygısızlık kapsamında değerlendirilebilecek bir ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 130)

Tablo 130. *Anne-Babaya Saygısızlık*

GÖZLÜK			
Anne-Babaya Saygısızlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Babaya saygısızlık içeren ifade	1	"Biyolojik babamın görüntüsü zihnimde canlandığında 'Salata suratlı,' demekten kendimi alamadım."	273
TOPLAM	1		

Kitabın başında anlatıldığına göre Ege karakterinin annesi, eşinden boşandıktan sonra hamile olduğunu öğrenmiştir. Bu bilgiyi yurt dışında yaşayan eski eşiyle paylaşmamış, Ege’yi tek başına büyütüştür. Kitabın ilerleyen bölümlerinde babası, Ege’nin varlığından haberdar olup onunla tanışmak isteyecektir. Ege bu konuda istekli değildir. Metinde babaya saygısızlık içeren tek ifadeyi, Ege karakteri yeni tanıştığı babasının gıyabında kullanmaktadır.

5. DELİ

5.1. YAZAR VE KİTAP HAKKINDA TANITICI BİLGİ

Deli adlı kitap, öncesinde çok okunan bir Wattpad hikâyesiyken 2016 yılında Nemesis Kitap tarafından basılmıştır. Kitap toplam 56 baskı yapmıştır. Eserin aynı zamanda, piyasada satışta bulunan ve son 5 yıl içinde kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri içinde en yüksek baskı sayısına ulaşan kitap olduğu tespit edilmiştir.

Deli adlı kitabın yazarı, 1989 doğumlu Gülsen Kılıçaslan’dır. Yazar daha önce Şurimşine adlı bir kitap çıkarmış fakat istediği okunma rakamlarına ulaşamamıştır. Şurimşine adlı bu kitap, Deli’nin ulaştığı popülerlik seviyesi sonunda Nemesis Kitap tarafından yeni kapağıyla tekrar basılmış ve yüksek okunma rakamlarına ulaşarak 2017 yılında 11. baskısını yapmıştır. İkinci kitabın başarısının, yazarın bir önceki eserine de ilgi duyulmasını sağladığı görülmektedir.³⁰²

Gülsen Kılıçaslan; Wattpad üzerinden hikâye yayınlamaya, en yakın arkadaşının önerisiyle başladığını iletmektedir. Üniversiteyi bitirdikten sonra iş bulamadığını ve bu yüzden depresyona girdiğini ifade eden Kılıçaslan, arkadaşının kendisine Wattpad’den bahsettiğini ve bu uygulama aracılığıyla kitapları basılan yazarlar olduğunu söylediğini aktarmaktadır. Uygulama üzerinden şansını denemek isteyen Gülsen Kılıçaslan, ilk hikâyesi Şurimşine’nin sonucunda beklediği ilgiyi göremeyince Deli adlı hikâyesini kurgulamıştır.³⁰³

---

³⁰² “Wattpad Dedikoduları Röportajları - Gülsen Kılıçaslan”, *Wattpad*, 2018, <https://www.wattpad.com/239545849-wattpad-dedikodular%C4%B1-r%C3%B6portajlar%C4%B1-g%C3%BCIsen>. (13.04.2020).

³⁰³ “Nemesis Kitap: Gülsen Kılıçaslan ile Röportaj”, *Nemesis Kitap*, 2016, <http://nemesiskitaponair.blogspot.com/2016/03/gulsen-klicaslan-ile-roportaj.html>. (13.04.2020).

Kendisiyle yapılan bir röportajda yazara, Deli adlı kitabın nasıl bu kadar başarılı olduğu sorulmuştur. Yazar, Wattpad’de ilgi gören popüler hikâyeleri incelediğini ve onların zayıf yönlerini analiz ettiğini aktarmaktadır. Wattpad’de o sıra ardı ardına yayınlanan birbirine benzer konulara sahip hikâyelerden daha farklı bir olay örgüsü oluşturmaya çalıştığını ifade etmektedir. Tüm bunları yaparken üniversitede gördüğü istatistik vb. derslerin kendisine avantaj sağladığını bildirmektedir.³⁰⁴ Yazarın, popüler diğer Wattpad yazarlarına göre Wattpad mecrasına daha olgun bir yaşta girmiş olmasının avantajlarını kullandığı görülmektedir. Kitlesini tanıyan ve onlara göre bir hikâye kurgulayan Kılıçaslan, sonuç itibarıyla istediği başarıyı elde etmiş görünmektedir. Aslında bu özellik, Gülsen Kılıçaslan’ı diğer Wattpad yazarlarından ayıran özelliklerden biridir. Nitekim Wattpad aracılığıyla kitapları basılan ilk yazarlardan olan Büşra Küçük ve Büşra Yılmaz’ın Wattpad’de tabir yerindeyse ‘öylesine’ yazdıkları hikâyeleri beklenmedik bir okunma sayısına ulaşmıştır. Gülsen Kılıçaslan’ın ise başlangıçtan beri kitabının çok okunması için çeşitli parametreler üzerinden ilerlediği görülmektedir. Bu durumun yazarın, ‘sanatını’ toplum için icra etme isteğini dile getirdiği düşünceleriyle çelişki oluşturduğu düşünülmektedir.³⁰⁵

Gülsen Kılıçaslan, 2016’daki “Deli” adlı kitabından sonra 2018 yılında önce “Deli Kız” ardından da “Şurina” adlı iki kitap yayınlamıştır. 2019 yılında ise “Bütün Kuzgunlar Siyahıdır” ve “Pervane” adlı iki kitabı daha yine Nemesis Kitap’tan çıkmıştır. 2020 yılının Şubat ayında, yazarın son kitabı “Soğuk Savaş” basılmıştır. Deli’den önce yazdığı “Şurimşine” ile beraber Gülsen Kılıçaslan adlı yazarın, toplam 6 kitabı olduğu tespit edilmiştir. “Deli” adlı kitap Gülsen Kılıçaslan’ın en yüksek baskı sayısına sahip kitabıdır.

Wattpad’de yayınlandığı dönemde büyük okunma rakamlarına ulaşan ve kitap olarak basıldıktan sonra da onlarca baskısı yapılan “Deli” adlı kitapta, küçüklüğünde cinsel tacize uğramış bir genç erkek olan Emre ve ailesi tarafından Emre ile zorla evlendirilen Elif’in hikâyesi anlatılmaktadır.

Kitapta Elif adlı karakterin erkek kardeşi Tufan, Emre’nin arabasını çalarak kaza yapmakta; bunun üzerine Emre’nin babası zararın tazmin edilmesini istemektedir. Elif’in

---

³⁰⁴ “Nemesis Kitap: Gülsen Kılıçaslan ile Röportaj”, *Nemesis Kitap*, 2016, <http://nemesiskitaponair.blogspot.com/2016/03/gulsen-kilcaslan-ile-roportaj.html>. (13.04.2020).

³⁰⁵ “Nemesis Kitap: Gülsen Kılıçaslan ile Röportaj”, *Nemesis Kitap*, 2016, <http://nemesiskitaponair.blogspot.com/2016/03/gulsen-kilcaslan-ile-roportaj.html>. (13.04.2020).

ailesi çok fakir olduğundan bu parayı ödeyemeyecektir. Emre'nin babası Hacı Emin Bey, arabanın karşılığı olarak ilçede psikolojik problemleri sebebiyle adı “*deli*”ye çıkan ve bu sebeple kimsenin evlenmediği oğlu Emre ile Elif'i evlendirmek isteyecektir. Arabanın parasını ödeme gücü bulunmayan aile, bu teklifi kabul etmekte ve birbirleriyle istemeye istemeye evlenen Elif ve Emre'nin hikâyesi böylece başlamaktadır.

Kitabın bizzat adı, argo olarak nitelendirilebilecek olan “Deli” ismini taşımaktadır. “Deli” kelimesi, kitapta çoğunlukla Emre'nin psikolojik sorunlarına gönderme yaparak, hakaret içeren anlamıyla kullanılmaktadır.

Emre karakteri, çocukluğunda yaşadığı fakat hatırlayamadığı travmatik bir taciz olayı yüzünden kadınlardan nefret etmekte; kendisine yaklaşmaya çalışan kadınları boğmaya kalkışmaktadır. Psikolojik destek aldıktan sonra hastalığını büyük ölçüde kontrol altına alan Emre'nin, evlilikle beraber hastalığının etkileri ortaya çıkmaktadır. Kitap başlangıçta birbirine düşman olan bu iki karakterin, zaman içinde birbirlerine âşık olmalarını ve evlilik hayatlarının çeşitli aşamalarını ayrıntılı olarak ele almaktadır. Kitap evlilik hayatına dair bazı mahrem olayları ortaya koyduğundan, müstehcenlik unsuruna ait olay ve ifadelerin kitabın büyük kısmında yoğun şekilde yer aldığı görülmektedir. Kitabın son bölümüne doğru ise yoğunluklu olarak Emre karakterinin başına gelen travmatik ve gizemli taciz olayının aydınlanması işlenmiştir.

549 sayfadan oluşan kitapta, argo kelimeler ve müstehcen olayların anlatımı ve şiddet sahnelerine sıklıkla yer verilmiştir.

Deli adlı kitap ile ilgili içerik analizi sonucunda elde edilen ve aşağıdaki tablolarda özet halinde verilen bulgular, bir sonraki bölümde ayrıntılı tablolar eşliğinde yorumlanarak incelenecektir. (Tablo 131, 132)

Tablo 131. *Deli Dinî Unsurlar Genel Tablo*

DELİ			
İnanca yönelik dinî unsurlar	Sayı	İbadetlere yönelik dinî unsurlar	Sayı
Allah inancı	150	Namaz	75
Melekler	8	Oruç	46
Kutsal Kitaplar	1	Zekat	0
Peygamberler	4	Hac ve umre	4
Ahiret inancı	11	Dua	40
Kader	16	İbadetler ile ilgili diğer unsurlar	31

TOPLAM	190	TOPLAM	196

Tablo 132. Deli Ahlâkî Unsurlar Genel Tablo

DELİ			
Olumlu ahlâkî unsurlar	Sayı	Olumsuz ahlâkî unsurlar	Sayı
Kötü söz söylemeye yergi	1	Kötü söz söyleme	742
Müstehcenliğe yergi	4	Müstehcenlik	594
Şiddete yergi	1	Şiddet	258
Dürüstlük	7	Yalancılık	52
Kötülüğe yergi	1	Kötü alışkanlık	34
Güvenilir olmak	3	Hırsızlık	21
Gıybeteye yergi	1	Gıybet	8
Azla yetinme	1	Kıskançlık	2
Mahremiyete saygı	1	Tecessüs	2
Yardımseverlik	3	İntikam	1
Nezaket	20	Anne-babaya saygısızlık	1
Kin gütmeye yergi	1	Kin gütmeye	1
Utanma	11	TOPLAM	1716
Ön yargıya yergi	1		
Sabır	3		
Sözünde durma	1		
Çevre ahlâkı	1		
TOPLAM	61		

5.2. KİTAPTA YER ALAN DİNÎ UNSURLAR

“Deli” adlı kitap, içerdiği inanç ve ibadet ile ilgili unsurlar açısından, belirlenen kategoriler çerçevesinde incelenmiştir. Metinde karşılaşılan inanç ve ibadet unsurları tespit edilip kategorilerine göre ayrılmıştır. Bu başlık altında, metinde tespit edilen inanca ve ibadete yönelik unsurların sayıları ve temaları ayrıntılı tablolar eşliğinde ele alınacaktır.

5.2.1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar

Oluşturulan kategorilerden yola çıkılarak yapılan analiz sonucunda, kitapta rastlanan inanca yönelik dinî unsurlar ve sayıları aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Buna göre “Deli” adlı kitaptaki inanca yönelik dinî unsurlar; “Allah inancına yönelik unsurlar, melekler ile ilgili unsurlar, kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar,

peygamberler ile ilgili unsurlar, ahiret inancına yönelik unsurlar ve kader ile ilgili unsurlar” olmak üzere altı başlık altında toplanmaktadır. Kitabın, inanca yönelik unsurlara ait olarak belirlenen tüm kategorileri içerdiği görülmektedir. (Tablo 133)

Tablo 133. İnanca Yönelik Dini Unsurlar

DELİ			
İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	SAYI	TOPLAM	
Allah inancına yönelik unsurlar	"Allah" ifadesi	95	150
	"İnşallah" ifadesi	19	
	"Maşallah" ifadesi	18	
	"Din" ifadesi	10	
	Besmele ile ilgili ifadeler	4	
	"Hasbinallah" ifadesi	3	
	"La havle..." ifadesi	1	
Melekler ile ilgili unsurlar	"Melek" ifadesi	5	8
	"Cin" ifadesi	3	
Kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar	Kamer Suresi 49. ayet meali	1	1
Peygamberler ile ilgili unsurlar	Hız.Muhammed (sav) ile ilgili ifadeler	2	4
	Diğer peygamberler ile ilgili ifade	1	
	Peygamberlere inanmaya yönelik ifade	1	
Ahiret inancına yönelik unsurlar	"Şehit" ifadesi	3	11
	"Cennet" ve "cehennem" ifadelerinin birlikte kullanımı	2	

	"Cehennem" ifadesi	2	
	Ölümü isteme	2	
	Ölüme isyan ile ilgili ifade	1	
	"Cennet" ifadesi	1	
Kader ile ilgili unsurlar	"Kader" ifadesi	15	16
	Kadere isyan içeren ifade	1	
TOPLAM			190

Metinde Allah inancına yönelik olarak 151 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Melekler ile ilgili sekiz unsura rastlanırken bir yerde kutsal kitaplar ile ilgili ifade geçtiği görülmektedir. Metinde peygamberler ile ilgili dört, ahiret inancına yönelik 11, kader ile ilgili ise 16 unsur tespit edilmiştir. Buna göre; metinde inanca yönelik olarak en fazla ifadenin Allah inancıyla ilgili olarak geçtiği söylenebilir.

5.2.1.1. Allah İnancına Yönelik Unsurlar

Metinde Allah inancına yönelik olarak tespit edilen 151 ifade, yedi ayrı temada incelenmiştir. Metinde Allah inancına yönelik olarak en fazla geçen ifade “Allah” ifadesidir. 95 yerde geçen “Allah” ifadesinin ardından, metinde Allah inancına yönelik olarak en sık rastlanan ifade 19 yerde geçtiği tespit edilen “İnşallah” ifadesidir. Metinde 18 yerde “maşallah” ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir. 11 yerde “din” ifadesi, dört yerde besmele ile ilgili ifade geçtiği tespit edilmiştir. Metinde üç yerde “Hasbinallah” ifadesi, bir yerde ise “La havle vela kuvvete illa billahil aliyyl azim” ifadesi geçmektedir. (Tablo 134)

Tablo 134. Allah İnancına Yönelik Unsurlar

DELİ			
Allah İnancına Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Allah" ifadesi	95	"Lütfen, işe yarasın, Allah'ım lütfen."	119
"İnşallah" ifadesi	19		127

		"Senin başını yakmadım inşallah?"	
"Maşallah" ifadesi	18	"Bak, maşallah hiçbir şey kötü gitmedi."	231
"Din" ifadesi	10	"Güzel, hamarat, dini bir bütün de bir kız."	486
Besmele ile ilgili ifadeler	4	"Besmele ile başlayın."	517
"Hasbinallah" ifadesi	3	"Muhtar az önceki bakışını dillendirir şekilde 'Hasbinallah! Köy yanar deli taranmış!' diye söylendi."	452
"La havle..." ifadesi	1	"'Aaa... Bende bende!' diye Emre atılınca Emin amca 'La havle vela kuvvete illa billahil aliyyil azim,' diye kendi kendine mırıldandı."	299
TOPLAM	150		

Allah inancına yönelik unsurlar içinde ağırlıklı olarak geçtiği tespit edilen "Allah" ifadesinin yer aldığı temalar, aşağıdaki ayrıntılı tabloda gösterilmiştir. (Tablo 135)

Tablo 135. "Allah" İfadesinin Yer Aldığı Temalar

DELİ			
Allah İnancına Yönelik Unsurlar			
"Allah" İfadesi			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
İyi dilek ve temennilerde	28	"Ağzım kulaklarımda gülümseyip 'Hayırlı olsun. Allah tamamına erdirdin,' dedim."	211
Günlük konuşma dilinde	19	"Allah korumuş meleğimi, olmamış bir şey."	186
Nida	8	"Allah'ım Allah'ım!"	210
Yalvarma	8	"Merdivenleri tırmanırken her şey yolunda gitsin diye Allah'a yalvarıyordum."	247

Olumsuz kullanım	8	"Allah'ın boş gününde özene bezene yarattığı bir kuluyum."	224
Şükür	6	"Sırf bunun için bile Allah'a beni kadın yarattığı için şükrettim."	357
Emrediciliğine yönelik ifade	5	"Ölüm Allah'ın emri."	16
"Allah'ımı seversen" ifadesi	5	"Cenk, Allah'ımı seversen uzak tut şunu benden!"	411
"Allah aşkına" ifadesi	3	"Allah aşkına söyle!"	139
Bilmesine yönelik ifade	3	"Allah her zaman seninle ve içinden geçenleri biliyor."	249
"Allah Kerim" ifadesi	2	"Aynı eve bir girsinler de gerisi Allah Kerim."	486
TOPLAM	95		

“Allah” ifadesi, 28 yerde iyi dilek ve temennilerde kullanılmaktadır. Kitaptaki karakterler karşılaştıkları olaylarda “Allah tamamına erdirdin”, “Allah muhabbetinizi artırsın”, “Allah göstermesin” gibi içinde “Allah” ifadesinin geçtiği temenni cümleleri kullanılmaktadır.

“Allah” ifadesi, karakterler tarafından 19 yerde günlük hayatın akışı içindeki olayları tanımlarken kullanılmaktadır.

“Allah” ifadesi sekiz yerde “nida”, sekiz yerde “yalvarma” sırasında kullanılmaktadır.

“Allah” ifadesinin yer aldığı “*Allah'ın boş günü*”³⁰⁶, “*Allah bir boy vermiş, gerisini koyvermiş*”³⁰⁷, “*Yalanın Allah'ı yok*”³⁰⁸ vb. ifadeler, “Allah” ifadesinin olumsuz kullanımı şeklinde değerlendirilmiştir. Günlük hayatta insanların bir kısmı tarafından

³⁰⁶ Gülsen Kılıçaslan, *Deli*, 16. s., İstanbul: Nemesis Kitap, 2016, s. 224.

³⁰⁷ Kılıçaslan, a.g.e., s. 261.

³⁰⁸ a.g.e., s. 86.

anlamı düşünülmeden kullanılan ve Allah Teâlâ için kullanılması hoş görülmeven bu ifadelerin, kitapta sekiz yerde geçtiği tespit edilmiştir.

Metinde altı yerde Allah'a şükür bildiren ifadeye rastlanmıştır.

Beş yerde, Allah'ın emrediciliğine yönelik ifadeye rastlanırken beş yerde "Allah" ifadesinin "Allah'ımı seversen" söz öbeğinde kullanıldığı tespit edilmiştir.

"Allah" ifadesinin metinde üç yerde "Allah aşkına" söz öbeğinde geçtiği tespit edilmiştir.

Metinde üç yerde, Allah'ın bilmesine yönelik ifadeye rastlanırken iki yerde "Allah" ifadesinin "Allah Kerim" söz öbeğinde kullanıldığı görülmektedir.

Tespit edilen verilerden yola çıkılarak 95 ifadeden 87'sinin olumlu anlam ortaya koyan ifadeler olduğu görülmektedir. Sekiz ifadede ise "Allah" ifadesinin olumsuz kullanımına rastlanmıştır. Buna göre metinde geçen inanca yönelik unsurlardan "Allah" ifadesinin çoğunlukla olumlu anlamda kullanıldığı tespit edilmiştir.

Metinde 19 yerde "Allah izin verirse" anlamına gelen ve günlük hayatta kullanımı yaygın olan "İnşallah" ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir. "İnşallah" ifadesinin 15 yerde, asıl anlamına uygun olacak şekilde, iyi dilek ve temennilerde kullanıldığı tespit edilirken dört yerde beddua cümlesinde kullanıldığı görülmektedir.

Metinde 18 yerde "maşallah" ifadesi geçmektedir. Maşallah kelimesi Müslümanlar arasında bir güzelliği takdir ederken sıklıkla kullanılan bir ifadedir. Metindeki "maşallah" ifadelerinin tamamı da bu anlama uygun olarak yer almaktadır.

Metinde 10 yerde "din" ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir. İfade beş yerde "dini bütün" söz öbeğinde kullanılırken iki yerde "dini vecibe" şeklinde kullanılmıştır. Bir yerde "dini nikâh" ifadesinde "din" kelimesinin kullanımına rastlanmıştır. Bir yerde Elif karakteri, müstehcen konuşmalar yapan komşu kadınları bir dahaki sefere evine cuma günü Kuran okumaya çağıracağını söylerken "*Azıcık din iman iyi gelirdi bunlara*" ifadesini kullanmaktadır.³⁰⁹ Bir yerde ise Emre karakterinin, Hristiyanlıkla ilgili bilgiler vermesi üzerine Elif karakteri onun İslam'dan başka bir dine de mensup olsa yine dindar

---

³⁰⁹ a.g.e., s. 95.

olacağını ifade etmektedir.³¹⁰ “Din” ifadesinin, metinde olumsuz bir kullanımına rastlanmamıştır.

Metinde dört yerde besmele ile ilgili ifadelerin geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan birinde Elif karakteri tarafından “bismillah” ifadesi kullanılmakta, diğer üçünde ise “besmele çekme” ifadesine rastlanmaktadır.

Metinde Allah inancına yönelik olarak geçtiği tespit edilen bir diğer ifade “Hasbinallah” ifadesidir. Günlük konuşma dilinde şaşkınlık veya sinirlenme anında kullanımına şahit olunan ifade “Allah bize yeter” anlamına gelmektedir. Metinde üç yerde anlamına uygun olarak geçtiği tespit edilmiştir.

Metinde Allah inancına yönelik olarak geçtiği tespit edilen bir diğer ifade ise yalnızca bir yerde rastlanan “La havle vela kuvvete illa billahil aliyyl azim” cümlesidir. İslam âlimleri tarafından “havkale” şeklinde isimlendirilen bu dua ve zikir cümlesi, her türlü değişim ve gücün tek kaynağının Yüce Rabbimiz olduğunu ifade etmektedir.³¹¹ İfadenin metinde, anlamına ve günlük hayattaki kullanımına uygun şekilde yer aldığı tespit edilmiştir.

Metinde Allah inancına yönelik olarak yer aldığı tespit edilen 150 ifade, ait oldukları düşünülen temalar çerçevesinde incelenmiştir. İçlerinden sekiz yerde geçen “Allah” ifadesinin, dini açıdan olumsuz görülen şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca dört yerde geçen “inşallah” ifadesi de beddua anlamında olumsuz şekilde kullanılmıştır. Geri kalan 138 ifadenin ise anlamını yansıtabilecek şekilde, olumlu kullanımı görülmektedir. Bu durumda metinde, Allah inancına yönelik olarak zikredilen ifadelerin çoğunlukla olumlu anlam ifade edecek şekilde kullanıldığı söylenebilir.

5.2.1.2. Melekler ile İlgili Unsurlar

İnanca yönelik bir diğer unsur olan melekler ile ilgili metinde toplam sekiz ifadeye rastlanmaktadır. İfadelerden beşi melekler üçü ise cinler ile ilgilidir. (Tablo 136)

Tablo 136. Melekler ile İlgili Unsurlar

DELİ			
Melekler ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa

³¹⁰ a.g.e., s. 272.

³¹¹ Ali Osman Koçkuzu, “Havkale”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C.16, s. 536.

"Melek" ifadesi	5	"Olur, kanatsız meleğim benim,' diyerek boynuna sarıldım ve iki yanağımı öptüm."	217
"Cin" ifadesi	3	"Cinlenmiş falan olmasın, evlerden ırak!"	383
TOPLAM	8		

Metindeki “melek” ifadeleri, kelimenin İslam literatüründeki anlamından ziyade benzetme amacıyla kullanılmıştır. Karakterler, meleklerin günahsızlığına vurgu yaparak hayatlarındaki bazı insanların “iyi”liğini vurgulamak için beş yerde “melek” ifadesini kullanmaktadır.

Metinde üç yerde cinlerle ilgili ifadeye rastlanmaktadır. İfade, iki yerde Emre karakterinin psikolojik rahatsızlığının cinlerden kaynaklanıp kaynaklanmadığı sorgulanırken bir yerde ise Emre ve Elif’in içinde cinlerin isminin geçtiği bir korku filmi izlemeleriyle ilgili anlatımlarda geçmektedir.

5.2.1.3. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar

Metinde bir yerde geçen ayet meali, kutsal kitaplarla ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. Bunun dışında metinde kutsal kitaplar hakkında bir ifadeye rastlanmamıştır. (Tablo 137)

Tablo 137. Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar

DELİ			
Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Kamer Suresi 49. ayet meali	1	"Hiç şüphesiz, biz her şeyi kader ile yarattık."	501
TOPLAM	1		

Emre karakteri çocuk yaşta annesini kaybettiğinde yaşadığı üzüntüyü, babasının Kamer Suresinin 49. ayetinin mealini kendisine okuyarak teselli ettiğini ifade etmektedir. Kendisi de hayatta karşılaştığı başka üzücü olaylarda, bu ayeti hatırladığını dile getirmektedir.

5.2.1.4. Peygamberler ile İlgili Unsurlar

İnanca yönelik olarak tespit edilen bir diğer kategori olan peygamberler ile ilgili unsurların, metinde beş yerde geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 138)

Tablo 138. Peygamberler ile İlgili Unsurlar

DELİ			
Peygamberler ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Hız.Muhammed (sav) ile ilgili ifadeler	2	"Emin, peygamber aleyhisselamın yaşı olan altmış üç yaşı aşmak anlamında kullanılan anlamıyla haddi aşmak deyimini ve vücudunu sarmış olan kanseri düşünüp 'Ben haddimi bilirim, korkma.' dedi."	483
Diğer peygamberler ile ilgili ifade	1	"Az önce beni tehdit ettikten sonra, Yusuf Peygamberin güzelliği onda olsa yine de umursamazdım."	21
Peygamberlere inanmaya yönelik ifade	1	"Unutma ki biz, tüm peygamberlere inanıyoruz."	272
TOPLAM	4		

Metinde iki yerde, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (sav) ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. Bir yerde Peygamber Efendimiz (sav)'in vefat yaşına gönderme yapan ifade, bir yerde de Efendimiz (sav)'in Hz. Aişe'ye olan sevgisinden bahseden ifade kullanıldığı görülmektedir.

Metinde Hz. Yusuf (as) ile ilgili kullanılan 1 ifade "diğer peygamberler ile ilgili ifade" kapsamında değerlendirilmiştir.

Bir yerde Emre karakteri Elif karakterine, Müslümanların diğer tüm peygamberlere de inandıklarını ifade etmektedir. Turistik bir gezi sırasında gittikleri kilisede, Hz. İsa (as)'dan bahsetmeleri üzerine Emre'nin konuyla ilgili bilgi sahibi olması Elif'i şaşırtınca Emre karakteri bu ifadeyi kullanmıştır.

Metinde peygamberlere yönelik olarak geçen dört ifadenin de yerli yerinde, kelimenin veya olayların asıl anlamlarını yansıtacak şekilde kullanıldığı görülmektedir. Buna göre metinde çok az sayıda yer verilen peygamberler ile ilgili ifadelerin olumlu kullanımlarda karşımıza çıktığı söylenebilir.

5.2.1.5. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar

Metinde ahiret inancına yönelik olduğu tespit edilen 11 ifadeye rastlanmıştır. Üç yerde “şehit” ifadesi, iki yerde “cennet” ve “cehennem” ifadelerinin birlikte kullanımı, iki yerde “cehennem” ifadesi geçtiği tespit edilmiştir. İki yerde ölümü istemeye, bir yerde ölüme isyana yönelik ifadeye rastlanırken bir yerde ise “cennet” ifadesi geçtiği görülmüştür. (Tablo 139)

Tablo 139. Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar

DELİ			
Ahiret İnancına Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Şehit" ifadesi	3	"Göçük vardır, grizu patlamıştır, kaza olmuştur ve illa ki biri daha ekmeğini taştan çıkarırken şehit olmuştur."	13
"Cennet" ve "cehennem" ifadelerinin birlikte kullanımı	2	"Zonguldak işsizler cenneti olabilirdi ya da cehennemi."	241
"Cehennem" ifadesi	2	"Dünyam cehenneme dönmüşken içtiğim su kaynar, yediğim yemek zakkum geliyordu."	421
Ölümü isteme	2	"Seninle bir ömür yaşamaktan iyidir, şimdi ölmek. HADİ ÖLDÜRSENE!"	42
Ölüme isyan ile ilgili ifade	1	"Babası öleceği için çok üzgündü, sanırım ve biraz da sinirliydi. Ama ölüme isyan olmazdı, hepimiz bir gün ölecektik."	128

"Cennet" ifadesi	1	"Dolayısıyla tüm Zonguldak kıyıları semt semt, mahalle mahalle gözlerimin önünde seriliydi ve turuncu güneş ışıklarında manzara cennet kadar güzeldi."	28
TOPLAM	11		

Metinde Elif karakterinin babası ve eniştesi, Zonguldak'taki kömür madenlerinde çalışmaktadır. Metindeki üç "şehit" ifadesi de madencilik tarihindeki kazalardan bahsedilen bölümlerde kullanılmaktadır.

İki yerde "cennet" ve "cehennem" ifadelerinin birlikte kullanımına rastlanmaktadır. Bir yerde iki ifade de benzetme anlamında kullanılmıştır. "Cennet" ve "cehennem" kelimelerinin beraber kullanıldığı bir diğer ifade; Elif'in, beş vakit namazını düzenli olarak kılan Emre'nin cennete, kendisinin ise cehenneme gideceğiyle ilgili hayıflanması sırasında kullanılmaktadır. Bu düşüncesinin ardından Elif karakteri önce "*Neyse, Allah büyüktür, affeder*" dedikten sonra bu tavrını kendisinin bile samimi bulmadığını itiraf etmektedir.³¹²

Bir yerde "cennet" ifadesinden ayrı olarak geçtiği tespit edilen "cehennem" ifadesi, benzetme anlamında kullanılmıştır.

Ölümü istemeye yönelik ifadeler; kitapta iki yerde, Elif karakteri tarafından istemediği biriyle evlenmektense ölüme razı olduğunu dile getirirken kullanılmaktadır.

Örnekte de görülen ölüme isyan ile ilgili bir yerde geçen ifadede, ölüme isyan olmayacağı vurgulanmaktadır.

Kitapta bir yerde geçen "cennet" ifadesi benzetme anlamında kullanılmıştır.

³¹² Kılıçaslan, a.g.e., s. 265.

Metinde iki yerde geçen ölümü isteme temalı ifadelerin dışında, ahiret inancına yönelik unsurların olumlu şekilde kullanıldığı görülmektedir.

5.2.1.6. Kader ile İlgili Unsurlar

Metinde kader ile ilgili olarak 16 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan 15’inde, kader ifadesi asıl anlamına uygun veya yakın şekilde kullanılırken bir yerde kadere isyan içeren ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 140)

Tablo 140. Kader ile İlgili Unsurlar

DELİ			
Kader ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Kader" ifadesi	15	"Ben kaderinde yanında yürüyemem sadece sana rehberlik edip yol gösterebilirim çünkü bir yerden sonra yollarımız ayrılır mecburen."	514
Kadere isyan içeren ifade	1	"İsyan ettiğim kaderime şükreder buldum kendimi, iyi kötü yuva kuruyordum."	43
TOPLAM	16		

Metinde 15 yerde geçtiği tespit edilen “kader” ifadesi, genel olarak kişinin dünya hayatındaki yoluna işaret edecek şekilde kullanılmıştır. Bir yerde Elif adlı karakter, istemediği biriyle evlendiği için başta kaderine isyan etse de sonrasında bu duruma şükrettiğini dile getirmektedir.

5.2.2. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar

Oluşturulan kategorilerden yola çıkılarak kitapta tespit edilen ibadetlere yönelik dini unsurlar, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre; metinde namaz ibadetiyle ilgili olarak “namaz”, “ezan”, “cami” ifadelerine, “namaz” ifadesi ve müstehcen ifadenin birlikte kullanımına, namaza övgü bildiren ifadeler, “sela” ve “abdest” ifadelerine rastlanmıştır. Oruç ibadetiyle ilgili olarak metinde “bayram”, “ramazan” ve “sahur” ifadelerinin; hac ve umre ile ilgili olarak “hacı” ve “hac” ifadelerinin geçtiği tespit

edilmiştir. Dua ibadetiyle ilgili olarak metinde tespit edilen unsurlar “dua etmek ile ilgili ifadeler, beddua ve beddua ifadesi” olmuştur. Metinde geçen Kuran-ı Kerim okumak, kurban ibadeti, dinî nikâh ile ilgili ifadeler ve “günah”, “sevap” ifadeleri ibadetlere yönelik diğer dinî unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir.

Metinde, ibadetlere yönelik olarak toplam 196 ifade yer alırken kendine en kapsamlı şekilde yer bulan ibadet unsurunun namaz ibadeti olduğu tespit edilmiştir. Metinde en az sayıda hac ve umre ile ilgili ifadelerin geçtiği görülmüştür. (Tablo 141)

Tablo 141. İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar

DELİ			
İBADETE YÖNELİK DİNÎ UNSURLAR	SAYI	TOPLAM	
Namaz ibadetine yönelik unsurlar	"Namaz" ifadesi	54	75
	"Ezan" ifadesi	11	
	"Cami" ifadesi	4	
	"Namaz" ifadesi ve müstehcen ifadenin birlikte kullanımı	2	
	Namaza övgü bildiren ifade	2	
	"Sela" ifadesi	1	
	"Abdest" ifadesi	1	
Oruç ibadetine yönelik unsurlar	"Bayram" ifadesi	38	46
	"Ramazan" ifadesi	6	
	"Sahur" ifadesi	2	
Hac ve umre ile ilgili unsurlar	"Hacı" ifadesi	3	4
	"Hac" ifadesi	1	
Dua ibadeti ile ilgili unsurlar	Dua etmek ile ilgili ifadeler	27	40
	Beddua	10	
	"Beddua" ifadesi	3	
İbadetler ile ilgili diğer unsurlar	Kur'an-ı Kerim okumak ile ilgili ifadeler	11	31
	Kurban ibadeti ile ilgili ifadeler	7	

	"Günah" ve "sevap" ifadeleri	7	
	Dini nikâh ile ilgili ifadeler	6	
TOPLAM			196

5.2.2.1. Namaz İbadeti ile İlgili Unsurlar

Metinde namaz ibadetiyle ilgili olarak geçtiği tespit edilen ifadeler, yedi ayrı temada değerlendirilmiştir. Bunlar; “namaz” ifadesi, “ezan” ifadesi, “cami” ifadesi, “namaz “ ifadesi ve müstehcen ifadenin birlikte kullanımı, namaza övgü bildiren ifade, “sela” ifadesi ve “abdest” ifadesidir. (Tablo 142)

Tablo 142. Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar

DELİ			
Namaz İbadetine Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Namaz" ifadesi	54	"Belki namaz kılmak istersin dedim. Ama senin seccadende ben kılıyorum artık ve tespihini de ben aldım. Sen yokken bana arkadaşlık ediyorlar."	415
"Ezan" ifadesi	11	""Tamam!" diye bağırıp koşar adım bahçe kapısından çıktı ve müezzin de 'Allah-u Ekber...' diyerek ezanı okumaya başladı."	100
"Cami" ifadesi	4	"Annem, çocukları yazın camiye yollayalım dedikçe babam duymazdan gelip uçümüzü de denize getirirdi."	102
	2		290

"Namaz" ifadesi ve müstehcen ifadenin birlikte kullanımı		"Hem namaza gideceğim diyor hem de dediği edepsiz şeylere bak!"	
Namaza övgü bildiren ifade	2	"O gece aldığım ikinci hayırlı karar ise namaza başlamak oldu."	405
"Sela" ifadesi	1	"Ya saçmalıyordum, ya da yarın öğleden önce selam okunurdu."	59
"Abdest" ifadesi	1	"Git, abdest al, gel."	249
TOPLAM	75		

Kitabın erkek başkarakteri Emre, düzenli olarak beş vakit namaz kılan biri olarak anlatılmaktadır. Karakterin, sabah, öğle ve akşam namazlarını camide; ikindi namazını iş yerinde, yatsı namazını da evinde kıldığından bahsedilmektedir.³¹³ Gerçekten de karakterin düzenli kıldığı vakit namazlarının, hikâyenin akışına yedirildiği görülmektedir. Emre karakterinin babası da düzenli namaz kılan bir adamdır. Elif karakteri, kocasının namaz kıldığını evlendikten sonra öğrenmiş; başta şaşırmış sonrasında ise bu durumu takdir etmiştir. Emre'nin namaza devam etmesi bazı kısımlarda, geçirdiği psikolojik rahatsızlığa yorularak yaşadığı zorluklardan ötürü huzur bulmak için namaza devam ettiği ön görülmektedir. Emre'nin psikiyatristine göre ise namaz kılmaması babasına olan yakınlığına bağlanmıştır. Buna göre annesi öldükten sonra Emre'ye babası bakmış, babası namaz kılan biri olduğu için Emre de onu örnek almıştır. Sonuç olarak karakterin namaza devam etmesinin, genel olarak herkes tarafından takdirle karşılandığı görülmektedir. Hatta Elif karakteri kocasının namaza devam etmesi karşılığında, kendisinin namaz kılmamasından vicdanen rahatsızlık duymaktadır. Kitabın son kısmına doğru Elif de namaz kılmaya başlayacaktır.

Metinde namazla ilgili en sık olarak yer alan ikinci unsur ise 11 yerde geçtiği tespit edilen "ezan" ifadesidir. "Ezan" kelimesi metinde 11 yerde de asıl anlamına uygun olacak şekilde kullanılmıştır.

³¹³ Kılıçaslan, a.g.e., s. 148.

Metinde en sık geçen namazla ilgili üçüncü unsur ise “cami” ifadesidir. “Cami” ifadesi metinde dört yerde Emre veya babası Emin karakterinin camiye gitmesinden bahsedilirken zikredilmektedir.

Metinde iki yerde “namaz” ifadesinin müstehcen konuşmalarla bir arada geçtiği tespit edilmiştir. İki ifade de evlilik hayatına ait meselelerin namaz ibadetiyle birlikte geçtiği bir konuşmada yer almaktadır.

Metinde iki yerde, namaza övgü niteliğinde değerlendirilebilecek ifadelerin geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan birinde, Elif karakteri namaza başlamasını “hayırlı bir karar” olarak değerlendirirken ikincisinde ise Emre karakteri namazın sakinlik ve huzur verdiğini ifade etmektedir.³¹⁴

Metinde bir yerde geçen “sela” ifadesiyle şaka yollu olarak ölüme işaret edilmektedir. Bir yerde ise asıl anlamına uygun olacak şekilde “abdest” kelimesinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Namaz ve müstehcen ifadelerin beraber kullanımının uygun görülmediği düşünülürse metinde namaz ile ilgili geçen 75 ifadeden ikisinin olumsuz, 73’ünün ise olumlu anlamda kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

5.2.2.2. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar

Metinde oruç ibadeti ile ilgili olarak toplam 45 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan 37’sinin “bayram” ifadesi, altısının “Ramazan” ifadesi, ikisinin ise “sahur” ifadesi olduğu görülmektedir. (Tablo 143)

Tablo 143. Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar

DELİ			
Oruç İbadetine Yönelik Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Bayram" ifadesi	38	"Babanı bayram için hastaneden çıkarabilir miyiz?"	202
"Ramazan" ifadesi	6	"Ramazan ayı biter bitmez evleniyoruz."	33
"Sahur" ifadesi	2	"Sahura yakın ancak uyuyabilmişim oysa."	43

³¹⁴ a.g.e., s. 100.

Oruç ile ilgili metinde en fazla rastlanan unsur “Bayram” ifadesidir. Kitapta anlatılan hikâyenin büyük kısmı bir yılı aşkın bir zamanda geçmektedir. Yılın önemli günlerine de hikâyenin akışında yer verildiği görülmektedir. “Bayram” ifadesi 37 yerde, bu zaman akışı içerisinde geçirilen ramazan ve kurban bayramlarıyla ilgili olarak zikredilmektedir. Bir yerde ise hikâye gereği yapılan yılbaşı kutlaması hazırlıkları için Elif karakterinin, dini bayramlara özel olarak süsler üretilse çok fazla kişinin bunları satın alacağına yönelik fikri dikkat çekicidir.³¹⁵

Metinde altı yerde geçtiği tespit edilen “ramazan” ifadesi ve iki yerde geçtiği tespit edilen “sahur” ifadesi de tıpkı “bayram” ifadesinin çoğunluktaki kullanımını gibi hikâyedeki zaman akışı içerisinde asıl anlamına uygun olarak kullanılmıştır.

5.2.2.3. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar

Metinde hac ve umre ile ilgili olarak üç yerde “hacı” bir yerde “hac” ifadesi olmak üzere toplam dört ifadenin geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 144)

Tablo 144. Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar

DELİ			
Hac ve Umre ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Hacı" ifadesi	3	"Sonuçta o gece yılbaşı ve siz de hacısınız, gelmek istemezseniz hiç sorun değil."	295
"Hac" ifadesi	1	"Sonra beraber hacca gittik."	491
TOPLAM	4		

Metinde, Emre'nin babası olan Emin'in dindarlığının vurgulanmak istendiği bazı durumlarda kendisinden “Hacı” Emin Bey olarak bahsedildiği görülmektedir. Metinde “hacı” ifadelerinin tamamı, Emin Bey'in unvanı olarak yer almaktadır.

Kitapta bir yerde geçen “hac” ifadesini, Emin karakteri hac arkadaşı olduğu birinden bahsederken kullanmaktadır.

³¹⁵ Kılıçaslan, a.g.e., s. 296.

5.2.2.4. *Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar*

Dua ibadeti, metinde hakkında en fazla ifadeye rastlanan üçüncü ibadettir. 27 yerde, dua etmek ile ilgili ifadelere rastlanırken 10 yerde beddua cümlesine, üç yerde ise “beddua” ifadesine rastlanmıştır. (Tablo 145)

Tablo 145. *Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar*

DELİ			
Dua İbadeti ile İlgili Unsurlar			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Dua etmek ile ilgili ifadeler	27	"Namaz bittikten sonra Emre, kısaca dua edip kalktı ama ben, şu aralar duygusal anlamda çok dolu olduğum için Rabbimle uzun uzun dertleşmek istiyordum."	249
Beddua	10	"Kalk kız, canı çıkasınca!"	31
"Beddua" ifadesi	3	"Her zamanki monotonluk ve can sıkıntısıyla geçen bir haftanın ardından gelen bir mesajla kendime beddua ettim."	82
TOPLAM	40		

Metinde, karakterlerin zor durumda kaldıklarında Allah’a dua ettikleri görülmektedir. Beddua cümleleri çoğunlukla, Elif karakterinin ailesine ait olarak geçmektedir. Üç yerde geçen “Beddua” ifadesini ise Elif karakteri kullanmaktadır.

Dua ibadeti ile ilgili 40 ifadeden 27’si, ibadetin dinî olarak ifade ettiği anlama uygun olarak kullanılmış dua etmek ile ilgili sözlerdir. Toplam 13 yerde ise dua ile ilgili olumsuz kullanım göze çarpmaktadır. Sayılardan yola çıkılarak dua ibadetinin, metinde çoğunlukla olumlu anlamıyla kullanıldığı söylenebilir.

5.2.2.5. *İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar*

Metinde toplam 11 yerde geçen Kuran-ı Kerim okuma ibadeti ile ilgili ifadeler ibadetler ile ilgili diğer unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 146)

Tablo 146. *Kuran-ı Kerim Okumak ile İlgili İfadeler*

DELİ			
İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar			
Kuran-ı Kerim Okumak ile İlgili İfadeler			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Kuran-ı Kerim okumak ile ilgili ifadeler	11	"Kuran okunurdu, peşine pasta börek yenirdi, en son da insan gibi muhabbet edip dağılırlardı."	95

Metinde insanların Kuran okumak için bir araya toplanmasından, vefat eden birileri için Kuran okunmasından söz edilen kısımlar bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli sebeplerle karakterlerin Yasin Suresi veya “ayet-el kürsi” okudukları görülmektedir.

Metinde ibadetler ile ilgili olarak geçtiği tespit edilen bir diğer unsur “kurban kesmek”tir. Yedi yerde “kurban kesmek” ile ilgili ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. (Tablo 147)

Tablo 147. Kurban İbadeti ile İlgili İfadeler

DELİ			
İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar			
Kurban İbadeti ile İlgili İfadeler			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Kurban kesmek" ifadesi	7	"Bu zamana dek durumumuz iyi olmadığından baba evinde hiç kurban kesilmediği için biraz tuhafıma gitmişti doğrusu."	203

Kurban ibadeti ile ilgili ifadeler, hikâyede zaman akışı içerisinde Kurban Bayramının gelmesi üzerine metinde yer almaktadır.

“Günah” ve “Sevap” ifadeleri de ibadetler ile ilgili diğer unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. Metinde altı yerde “günah”, bir yerde ise “sevap” ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. (Tablo 148)

Tablo 148. "Günah" ve "Sevap" İfadeleri

DELİ			
İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar			
"Günah" ve "Sevap" İfadeleri			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
"Günah" ifadesi	6	"Bu erkeğe atölyede çalışan diğer eciş bücüş tipler neydi? Önceden yapıp olmamış eskizler mi? Tövbe	91

		demeliydim çünkü günaha giriyordum."	
"Sevap" ifadesi	1	"Abla kız, bir sofraya kursana bize sevabına."	66
TOPLAM	7		

“Günah” ve “sevap” ifadelerinin günlük dildeki kullanımıyla ve asıl anlamına uygun şekilde metinde yer aldığı gözlenmiştir.

Metinde dinî nikâh ile ilgili olarak geçtiği tespit edilen toplam altı ifade de ibadetlere yönelik diğer unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 149)

Tablo 149. Dini Nikâh ile İlgili İfadeler

DELİ			
İbadetler ile İlgili Diğer Unsurlar			
Dini Nikâh ile İlgili İfadeler			
Tema	Sayı	Örnek	Sayfa
Nikâha övgü	3	"Nikâhta keramet var diyen eskiler haklıydı."	190
"İmam nikâhı" ifadesi	2	"Boşanırsın ama o zamana dek imam nikâhı kıyarız."	84
"Mehir" ifadesi	1	"Mehir için elli bin istemiştin, ona say."	60
TOPLAM	6		

Üç yerde Emre ve Elif karakterleri, başta birbirleriyle istemeden evlenmiş olmalarına rağmen resmi nikâh ve ardından kısılan dinî nikâhtan hemen sonra birbirlerine sevgi duymaya başladıklarını ifade ederek nikâha övgüde bulunmaktadır.

Metinde iki yerde, dinî nikâhın halk arasında yaygın şekilde kullanımını olan “imam nikâhı” ifadesinin geçtiği tespit edilmiştir.

Bir yerde ise Emre karakteri, düğünde takılan altınların Elif’te kalmasını isterken bunları mehir olarak kabul etmesini söylemektedir.

5.3. KİTAPTA YER ALAN AHLÂKÎ UNSURLAR

Metinde 61 tanesi olumlu, 1657 tanesi olumsuz olmak üzere 1718 adet ahlaki unsur içeren ifade tespit edilmiştir. Bu bölümde; önce olumlu ahlâkî unsurlar, ardından da olumsuz ahlâkî unsurlar metinde yer aldıkları temalar açısından ayrıntılı şekilde ele alınacaktır. (Tablo 150)

Tablo 150. Olumlu Ahlâkî Unsurlar - Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

DELİ			
OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI	OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR	SAYI
Nezaket	20	Kötü söz söyleme	742
Utanma	11	Müstehcenlik	594
Dürüstlük	7	Şiddet	258
Müstehcenliğe yergi	4	Yalancılık	52
Güvenilir olmak	3	Kötü alışkanlık	34
Yardımsverlik	3	Hırsızlık	21
Sabır	3	Gıybet	8
Sözünde durma	1	Tecessüs	2
Kin gütmeye yergi	1	Kıskançlık	2
Şiddete yergi	1	Anne-babaya saygısızlık	1
Gıybete yergi	1	İntikam	1
Kötü söz söylemeye yergi	1	Kin gütmeye	1
Kötülüğe yergi	1	TOPLAM	1716
Ön yargıya yergi	1		
Azla yetinme	1		
Mahremiyete saygı	1		
Çevre ahlakı	1		
TOPLAM	61		

5.3.1. Olumlu Ahlâkî Unsurlar

Metindeki olumlu ahlâkî özelliğe işaret eden ifadelerin sayısı 61’dir. Metinde en fazla üzerinde durulan olumlu ahlâkî özelliğin “nezaket” olduğu görülmektedir. Onu, 11 yerde geçen “utanma” takip etmektedir. Yedi defa dürüstlük, dört defa müstehcenliğe yergi bildiren ifade yer alırken güvenilir olmak, yardımsverlik ve sabır ile ilgili ifadelerin üçer defa geçtiği tespit edilmiştir. Metinde birer kez bahsi geçtiği tespit edilen olumlu ahlâkî unsurlar ise; “sözünde durma, kin gütmeye yergi, şiddete yergi, gıybete yergi, kötü söz söylemeye yergi, kötülüğe yergi, önyargıya yergi, azla yetinme, mahremiyete saygı ve çevre ahlakı”dır.

5.3.1.1. Nezaket

Metinde 20 yerde geçen özür dileme ifadeleri, nezaket kapsamında değerlendirilmiştir. Buna göre; nezaket metinde en fazla sayıda geçen olumlu ahlaki unsur olmaktadır. (Tablo 151)

Tablo 151. Nezaket

DELİ			
Nezaket	Sayı	Örnek	Sayfa
Özür dileme	20	"Ben de tüm cesaretimi toplayıp 'Ben özür dilerim. Seni telefona o şekilde kaydettiğim için...' dedim."	45
TOPLAM	20		

Özür dileme ifadeleri, karakterlerin bir başkasına yönelik olarak yanlış bir davranışta bulunması sonrasında kullanılmaktadır.

5.3.1.2. Utanma

Metinde 11 yerde utanma ile ilgili ifadeye yer verilmiştir. (Tablo 152)

Tablo 152. Utanma

DELİ			
Utanma	Sayı	Örnek	Sayfa
Utanma	11	"O akşam öyle bağırdığım için şimdi çok utanıyordum."	127
TOPLAM	11		

Utanma ile ilgili davranışların çoğunlukla, müstehcen anlatımların ardından geldiği görülmektedir. Bazı yerlerde ise karakterlerin gösterdikleri yanlış bir davranışın ardından utanma davranışını sergiledikleri görülmektedir.

5.3.1.3. Dürüstlük

Metinde yedi yerde dürüstlüğe işaret eden ifadeler rastlanmıştır. (Tablo 153)

Tablo 153. Dürüstlük

DELİ			
Dürüstlük	Sayı	Örnek	Sayfa
Dürüstlük	6		389

		"Ayşegül hep sessiz sakin bir kız olmuştu ama asla doğruluktan ya da dürüstlükten vazgeçmemişti."	
Yalancılığa yergi	1	"Yalan söylemek huyum değil."	98
TOPLAM	7		

Altı yerde, dürüstlük ifadesi geçerken bir yerde, yalancılığa yergi olarak değerlendirilebilecek söylem tespit edilmiştir. Dürüstlük ifadesi metinde, dürüstlüğüyle öne çıkan bazı yan karakterlerden bahsedilirken kullanılmaktadır. Örnekte görülen yalancılığa yergi ifadesini ise Emre karakteri, Elif ile yaptığı bir konuşma sırasında kullanmaktadır.

5.3.1.4. Müstehcenliğe Yergi

Metinde dört yerde, müstehcenliğe yergi olarak değerlendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 154)

Tablo 154. Müstehcenliğe Yergi

DELİ			
Müstehcenliğe Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Müstehcenliğe yergi	2	"Özel hayatımı ben sizin kadar rahat anlatamayacağım!"	95
Flörte yergi	2	Şu an -aramızda Mehmet'le tensel hiç ama hiçbir şey geçmemesine rağmen kendime onunla çıktığım için kızıyordum."	255
TOPLAM	4		

Müstehcenliğe yergi olarak değerlendirilen iki ifadeyi; Elif karakteri, bir araya gelen komşu kadınların özel hayatlarını açıkça birbirlerine anlatmalarını kınarken kullanmaktadır. İki yerde de Elif karakteri, evlenmeden önce başka biriyle flört etmiş olmasından ötürü pişmanlığını dile getirmektedir.

5.3.1.5. Güvenilir Olmak

Metinde üç yerde güvenilir olmak ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 155)

Tablo 155. *Güvenilir Olmak*

DELİ			
Güvenilir Olmak	Sayı	Örnek	Sayfa
Güvenilir olmak	3	"Güvenilir olup olmadığımı zaman gösterecek, Elif."	108
TOPLAM	3		

Güvenilir olmak değeri, metinde yalnızca satır aralarında çok seyrek bulunan bir değerdir. Hikâye akışında, bu olumlu ahlâkî unsura yüklenmiş bir anlam tespit edilememiştir.

5.3.1.6. *Yardımseverlik*

Metinde üç yerde yardımseverlik ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 156)

Tablo 156. *Yardımseverlik*

DELİ			
Yardımseverlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Yardımseverlik	3	"Annemlere yardım edebilecek olmanın mutluluğuyla tekrar Emre'ye gülümsedim."	203
TOPLAM	3		

Yardımseverlik ile ilgili ifadeler; Elif karakterinin, maddi olarak zor durumda olan ailesine destek olmasıyla ilgili bölümlerde kendine yer bulmaktadır. Kitapta Elif, ailesi kendisinin fikrini almadan onu istemediği biriyle evlendirmesine rağmen onlara yardım elini uzatmaktadır.

5.3.1.7. *Sabır*

Metinde üç yerde sabır ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 157)

Tablo 157. *Sabır*

DELİ			
Sabır	Sayı	Örnek	Sayfa
Sabır	3	"Sığındığım rabbim beni zor bir sınava sokmuştu anlaşılın ve sabır gösterdikçe ancak ışığı görebilecektim."	405

TOPLAM	3	

Sabır değeri metinde, Allah'ın kişiye verdiği imtihanlara dayanma ve zorluklarla mücadele edecek gücü kendine bulma anlamında kullanılmıştır. Metinde az sayıda geçen bu ahlâkî unsurun olumlu şekilde işlendiği söylenebilir.

5.3.1.8. Sözünde Durma

Metinde sözünde durma ile ilgili bir ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 158)

Tablo 158. Sözünde Durma

DELİ			
Sözünde Durma	Sayı	Örnek	Sayfa
Sözünde durma	1	"Neden güvenmiyorsun peki?" "Sözünde durmadığın için."	88
TOPLAM	1		

Emre karakteri, Elif karakterinin kendisine verdiği bir sözü tutmaması üzerine örnekte verilen ifadeyi kullanmaktadır.

5.3.1.9. Kin Gütmeye Yergi

Metinde kin gütmeye ile ilgili bir ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 159)

Tablo 159. Kin Gütmeye Yergi

DELİ			
Kin Gütmeye Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kin gütmeye yergi	1	"Benim yapımda yoktu, kin gütmek, küs kalmak, dargın yaşamak..."	333
TOPLAM	1		

Metinde; kin gütmeye yergi bildirdiği tespit edilen ifadeyi Elif karakteri, ailesini her şeye rağmen affetmesinden bahsederken kullanmaktadır.

5.3.1.10. Şiddete Yergi

Metinde bir yerde, şiddete yergi içeren ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 160)

Tablo 160. Şiddete Yergi

DELİ			
Şiddete Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Şiddete yergi	1	"Dayak hiçbir şey için ceza olamaz çünkü."	390
TOPLAM	1		

Şiddet ile ilgili metinde yer alan ifadeler oldukça fazladır. Birçok defa ailesinin, Elif karakterine şiddet uyguladığından bahsedilmektedir. Elif'in, ailesinden şiddet görmesi kendisi ve diğer karakterler tarafından üzüntüyle karşılanmaktadır. Fakat metinde şiddete yönelik yergi olarak kabul edilebilecek yalnızca bir ifade geçmektedir.

5.3.1.11. Gıybet Yergi

Metinde bir yerde gıybet etmeyi yeren ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 161)

Tablo 161. Gıybet Yergi

DELİ			
Gıybet Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Gıybet yergi	1	"Elif, eski defterlerden duymak istemediği isimler kulağına çalındıkça sıkılıp 'Ne gıybet ettiniz var ya millette günah kalmadı.' diyerek konuyu kapattı."	548
TOPLAM	1		

Gıybet etmeye yergi bildirdiği tespit edilen ifadeyi Elif karakteri, ablası ve arkadaşına sarf etmektedir.

5.3.1.12. Kötü Söz Söylemeye Yergi

Metinde bir yerde kötü söz söylemeye yönelik yergi ifadesine rastlanmıştır. (Tablo 162)

Tablo 162. Kötü Söz Söylemeye Yergi

DELİ			
Kötü Söz Söylemeye Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötü söz söylemeye yergi	1	"Yanımda küfür de mi eder oldun?"	488
TOPLAM	1		

Metinde geçen kötü söz söylemeye yergi ifadesini Emin karakteri, öfkelendiği bir duruma küfür ederek tepkisini gösteren oğluna yönelik olarak kullanmaktadır.

5.3.1.13. Kötülüğe Yergi

Metinde bir yerde, kötülüğe yergi olarak değerlendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 163)

Tablo 163. Kötülüğe Yergi

DELİ			
Kötülüğe Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Kötülüğe yergi	1	"Bu ders oldu bana, bir daha tövbe yapmam böyle kötülük kimseye."	391
TOPLAM	1		

Hikâyede Elif karakteri, kocası Emre'ye karşı ahlaksız davranışlarda bulunan Necla adlı karakterin bu yaptığını, herkese duyurur. Bunun sonucunda abileri Necla'yı öldürmeye kalkışır. Elif de bu yaptığından pişman olur. Tabloda verilen, kötülüğe yergi kapsamında değerlendirilen bu ifadeyi de bu olay sırasında Elif karakteri kullanmaktadır.

5.3.1.14. Ön yargıya Yergi

Metinde bir yerde, ön yargıya yergi olarak değerlendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 164)

Tablo 164. Önyargıya Yergi

DELİ			
Önyargıya Yergi	Sayı	Örnek	Sayfa
Önyargıya yergi	1	"Ne yaşadığımı ne biliyorlardı da hemen ötekileştirip dışlıyorlardı? Toplum olarak bu yanlış hep yapıyorduk aslında."	155

TOPLAM	1	

Önyargıya yergi olarak değerlendirilen ifadeyi Elif karakteri, Emre’yi tanımadan ona “Deli” unvanını yakıştıran kişiler için kullanmaktadır.

5.3.1.15. Azla Yetinme

“Kanaat” olarak da isimlendirilen azla yetinme olumlu ahlâkî unsuruna yönelik metinde bir ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 165)

Tablo 165. Azla Yetinme

DELİ			
Azla Yetinme	Sayı	Örnek	Sayfa
Azla yetinme	1	"Aç gözlülük iyi bir şey değildir, Elif. Herkes ekmeğinin peşinde, yandaki esnaf da evine ekmeğe götürecektir."	288
TOPLAM	1		

Metindeki azla yetinme değerine yönelik ifadeyi Emre karakteri, Elif’in işleri büyütme önermesi üzerine kullanmaktadır.

5.3.1.16. Mahremiyete Saygı

Metinde bir yerde, mahremiyete saygı çerçevesinde değerlendirilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 166)

Tablo 166. Mahremiyete Saygı

DELİ			
Mahremiyete Saygı	Sayı	Örnek	Sayfa
Mahremiyete saygı	1	"Bu kadınlarda mahremiyet ya da özel hayat kavramı yoktu herhalde."	93
TOPLAM	1		

Bu ifadeyi Elif karakteri, özel hayatlarıyla ilgili ayrıntıları paylaşan komşu kadınlara karşı dile getirmektedir.

5.3.1.17. Çevre Ahlakı

Son olarak metinde bir yerde, çevre ahlakına yönelik ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 167)

Tablo 167. Çevre Ahlakı

DELİ			
Çevre Ahlakı	Sayı	Örnek	Sayfa
Çevre ahlakı	1	"O suyu kullansak ısınmak için hem hava kirlenmez hem de denize sıcak su boşaltılmadığı için denizdeki canlıların dengesi bozulmaz."	292
TOPLAM	1		

Hikâye; hava kirliliğinin yüksek düzeyde olduğu bilinen, Zonguldak'ın küçük bir ilçesinde geçmektedir. Karakterlerin Zonguldak'ta uygulanabilecek çevreci politikalar ile ilgili konuşması, çevre ahlâkına yönelik ifade olarak değerlendirilmiştir.

5.3.2. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

Metinde, olumsuz ahlâkî unsurlara işaret eden 1716 ifade tespit edilmiştir. Bu sayı, metindeki olumlu ahlâkî unsurların sayısından oldukça fazladır. Buna göre; Deli adlı kitabın ağırlıklı olarak olumsuz ahlâkî unsurlar içeren bir metin olduğu söylenebilir.

Metindeki olumsuz ahlâkî unsurlara işaret eden ifadelerin taşıdıkları anlam itibariyle irdelenmeleri sonucu bunların 12 temada incelenebileceği görülmüştür. Metinde olumsuz ahlâkî unsurlara yönelik olarak tespit edilen temalar şunlardır: "Kötü söz söyleme, müstehcenlik, şiddet, yalancılık, kötü alışkanlık, hırsızlık, gıybet, tecessüs, kıskançlık, anne-babaya saygısızlık, intikam, kin gütmeye".

5.3.2.1. Kötü Söz Söyleme

Metinde ağırlıklı olarak yer alan olumsuz ahlâkî unsur, kötü söz söylemedir. Metnin tamamında, kötü söz söyleme ile ilgili 742 ifadeye rastlanmıştır. Tespit edilen kötü söz söyleme örnekleri; argo, küfürlü kelime ve “küfür” ifadesi olmak üzere üç ayrı temada ele alınmıştır. (Tablo 168)

Tablo 168. Kötü Söz Söyleme

DELİ			
Kötü Söz Söyleme	Sayı	Örnek	Sayfa
Argo	643	"Deli", "Geri zekâlı", "Aptal"...	9, 114, 160
Küfürlü kelime	78	"S....r", "p.ç", "y....k"...	69, 285, 341
"Küfür" ifadesi	21	"Sabah uzun ve aralıksız çalan korna ile gözlerimi araladığımda küfürler savurarak yataktan kalktım."	509
TOPLAM	742		

Metinde en sık rastlanan kötü söz söyleme formunun, argo ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Toplam 643 yerde argo ifade kullanıldığı görülmektedir. Kitabın adı da olan “deli” kelimesi, metinde çok sık tekrarlanan argo kelimelerdendir. Bunun dışında, örnekte de görülen türden argo kelimelerin metinde neredeyse tüm karakterler tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Metinde rastlanan bir diğer kötü söz çeşidi, küfürlü kelimelerdir. Toplam 78 yerde küfürlü kelime geçtiği tespit edilmiştir. Argo kelimelere göre daha az sayıda geçtiği tespit edilen küfürlü kelimeler de argo kelimeler gibi, neredeyse karakterlerin tamamı tarafından yer yer kullanılmaktadır. Beş vakit namaz kılma özelliğiyle öne çıkarılan Emre karakterinin de zaman zaman küfretmesi ve sıklıkla argo kelimeler kullanması dikkat çekicidir.

Kötü söz söylemeyle ilgili tespit edilen bir diğer tema “küfür” ifadesidir. Bu tema metinde, küfürlü kelime kullanılmayan ama karakterlerden herhangi birinin, küfür ettiği ifade edilen kısımları tarif etmektedir. 21 yerde “küfür” ifadesi kullanıldığı görülmektedir.

5.3.2.2. Müstehcenlik

Metinde ağırlıklı olarak yer alan ikinci olumsuz ahlâkî unsur, müstehcenliktir. Metnin tamamında müstehcen unsur olarak değerlendirilebilecek 594 ifadeye rastlanmıştır. İfadeler üzerinden müstehcen ifade, müstehcen olay, eşcinsellik ile ilgili ifade, “tecavüz” ifadesi ve müstehcenliği haklı gösterme olmak üzere beş ayrı tema tespit edilmiştir. (Tablo 169)

Tablo 169. Müstehcenlik

DELİ			
Müstehcenlik	Sayı	Örnek	Sayfa
Müstehcen ifade	399	"Onunla birlikte olmak istediğim için geldiğimi sanıyordu."	51
Müstehcen olay	177	"Kolumdan tuttuğu gibi beni kendi yatağına çekti ve üstüme çıktı."	61
Eşcinsellik ile ilgili ifade	10	"Gey miydi ki acaba? Kadınları sevmediğine göre..."	30
"Tecavüz" ifadesi"	7	"Tecavüze uğrayacağım diye ödüm kopmuştu."	27
Müstehcenliği haklı gösterme	1	"Evet, sonuçta nişan iki hafta sonra."	82
TOPLAM	594		

Müstehcenliğe yönelik unsurların, metinde en sık rastlanan formunun müstehcen ifadeler olduğu tespit edilmiştir. Metinde toplam 399 müstehcen ifadenin yer aldığı görülmektedir.

Karşı cins karakterlerin yakınlaşmalarını içeren olayların anlatıldığı ifadeler, müstehcen olay kapsamında değerlendirilmiştir. Metinde, müstehcen olay olarak adlandırılabilir 177 ifade tespit edilmiştir.

Metindeki müstehcen ifade ve olayların büyük kısmı, kitabın başında birbirleriyle evlendirilen Elif ve Emre karakterinin evlilik yaşantısına dair olarak geçmektedir.

Metinde 10 yerde, eşcinsellikle ilgili ifadeye yer verildiği tespit edilmiştir. Konuyla ilgili metindeki 10 ifade de, travmasından ötürü kadınlara yaklaşamayan Emre karakterinin gey olup olmadığı soruları çerçevesinde geçmektedir.

Metinde yedi yerde geçtiği tespit edilen “tecavüz” ifadesi de müstehcenlik kapsamında değerlendirilmiştir. Bu ifade; metinde Elif karakterinin başlangıçta Emre’nin saldırgan tavırlarından endişelenmesi ve Emre karakterinin çocukken yaşadığı travmayla ilgili olarak geçmektedir.

Metinde bir yerde müstehcenliği haklı göstermeye yönelik ifade tespit edilmiştir. Elif karakterinin en yakın arkadaşı Sanem, sevgiliyle yakınlaştıklarını Elif ile paylaşmakta; Elif ise henüz evli olmadıklarını hatırlatarak bu duruma karşı şaşkınlığını dile getirmektedir. Sanem karakteri buna karşılık, olarak zaten yakın zamanda nişanlanacaklarını dile getirmektedir.

5.3.2.3. Şiddet

Şiddet unsuru, metinde toplamda 258 yerde geçmektedir. Bunlardan 213’ü, şiddet ile ilgili ifadeyken 44 yerde, karakterler arasındaki şiddet olayları anlatılmaktadır. Bir yerde ise şiddete övgü içeren ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 170)

Tablo 170. Şiddet

DELİ			
Şiddet	Sayı	Örnek	Sayfa
Şiddet ifadesi	213	"O, ağzının burnunun kırılmasını çoktan hak etmiş!"	411
Şiddet olayı	44	"Emre, birden koridora açılan kapıyı kapatıp iki omzumdan tuttuğu gibi beni duvara yapıştırdı. Sırtım, hele de babamın tahta parçası ile vurduğu yerler çok acıdı."	20
Şiddete övgü	1		116

		"Bana sarıldığında beni öldürecek olsa bile buna değerdı."
TOPLAM	258	

Şiddetin, metinde ağırlıklı olarak bulunan üçüncü olumsuz ahlak unsuru olduğu görülmektedir. Metinde Elif karakterinin annesi, babası ve erkek kardeşi kendisine şiddet uygulamaktadır. Emre karakterinin ise çocukken yaşadığı psikolojik travmadan ötürü, kadınları boğduğu anlatılmaktadır. Ayrıca karakterlerin, başlarına gelen bazı kötü olayları şiddete başvurarak çözdüğü görülmektedir. 213 yerde geçtiği tespit edilen şiddet ifadeleri ve 44 yerde geçtiği tespit edilen şiddet olayıyla ilgili ifadeler, bu tür durumların anlatımında geçmektedir.

Şiddete övgü ile ilgili metinde bir ifade tespit edilmiştir. Bu ifade; Elif karakteri, kadınlara yaklaştığında istem dışı olarak onlara zarar verebilen Emre'nin, kendisine sarılması karşılığında kendisini öldürmesini dahi umursamayacağını belirtmektedir.

5.3.2.4. Yalancılık

Metinde 52 yerde yalancılıkla ilgili ifade tespit edilmiştir. (Tablo 171)

Tablo 171. Yalancılık

DELİ			
Yalancılık	Sayı	Örnek	Sayfa
Yalancılık	52	"Yalandı, Emre'nin umrunda bile değildim ama Tufan bunu bilmiyordu."	37
TOPLAM	52		

Tespit edilen ifadelerde ya karakterler yalan söylemekte ya da karşılarındaki kişiyi yalancılıkla suçlamaktadır.

5.3.2.5. Kötü Alışkanlık

Metinde kötü alışkanlıklar ile ilgili ifadelerin toplam 34 yerde geçtiği tespit edilmiştir. Alkol ile ilgili 21, sigara ile ilgili yedi, uyuşturucu ile ilgili dört, şans oyunu ile ilgili bir ifadeye ek olarak bir yerde "kötü alışkanlık" ifadesi geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 172)

Tablo 172. Kötü Alışkanlıklar

DELİ	
Kötü Alışkanlık	Sayı
Alkol	21
Sigara	7
Uyuşturucu	4
Şans oyunu	1
"Kötü alışkanlık" ifadesi	1
TOPLAM	34

Metindeki kötü alışkanlık ifadeleri ile ilgili ayrıntılı temaların yer aldığı tablo incelendiğinde, alkol ile ilgili ifadelerin sayıca fazla olduğu görülmektedir. (Tablo 173) Kitaptaki başkarakterlerden alkol kullanan yoktur. Bazı yan karakterlerin sarhoş olduğundan bahsedilmektedir. Yılbaşı kutlaması için alışveriş yaparlarken Elif, Emre'ye kabul etmeyeceğini bilerek şaka yollu alkollü bir şeyler almayı teklif etmektedir. Alkol ile ilgili ifadeler, bu tür durumlarda kullanılmaktadır.

Tablo 173. Kötü Alışkanlık Ayrıntılı Tablo

DELİ			
Kötü Alışkanlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Alkol ile ilgili ifadeler	20	"Alkollü bir şeyler de almak lazım. Biz içmiyoruz ama belki misafirler ister."	297
"Sigara" ifadesi	6	"Yaşlı adam, Zonguldak Atatürk Devlet Hastanesi'nin bahçesindeki banklardan birine oturdu ve yıllar önce bıraktığı sigara geldi aklına."	481
Uyuşturucu ile ilgili ifadeler	4	"Masadaki çocuklardan iki tanesinin hapçı olduğunu mahallede bilmeyen yoktu; hatta biri soğutucu sprey mi ne kokluyormuş."	67
	1		84

Şans oyunu ile ilgili ifade		"Milli piyangodan büyük ikramiye sana mı vurdu?"	
Sigara kullanma	1	"Ama genç oğlu aklına geldikçe sigarasından daha derin nefesler çekiyordu."	481
Alkollü mekân	1	"Evet, eğlenmeye çıkıyorum. Bir iki arkadaş bara gidiyoruz. Dönüşte de ekmeği alıyorum işte."	98
"Kötü alışkanlık" ifadesi	1	"Yakışıklılığı bir yana, bir tek kötü alışkanlığı yoktu."	255
TOPLAM	34		

Metinde altı yerde, sigara ifadesi geçtiği tespit edilmiştir. Altı “sigara” ifadesi ve bir yerdeki sigara kullanma ile ilgili ifade; Emin karakterinin, kanser olduğunu öğrendikten sonra bir paket sigara alıp birini içtiği anlatılırken kullanılmıştır.

Metinde dört yerde, mahalledeki uyuşturucu kullandığı bilinen gençlerden bahsederken uyuşturucu ile ilgili ifadeler kullanılmaktadır.

Metinde bir yerde şans oyunu ile ilgili ifade geçtiği görülmektedir.

Metinde bir yerde geçen “kötü alışkanlık” ifadesini Elif, Emre’den bahsederken kullanılmaktadır.

5.3.2.6. Hırsızlık

Metinde, hırsızlık ile ilgili 21 ifade geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 174)

Tablo 174. Hırsızlık

DELİ			
Hırsızlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Hırsızlık	21	"Tufan'ın ikinci kez bir hırsızlığa karışması üzerine Elif ailesiyle görüşmediğine şükreder olmuştu."	549
TOPLAM	21		

Başkarakter Elif’in erkek kardeşi Tufan, hikâyede “eli uzun” olarak tanıtılmaktadır. Tufan karakteri önce Emre’nin arabasını çalmış, daha sonra Elif’e

nişanda takılan altınları çalmaya yeltenmiş, son olarak da Elif'in evindeki kasadan düğünde takılan altınlarını çalmıştır. Anne ve babası, hırsızlık yapmasına rağmen oğullarını her seferinde desteklemeye devam etmektedir. Bu durum kitaptaki diğer karakterler tarafından kınanmaktadır. Metindeki hırsızlık ile ilgili ifadelerin tamamı, Tufan ve kendisi gibi hırsız olan arkadaşlarıyla ilgili olarak geçmektedir.

5.3.2.7. *Gıybet*

Metinde sekiz yerde, gıybet ile eş anlamlı olan “ dedikodu” kelimesinin geçtiği tespit edilmiştir. (Tablo 175)

Tablo 175. *Gıybet*

DELİ			
Gıybet	Sayı	Örnek	Sayfa
"Dedikodu" ifadesi	8	"Herkes yiyip içerken muhabbet ve dedikodu gırla gidiyordu."	343
TOPLAM	8		

Dedikodu, özellikle kadınlar arasındaki günlük konuşmalarda gerçekleşen bir fiil olarak yansıtılmaktadır.

5.3.2.8. *Tecessüs*

Metinde bir yerde tecessüs ve bir yerde tecessüsü haklı göstermeye yönelik olmak üzere, konuyla ilgili iki ifade yer almaktadır. (Tablo 176)

Tablo 176. *Tecessüs*

DELİ			
Tecessüs	Sayı	Örnek	Sayfa
Tecessüs	1	"Başıma bela meraktan kulağımı kapıya dayayıp dinlemeye başladım."	56
Tecessüsü haklı gösterme	1	"Hem bu sabah o da beni dinlemişti, yanlış bir şey yoktu."	56
TOPLAM	2		

Tecessüs, metinde en az rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlardan biridir. Tabloda gösterilen iki ifade, metinde birbirleriyle bağlantılı olarak geçmektedir. Elif karakteri,

Emre telefonla konuşurken kapısını dinlemekte ve bu davranışını Emre'nin de onu telefonda konuşurken duyduğunu hatırlatarak haklı göstermektedir.

5.3.2.9. Kıskançlık

Kıskançlık, metinde yalnızca iki yerde geçen bir diğer olumsuz ahlâkî unsurdur. (Tablo 177)

Tablo 177. Kıskançlık

DELİ			
Kıskançlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Kıskançlık	2	"Mümkün olsa bakışlarıyla arabayı havaya uçuracaktı, kıskançlığı o derece elle tutulurdu."	240
TOPLAM	2		

Kitapta; Elif'in mahalleden arkadaşı olan Menekşe'nin ve erkek kardeşi Tufan'ın, onun maddi imkânlarını kıskanmasından bahsedilmektedir.

5.3.2.10. Anne-Babaya Saygısızlık

Kitapta bir yerde anne-babaya saygısızlık kapsamında değerlendirilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 178)

Tablo 178. Anne-Babaya Saygısızlık

DELİ			
Anne-Babaya Saygısızlık	Sayı	Örnek	Sayfa
Babaya saygısız davranış	1	"İçimdeki tüm nefreti, bulabildiğim en acı, en çirkin sözlerle onlara kustum; babama da, Tufan'a da ağızıma geleni saydım."	10
TOPLAM	1		

Kitapta Elif karakterinin, kendisine ve ablasına karşı zalimce davranan bir anne babaya sahip olduğu görülmektedir. Kız çocuklarını hor görerek her türlü şiddeti gösteren anne-baba, oğullarına karşı engin bir hoşgörüyü sahip olarak resmedilmektedir. Bu

duruma rağmen Elif ve ablası, yalnızca anne ve babasının bu adaletsizce tutumunu kendi aralarında dile getirmekte; bunun dışında ailelerine karşı kayda değer saygısızca bir tutum göstermemektedirler. Yalnızca bir yerde Elif karakterinin, babasına karşı saygısız davranışta bulunduğu görülmüştür. Genel olarak karakterler, ailelerinin kendilerine zarar vermeye başladığını gördükleri noktada, onlarla iletişimlerini sınırlandırmaktadırlar.

5.3.2.11. İntikam

Metinde bir yerde intikam unsuruna rastlanmıştır. (Tablo 179)

Tablo 179. İntikam

DELİ			
İntikam	Sayı	Örnek	Sayfa
İntikam	1	Elif karakterinin, ailesine kötülük yapan Necla'yı zor duruma düşürmesi	387-388
TOPLAM	1		

Kötülüğe yergi başlığında da bahsedildiği üzere Elif, kendisine yapılan kötülüğün intikamını Necla'dan almakta fakat sonuçta Necla tahmin ettiğiinden daha büyük bir zarar gördüğünde yaptığından pişman olmaktadır.

5.3.2.12. Kin Gütme

Metinde kin gütmeye yönelik olarak bir ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 180)

Tablo 180. Kin Gütme

DELİ			
Kin Gütme	Sayı	Örnek	Sayfa
Kin gütme	1	"Annem kabul etmezdi kesin, çok gururlu kadındı ve biraz kinci."	208
TOPLAM	1		

Kin gütme ile ilgili ifade, Elif karakterinin annesiyle ilgili olarak zikredilmektedir.

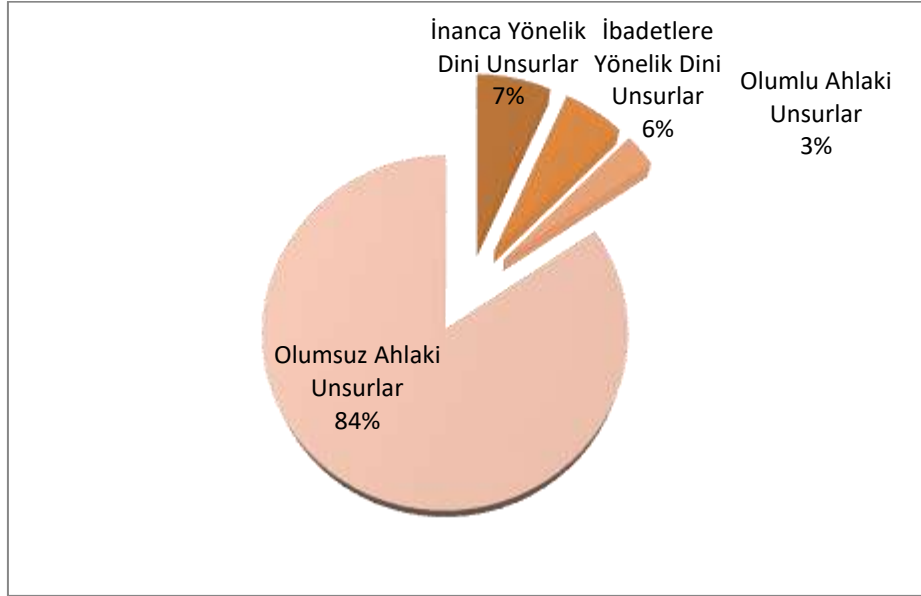
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

WATTPAD KİTAPLARINDA DİNÎ VE AHLÂKÎ UNSURLARIN İŞLENİŞİNİN, DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde; içerik analizi yöntemiyle incelediğimiz beş Wattpad kitabından elde edilen bulgular, İslam dininin ana kaynaklarına müracaat edilerek din eğitimi açısından değerlendirilecektir.

Araştırmamız için başlangıçta belirlenen dört ana kategorinin; inanca yönelik unsurlar, ibadetlere yönelik unsurlar, olumlu ahlâkî unsurlar ve olumsuz ahlâkî unsurlar olduğundan bahsedilmişti. Aşağıdaki grafikte görüldüğü üzere; incelenen kitaplarda, bu dört ana kategori içinde en sık yer alanı, olumsuz ahlâkî unsurlar olmuştur. Geriye kalan üç ana kategori içinde en sık yer alanı, olumsuz ahlâkî unsurlar olmuştur. Geriye kalan üç ana kategori içinde en sık yer alanı, olumsuz ahlâkî unsurlar olmuştur. Bununla beraber, metinlerde sıklık bakımından ikinci sırada yer alan ana kategori; inanca yönelik dinî unsurlar olurken onu, ibadetlere yönelik dini unsurlar takip etmiştir. İncelenen kitaplarda en az yer alan ana kategori ise olumlu ahlâkî unsurlardır. (Grafik 1)

Grafik 1. Wattpad Kitaplarında Dini ve Ahlaki Unsurlar

Aşağıda; Wattpad kitaplarında tespit edilen dört ana kategoriye ait veriler, kitaplarda yer alma sıklığına göre sıralanarak din eğitimi açısından değerlendirilmeye çalışılacaktır.

1. WATTPAD KİTAPLARINDA OLUMSUZ AHLÂKÎ UNSURLAR

İncelenen beş kitabın tümünde en sık rastlanan ana kategori, olumsuz ahlâkî unsurlar olmuştur. Wattpad kitaplarının olumsuz ahlâkî unsurlar içerdiğine dair, yerel basında birçok gazete haberi ve köşe yazısına rastlanmaktadır. 26 Nisan 2017 tarihinde, Yeni Şafak gazetesinde yayınlanan “Çocukları Bekleyen Kitap Tuzağı” başlıklı köşe yazısı, Wattpad kitaplarındaki olumsuz içeriklere işaret etmektedir. Yazıda; kitapların, içeriklerindeki müstehcen olay ve ifadeler sebebiyle, çocuklarda tamiri mümkün olmayan izler bıraktığı ifade edilmektedir. Ayrıca televizyon ve sinemalarda gösterilen dizi film gibi görsel medya ürünlerinin içerikleriyle ilgili olarak yaş sınırlandırması yapılmasına rağmen, kitaplara yönelik bu yönden bir sınırlandırma ve denetimin olmaması eleştirilmektedir. Haberde; Asude Polat isimli bir öğretmenin; Başbakanlık, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığına hitaben başlattığı kampanyada, Wattpad kitaplarının denetime tabi tutulmalarını ve kitaplara yaş sınırı koyulmasını istediği belirtilmektedir.³¹⁶

Star Gazetesinin Açık Görüş isimli ekinde yayınlanan bir yazıda; yazar, Wattpad’in gençler tarafından ilgi görmesinin sebebini, uygulamanın onlar için sosyal medyada sunulan tüm gerçekliklerden kaçış yeri anlamına gelmesine bağlamaktadır. Wattpad’de kullanıcıların her türlü içeriğe sansürsüz erişebilmesinin, ergenlerin kişilik gelişimi açısından riskler barındırdığı ifade edilmektedir. Okurların Wattpad üzerinden okudukları hikâyeler aracılığıyla, kadın erkek ilişkilerini ve aile hayatını olduğundan farklı algılama ihtimallerinin bulunduğu altı çizilmektedir. Ayrıca Wattpad’de, ergenlerin kapitalist sistemin mağdurlarına dönüşebileceği de vurgulanmaktadır. Wattpad içerikleri için yaş sınırı veya ebeveyn kontrolü gibi şartlar getirilebilir diye düşünülse de ağa erişimin engellenmesi artık mümkün değildir. Bu noktada; ergenleri Wattpad’deki zararlı içeriklerinden korumanın en işlevsel yolları, iyi aile bağları ve eğitim olarak görülmektedir.³¹⁷

---

³¹⁶ “Çocukları Bekleyen Kitap Tuzağı”, *Yeni Şafak*, 26.04.2017, <https://www.yenisafak.com/hayat/cocuklari-bekleyen-kitap-tuzagi-2649264>. (05.05.2020).

³¹⁷ Emine Kaya, “Kurgusal Gerçekliğin Tehdidi: Wattpad Uygulaması”, *Açık Görüş*, 24.11.2018, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/kurgusal-gercekligin-tehdidi-wattpad-uygulamasi-haber-1409992/>. (05.05.2020).

Köşe yazarı Sibel Eraslan da, Wattpad'e 2019 yılının Haziran ayında yayınlanan yazısıyla dikkat çekmektedir. Wattpad'in, ilkin bir kitap okuma uygulaması olarak tanıtıldığını ama zamanla sınırın ve mahremiyetin kalktığı bir mecraaya dönüştüğünü belirten Eraslan, yayıncıların ilgi göstermesinin gençleri birbirine benzer içeriklere sahip hikâyeler yazma konusunda motive ettiğini vurgulamaktadır. Yayıncıların Wattpad kitaplarının, 12-17 yaşlarındaki gençlere hitap ettiğini söylemelerine rağmen içeriklerin bu yaş grubunu fazlasıyla aştığı ifade edilmektedir.³¹⁸

5 Ağustos 2019 tarihinde Sabah Gazetesinde yayınlanan bir haberde, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının "Türkiye'de Yaygınlaşan Wattpad Kullanımı ve Zararları" isimli bir rapor yayınlarak Wattpad kullanımı ile ilgili risklere dikkat çektiği deklare edilmiştir. Habere göre, raporda Wattpad'in müstehcen içeriklere sahip hikâyelere ev sahipliği yaptığı bildirilmektedir. Ayrıca Wattpad'de dine yönelik olumsuz imaj oluşturacak içeriklerin bulunduğu da bildirilmektedir. Ailelere, çocuklarının Wattpad kullanımı konusunda dikkatli olmaları salık verilmektedir.³¹⁹

Bahsi geçen gazete haberleri ve köşe yazılarında, Wattpad kitaplarının ahlâkî açıdan olumsuz etkilere sebep olabilecek içerikler barındırdığı ile ilgili iddialar bulunmasına rağmen, kitapların içeriğini dinî veya ahlâkî açıdan inceleyen bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmamız, Wattpad kitaplarını içerik analizi yöntemiyle inceleyerek, kitaplarda geçen dinî ve ahlâkî unsurları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Güzel ahlâk özelliklerine sahip olmak; İslam dininde, bir Müslümanın yerine getirmesi gereken en önemli görevlerden biri olarak görülmektedir. Peygamber Efendimiz (sav) Kuran-ı Kerim'de "*yüce bir ahlak üzere*" olmakla taltif edilmektedir.³²⁰ Müslümanlara düşen de onun yüce ahlakını örnek alma konusunda üstün gayret göstermektedir. Güzel ahlak sahibi olan kişi, Peygamber Efendimiz (sav)'e ve cennete yaklaşmakla müjdelenmektedir. Nitekim bir hadis-i şerifte, Efendimiz (sav) "*İçinizde en çok sevdiğim ve kıyamet günü bana en yakın mesafede bulunacak kimseler güzel ahlak*

---

³¹⁸ Sibel Eraslan, "Çocuk İstismarı ve Wattpad Kuyusu", *Star*, (02.06.2019), <https://www.star.com.tr/yazar/cocuk-istismari-ve-wattpad-kuyusu-yazi-1458426/>. (05.05.2020).

³¹⁹ "Gençler İçin Bir Tehdit", *Sabah*, 05.08.2019, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/08/05/gencler-icin-bir-tehdit-wattpad>. (05.05.2020).

³²⁰ El-Kalem, 68/4.

sahibi olanlarıdır.” buyurmuştur.³²¹ Güzel ahlak sahibi olmanın taşıdığı önem aşikârken, ergenlik çağındaki çocuk ve gençler tarafından büyük rağbet gören Wattpad kitaplarının, taşıdıkları olumsuz ahlâkî özelliklerle öne çıkması düşündürücüdür.

Aşağıdaki tabloda, incelenen kitaplarda tespit edilen olumsuz ahlâkî unsurlar yer almaktadır. Buna göre; incelenen beş Wattpad kitabında, 17 ayrı olumsuz ahlâkî unsurun işlendiği tespit edilmiştir. (Tablo 181)

Tablo 181. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumsuz Ahlâkî Unsurlar ve Sayıları

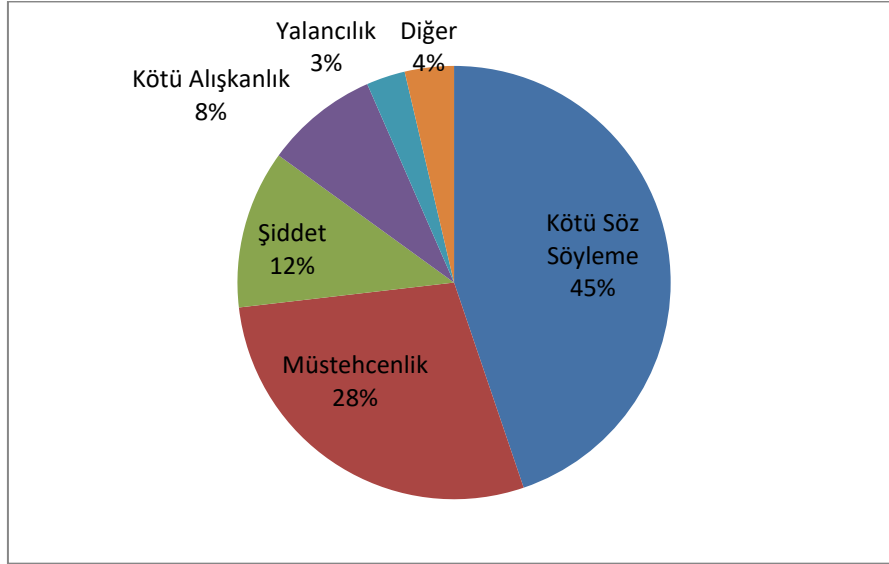
	OLUMSUZ AHLAKİ UNSURLAR	SAYI
1	Kötü söz söyleme	2395
2	Müstehcenlik	1517
3	Şiddet	632
4	Kötü alışkanlık	452
5	Yalancılık	155
6	Anne-babaya saygısızlık	65
7	Alay etme	35
8	Kibir	26
9	Gıybet	23
10	Hırsızlık	21
11	Kıskançlık	10
12	İntikam	5
13	Tecessüs	4
14	İkiyüzlülük	3
15	Utanmaya yergi	2
16	Kötülüğe övgü	1
17	Kin gütmeye	1
	TOPLAM	5347

Aşağıdaki grafikte, Wattpad kitaplarında en fazla işlenen olumsuz ahlâkî unsurlar görülmektedir. Buna göre; tabloda ilk 5 sırada yer alan kötü söz söyleme, müstehcenlik, şiddet, kötü alışkanlık ve yalancılık, kitaplardaki tüm olumsuz ahlâkî unsurların %96’sını oluşturmaktadır. Geri kalan 12 olumsuz ahlâkî unsur ise tüm olumsuz ahlâkî unsurların %4’üne denk gelmektedir. (Grafik 2) Bu sonuç bize, Wattpad kitaplarında ağırlıklı olarak 5 olumsuz ahlâkî unsurun işlendiğini göstermektedir. Bunlar sırasıyla; kötü söz söyleme, müstehcenlik, şiddet, kötü alışkanlık ve yalancılıktır. Aşağıda; bu olumsuz ahlâkî

³²¹ İmam Nevevî, *Riyâzü’s Sâlihîn: Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, Tercüme ve Şerh: M. Yaşar Kandemir, İsmail Lütfi Çakan, Raşit Küçük, 1. b., İstanbul: Erkam Yayınları, 2013, C. 7, ss. 281-282.

unsurlar başta olmak üzere kitaplarda geçen tüm olumsuz ahlâkî unsurlar, yer alma sayıları ile beraber incelenerek İslam ahlâkındaki yerleri itibariyle yorumlanacaktır. Bu yorumlama sırasında, ağırlıklı olarak kitaplarda en fazla geçen 5 olumsuz ahlâkî unsurun üzerinde durulacaktır.

Grafik 2. Wattpad Kitaplarında Tespit Edilen Olumsuz Ahlaki Unsurların Yer Alma Yüzdeleri

Wattpad kitaplarında en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsur olan “kötü söz söyleme” kitaplarda çoğunlukla argo ve küfürlü kelimelerin açıkça yazılması şeklinde yer almaktadır. Bununla beraber karakterlerin kullandığı “küfür ettim, küfür savurdum” gibi ifadeler de, “kötü söz söyleme” kapsamında değerlendirilmiştir.

Toplam 2593 sayfadan oluşan veri setinde, 2395 adet kötü söz söyleme ifadesine rastlanmıştır. Bu da nerdeyse sayfa başına 1 adet kötü söz söyleme ifadesinin düştüğünü göstermektedir. Kitaplarda geçen kötü söz söyleme ifadelerinin, hangi formda ve ne sıklıkla geçtiği yakından incelendiğinde; toplam 2395 ifadeden 1771’inin argo, 498’inin küfürlü kelime, 117’sinin “küfür” ifadesi ve 9’unun kötü söz söylemeye övgü temasında metinlerde kendine yer bulduğu görülmüştür. Buna göre; Wattpad kitaplarında en fazla yer alan kötü söz söyleme formu, argo kelimelerdir. Kitaplarda en az rastlanan kötü söz söylemeye övgü teması ise 5 kitaptan 3’ünde yer almıştır. Kötü söz söylemeye övgü temasının işlendiği kitaplar; 4N1K, Psikopat ve Gözlük’tür.

İncelenen 5 kitabın 4’ünde kötü söz söyleme en fazla rastlanan olumsuz ahlâkî unsur olmuştur. Kötü söz söylemenin en fazla rastlanan olumsuz ahlâkî unsur olduğu

Wattpad kitapları; 4N1K, Psikopat, Gözlük ve Deli'dir. Kötü Çocuk adlı kitapta kötü söz söyleme, ikinci en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsurdur.

İncelenen 5 kitaptan; 514 sayfadan oluşan Kötü Çocuk'ta 190 adet, 491 sayfadan oluşan 4N1K'da 978 adet, 512 sayfadan oluşan Psikopat'ta 255 adet, 527 sayfadan oluşan Gözlük'te 230 adet ve 549 sayfadan oluşan Deli'de 742 adet kötü söz söyleme ifadesine rastlanmıştır. Buna göre; en fazla kötü söz söyleme ifadesi içeren kitap, Büşra Yılmaz'a ait 4N1K'dır. Kitapta ortalama 1 sayfada 2 adet kötü söz söyleme ifadesi bulunmaktadır. İkinci olarak en fazla kötü söz söyleme ifadesi barındıran kitap, Gülsen Kılıçaslan'a ait Deli'dir. Onu sırasıyla Mihri Mavi'ye ait Psikopat ve Koray Yersüren'e ait Gözlük takip etmektedir. En az kötü söz söyleme ifadesi barındıran kitap, Büşra Küçük'e ait Kötü Çocuk'tur.

Wattpad kitaplarında en fazla yer alan olumsuz ahlâkî unsur olduğu tespit edilen kötü söz söyleme ifadelerinin; karakterler arasındaki tartışmalar, kavgalar, şakalaşmalar veya günlük konuşmalar sırasında geçtiği görülmüştür. Wattpad kitaplarındaki karakterler, her türlü duygularını argo ve küfür içerikli konuşmalarla ifade edebilmektedir. Bazen de anlatıcı, bu tür argo ve küfür içerikli kelimeleri kullanabilmektedir. Kötü Çocuk adlı kitapta; başkarakter Meriç, Kayla'ya sürekli olarak "baş belası" diyerek seslenmektedir. Deli adlı kitapta; başkarakter Emre, herkes tarafından "deli" olarak anılmaktadır. Tüm kitaplarda, günlük konuşma dilinde argo kelimeler sıkça kullanılmaktadır. Argo ve küfürlü kelimeler; başkarakterler tarafından, yetişkinlerin yanında da kullanılabilir. Deli adlı kitapta namaz kılan, dindar biri olarak resmedilen Emre karakterinin argo ve küfür içerikli kelimeler kullanması, çocuk ve gençlerin zihinlerindeki "namaz kılan insan" imajı açısından ayrıca olumsuz bir durumdur.

En çok okunan Wattpad kitaplarında argo ve küfürlü kelimelerin sıklıkla kullanılması, bu kitapların okurları olan çocuk ve gençler tarafından argo ve küfürlü kelimelerin kullanımını, normal karşılama riski barındırmaktadır. Ayrıca kitaplardan bazılarının dizi ve film olarak çekilmesi de bu riski katlamaktadır. Okurların, birden fazla medya aracında bu karakterlere maruz kalması, onlara olan bağlılıklarını artırabilmektedir. Rol model seçimi açısından önemli bir dönem olan ergenlikte; beğenilen kişilerin söz, giyim ve davranışlarıyla taklit edilmesi, karşılaşılan bir durumdur.

Wattpad kitaplarındaki karakterlere bağlılık geliştiren okurların, onları taklit etmek istemesi beklenebilir. Nitekim Albert Bandura tarafından geliştirilen Sosyal Öğrenme Kuramı, çocukların ahlaki davranışlarının şekillenmesinde sosyal çevrenin etkili olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre çocukların, okudukları kitaplar veya izledikleri filmlerdeki karakterlerin olumsuz ahlak özelliklerini taklit etmeleri mümkündür.³²² Öyleyse; çocuk ve gençler tarafından rağbet gören Wattpad kitaplarında, yoğun olarak argo ve küfür içeren ifadeler yer verilmesi, Wattpad kitaplarının ahlâkî değerlendirmesi açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca 4N1K, Psikopat ve Gözlük'te yer alan kötü söz söylemeye övgü bildiren ifadeler de tehlikenin boyutunu artırmaktadır. Sayıları her ne kadar az olsa da, bu ifadeler; küfür etmeyi sevimli gösterme, yeni küfürlü kelimeler üretmeyi bir yaratıcılık göstergesi olarak kabul etme, küfür etmenin insanı rahatlatma özeliğini öne çıkarma, yakın arkadaş olmanın en önemli şartının birbirine her türlü hakareti rahatlıkla söyleyebilme olduğuna dair mesajları barındırmaktadır. Kötü söz söylemeye övgü ifadelerinin alt metninde yer alan bu mesajların her birinin, ahlâkî açıdan olumsuz anlam taşıdığı açıktır.

Kötü söz söylemeye yönelik, Wattpad kitaplarındaki verilerin yorumlanmasının ardından bu olumsuz ahlâk özelliğinin, İslam literatüründe kendine nasıl yer bulduğunu inceleyeceğiz.

İslam dininde Müslümanların önde gelen özelliklerinden biri de diğer insanların onların dillerinden gelecek bir kötülükten emin olmalarıdır.³²³ Diliyle kimseye zarar vermeme, kötü sözlerden uzak durma anlamını barındırmaktadır. Ayrıca Peygamber Efendimiz (sav), bir hadis-i şerifinde “*Mümin; insanları kötüleyen, lânetleyen, kötü söz ve çirkin davranış sergileyen kimse değildir.*” buyurmaktadır.³²⁴ Konuyla ilgili bir ayet-i kerimede ise “*Allah, zulme uğrayanlar dışında, kötü sözün açıkça söylenmesini sevmez. Allah işitendir, bilendir.*” buyurulmaktadır.³²⁵ Ayet ve hadislerde görüldüğü üzere; Müslüman'ın kötü söz söylemekten sakınması, onun en önemli görevlerindedir. Allah Teâlâ'nın, kötü sözün açıkça söylenmesinden hoşnut olmaması da Müslümanların kötü

---

³²² Ramazan Gürel, “Sosyal Pekiştiricilerin ve Model Davranışlarının, Çocukların Ahlaki Yargılarının Şekillenmesindeki Etkisi (Bandura Örneği)”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, C. 12, S. 28, (2014), s. 112.

³²³ Nevevî, a.g.e. C. 2, s. 151.

³²⁴ Nevevî, a.g.e. C. 7, s. 276.

³²⁵ el-Nisa, 4/148.

söz söylemekten kendilerini uzak tutmaya çalışması için önemli bir motivasyon kaynağıdır. Öyleyse çocukluktan itibaren her Müslüman; duygu ve düşüncelerini argo, küfür, hakaret vb. kötü kelimeleri kullanmadan ifade etmesi konusunda eğitilmelidir. Bu konuda aileye ve eğitimcilere büyük görev düşmektedir.

Kötü söz söylemeyi din eğitimi perspektifinden inceleyecek olursak öncelikle bu davranışın sözel şiddet olarak da tanımlandığını söyleyebiliriz. Öyleyse çocuk ve gençlerin birbirlerine fiziksel şiddet uygulamaları nasıl yetişkinleri endişeye sürüklüyorsa, birbirlerine karşı sık sık argo ve küfürlü kelimeler kullanan çocuk ve gençler de aynı etkiyi oluşturmaktadır. Sonuçta bu davranış da şiddetin bir türüdür.

Argo ve küfürlü kelimelerin çocuk ve gençler arasındaki yaygın kullanımının nasıl önlenebileceği sorunu, günümüzde çözülmesi gereken ahlaki problemlerdendir. Bu problemin çözümünde din eğitimcilerine büyük iş düşmektedir. Çocuk ve gençlerin birbirlerine karşı kötü kelimeler kullanması, bir hoşgörü eksikliği olarak da tanımlanabilir. Eğitimciler, öğrencilerine birbirlerine karşı hoşgörülü olmanın önemini kavratıldıklarında, argo ve küfürlü kelimelerin de önüne geçilebilmesi mümkün olacaktır. Bunun için ilk iş olarak öğretmen yetiştirilen kurumlarda, hoşgörünün ve diğer ahlaki erdemlerin akademik başarıdan önce geldiğinin üzerinde durulması gerekmektedir.³²⁶

Çocuk ve gençlerin birbirlerine karşı argo ve küfürlü kelimeler kullanması, bazen alışkanlıktan ileri gelebilmektedir. Çevrelerinde sıkça argo ve küfürlü konuşmalara şahit olmaları, bu kelimelerin niteliğini fark etmemelerine sebep olabilmektedir. Bu durumda, öncelikle öğrencilere kötü söz söyleme kapsamına giren kelimelerin neler olduğu konusunda bilgi verilmesi gerekmektedir.³²⁷ Böylece çocuklar, kullandıkları kelimelerin niteliği hakkında farkındalık sahibi olacaktır. Ayrıca alışkanlık olarak kullanılan argo ve küfür içerikli sözler için alternatifler sunmak da bir çözüm olabilir. Örneğin bir öğrenci, şaşkınlık veya öfke anında duygusunu küfür içerikli bir cümleyle ifade ediyorsa ona bu duyguları başka hangi kelimelerle ifade edebileceği konusunda öneriler sunulması faydalı olacaktır.

---

³²⁶ Recep Kaymakcan, "Hoşgörü Eğitimi", *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*, ed. Mustafa Köylü, İstanbul: Dem Yayınları, 2014, s. 253.

³²⁷ a.g.e., ss. 253-254.

Öğrencileri kötü söz söyleme davranışından uzak tutabilmek için kendilerine karşı argo veya küfürlü kelimeler kullanıldığında hissettikleri üzerinde durulabilir. Bu konuyla ilgili yapılacak duygu paylaşımı, öğrencilerin birbirleriyle empati kurabilmelerine katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte; kötü söz söyleme davranışıyla ilgili okulda yapılacak çalışmalar, bu davranışı ortadan kaldırmak için tek başına yeterli değildir. Öğrencilerin aile ortamının da argo ve küfürlü kelimelerin kullanımından vazgeçilmesini desteklemesi gerekmektedir. Fakat okul aracılığıyla ailedeki olumsuz davranış ortamının değişme ihtimali de bulunmaktadır. Çünkü çocuklar evi okula taşıdıkları gibi okulda öğrendiklerini de evlerine taşımaktadırlar.³²⁸ Bu yüzden başta öğretmenlerin, davranışlarıyla öğrencilere örnek olması gerekmektedir. Ayrıca okul ikliminin de argo ve küfürlü kelimelerden arınmış olması, bu sorunun çözümünde önem taşımaktadır.

Wattpad kitaplarında en sık rastlanan ikinci olumsuz ahlâkî unsur, “müstehcenlik” olarak tespit edilmiştir. Müstehcenlik ile ilgili Wattpad kitaplarında tespit edilen temalar; müstehcen ifade, müstehcen olay, müstehcenliğe övgü, evlilik dışı çocuk sahibi olma, müstehcen ilişkiye tanık olma, eşcinsellikle ilgili ifade, “tecavüz” ifadesi ve müstehcenliği haklı göstermedir.

Toplam 2593 sayfadan oluşan veri setinde, müstehcenlik ile ilgili 1517 unsura rastlanmıştır. Bu da Wattpad kitaplarında ortalama 2 sayfada 1 müstehcen unsura rastlandığı anlamına gelir. Kitaplarda, müstehcenlik unsurunun hangi formda ve ne sıklıkla geçtiği yakından incelendiğinde; toplam 1517 ifadeden 920’sinin müstehcen ifade, 528’inin müstehcen olay temasında metinlerde kendine yer bulduğu görülmüştür. Müstehcen ifade ve müstehcen olay tüm kitaplarda rastlanan temalardır. Geri kalanları ise kitapların bazılarında yer alırken bazılarında bulunmamaktadır. Psikopat ve Gözlük’teki müstehcenlik ile ilgili ifadelerin tamamı, müstehcen ifade ve müstehcen olay temaları kapsamında yer almıştır. Eşcinsellikle ilgili; 4N1K’da 31 ve Deli’de 10 adet olmak üzere toplam 41 ifade tespit edilmiştir. Müstehcenliğe övgü teması Kötü Çocuk’ta 14 ve 4N1K’da 1 adet olmak üzere toplam 15 yerde geçmektedir. “Tecavüz” ifadesi, yalnızca Deli’de 7 yerde; evlilik dışı çocuk sahibi olma ve müstehcen ifadeye tanık olma temaları, yalnızca Kötü Çocuk’ta, toplam 5 yerde yer almıştır (evlilik dışı çocuk sahibi olma 4, müstehcen ilişkiye tanık olma 1 yerde). Müstehcenliği haklı gösterme teması da

---

³²⁸ Kaymakcan, a.g.e., s. 254.

yalnızca Deli’de 1 yerde geçmektedir. Buna göre, Watsapp kitaplarında müstehcenlikle ilgili kendine en fazla yer bulan tema, müstehcen ifadelerdir. Onu, müstehcen olayların anlatımı takip etmektedir.

İncelenen 5 kitaptan 1’inde, müstehcenlik en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsur; 3’ünde 2. olarak en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsur ve 1’inde de 3. olarak en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsurdur. Müstehcenliğin en fazla rastlanan olumsuz ahlâkî unsur olduğu Watsapp kitabı, Kötü Çocuk’tur. Müstehcenliğin 2. olarak en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsur olduğu Watsapp kitapları: 4N1K, Psikopat ve Deli’dir. Gözlük adlı kitapta ise müstehcenlik, 3. olarak en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsurdur. Buna göre Watsapp kitaplarında, müstehcenlik ile ilgili ifadelerin genel olarak en sık rastlanan ilk 3 olumsuz ahlâkî unsur içinde yer aldığı görülmüştür.

İncelenen 5 kitaptan; 514 sayfadan oluşan Kötü Çocuk’ta 322 adet, 491 sayfadan oluşan 4N1K’da 229 adet, 512 sayfadan oluşan Psikopat’ta 247 adet, 527 sayfadan oluşan Gözlük’te 125 adet ve 549 sayfadan oluşan Deli’de 594 adet müstehcen içerikli unsura rastlanmıştır. Buna göre en fazla müstehcenlik içeren kitap, Gülsen Kılıçaslan’a ait Deli’dir. Müstehcenlik ile ilgili en fazla ifade barındıran ikinci kitap, Büşra Küçük’e ait Kötü Çocuk’tur. Onu sırasıyla; Mihri Mavi’ye ait Psikopat ve Büşra Yılmaz’a ait 4N1K takip etmektedir. En az müstehcen unsur barındıran kitap, Koray Yersüren’e ait Gözlük’tür.

Watsapp kitaplarında en fazla yer alan ikinci olumsuz ahlâkî unsur olduğu tespit edilen müstehcenlikle ilgili ifadelerin, genelde karakterler arasındaki yakınlaşmaların anlatımında geçtiği görülmüştür. Kötü Çocuk, Psikopat ve Deli adlı kitaplardaki karakterlerin cinsel ilişki yaşadıkları açıkça belirtilmektedir. Onun dışında Watsapp kitaplarının tamamında, karakterlerin yakınlaşmalarına yönelik sahnelerin anlatımı bulunmaktadır. Deli hariç, diğer 4 kitaptaki yakınlaşma sahneleri, 17 yaşında oldukları belirtilen lise öğrencileri arasında yaşanmaktadır. “Deli” adlı kitaptaki yakınlaşma sahneleri ise diğer kitaplardaki karakterlerin aksine, aralarında evlilik birlikteliği bulunan bir çift arasında gerçekleşmektedir. Fakat anlatılanlar, evlilik hayatına dair birçok özel konuyu ortaya sermektedir. Çocuk ve ergenlerin cinsellikle ilgili bilgileri, uygun zamanda ve doğru kaynaklardan edinmesi elzemdir. Kitapta aleni olarak anlatılan müstehcen

olaylar ve kullanılan müstehcen ifadeler, okurlar için bu imkânı ortadan kaldırma tehlikesini taşımaktadır.

Müstehcenliğe yönelik Wappad kitaplarındaki verilerin yorumlanmasının ardından konuyu, İslam literatüründeki yeri ve din eğitimi açısından değerlendirmeye çalışacağız.

Çocukların, ergenlik öncesi dönemde cinsellikle ilgili konulara merakla yaklaştığı bilinmektedir.³²⁹ Ergenlik dönemine girildiğinde ise bu merak artmaktadır. Ergenler için, cinsellikle ilgili bir şeyler öğrenebilecekleri cinsel içerikli materyaller de bu dönemde ilgi unsuru olabilmektedir.³³⁰ İnternet ve sosyal medya, bu tür materyallere kontrolsüzce erişme imkânının bulunduğu bir mecradır. Araştırmamızın ana unsurunu oluşturan Wappad kitaplarının da, cinsellikle ilgili anlatımlar içerdiği tespit edilmiştir.

Cinsel yaşam, dünden bugüne tüm kültürlerde dinî kurallar çerçevesinde şekillenmiş ve ahlak ile bağlantılı bir konu olarak ele alınmıştır.³³¹ İslam dinine göre insanlar, cinsellikle ilgili ihtiyaçlarını evlilik bağı aracılığıyla tatmin ederler.³³² Kuran-ı Kerim’de bekârların evlendirilmesi, evlenmeye gücü yetmeyenlerin ise iffetlerini koruması emredilmiştir.³³³ Peygamber Efendimiz (sav) de hadis-i şeriflerinde evliliği övmüş ve evlenmenin kişiyi haram işlemekten uzak tuttuğunu bildirmiştir.³³⁴ Wappad kitaplarında tespit edilen müstehcen içerikler, evlilik için uygun yaş ve olgunluğa ulaşmamış çocuk ve gençler açısından, cinsellikle ilgili uyarıcı bir rol üstlenmektedir. Fakat İslam dininde; tatmin edilmesi mümkün olmayan duyguların, uyarılmasının da önüne geçilmesi esastır. Halis Ayhan’ın bu konuyla bağdaştırılabilecek uyarı ve tavsiyelerini burada zikretmek yerinde olacaktır: *“Birtakım isteklerin uyanması sağlanır; reklam, moda, basın yoluyla insanın istek ve arzuları tahrik edilir; daha sonra bunların sosyal ve ekonomik imkânsızlıklar sonucu tatmini mümkün olmaz ise, birçok ferdi ve ictimai buhranlara kapı açılmış olur. Onun için meşru yollarla tatmini mümkün olmayan isteklerin uyandırılmaması, tahrik edilmemesi esas olmalıdır. Cemiyetin sosyal ve*

---

³²⁹ Adnan Kulaksızoğlu, *Ergenlik Psikolojisi*, 20. b., İstanbul: Remzi Kitabevi, 2018, s. 55.

³³⁰ Emine Keskiner, “Cinsel Eğitim”, *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*, ed. Mustafa Köylü, İstanbul: Dem Yayınları, 2014, s.353.

³³¹ a.g.e., s. 334.

³³² a.g.e. s.337.

³³³ El-Nur, 24/32,33.

³³⁴ Buhari, Savm, 10. “Kimin evlenmeye gücü yetiyorsa evlensin. Çünkü evlilik, gözü haramdan alıkoyar ve iffeti en iyi şekilde korur.”

ekonomik imkânları göz önüne alınarak istekler uyandırılmalı; uyanmış olan istekleri hukuk, ahlak, örf, adet ve din esaslarına uygun bir şekilde tatmin etmelidir."³³⁵

Çocukların, müstehcen içeriklere duydukları merak aracılığıyla Wattpad kitaplarına yönelmelerinin önüne geçmek için, aile ve okulun çocuğu cinsel konularla ilgili bilgilendirmesi önemlidir. Çocuğa verilecek cinsel eğitim kapsamında, öncelikle onu tahrik edici materyallerden uzak tutmak gerekmektedir. Çocuk ve gençlerin ilgi alanlarına ve kabiliyetlerine göre çeşitli hobilere yöneltilmesi, onların zaman ve enerjilerini faydalı şeylere harcamasına katkı sağlayabilir. Bununla beraber; okul öncesi dönemden itibaren, çocuğun cinsellikle ilgili sorularını geçiştirmeden kısa ve net cevaplar vermek, ergenlik öncesi dönemde, vücudunda yaşayacağı değişiklikler konusunda çocuğu korkutmadan bilgilendirmek ve ergenlikte, çocuğun cinsel isteklerine karşılık otokontrol geliştirmesine yardımcı olmak ebeveynlerin görevlerindedir.³³⁶ Okulda verilecek cinsel eğitimin de evdeki eğitimi destekleyici nitelikte olması gerekmektedir. Özellikle cinselliği fizyolojik bir olgu olarak inceleyen derslerin yanında, din kültürü ve ahlâk bilgisi dersinde de bu konu dinî ve ahlâkî yönüyle ele alınmalıdır.³³⁷

Wattpad kitaplarında en sık rastlanan 3. olumsuz ahlâkî unsur, şiddettir. Kitaplarda geçen şiddet içerikli ifadeler, şiddet olaylarının anlatımı ve şiddete övgü bildiren ifadeler, şiddet unsuru olarak değerlendirilmiştir.

Toplam 2593 sayfadan oluşan veri setinde, 632 yerde şiddet unsuruna rastlanmıştır. Şiddet unsurunun kitaplarda hangi formda ve ne sıklıkla işlendiği yakından incelendiğinde; toplam 632 ifadeden 452'sinin şiddet ifadesi, 176'sının şiddet olayı ve 4'ünün şiddete övgü temasında metinlerde kendine yer bulduğu görülmüştür. Buna göre; Wattpad kitaplarında şiddet unsurunun, en fazla şiddet ifadeleriyle işlendiği tespit edilmiştir. Onu, şiddet olaylarının anlatımı takip etmektedir. Kitaplarda en az rastlanan şiddete övgü teması ise 5 kitaptan 3'ünde yer almıştır. Şiddete övgü temasının işlendiği kitaplar; *Kötü Çocuk*, *Psikopat* ve *Deli*'dir.

İncelenen 5 kitabın 3'ünde şiddet, en fazla rastlanan 3. olumsuz ahlâkî unsurdur. Şiddetin en fazla rastlanan 3. olumsuz ahlâkî unsur olduğu Wattpad kitapları: *Kötü*

---

³³⁵ Halis Ayhan, *Eğitime Giriş ve İslamiyetin Eğitime Getirdiği Değerler*, 1.b., İstanbul: Damla Yayınevi, 1982, s. 87.

³³⁶ Keskiner, a.g.e., ss. 343-351.

³³⁷ Keskiner, a.g.e., s. 355

Çocuk, Psikopat ve Deli'dir. 4N1K ve Gözlük adlı kitaplarda ise şiddet, en sık rastlanan 4. olumsuz ahlâkî unsurdur.

İncelenen 5 kitaptan 514 sayfadan oluşan Kötü Çocuk'ta; 142 adet, 491 sayfadan oluşan 4N1K'da; 62 adet, 512 sayfadan oluşan Psikopat'ta; 140 adet, 527 sayfadan oluşan Gözlük'te; 30 adet ve 549 sayfadan oluşan Deli'de; 258 adet şiddet unsuru içeren ifadeye rastlanmıştır. Buna göre şiddet unsurun en fazla işlendiği kitap, Gülsen Kılıçaslan'a ait Deli'dir. İkinci olarak en fazla şiddet unsuru barındıran kitap, Büşra Küçük'e ait Kötü Çocuk'tur. Onu, sırasıyla Mihri Mavi'ye ait Psikopat ve Büşra Yılmaz'a ait 4N1K takip etmektedir. En az şiddet unsuru barındıran kitap; Koray Yersüren'e ait Gözlük'tür.

Wattpad kitaplarında şiddet ile ilgili ifade ve olaylar, genelde karakterler arasında gerçekleşen kavgaların anlatımı sırasında geçmektedir. En fazla şiddet unsuru barındıran Wattpad kitabı olan Deli'de, başkarakter Elif, küçüklüğünden itibaren ailesinden şiddet görmektedir. Bunun dışında tüm karakterler, yaşadıkları problemlerin çözümünde şiddet uygulamayı tercih edebilmektedir. Kötü Çocuk'ta başkarakter Meriç, etrafındakilerin kendisinden çekindiği ve zorda kaldığında şiddet uygulamaktan çekinmeyen bir çocuktur. Hatta Meriç'in Kayla'nın babasına yumruk attığı bir sahne de kitapta anlatılmaktadır. Psikopat adlı kitaptaki başkarakter Kağan da tıpkı Meriç gibi, tüm sınıf arkadaşlarının kendisine zarar vermesinden korktuğu bir karakterdir. Kitaptaki en ağır şiddet sahnesi, Kağan'ın bir okul çıkışı tüm sınıfı dışarı çıkardıktan sonra Buket'in boğazına bıçak dayadığı sahnedir. Tüm canlılığıyla anlatılan bu olay sırasında Kağan, Buket'e önce bıçak çekmiş ve sonra da onu taciz etmiştir. Bu olayın üzerinden biraz zaman geçtikten sonra ise; Buket karakterinin, Kağan'ın o sırada uyuşturucunun etkisinde olduğunu öğrenmesi üzerine onu kolayca affetmesi dikkat çekicidir. Bu duruma; Buket'in, Kağan'ın fiziksel görünümüne duyduğu aşırı ilgi ve hayranlık sebep olmuştur. Buket karakterinin uyuşturucu kullanan ve bu sebeple kendisine zarar veren kişiden uzaklaşması gerekirken sırf fiziksel özelliklerine duyduğu ilgi sebebiyle hâlâ onunla yakınlık kurmaya çalışması, kitabın ergen okurları için son derece olumsuz mesajlar içeren bir durum olarak görülmektedir. 4N1K adlı kitapta da başkarakterlerden birinin giriştiği bir kavga sonucunda bıçaklandığı bir sahne geçmektedir. Gözlük adlı kitapta şiddet ile ilgili anlatımlar, okuldaki birbirine düşman iki grubun kavga ve tartışmaları sırasındaki itişme ve yumruklaşmalardan ibarettir. Diğer kitaplarda da bu şekilde gerçekleşen kavgalara yer

verilmiştir. Ayrıca karakterlerin birbirlerine karşı sinirlendiklerinde, şiddet içerikli ifadeler kullanması da tüm kitaplarda rastlanan bir durumdur.

Kötü Çocuk, Psikopat ve Deli’de şiddete övgü bildiren ifadeler bulunmaktadır. Sayıları her ne kadar az olsa da bu ifadeler alt metinde, şiddet gösteren kişinin çok beğenilen ve sevilen biri olması durumunda şiddetin kabul edilebilir bir durum olduğu mesajını barındırmaktadır.

Wattpad kitaplarındaki şiddet unsuru ile ilgili verilerin yorumlanmasının ardından, bu olumsuz ahlâk özelliğini İslam literatüründeki yerini inceleyerek konuyu din eğitimi perspektifinden değerlendirmeye çalışacağız.

Wattpad kitaplarında en sık rastlanan 3. olumsuz ahlâkî unsur olan şiddet; *“Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların zarar görmediği kimsedir.”* hadis-i şerifinden, yasak olduğu anlaşılabilir fiillerdendir.³³⁸ Bir başka hadis-i şerifte de Müslümanların kardeş olduğu zikredildikten sonra, birbirlerine zulmetmelerinin yasaklandığı bildirilmektedir.³³⁹ Kuran-ı Kerim’de bir insanı öldürmenin, bütün insanlığı öldürmekle eş tutulduğuna dair ayet-i kerime, İslam dininin insan hayatının değerine verdiği önemi göstermektedir.³⁴⁰

Yazılı ve görsel medya araçlarının iletmediği mesajlar, toplum üzerinde olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Medya araçlarında kendine yer bulan şiddetin, özellikle çocuk ve gençler üzerindeki etkileri eskiden beri tartışılan konulardandır. Uzmanlar; şiddet içerikli yayınları çocuk ve ergenlerin sevdikleri karakterlerin davranışlarını taklit etmeye olan meyilleri sebebiyle tehlikeli görmektedir. Ayrıca bu tür yayınlarda karşılaşılan problemlerin çözümünde, şiddetin bir seçenek olarak gösterilmesinin, çocuk ve gençlerin gelişiminde olumsuz etkiler oluşturacağını ileri sürmektedirler. Saldırganlığa ve acıya karşı duyarsızlaşma ihtimali de çocuk ve gençleri şiddet içerikli yayınlardan uzak tutmaya gerekçe olarak gösterilmektedir.³⁴¹

Şiddet içerikli yayınlarının çocuklar üzerindeki etkileri tartışılırken genelde görsel medya araçlarındaki şiddet sahneleri söz konusu edilmektedir. Fakat Wattpad

---

³³⁸ Nevevî, a.g.e. C. 2, s. 151.

³³⁹ a.g.e. s. 200.

³⁴⁰ el-Maide, 5/32.

³⁴¹ Güler Duru, Ali Az, Burcu Gülbahar, “Medyadaki Şiddet Olaylarının Çocuklar Üzerindeki Etkisi”, *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, S. 5, (2015), ss. 46-47.

kitaplarındaki son derece canlı anlatımlarla aktarılan şiddet sahnelerinin de okurlar üzerinde benzer etkileri oluşturabileceği düşünülebilir. Ayrıca çok okunan Wattpad kitaplarının, dizi veya film olarak çekildiği düşünülürse Wattpad hikâyelerinin olası etkilerinin, yalnızca yazılı basın etkileriyle sınırlı kalmadığı anlaşılmış olacaktır. Çocuk ve gençlerin, hikâyelerdeki karakterlere tutkulu bir bağlılık göstermesi de kitaplardaki olumsuz tutumların, okurlar tarafından örnek alınma ihtimalini artırmaktadır.

Araştırmacılar; günümüzde, çocukları şiddet içerikli yayınlardan uzak tutabilmenin son derece güçleştiğini iletmektedirler. Zira uzmanlara göre; hem bilgisayarlar ve özellikle de akıllı telefonlar aracılığıyla her türlü medya ürününe ulaşmak kolaylaşmış, hem de şiddet vb. olumsuz içeriğe sahip olmayan yayın yok denecek kadar azalmıştır.³⁴² Gerçekten de incelenen beş Wattpad kitabının tamamında, şiddet içerikli ifadeler rastlanmıştır. Hatta şiddet unsurunun, tüm Wattpad kitaplarında en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlardan biri olduğu tespit edilmiştir. Wattpad kitaplarında karakterler, problemlerini şiddete başvurarak çözmekte; üzüntü, sevinç vb. duygularını da yine şiddet içerikli söz veya davranışlarla dışa vurmaktadırlar. Ayrıca başkarakterin şiddet içerikli davranışlarının onu daha da çekici hale getirdiğinin vurgulanması, başkaları yapsa hoşlanılmayacak şiddet içerikli davranışları başkarakter yaptığında durumun müsamahayla karşılanması; Wattpad kitaplarında şiddet ile ilgili rastlanan olumsuz örneklerdendir.

Çocuk ve gençleri, şiddet içerikli yayınlardan tam olarak uzak tutmanın imkânsızlığı düşünüldüğünde bu tür yayınların onlar üzerindeki etkilerini, verilecek eğitimle azaltmanın bir çözüm olabileceği düşünülebilir. Nitekim ergenlerde şiddetin önlenmesinde din eğitiminin rolünün araştırıldığı bir doktora çalışmasında; ergenlerin sahip oldukları dini inançların, onları; şiddet ve saldırganlık içeren davranışlardan uzak tuttuğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı çalışma ergenlerin; Peygamberimizle ilgili hadis ve hikâyelerin, kendisini diğer insanlara karşı daha saygılı olmaya ittiği şeklindeki ifadeye katılma düzeyi arttıkça saldırganlık ölçeğinden aldıkları puanların da düştüğünü göstermektedir.³⁴³ Öyleyse çocuklara verilecek din eğitiminin, onları şiddet içerikli davranışlardan uzak tuttuğu söylenebilir. Konuyla ilgili bir başka çalışmada; lise

---

³⁴² Duru, Az, Gülbahar, a.g.m., s. 48.

³⁴³ Macid Yılmaz, *Ergenlerde Şiddetin Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü*, (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s. 186.

öğrencilerine verilen merhamet eğitiminin, onların saldırganlık düzeyindeki etkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda; düzenli olarak merhamet eğitimi alan deney grubunun, saldırganlık ölçeği puanlarında anlamlı bir düşüş gözlenmiştir.³⁴⁴ Aktarılan araştırma sonuçlarından yola çıkılarak çocukların şiddet içerikli materyallere maruz kalmasının önüne geçilemese de bu tür materyallerin onların üzerinde bırakacağı olumsuz etkilerin din eğitimi aracılığıyla önüne geçilebileceği söylenebilir. Öyleyse, diğer olumsuz ahlâkî unsurlarda olduğu gibi şiddette de okul ve ailenin çocuğun olumlu davranışlarını pekiştirmek için uygun ortamı sağlaması gerekmektedir.

Wattpad kitaplarında en sık rastlanan 4. olumsuz ahlaki unsur olan “kötü alışkanlık” ile ilgili ifadeler, kitaplarda çoğunlukla sigara, alkol, uyuşturucu veya şans oyunlarından bahsedilirken kullanılmaktadır.

Toplam 2593 sayfadan oluşan veri setinde, kötü alışkanlıklar ile ilgili 452 ifadeye rastlanmıştır. Kitaplarda geçen kötü alışkanlık ile ilgili ifadelerin, hangi formda ve ne sıklıkla geçtiği yakından incelendiğinde; toplam 452 ifadeden 302’sinin sigara, 115’inin alkol, 20’sinin uyuşturucu ve 4’ünün şans oyunu temasında metinlerde kendine yer bulduğu görülmüştür. Kalan 11 ifadeden 9’u, kötü alışkanlığa övgü, 2’si de “kötü alışkanlık” ifadesidir. Buna göre, Wattpad kitaplarında en fazla yer alan kötü alışkanlık çeşidi, sigaradır. Deli hariç incelenen tüm kitaplarda en sık geçen kötü alışkanlığın, sigara olduğu görülmüştür. Deli’de en sık rastlanan kötü alışkanlık türü ise alkoldür. Kitaplarda en az rastlanan kötü alışkanlık çeşidi ise yalnızca 4N1K ve Deli’de bahsi geçen şans oyunudur.

Kötü alışkanlık; incelenen kitaplardan Gözlük’te en sık rastlanan 2. olumsuz ahlaki unsur olurken, 4N1K’da 3., Kötü Çocuk ve Psikopat’ta 4. en sık rastlanan olumsuz ahlaki unsurdur. Deli’de ise kötü alışkanlık, en sık rastlanan 5. olumsuz ahlâkî unsur olmuştur.

İncelenen 5 kitaptan 514 sayfadan oluşan Kötü Çocuk’ta 132 adet, 491 sayfadan oluşan 4N1K’da 82 adet, 512 sayfadan oluşan Psikopat’ta 48 adet, 527 sayfadan oluşan Gözlük’te 156 adet ve 549 sayfadan oluşan Deli’de 34 adet kötü alışkanlık ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. Buna göre; kötü alışkanlıklar ile ilgili en fazla ifadenin geçtiği kitap

---

³⁴⁴ Muhammet Fatih Genç, “Merhamet Eğitiminin Saldırganlık Davranışını Azaltmadaki Rolü”, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 45, (2018), s. 75.

Koray Yersüren'e ait Gözlük'tür. İkinci olarak en fazla kötü alışkanlık ifadesi barındıran kitap, Büşra Küçük'e ait Kötü Çocuk'tur. Onu sırasıyla; Büşra Yılmaz'a ait 4N1K ve Mihri Mavi'ye ait Psikopat takip etmektedir. Kötü alışkanlıkların en az işlendiği kitap ise Gülsen Kılıçaslan'a ait Deli'dir.

Wattpad kitaplarında en fazla rastlanan 4. olumsuz ahlâkî unsur olduğu tespit edilen kötü alışkanlıklar ile ilgili ifadeler, kitaplarda çoğunlukla sigara kullanımı etrafında geçmektedir. 5 kitaptan 3'ünde, sigara kullanmasıyla öne çıkan karakterler bulunmaktadır. Kötü Çocuk'ta Meriç, bağımlılık derecesinde yoğun sigara kullanırken sigara kullanmasının onu daha çekici hale getirdiği kitapta birkaç yerde ifade edilmektedir. Sigara gibi kişiyi uzun vadede ölüme götüren bir kötü alışkanlık unsurundan, kitapta sanki bir aksesuarıymış gibi bahsedilmesi dikkat çekicidir. Sigarayı; erkekleri çekici hale getiren bir unsur gibi yansıtırma durumu, ergen okurları sigara kullanmaya özendirme ve onlarda sigaraya yönelik yanlış bir algı oluşturma ihtimalini taşımaktadır. Kötü Çocuk'ta; başlangıçta sigara kullanmayan Kayla'nın, Meriç ile tanıştıktan sonra sigara kullanmaya başlaması da dikkat çekicidir. Üstelik iki başkarakterin aynı sigarayı içmesiyle gerçekleşen, müstehcen unsurlar barındıran bir sahne kitapta 2 kez gerçekleşmektedir. Bu olayın ardından Kayla'nın Meriç ile aynı şekilde, birlikte sigara içmek konusunda çok istekli davranması, bir başka problemli durumdur. Kötü Çocuk'ta sigara kullanmak; hem bir çekicilik unsuru hem de beraber yapılacak romantik bir aktivite olarak sunulmaktadır. İki durumun da ergen okurlar açısından olumsuz mesajlar iletildiği açıktır. 4N1K'daki başkarakterlerden Ali de yoğun sigara kullanımıyla dikkat çeken bir karakterdir. Metinde Ali'nin, depresyondan kurtulmak için sigarasına yöneldiği belirtilmektedir. Sigara kullanmanın, hayatta karşılaşılan problemler için bir çözüm alternatifi olarak sunulması, tehlikeli bir durumdur. Kötü alışkanlıkla ilgili ifadelerin en fazla yer aldığı kitap olan Gözlük'te ise başkarakter Ege sigaraya adeta bağımlıdır. Üstelik sigara bağımlılığını sevimli gösterme durumuna, Gözlük'te de rastlanmaktadır. Ege karakteri sigarasına "sevgilim" diye hitap etmekte, "herkesin sigarası bırakılabilir, benimki asla" diyerek sigaraya olan duygusal bağlılığını ortaya koymaktadır. Sigara kullanmanın duygusal bir destek olarak sunulması, bahsi geçen diğer kitaplarda olduğu gibi burada da kötü alışkanlığa yönelik yanlış bir algı oluşturmaya hizmet etmektedir. Üstelik sigara kullanmasıyla öne çıkarılan bu karakterlerin tamamı, henüz 17 yaşında olan lise öğrencileridir. Psikopat adlı kitapta, yine

17 yaşında oldukları belirtilen Kağan ve arkadaşlarının, okul bahçesinde dahi sigara içtikleri anlatılmaktadır. Sigara kullanmanın en az sayıda geçtiği kitap Deli'dir. Kitapta, sigara kullanımıyla öne çıkarılan hiçbir karakter bulunmamaktadır. Yalnızca Emin karakterinin, kanser olduğunu öğrendikten sonra bir paket sigara alıp içinden bir tanesini içtiği anlatılmaktadır. 549 sayfadan oluşan kitapta, yalnızca 1 kez rastlanan durumun, ekstrem bir örnek olarak kabul edilebileceği düşünülmektedir.

Kitaplarda sigaradan sonra en sık rastlanan kötü alışkanlık, alkol kullanmadır. Kötü Çocuk ve Psikopat'ta başkarakterler; sık sık alkollü mekânlara girip çıktıkları halde, alkol kullandıklarını belirten bir ifadeye rastlanmamıştır. Deli'de de başkarakterler arasında alkol kullanan yoktur. Bazı yan karakterlerin, sarhoş olduğundan bahsedilmektedir. Bunun dışında düzenli olarak namaz kılan Emre'nin, alkol kullanmadığı vurgulanmıştır. 4N1K ve Gözlük'te ise başkarakterlerin alkol kullandığı anlatımlar yer almaktadır. 4N1K'da yılbaşı kutlaması sırasında erkekler sarhoş olmakta; Yaprak karakteri, kendisine âşık olan Barış ile beraber bira içmektedir. Gözlük'te de okulla beraber gidilen yaz kampında, öğrencilerin bira içtiği anlatılmaktadır. Hatta daha önce içki içmediği ortaya çıkan Ege karakterinin, bu durumdan utanması söz konusudur. 17 yaşındaki lise öğrencileri için henüz alkol kullanmamış olmanın, utanılacak bir durummuş gibi yansıtılması, metnin ahlaki değerlendirmesi açısından son derece olumsuz bir durumdur.

Uyuşturucu ile ilgili ifadelere, 4N1K hariç tüm kitaplarda rastlanmaktadır. Kötü Çocuk, Gözlük ve Deli'de uyuşturucu ile ilgili ifadeler ya mecaz anlamda ya da başkalarının kullandığını belirtirken geçmektedir. Psikopat'ta ise bizzat başkarakter Kağan'ın uyuşturucu bağımlısı olduğu anlatılmaktadır. Karakter, okul içerisinde dahi esrar kullanmakta; uyuşturucunun etkisindeyken Buket'e, şiddet ve taciz içeren davranışlarda bulunmaktadır. Diğer arkadaşları tarafından, Kağan'ın uyuşturucu kullanması yer yer memnuniyetsizlikle karşılanırsa da Kağan bu konuyla ilgili uyarılara kulak asmamaktadır. Psikopat'ta Buket karakterinin, uyuşturucunun etkisinde olan Kağan tarafından şiddet ve tacize maruz kalmasını hiçbir yetişkinle paylaşmaması ve bu durumu kolayca affetmesi, kitabın ergen okurları için olumsuz mesajlar içeren bir durumdur.

Wattpad kitaplarında en az yer alan kötü alışkanlık türü, şans oyunu oynamadır. 4N1K'da başkarakterlerden birinin, ders sırasında dahi şans oyunu oynadığı anlatılmaktadır. Karakterin daha sonra, şans oyunundan bir miktar para kazandığı da ifade edilmektedir. Deli'de ise şans oyunuyla ilgili mecaz anlamda kullanılan 1 ifade yer almaktadır. Şans oyunu ile ilgili ifadeler, veri setinin tamamı göz önüne alındığında sayıca çok az olsa da 4N1K'daki okulda şans oyunu oynama durumu olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlardandır. Üstelik şans oyunu sonucu kazanılan paranın, sevinçle karşılanması da metnin dinî ve ahlâkî değerlendirmesi açısından olumsuzdur.

Kötü alışkanlıklar ile ilgili Wattpad kitaplarındaki verilerin yorumlanmasının ardından, bu olumsuz ahlâk özelliğinin, İslam literatüründe kendine nasıl yer bulduğunu inceleyecek ve konuyu din eğitimi perspektifinden değerlendireceğiz.

Wattpad kitaplarında en fazla rastlanan kötü alışkanlık olan sigara kullanmak; İslam dininde, harama yakın mekruh hükmündedir.³⁴⁵ Sigara kullanmak, kişinin sağlığına uzun vadede büyük zarar veren bir kötü alışkanlıktır. Ayrıca İslam âlimleri sigara kullanmanın, kişiyi israfa sürüklediğini belirtmişlerdir. Zamanla bağımlılık haline dönüşen sigara kullanımı sonucunda, insanlar ailelerine ayırması gereken bütçeden sigara için harcama yapmaktadır. Bu üç durum da İslam dininin kurallarıyla ters düşmektedir. Nitekim İslam'da; insanların kendilerine bile bile zarar verecek davranışlardan kaçınmaları, ellerindeki kaynakları israf etmemeleri emredilmektedir. Ayrıca evin reisi, ailesinin geçimini sağlamakla yükümlüdür. Sigara kullanmak, bahsi geçen bu üç kuralın çiğnenmesine sebep olmaktadır.³⁴⁶ Wattpad kitaplarında rastlanan kötü alışkanlık ifadelerinin bir kısmı da alkol ile ilgili anlatımlardır. Alkol kullanmak, İslam dininde yasaklanmış olan fiillerdendir. Hem Kuran-ı Kerim ayetlerinde hem de hadis-i şeriflerde, içki içmenin yasaklanmış olduğu açıkça belirtilmektedir.³⁴⁷ Uyuşturucu maddeler de bünyede oluşturduğu etkiler itibariyle içki içmekle bir tutulmuş ve uyuşturucu

---

³⁴⁵ H. Yunus Apaydın vd., *İlmihal II: İslam ve Toplum*, 21. b., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, s.68.

³⁴⁶ Apaydın vd., a.g.e., ss. 66-68.

³⁴⁷ Apaydın vd., a.g.e., ss. 61-66; el-Maide, 5/90-91 "Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir. Bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan şarap ve kumar yoluyla aranıza düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık bunlardan vazgeçtiniz değil mi?"; Buhârî, "Edeb", 80 "Her sarhoşluk veren şey hamrdır (şarap), her hamr da haramdır."

kullanmanın da tıpkı içki içmek gibi haram olduğu bildirilmiştir.³⁴⁸ Şans oyunları oynamak da Kuran-ı Kerim’de “şeytan işi birer pislik” olarak sayılan ve Müslümanlara uzak durmaları salık verilen fiillerdendir.³⁴⁹ İslam dininde, bireysel ve toplumsal zararları çerçevesinde yasaklanmış kötü alışkanlıkların Wattpad kitaplarında sıklıkla yer alması, metinlerin dinî değerlendirmesi açısından olumsuz bir durumdur.

İslam dininde günah işleyen bir kişi, pişmanlık ve kararlılıkla, yaptığı kötü iş için tevbe ederek işlediği günahı dönebilir. Kişilerin günahkâr olmaları ise, yasaklanan kötü işleri alışkanlık haline getirmelerinin sonucudur. Bu durum, İslam’da alışkanlığın önemini ortaya koymaktadır. İslam’da her insanın son nefesine kadar tevbe etme şansına sahip olması, kötü alışkanlıklar ile mücadele eden bireyler için bir moral unsuru olarak düşünülebilir.³⁵⁰ Ergen birey, şu veya bu sebepten kötü alışkanlıklardan birini denemiş olsa bile hemen vazgeçip samimi bir şekilde tevbe ettiğinde bu günahından kurtulmuş olacaktır. Ayrıca namazın, kişileri kötülüklerden alıkoyduğu belirtilen ayet göz önüne alındığında ibadetlerin, insanları kötü alışkanlıklardan uzak tutma konusundaki rolü ortaya çıkmaktadır. Kötü alışkanlıklarından kurtulmak için kişinin dua ederek Allah’tan yardım istemesi de dinin daha iyi bir birey olma yolunda kişiye sağladığı desteğin bir başka göstergesidir.³⁵¹

Kötü alışkanlık edinmenin, iyi alışkanlık edinmeye göre daha kolay gerçekleşebileceği söylenebilir. Çünkü çocuklar ve ergenler, günümüzde kötü alışkanlıklar ve diğer olumsuz ahlâkî unsurlar ile ilgili özendirici uyarılara fazlasıyla maruz kalmaktadırlar. Analiz sonucuna göre, Wattpad kitapları da çocuk ve gençlerin kötü alışkanlıklara özendirildiği medya ürünlerindedir. Sevilen karakterlerin kötü alışkanlıklarının olması ve kötü alışkanlık unsurlarından kitaplarda övgüyle bahsedilmesinin, kitapların ergen okurlarında bu eylemlere karşı bir sempati oluşturma tehlikesi bulunmaktadır. Hâlbuki kötü alışkanlıklardan uzak durmada, bu tür uyarılara sık sık maruz kalmamanın önem taşıdığı bildirilmektedir.³⁵² Alışkanlıkların yerleşmesi, bir öğrenme sürecinin sonunda gerçekleştiğine göre de çocuk ve gençlerin kötü alışkanlıklara yönelik algılarını, onlara verilecek nitelikli bir eğitimle düzenlemek

---

³⁴⁸ Apaydın, a.g.e., ss. 69-70.

³⁴⁹ el-Maide, 5/90-91.

³⁵⁰ Ömer Demir, “Din Eğitiminde Alışkanlık Bilinci”, *EKEV Akademi Dergisi*, C. 18, S. 60, (2014), s. 83.

³⁵¹ Demir, a.g.m., s. 92.

³⁵² Demir, a.g.m., s. 89.

mümkündür. Burada da yine, okul iklimi, öğretmen ve ailenin uyumu önem taşımaktadır.³⁵³ Öğretmenlerin bu konuyla ilgili görevlerinden biri de çocukları kötü alışkanlıkların etkileri konusunda bilgilendirmektir.³⁵⁴ Sigara, alkol veya uyuşturucu kullanma ya da şans oyunları oynamanın yol açacağı sonuçlardan bahsedilmesinin, Wattpad kitapları aracılığıyla, kötü alışkanlıklara yönelik olarak oluşturulan sempatiyi kıracağı umulmaktadır.

Wattpad kitaplarında en sık rastlanan 5. olumsuz ahlâkî unsur, yalancılıktır. Toplam 2593 sayfadan oluşan veri setinde, yalancılık ile ilgili 155 ifadeye rastlanmıştır. Kitaplarda geçen yalancılık ile ilgili ifadelerin hangi formda ve ne sıklıkla geçtiği yakından incelendiğinde; toplam 155 ifadeden 150'sinin karakterlerin yalan söylediğini bildiren ifadelerden meydana geldiği görülmüştür. Kalan 5 ifadeden 3'ü yalancılığı yumuşatma, 1'i yalanı haklı gösterme ve 1'i de yalana övgü bildiren ifadedir.

Yalancılık ile ilgili ifadelerin, kitaplara göre yer alma sıklığı incelendiğinde; yalancılığın Deli'de 4., 4N1K, Psikopat ve Gözlük'te 5. en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsur olduğu görülmüştür. Kötü Çocuk'ta ise yalancılık, en sık rastlanan 6. olumsuz ahlaki unsurdur.

İncelenen 5 kitaptan 514 sayfadan oluşan Kötü Çocuk'ta 19 adet, 491 sayfadan oluşan 4N1K'da 31 adet, 512 sayfadan oluşan Psikopat'ta 38 adet, 527 sayfadan oluşan Gözlük'te 15 adet ve 549 sayfadan oluşan Deli'de 52 adet yalan söylemek ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. Buna göre yalancılık ile ilgili en fazla ifadenin geçtiği kitap, Gülsen Kılıçaslan'a ait Deli'dir. İkinci olarak en fazla yalan söylemek ile ilgili ifade barındıran kitap, Mihri Mavi'ye ait Psikopat'tır. Onu sırasıyla Büşra Yılmaz'a ait 4N1K ve Büşra Küçük'e ait Kötü Çocuk takip etmektedir. Yalancılık unsurunun en az işlendiği kitap ise Koray Yersüren'e ait Gözlük'tür.

Veri setinin tamamı göz önüne alındığında Wattpad kitaplarında en fazla rastlanan 5. olumsuz ahlâkî unsur olduğu tespit edilen yalancılık ile ilgili ifadeler genellikle karakterlerin başkalarına yalan söylediğinin anlatılmasında kullanılmaktadır. Bazen de karakterler karşısındaki kişinin yalan söylediğini ifade etmektedir. Wattpad kitaplarındaki karakterlerin, zor durumda kaldıklarında kolaylıkla yalan söylemeye

---

³⁵³ Demir, a.g.m., s.60.

³⁵⁴ Demir, a.g.m., 87-88.

başvurabildikleri görülmüştür. Diğer kitaplardan farklı olarak Kötü Çocuk'ta, yalancılığı yumuşatmaya yönelik 3 ifade tespit edilmiştir. Bu ifadelerde karakter düpedüz yalan söylediği durumları anlatırken “yalan söylemek” ifadesi yerine “rol yapmak” ifadesini kullanmaktadır. Yine Kötü Çocuk'ta 1 yerde de Kayla en yakın arkadaşının; kendisinden, yalan söylemesini istemesi durumunda, nedenini anlayamasa da bu isteği yerine getireceğini belirtmektedir. Yalana ortak olmanın, arkadaşlık için gerekli olduğu mesajını içeren bu ifade ahlâkî açıdan problemlidir. Yalancılığı yumuşatma ve haklı gösterme durumları da en az yalancılık kadar tehlikeli olarak kabul edilmelidir. Çünkü bu durumlar, yalanın mazur görülmesine ve dolayısıyla yalancılığın devamlı olmasına kapı aralamaktadır.

Yalancılık ile ilgili Wattpad kitaplarındaki verilerin yorumlanmasının ardından, bu olumsuz ahlâk özelliğinin İslam literatüründe ve din eğitimindeki yeri üzerine değerlendirmelerde bulunacağız.

Yalan söylemek, İslam inancıyla taban tabana zıt bir davranış olarak tarif edilebilir. Nitekim son peygamber Hz. Muhammed (sav)'in, peygamber olmadan önce Mekkeliler tarafından en bilinen özelliğinin dürüstlük ve güvenilirlik olması, bu iddiayı destekler niteliktedir. Kuran-ı Kerim'de de “*Yapmayacağınız şeyi niçin söylüyorsunuz?*” denmiş ve Müslümanlara yapmayacakları şeyleri söylemenin çirkin bir davranış olduğu bildirilmiştir.³⁵⁵ Hz. Muhammed (sav) yalan söylemenin, kişinin doğru yoldan çıkmasına sebep olacağını haber vermiştir.³⁵⁶

Yalan söylemek, hem dinî hem de toplumsal olarak kabul görmeyen bir fiildir. Buna rağmen insanlar yalan söylemeye devam etmektedir. İnsanları yalan söylemeye iten birçok neden olabileceği ifade edilmektedir. Uzmanlar yalan söylemenin doğuştan getirilen değil, sonradan öğrenilen bir davranış olduğunda hemfikirdir. Davranışçı ekol ve sosyal öğrenme kuramına göre; çocukların öğrenmesinde, yetişkinleri modellemenin önem taşıdığı göz önüne alınırsa çocuk ve ergenlerde yalan söyleme davranışının altında ebeveynlerinde bu davranışı gözlemlemiş olmalarının yattığı düşünülebilir. Bazen de

---

³⁵⁵ el-Saf, 61/2-3 “*Ey iman edenler! Niçin yapmayacağınız şeyleri söylüyorsunuz? Yapmayacağınız şeyleri söylemeniz Allah katında çok çirkin bir davranıştır.*”

³⁵⁶ Buhari, “Edeb”, 69 “*Şüphesiz ki sözde ve işte doğruluk hayra ve üstün iyiliğe yöneltir. İyilik de cennete iletir. Kişi doğru söyleye söyleye Allah katından sıddik (doğrucu) diye kaydedilir. Yalancılık yoldan çıkmaya (fücur) sürükler. Fücûr da cehenneme götürür. Kişi yalancılığı meslek edinince Allah katında çok yalancı (kezzâb) diye yazılır.*”

bireylerin herhangi bir olaya tepki göstermek ya da kendilerini savunmak için yalana başvurabilecekleri iletilmektedir. Özellikle kimlik inşası süreci olan ergenlikte, bireyler bahsi geçen sebeplerden yalana başvurabilmektedirler. Çocuk ve ergenleri yalan söylemeye iten sebeplerden bir diğeri de başkaları tarafından kabul görme isteği olarak ifade edilmiştir. İnsanlar tarafından onaylanarak onlarla ilişkilerini daha iyi hale getireceğini düşünen birey, yalana başvurabilmektedir. Fakat yalan insan ilişkilerini kuvvetlendirmekten ziyade, insanların birbirlerine duydukları güveni zedeleyerek ilişkilerin yara almasına sebep olmaktadır. Yalana başvurduktan sonra başkalarının kendisine olan güvenini kaybeden ergenin, bundan sonra kendi özgüvensizliğini gizlemek için yalan söylemeye devam edebileceği bildirilmektedir. Bu durumda; yalan söylemek, ergen için ciddi bir davranış problemi haline gelmiş olacaktır. Yalan, çocuklukta dikkat çekmek için uydurulan hikâyelerde kendini gösterebilir. Fakat birey, ergenlik çağına girdiği halde dikkat çekmek için yalan söylemeye devam ediyorsa bu durum, psikolojik açıdan hastalıklı bir durumun habercisi olarak görülmektedir. Çocuk ve ergenlerde yalan söyleme davranışının, ailenin tutumuyla da yakından ilgili olduğu düşünülmektedir. Yalancılık davranışı çevresi tarafından pekiştirilen çocuğun, zamanla bu davranışı alışkanlık haline getirmesi beklenmektedir.³⁵⁷

Çocuk ve gençler tarafından rağbet gören Wattpad kitaplarında, en fazla rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlardan ilk 5'inin içinde yalancılık ögesinin bulunması, Wattpad kitaplarının ahlâkî açıdan problemlı metinler olduğunu gösteren özelliklerdendir. Çocuk ve gençlerin, benimsedikleri karakterlerin sık sık yalana başvurduklarına şahit olmalarının, onları günlük hayatta yalanı bir seçenek olarak görmeye iteceği düşünülebilir. Üstelik kitaplarda yalan söyleyen karakterler, çoğu zaman yalanlarının sonuçlarıyla yüzleşmemektedir. Bu da okurlarda, yalanın olası sonuçlarıyla ilgili yanlış bir izlenime sebep olabilir. “Yalan söylesem de başıma bir şey gelmez” düşüncesinin doğması ise bireyleri daha sık yalan söyler hale getirebilir. Ergenlerde yalan söyleme tutumunu araştıran bir çalışmada, lise öğrencisi olan katılımcıların çoğunluğu, TV gibi medya araçlarının kendilerini yalana yönlendirmede etkili olduğunu kabul etmişlerdir.³⁵⁸ Bu durumda, okunan kitapların da benzer bir etkiye sahip olabileceği düşünülebilir.

---

³⁵⁷ Sinan Uzun, *Ergenlerde Yalan Tutumuna Psiko-Sosyal Yaklaşım (Sakarya Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, ss. 40-42.

³⁵⁸ Uzun, a.g.e., s. 68.

Wattpad kitaplarında sıkça rastlanan yalancılık ile ilgili ifadelerden, çocuk ve gençlerin olumsuz etkilenmemesi için yapılacaklar diğer olumsuz ahlâkî unsurlar hakkında yapılması gerekenlerle aynıdır. Çocuklar yalanın niteliği ve etkileri ile ilgili bilgilendirilmelidir. Aynı zamanda yalan söylemenin, İslam dininde kötü görülen davranışlardan olduğu da çocuk ve gençlere benimsetilmelidir. Ergenlerde dindarlık ve insani değerler üzerine yapılan bir araştırmada, ergenlere verilen din eğitimin onların dindarlık düzeyini yükselttiği tespit edilmiştir.³⁵⁹ Dindarlık düzeyi yüksek olan bireylerin ise toplumda kabul gören değerlere daha bağlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.³⁶⁰ Bir başka araştırmada, katılımcıların çoğu inanç ve ibadetlerin insanı yalan söylemekten uzaklaştırdığını belirtmişlerdir.³⁶¹ Araştırma sonuçlarına göre de ibadetlerine devam eden ergenlerin, daha az yalana başvurdukları tespit edilmiştir.³⁶² Çocuğa, ailede verilen din eğitiminin de yalan söyleme davranışını benimsemesi veya reddetmesinde etkili olduğu tespit görülmüştür.³⁶³

Çocuk ve gençleri yalan söyleme davranışından uzak tutmanın en etkili yollarından biri de şüphesiz yetişkinlerin davranışlarıyla onlara örnek olmasıdır. Araştırma sonuçlarına göre ergenler, yalan söyleme konusunda yetişkinlerin sözlerinden çok davranışlarını dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.³⁶⁴

Buraya kadar işlediğimiz 5 olumsuz ahlâkî unsur olan kötü söz söyleme, müstehcenlik, şiddet, kötü alışkanlık ve yalancılığın; Wattpad kitaplarında en yoğun şekilde yer alan olumsuz ahlâkî unsurlar olduğu, yukarıda dile getirilmişti. Geri kalan 12 olumsuz ahlâkî unsur çeşidi, Wattpad kitaplarında yalnızca 196 yerde geçmektedir. Bu sayı veri setinin tamamı göz önüne alındığında oldukça azdır. Bu sebeple kalan olumsuz ahlâkî unsurlar ile ilgili verilerin kısaca aktarılıp yorumlanmasının yeterli olduğu kanaatine varılmıştır.

---

³⁵⁹ Yusuf Kavun, *Ergenlerde Dindarlık ve İnsani Değerler*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, s. 125.

³⁶⁰ Kavun, a.g.e., s. 138.

³⁶¹ Uzun, a.g.e., s. 79.

³⁶² Uzun, a.g.e. s. 85.

³⁶³ Uzun, a.g.e., s. 86.

³⁶⁴ Uzun, a.g.e., 98-99.

Wattpad kitaplarında en sık rastlanan 6. olumsuz ahlâkî unsur, anne-babaya saygısızlıktır. Anne-babaya saygısızlık; geri kalan olumsuz ahlâkî unsurlar içinde, tüm kitaplarda yer bulan 2 olumsuz ahlâkî unsur temasından biridir.

Toplam 2593 sayfadan oluşan veri setinde, anne-babaya saygısızlık ile ilgili 65 ifadeye rastlanmıştır. Kitaplarda geçen anne-babaya saygısızlık ile ilgili ifadelerin, hangi formda ve ne sıklıkla geçtiği yakından incelendiğinde; toplam 65 ifadeden 48'inin, babaya saygısızlık içeren ifadelerden meydana geldiği görülmüştür. Kalan 17 ifadeden 8'i, babaya saygısız davranış; 7'si, anneye saygısızlık içeren ifade ve 2'si anneye saygısız davranıştır.

İncelenen 5 kitaptan 514 sayfadan oluşan *Kötü Çocuk*'ta 54 adet, 491 sayfadan oluşan *4N1K*'da 8 adet, 512 sayfadan oluşan *Psikopat*'ta 1 adet, 527 sayfadan oluşan *Gözlük*'te 1 adet ve 549 sayfadan oluşan *Deli*'de 1 adet anne-babaya saygısızlık ile ilgili ifadeye rastlanmıştır. Buna göre anne-babaya saygısızlık unsurunun en fazla yer aldığı kitap, *Büşra Küçük*'e ait *Kötü Çocuk*'tur. Onu *Büşra Yılmaz*'a ait *4N1K* ve takip etmektedir. *Mihri Mavi*'ye ait *Psikopat*, *Koray Yersüren*'e ait *Gözlük* ve *Gülşen Kılıçaslan*'a ait *Deli*'de anne-babaya saygısızlık unsuru eşit sayıda yer almaktadır.

Anne-babaya saygısızlık unsurunun en fazla rastlandığı kitap olan *Kötü Çocuk*'taki olumsuz ifadelerin çoğunluğu, baba karakteriyle ilgilidir. Kitapta o zamana kadar babasını hiç tanımamış olan *Kayla*, 17 yaşına geldiğinde babasıyla yaşamaya başlamaktadır. Beraber yaşamalarına rağmen *Kayla*, babasına nefret duymaktadır ve bu nefreti de çoğu zaman sözleri, bazen de davranışlarıyla göstermektedir. Kitaptaki anne-babaya saygısızlık içeren 54 ifadeden 48'ini; *Kayla*'nın, babası için kullandığı; “biyolojik gereksiz, dengesiz, uyuz, sevimsiz” vb. hakaret içeren sözcükler oluşturmaktadır. 5 yerde, *Kayla*'nın babasına karşı saygısızca davranışlarda bulunduğu; 1 yerde ise annesine saygısız bir ifade kullandığı görülmüştür. *4N1K*'da ise 6 yerde anneye saygısızlık içeren ifade kullanıldığı tespit edilirken birer yerde babaya saygısız davranış ve babaya saygısızlık içeren ifadeye rastlanmıştır. Diğer 3 kitapta anne-babaya saygısızlık ile ilgili birer ifadeye rastlanmıştır.

Wattpad kitaplarında, çocukların anne ve babalarıyla kısıtlı iletişim kurdukları görülmüştür. İncelenen kitapların tamamında başkarakterler, aileleriyle beraberler yaşamalarına rağmen ebeveynlerin, çocuklarının yaşamları hakkında bilgi ve söz sahibi

olmadığı görülmektedir. Ancak bazı durumlarda, izin almak gerektiğinde çocuklar ebeveynlere başvurmaktadırlar. Ama çoğunlukla ebeveynleriyle karşı karşıya kalmamak için yalan söylemeyi veya yaşadıkları bazı olayları onlardan gizlemeyi tercih etmektedirler. Ebeveynler ve çocukları arasındaki iletişim asgari olduğu için sürtüşme de asgari düzeyde kalmaktadır. *Kötü Çocuk* hariç diğer 4 kitapta, anne-babaya saygısızlık ile ilgili bu kadar az sayıda ifade olmasının sebebi budur. *Kötü Çocuk*'ta baba, kitabın başından itibaren bir nefret objesi olarak yer almaktadır. Ama ebeveyn ve çocuk arasındaki aynı iletişimsizlik, burada da geçerlidir. Dikkat çekici olan; kitaplarda, aslında başkarakterin ailesiyle çok güzel ilişkileri olduğunun anlatılmasıdır. Nitekim *Kötü Çocuk*'ta Kayla için, annesiyle çok iyi anlaşığı, birbirlerinin her zaman en yakını olduklarını ortaya koyan ifadeler yer almasına rağmen; hikâyenin akışında Kayla'nın hayatındaki hiçbir değişiklikten annesini haberdar etmediği görülmektedir. Aynı durum, *Psikopat* kitabının başkarakteri Buket için de geçerlidir. Kitapta birkaç kez, Buket'in sevgi dolu bir ailesi olduğu vurgulanırken gerçekte bu sevgi dolu ailenin Buket'in başına gelen neredeyse hiçbir şeyden haberdar olmadığı görülmektedir. *Gözlük*'te de Ege'nin annesiyle arkadaş gibi olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Burada da annenin, çocuğunun hayatı üzerinde pek de söz sahibi olmadığı görülmüştür. *4N1K*'da da ebeveynler, çocuklarının hayatlarıyla ilgili fazla bilgi sahibi değildir. Ancak herhangi bir etkinlik için izin almak gerektiğinde ebeveynlere başvurulmaktadır. Bazen ebeveynlerden birinin, çocuğunun isteğini yerine getirmek için eşine yalan söylediği görülmektedir. Özetleyecek olursak Wattpad kitaplarının yazarları olan gençler, sevgi dolu ama çocuklarının hayatlarına hiçbir müdahalede bulunmayan ebeveynler kurgulamıştır. Bunun pratikte pek de mümkün olmadığı açıktır. Zira sevmek, beraberinde ilgilenmeyi de getirir. Hele de anne baba ve çocuklar söz konusu olduğunda ilgi olmazsa olmazdır. İslam dininde çocukların, ebeveynler için birer emanet olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Ebeveynlerin en önemli görevi, çocuklarını güzel ahlak sahibi olacak şekilde yetiştirmektir.³⁶⁵ Bu da ebeveynlerin, çocuklarının hayatlarındaki gelişmelere vakıf olacak kadar onlarla ilgilenmelerini ve onlara gerekli yönlendirmeleri yapmalarını zorunlu kılmaktadır.

Wattpad kitaplarında tespit edilen bir diğer olumsuz ahlâkî unsur alay etmedir. Toplam 2593 sayfadan oluşan veri setinde, alay etme ile ilgili 35 ifadeye rastlanmıştır.

---

³⁶⁵ Tirmizî, "Birr", 33 "*Hiçbir baba çocuğuna güzel ahlaktan daha hayırlı bir miras bırakmamıştır*".

Alay etme ilgili ifadeler, yalnızca Mihri Mavi'ye ait Psikopat ve Koray Yersüren'e ait Gözlük adlı kitaplarda geçmektedir. Kalan 3 kitapta, alay etme davranışı ile ilgili herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

Alaycılık, Psikopat'ta; okulun tehlikeli çetesini oluşturan Kağan ve arkadaşlarının belirgin özelliklerinden biridir. Aynı şekilde Gözlük'te de okulun popüler çocukları, diğerleriyle sık sık alay etmektedir. Alay etme davranışına, bazen karşıdakinin fiziksel görünümü konu olabilese de çoğunlukla alaycılığıyla bilinen karakterler, ortada hiçbir sebep yokken bile diğerlerini alay konusu edebilmektedir. Karakterlerin alaycı davranışları, iki kitapta da olumsuz bir tutum olarak değerlendirilmektedir. Buna göre, davranışın kötü olduğunun anlatıcı da farkındadır. Alaycı davranışlar, kitaplarda yalnızca kötü karakterlerin bir özelliği olarak sunulmaktadır. Bu olumsuz ahlâkî unsura, övgüde bulunulan herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

Wattpad kitaplarında rastlanan bir diğer olumsuz ahlâkî unsur gıybetir. 2593 sayfadan oluşan veri setinde, gıybet ile ilgili toplam 23 ifade bulunmaktadır. Kitapların tamamında gıybetin eş anlamlısı olan "dedikodu" ifadesinin geçtiği görülmektedir. Kötü Çocuk'ta 3, 4N1K'da 6, Psikopat'ta 1, Gözlük'te 5 ve Deli'de 8 yerde "dedikodu" ifadesine rastlanmaktadır. Kitaplarda başkarakterlerin dedikodu yapmasına rastlanmamıştır. Dedikodu ile ilgili ifadeler, daha çok günlük konuşmalar sırasında yan karakterlerle ilgili olarak kullanılmıştır. İslam dininde yasaklanmış işlerden biri olan dedikodunun, Wattpad kitaplarında ciddi bir yer tutmadığı görülmüştür.³⁶⁶

Wattpad kitaplarında tespit edilen bir diğer olumsuz ahlâkî unsur olan kibir ile ilgili ifadelere, yalnızca 4N1K ve Psikopat'ta rastlanmaktadır. Bu kitaplardaki kibir ile ilgili toplam ifade sayısı 26'dır. 4N1K'da 2 yerde, Tuna adlı karakterin kibirli oluşundan bahsedilmiştir. Psikopat'ta kibirli davranışlara, tıpkı alaycılıkta olduğu gibi Kağan ve arkadaşlarında rastlanmaktadır. Herkes, onların bu davranışlarından rahatsızlık duymaktadır. İslam dininde yasaklanmış işlerden biri olan kibirin, Wattpad kitaplarında ciddi bir yer tutmadığı görülmüştür.³⁶⁷

---

³⁶⁶ el-Hucurât, 49/12 "... Birbirinizin gıybetini yapmayın. Herhangi biriniz ölü kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz! Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah tevbeyle çok kabul edendir, çok merhamet edendir".

³⁶⁷ el-İsrâ 17/37 "Yeryüzünde böbürlenerek dolaşma! ...".

Wattpad kitaplarında rastlanan bir diğerk olumsuz ahlâkî unsur hırsızlıktır. Hırsızlık ile ilgili 21 ifadenin tamamı Deli’de geçmektedir. Diğerk kitaplarda hırsızlık ile ilgili bir ifade bulunmamaktadır. Deli’de; başkarakterin erkek kardeşinin, birkaç kez hırsızlık yaptığı görölmektedir. Hırsızlık ile ilgili ifadelerin tamamı, bu karakter ile ilgili olarak geçmektedir. Hırsızlığın yanlışlığı, kitaptaki diğerk karakterler tarafından vurgulanmaktadır. Diğerk karakterler, hırsızlık yapan Tufan ve ona destek olan anne ve babasıyla aralarına mesafe koymaktadır. Buna göre; bir olumsuz ahlâkî unsur olan hırsızlık, Wattpad kitaplarında özendirici bir şekilde yer almamıştır. Yalnızca, hikâyenin akışında kötü bir karaktere ait kötü bir özellik olarak yansıtılmıştır.

Wattpad kitaplarında az sayıda yer alan olumsuz ahlâkî unsurlardan biri kıskançlıktır. 2593 sayfalık veri setinde, kıskançlık ile ilgili 10 ifadeye rastlanmıştır. Kıskançlık ile ilgili ifadeler, 4N1K dışındaki 4 kitapta geçmektedir. Kötü Çocuk’ta 1 yerde, “bazı insanlar senin elindekini almak isterler” diyerek kıskançlığın tanifi yapılmaktadır. Psikopat’ta 3 yerde, okula sonradan gelen Buket’in Cansu’yla yakın arkadaş olmasını kıskanan Gül’den bahsedilmektedir. Kıskançlığı onu, Buket’e kötülük yapmaya itmiştir. Gözlük’te kıskançlık, iki yakın arkadaş arasında gerçekleşmektedir. Tuğçe, Berçim’i kıskanmaktadır. 4 yerde, ikisi arasında bu konunun tartışıldığı konuşma sırasında kıskançlıkla ilgili ifadelere rastlanmaktadır. Deli’de, zengin biriyle evlenen Elif’i, erkek kardeşi Tufan ve komşusunun kızı Menekşe’nin kıskandığından, 2 yerde bahsedilmektedir. İslam dininde, kişinin biriktirdiği güzel işleri yok etmeye sebep olduğu dile getirilen kıskançlığın, kitaplardaki az sayıda ifadede, özendirici olmaktan ziyade olumsuz bir özellik olarak sunulduğu görölmektedir.³⁶⁸

Wattpad kitaplarında rastlanan bir diğerk olumsuz ahlâkî unsur intikamdır. 2593 sayfalık veri setinde, intikam ile ilgili 5 ifadeye rastlanmıştır. Kötü Çocuk’ta 2 yerde; Kayla’nın, 17 yaşına kadar kendisini görmeyen babasından intikam alma isteğinden bahsedilmektedir. Aslında hikâye de bu intikam arzusu üzerine kurgulanmıştır. Babasına zarar vermek isteyen Kayla, kötü çocuklarla bir arada olmanın onu kızdıracağını düşünerek Meriç ile yakınlaşmıştır. Psikopat’ta; Cansu ve Buket’in yakınlaşmasını içine sindiremeyen Gül, Buket’ten kendisini yakın arkadaşından ayırdığını düşündüğü için intikam almak istemektedir. 2 yerde, Gül’ün intikam planından bahsedilmektedir. Gül,

---

³⁶⁸ Nevevi, a.g.e., C.II. s. 201 “Hasedden kaçının. Çünkü o, ateşin odunu yiyip tükettiği gibi bütün hayırları yer tüketir”.

Buket'i kötü adamların eline teslim ederek bu intikam planını gerçekleştirmektedir. Deli'de; eski arkadaşı Necla'nın kendisine yaptığı kötülüğün intikamını almak isteyen Elif de onun için bir kötülük planlamaktadır. Fakat intikam almanın sonucunda Necla, Elif'in beklediğinden daha büyük bir zarar görünce Elif bu yaptığından pişman olmaktadır.

İntikam almak ile ilgili ifadeler az sayıda olmasına rağmen tüm örneklerde, karakterlerin; intikam arzusuyla büyük kötülöklere kalkıştıkları görölmektedir. Yalnızca Deli'de, intikam almanın iyi sonuç getirmeyeceği mesajı verilmiştir. Kötü Çocuk'ta babasından intikam almak için Meriç ile yakınlaşan Kayla, yaşadığı bütün kötü olaylara rağmen hikâyenin sonunda, Meriç ile beraber olmaktan ötürü mutluluk duymaktadır. Psikopat'ta ise Gül, Buket'ten intikam aldığı için hiçbir pişmanlık hissetmemekte; hatta yaptığı şeyle gurur duymaktadır. Bahsi geçen iki örnek de intikam almanın olumlu sonuçlar doğurabileceğine dair mesajlar içermektedir. Bu durum, metnin ahlâkî değerlendirmesi açısından olumsuzdur.

Wattpad kitaplarında rastlanan bir diğör olumsuz ahlâkî unsur tecessüstür. 2593 sayfalık veri setinde, tecessüs ile ilgili 4 ifadeye rastlanmıştır.

Tecessüs, başkalarının özel durumunu araştırarak kadar merak ederek haklarında araştırma yapmayı ifade eder. İslam ahlakında yasaklanmış olan bir fiildir.³⁶⁹ Kötü Çocuk'ta 1 yerde Kayla'nın, Meriç'in özel hayatıyla ilgili bilgi edinmeye çalışması, Gözlük'te Ege'nin Berçem'in günlüğünü okuması ve Deli'de Elif'in Emre telefonla konuşurken gizlice onu dinlemesi tecessüs kapsamında değerlendirilmiştir. Ayrıca Deli'de Elif, Emre'yi gizlice dinlemesinde bir sakınca olmadığını söyleyerek tecessüsü haklı gösterme davranışında bulunmaktadır. Bahsi geçen tüm örneklerde karakterler, tecessüs davranışı öncesinde bir ikilem yaşamaktadır. Ama sonunda, meraklarının galip geldiğini itiraf etmektedirler. Az sayıdaki bu örnekler, metnin ahlâkî değerlendirmesi bakımından olumsuz görölmüştür.

Wattpad kitaplarında rastlanan bir diğör olumsuz ahlâkî unsur ikiyüzlölüktür. İkiyüzlölük ile ilgili ifadelere yalnızca; Kötü Çocuk'ta, 3 yerde rastlanmaktadır. Kayla; arkadaşı Semih'in, babasının yanında bambaşka biri gibi davrandığını anlatırken bu

---

³⁶⁹ Mustafa Çağrııcı, "Tecessüs", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 40, ss. 246-247.

ifadeyi kullanmaktadır. 2593 sayfada, 3 ifadenin olumsuz mesaj verme konusunda bir problem teşkil etmediği düşünülmektedir.

Wattpad kitaplarında rastlanan iki olumsuz ahlâkî unsur olan utanmaya yergi ve kötülüğe övgü sadece *Kötü Çocuk*'ta karşımıza çıkmaktadır. 2 yerde Kayla karakteri, Meriç ile müstehcen yaşantılarından utanmasıyla ilgili kendisini eleştirmekte ve utanmaktan vazgeçmesi gerektiğini, kendi kendisine hatırlatmaktadır. Metinde utanma duygusunun kurtulmayı gerektiren bir sorun olarak görülmesi, ahlâkî değerlendirme açısından olumsuz bir özellik taşımaktadır. 1 yerde Kayla, en yakın arkadaşı Neşe'ye Meriç'ten bahsederken onun okulda "kötü çocuk" olarak tanındığını söylemektedir. Neşe ise Meriç'in diğer özellikleriyle beraber kötü olmasının, Kayla'nın ne kadar şanslı olduğunu gösterdiğini söylemektedir. Bu konuşma sırasında, bir erkeğin kötü olarak anılmasının onu çekici hale getirdiği vurgulanmaktadır. Bu yaklaşımın, kötülüğü özendirmeye yönelik olduğu görülmektedir. Esasen kitabın ana fikir olarak, kötülüğe övgüde bulunduğu da söylenebilir. Nitekim herkesin daima hayranlık duyduğu başkarakter, "kötü" sıfatıyla tanıtılmakta ve giydiği kıyafetlerden, içtiği sigaraya kadar her şey ona yakıştırılmaktadır. Bu durum, metnin ahlâkî değerlendirmesi açısından olumsuz bir özelliğe işaret etmektedir.

Wattpad kitaplarında rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlardan sonuncusu, kin gütmektir. Kin gütmeye ile ilgili yalnızca, *Deli*'de 1 ifadeye rastlanmıştır. Bu ifadede Elif'in annesinin, kinci bir kadın olduğu dile getirilmektedir. Kin gütmenin özendirici veya onaylayıcı bir anlatımına rastlanmamıştır.

Daha önce de vurgulandığı üzere, Wattpad kitaplarının okurları çoğunlukla ergenlik dönemindeki çocuk ve gençlerdir. Ergenlik döneminin getirdiği kimlik bunalımının etkileriyle baş etmeye çalışan bireyler için, Wattpad kitaplarında özendirici şekilde işlenen olumsuz ahlaki unsurların problem teşkil ettiği açıktır. Bu durumun etkileriyle başa çıkmada da yine din eğitiminden faydalanılabileceği düşünülmektedir. Nitekim ergenlik dönemindeki kimlik bunalımı ile din eğitimi arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmada, öğrencilere verilen din eğitiminin kimlik bunalımının çözümünde olumlu etkiler oluşturduğu gözlenmiştir.³⁷⁰

---

³⁷⁰ Mustafa Naci Kula, *Ergenlerde Kimlik Bunalımı ve Din Eğitiminin Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986, s. 65.

Wattpad kitaplarında en yoğun yer alan ana tema olan olumsuz ahlâkî unsur ile ilgili yapılan açıklamalardan sonra, bir sonraki bölümde Wattpad kitaplarında inanca yönelik dinî unsurların işlenişi incelenecektir.

2. WATTPAD KİTAPLARINDA İNANCA YÖNELİK DİNÎ UNSURLAR

İncelenen Wattpad kitaplarında, olumsuz ahlâkî unsurlardan sonra en sık geçtiği tespit edilen ana kategori “inanca yönelik unsurlar”dır. 2593 sayfadan oluşan veri setinde, inanca yönelik dinî unsurlar ile ilgili 431 adet ifade geçtiği tespit edilmiştir. Literatürde, Wattpad kitaplarındaki inanç unsurlarıyla ilgili daha önce yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat yerel basındaki bazı gazete haberlerinde Wattpad’de ateizm propagandası yapan hikâyeler bulunduğu dair iddialar yer almıştır.³⁷¹ İçerik analizi yöntemiyle incelenen beş Wattpad kitabında, ateizm propagandası yapan ifadelere rastlanmamıştır. Fakat kitaplarda, İslam inancına aykırı bazı inanç unsurlarının kullanıldığı gözlenmiştir.

Aşağıdaki tabloda, incelenen kitaplarda tespit edilen inanca yönelik dinî unsurlar yer almaktadır. Buna göre; incelenen beş Wattpad kitabında, inanca yönelik dinî unsurların 6 temada işlendiği tespit edilmiştir. Wattpad kitaplarında, hakkında en fazla ifade yer alan inanç unsurunun Allah inancı olduğu görülmüştür. Onu sırasıyla ahiret inancı, kader, melekler ve kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar takip etmektedir. Wattpad kitaplarında hakkında en az ifade bulunan inanç unsurunun; peygamberler olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 182) Bundan sonraki bölümde, inanç unsurları kitaplarda yer alma sıklıklarına göre sırayla aktarılacaktır. İnanç unsurlarının Wattpad kitaplarında yer alma şekilleri ile İslam literatüründeki yerleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Tablo 182. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen İnanca Yönelik Dini Unsurlar ve Sayıları

İNANCA YÖNELİK DİNÎ UNSURLAR	Allah inancı	310
	Melekler	19
	Kutsal kitaplar	5
	Peygamberler	4
	Ahiret inancı	57
	Kader	36

³⁷¹ Bünyamin Güler, “Mobil Tuzak”, *Milli Gazete*, 09.01.2018, <https://www.milligazete.com.tr/haber/1482399/mobil-tuzak>. (25.06.2020); “Çocuklar ve Gençleri Etkileyen ‘Wattpad’ Tehlikesi”, *EHA Medya*, 05.08.2019, http://ehamedya.com/cocuklar-ve-gencleri-etkileyen-wattpad-tehlikesi_27099.html. (25.06.2020).

TOPLAM	431
---------------	------------

Wattpad kitaplarında hakkında en fazla sayıda ifade bulunan inanç unsuru Allah inancıdır. Allah inancına yönelik ifadeler, temalarına göre incelendiğinde toplam 310 ifadeden 94'ünün, olumsuz şekilde kullanıldığı görülmüştür. Allah inancına yönelik en fazla unsur içeren kitap, Deli olurken bu kategoriyle ilgili en fazla olumsuz unsur içeren kitap, 4NİK olmuştur. Allah inancına yönelik unsurların en az yer aldığı kitap Kötü Çocuk'tur. Allah inancına yönelik unsurların hiçbirinin olumsuz şekilde kullanılmadığı kitap ise Psikopat olmuştur. (Tablo 183)

Tablo 183. İncelenen Kitaplarda Allah İnancına Yönelik Olumsuz İfade Sayısı

ALLAH İNANCINA YÖNELİK İFADELER	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
	KÖTÜ ÇOCUK	4	3
	4NİK	96	59
	PSİKOPAT	30	0
	GÖZLÜK	30	20
	DELİ	150	12
	TOPLAM	310	94

Allah inancına yönelik olumsuz anlam içerdiği tespit edilen 94 ifadenin, metinlerde 4 ayrı temada yer aldığı tespit edilmiştir. (Tablo 184) Bunlardan en sık rastlanan olumsuz kullanım şekli, Allah adı verilerek beddua etmedir. Tüm metinlerde toplam 39 yerde, Allah adının beddua içerikli söylemlerde kullanıldığına rastlanmıştır. Allah inancına yönelik en sık rastlanan bir diğer olumsuz tema, inanç unsurlarının İslam inancına aykırı şekilde olumsuz kullanımınıdır. 36 yerde rastlanan; Allah Teâlâ hakkında yakışsız ifadeler, Tanrı ifadesinin çoğul kullanımı, evrene ilahlık atfeden ifadeler, mabet, tapınak, tapmak gibi kutsal anlam taşıyan kavramların asıl anlamına aykırı kullanımı, Allah inancına yönelik olumsuz kullanım kapsamında değerlendirilmiştir. Metinlerde 15 yerde, Allah inancına yönelik unsurların alay konusu edildiği görülmüştür. 4 yerde ise Allah Teâlâ'ya isyan anlamı taşıyan ifadeler geçtiği tespit edilmiştir.

Tablo 184. İncelenen Kitaplarda Allah İnancına Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

ALLAH İNANCINA	Beddua içerikli kullanım	39
-----------------------	--------------------------	----

YÖNELİK UNSURLARIN OLUMSUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Olumsuz kullanım	36
	Alaycı kullanımı	15
	İsyan içerikli kullanım	4
	TOPLAM	94

Allah inancına yönelik 310 ifadeden 216'sı, metinlerde herhangi bir olumsuz anlam içermeyecek şekilde kendine yer bulmuştur. 216 ifadenin, metinlerde 16 tema çerçevesinde geçtiği görülmüştür. (Tablo 185) Allah inancına yönelik en fazla rastlanan tema “Allah” ifadesinin, iyi dilek ve temennilerde kullanımınıdır. Karakterlerin “inşallah, maşallah, Allah korusun” gibi iyi dilek ve temennilerini bildiren ifadeler, bu tema kapsamında değerlendirilmiştir. Bu temaya ait 61 ifade de yalnızca Deli adlı kitapta yer almıştır. Bunun dışında incelenen diğer kitaplarda, “Allah” ifadesinin iyi dilek ve temenni bildirecek şekilde kullanımı görülmemiştir. Allah inancına yönelik ifadelerin yer aldığı bir diğer tema, günlük konuşma dilinde “Allah” ifadesinin kullanımınıdır. Karakterlerin “Allah aşkına, Allah'ımı seversen” gibi konuşma diline yerleşmiş kalıpları kullanmasına, *Kötü Çocuk* hariç incelenen tüm kitaplarda rastlanmıştır. Şaşkınlık belirtmek amacıyla “Allah” ifadesinin kullanımı da; *Deli* ve *Kötü Çocuk* hariç, incelenen diğer kitaplarda tespit edilen bir temadır. Allah'a yalvarmayı anlatan ifadeler de, Allah inancına yönelik unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. Yalvarma ifadelerine; *Kötü Çocuk* ve *Gözlük* hariç, incelenen diğer üç kitapta rastlanmıştır. Allah adının nida belirtecek şekilde kullanımı da; *Kötü Çocuk* ve *Gözlük* hariç, incelenen diğer kitaplarda rastlanan bir tema olmuştur. “Din” ifadesi, Allah'a şükür bildiren ifadeler, Allah'ın emredici olduğuna vurgu yapan ifadeler, besmele, Allah'ın her şeyi bildiğini vurgulayan ifadeler, Allah adıyla yemin etme ifadeleri, “hasbinallah” ve Allah Teâlâ kast edilerek kullanılan “ilahî” ifadeleri ile 1'er yerde geçen havkale, Tanrının teselli ediciliğini vurgulayan ifade ve Yahudilik ile ilgili ifade; *Wattpad* kitaplarında Allah inancına yönelik unsurlar kapsamında tespit edilen diğer temalardır. (Tablo 185)

Tablo 185. İncelenen Kitaplarda Allah İnancına Yönelik Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

ALLAH İNANCINA YÖNELİK UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN DİĞER TEMALAR	İyi dilek ve temennilerde	61
	Günlük konuşma dilinde	44
	Şaşkınlık	26
	Yalvarma	23
	Nida	22
	"Din" ifadesi	10

	Şükür	7
	Allah'ın emrediciliği ile ilgili vurgu	5
	Besmele	4
	Allah'ın bilmesi ile ilgili vurgu	3
	Yeminde	3
	Hasbinallah	3
	"İlahi" ifadesi	2
	Havkale	1
	Teselli bildiren kullanım	1
	Yahudilik ile ilgili kullanım	1
TOPLAM		216

Allah inancına yönelik ifadelerden olumsuz şekilde kullanılanların sayıca az olması, Wattpad kitaplarının dinî değerlendirmesi açısından olumlu bir durum olarak değerlendirilebilir. Fakat ifade sayıları dikkate alındığında olumsuz ifadelerin, Allah inancına yönelik tüm ifadelerin yaklaşık olarak üçte birine denk geldiği görülmektedir. Bunun hiç de azımsanmayacak bir oran olduğu açıktır. Üstelik olumsuz kullanım temaları incelendiğinde Allah'a inanmak ile ilgili unsurların, başkalarının kötülüğünü isteme amacıyla kullanıldığı veya alay malzemesi haline getirildiği görülmüştür. Çocuk ve gençlerin, Allah Teâlâ ile sağlıklı ilişki kurmaları açısından hassas bir dönem olan ergenlikte, Allah inancına yönelik unsurların; incelenen her kitapta mutlaka rastlanan olumsuz kullanımlarının, okurların dinî gelişimlerine pozitif katkı sağlamayacağı açıktır. Bu yüzden Allah Teâlâ'ya inanmakla ilgili olumsuz ifadelerin sayısı nispeten az olsa da, etkilerinin büyük olduğu düşünülmektedir.

Allah'a inanmaya yönelik en az sayıda unsuru içeren Kötü Çocuk adlı kitaba, burada ayrıca değinmek gerekli görülmüştür. Kitapta "Allah" ismine hiç rastlanmaması dikkat çekicidir. Bu özelliğiyle kitap, diğer 4 kitaptan ayrılmaktadır. Yazar, karakterlerine beddua ettirirken bile "Allah kahretsin" dedirtmek yerine "Kahretsin" ile yetinmektedir. Allah Teâlâ ile ilgili ne olumlu ne de olumsuz hiçbir ifadeye kitapta yer verilmemiştir. Allah vergisi bir yetenekten bahsedilirken bile "Allah" adı kullanılmaktan adeta kaçılarak, bu yeteneğin karaktere "bahşedildiğinden" dem vurulmuştur. Kim tarafından bahşedildiğine dair bir ifadeye rastlanmamıştır. 2 yerde "evren" kelimesi Allah Teâlâ yerine ikame edilerek kullanılmıştır. 1 yerde "ilahi" kelimesi kullanılmıştır. Allah kelimesinin yerine Tanrı kelimesinin bile kullanılmamış olması, kitapta dini inançlara yer

olmayan bir dünya çizilmeye çalışıldığı düşüncesini çağrıştırmaktadır. Elbette, kitabındaki karakterlerin ne derece inançlı olacaklarına karar verecek kişi yazardır. Fakat Türk bir yazar tarafından ortaya konan bir hikâyede, karakterlerin dinî unsurlar içeren dilimizle özdeşleşmiş ifadeleri kullanmaktan adeta kaçınmaları dikkat çekicidir. Karakterlerin yaşam tarzlarından, kullandıkları dile varıncaya kadar her şey Türk-İslam kültürü ve ahlak anlayışından oldukça farklıdır. Wattpad romanlarını edebiyat açısından inceleyen bir makalede, kitaplardaki karakterlerin “dublaj sayılabilecek konuşma biçimlerine” sahip olduklarının öne sürülmesi, bu çıkarımımızı desteklemektedir.³⁷²

Allah inancına yönelik dikkat çekici ifadelerden biri de, *Kötü Çocuk* ve *4N1K* kitaplarında geçen “evren” kelimesidir. “Evren” kelimesi, kâinatı idare eden bir güç anlamını karşılayacak şekilde kullanılmıştır. Bu durumda yalnızca Allah Teâlâ’ya ait olan bir özelliğin evrene mâl edilmesi söz konusudur. Ayrıca *4N1K* ve *Gözlük* adlı kitaplarda rastlanan “aşk tanrısı, okul tanrıçası, bulantı tanrıları” gibi, Tanrı ifadesinin bir özellikle sınırlandırılarak veya çoğul şekilde kullanımı da sorunlu görülmüştür. Bahsi geçen problemliler, İslam inanç esaslarına ters düşmektedir.

Allah inancına yönelik ifadeler ile ilgili problemliler görünen bir başka durum da alaycı ifadelerdir. Özellikle *Gözlük* adlı kitapta, karakterler arasında Allah Teâlâ’ya yönelik olarak alaycı şekilde sürdürülen diyalog dikkat çekicidir. Ege adlı karakter Allah Teâlâ ile her gece konuştuğunu ama onun kendisine yardım etmediğini söylemekte, arkadaşı Akın ona “*aramayı dene*” diyerek akıl vermektedir. Ege buna karşılık “*benim hattım o yönde aramalara kapalı*” deyince Akın kendisinden arayabileceğini, kendi hattının isminin “*Cenabihat*” olduğunu söylemektedir. Arkadaşları Akın’ın bu şakasını komik bulmayınca Akın onların mizah anlayışını eleştirmektedir. Metnin geneline hâkim olan alaycı tavrın “Allah” ifadesine yönelik olarak da sürdürülmesi, dinî unsurlara gösterilmesi beklenen saygı ve nezaket açısından endişe vericidir.

Allah’a inanmaya yönelik unsurlar ile ilgili olumlu özellikleriyle öne çıkan tek kitap, Gülsen Kılıçaslan’a ait *Deli* olmuştur. Allah isminin dilek ve temennilerde kullanımı, besmele ve havkale yalnızca bu kitapta bulunmaktadır. Kitap bu yönüyle gerçek hayata yakın özellikler taşımaktadır. Psikopat adlı kitapta da Allah inancıyla ilgili

---

³⁷² Ertan Örgen, Büşra Güneş, “Wattpad Romanlarına İlk Gençlik Edebiyatı Açısından Bir Bakış”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 21, S. 40, (2018), s. 88.

hiçbir olumsuz unsura rastlanmamış olsa da kitapta geçen ifadelerin tamamı, İslam inanç esaslarındaki anlamına gönderme yapmaktan ziyade, günlük konuşma dilindeki kullanımlara dayalıdır.

İslam dininde Allah inancı, diğer inanç esaslarının kendisine bağlı olması sebebiyle en önemli inanç esasıdır. “Allah’a iman, Allah’ın var ve bir olduğuna, bütün üstünlük sıfatlarıyla nitelenmiş ve noksan sıfatlardan uzak ve yüce bulunduğuna inanmaktır.”³⁷³ Wattpad kitaplarındaki bazı ifadelerin, İslam dininde Allah’a inanmanın gerekleriyle ters düştüğü görülmüştür. Allah Teâlâ ile ilgili yakışsız, alaycı ifadeler bu duruma örnektir. İslam’a göre Allah Teâlâ, bütün eksikliklerden uzak ve her şeyden üstündür. Fakat kitaplarda geçen bazı ifadeler, bu konuda aykırı bir yaklaşım ortaya koymaktadır. Allah inancına yönelik olumsuz ifadelerin; kitapların okurları olan ergenlerin, Allah inancıyla ilgili düşüncelerini olumsuz etkileyebileceği düşünülmektedir. Kitapların; Allah Teâlâ hakkında alaycı konuşmanın veya esprilere Allah Teâlâ’yı konu etmenin sakıncası olmadığına dair bir algı oluşturmasından endişe edilmektedir.

İncelenen Wattpad kitaplarında en fazla rastlanan ikinci inanç unsuru “ahiret” olmuştur. Ölüm ve sonrası, cennet ve cehennem ile ilgili ifadeler ahirete inanmaya yönelik unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. Metinlerde ahiret inancına yönelik toplam 57 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan 23’ünün olumsuz anlam ifade edecek şekilde kullanıldığı görülmüştür. Ahiret inancı ile ilgili unsurların en fazla yer aldığı kitap *Kötü Çocuk*’tur. Ahiret inancı kapsamında değerlendirilen ifadelerin olumsuz şekilde kullanımına en çok rastlanan kitap 4N1K olmuştur. (Tablo 186)

Tablo 186. İncelenen Kitaplarda Ahiret İnancına Yönelik Olumsuz İfade Sayısı

	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
AHİRET İNANCINA YÖNELİK İFADELER	KÖTÜ ÇOCUK	22	3
	4N1K	8	8
	PSİKOPAT	7	5
	GÖZLÜK	9	5
	DELİ	11	2
	TOPLAM	57	23

³⁷³ Hüseyin Algül vd., *İlmihal I: İman ve İbadetler*, 22. b. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2014, s. 82.

Ahret inancına yönelik olumsuz anlam içerdiği tespit edilen 23 ifadenin, metinlerde 6 ayrı temada yer aldığı tespit edilmiştir. Ahiret inancına yönelik en sık rastlanan olumsuz temanın, ölümü istemeye yönelik ifadeler olduğu görülmüştür. Psikopat kitabı hariç, incelenen diğer 4 kitapta da ölümü istemeye yönelik ifadelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Ahiret inancına yönelik en sık rastlanan bir diğer olumsuz tema; ölümü isteme temasıyla da yakın anlam taşıyan, intihar ile ilgili ifadelerin kullanımınıdır. İntihar ile ilgili ifadeler; 4N1K, Psikopat ve Gözlük adlı kitaplarda geçmektedir. Psikopat ve Gözlük adlı kitaplarda başkarakterlerin, sonucu intihar etmeye varabilecek psikolojik problemleri olması dikkat çekicidir. 4N1K’da rastlanan kabir hayatı üzerine yapılan alaycı konuşmalar, 4N1K ve Gözlük’te rastlanan reenkarnasyon ile ilgili ifadeler de ahiret inancına yönelik olumsuz temalardandır. Psikopat’ta 1 yerde, kişinin hayatındaki bir başka kişi sebebiyle cehenneme gideceğinin kesin bir dille belirtilmesi, cehennem ile ilgili yanıtıcı bilgi kapsamında değerlendirilmiştir. Kötü Çocuk’ta, Meriç karakterinin kötülüğünü vurgulamak için kullanılan “Cehennemin çocuğu” ifadesi de ahiret inancına yönelik unsurların olumsuz kullanımına ilişkin tespit edilen temalardandır. (Tablo 187)

Tablo 187. İncelenen Kitaplarda Ahiret İnancına Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

AHİRET İNANCINA YÖNELİK UNSURLARIN OLUSMUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Ölümü istemeye yönelik ifadeler	9
	İntihar ile ilgili ifadeler	8
	Ölüm sonrası hayat ile ilgili alaycı konuşma	2
	Reenakrnasyona işaret eden ifadeler	2
	Cehennem ile ilgili yanıtıcı bilgi	1
	Kötülük vurgusu olarak "Cehennem" ifadesinin kullanımı	1
	TOPLAM	23

Ahiret inancına yönelik 57 ifadeden 34’ü, metinlerde herhangi bir olumsuz anlam içermeyecek şekilde kendine yer bulmuştur. 34 ifadenin metinlerde, 6 tema çerçevesinde geçtiği görülmüştür. (Tablo 188) Ahiret inancına yönelik en fazla rastlanan tema, Kötü Çocuk’taki Cennet&Cehennem Kafe mizansenidir. Kitapta, Cennet ve Cehennem isimli iki ayrı katı bulunan bir kafe üzerinden cennet ve cehennem tasvirlerine yer verilmiştir. Ahiret inancına yönelik ifadelerin yer aldığı bir diğer tema “cehennem” ifadesinin

benzetme anlamında kullanımıdır. Karakterlerin cehennem kelimesini “cehennem gibi, cehenneme çevirmek” vb. şekillerde benzetme anlamında kullanmasına Psikopat ve Gözlük adlı kitaplarda rastlanmıştır. Şehit olmak ile ilgili ifadelerin kullanımı yalnızca Deli adlı kitapta tespit edilen bir temadır. Cennet ifadesinin benzetme anlamında kullanımını, ölüme isyanın yanlışlığını vurgulayan ve cennet-cehennem kavramlarının, asıl anlamına uygun şekilde kullanımını içeren temalar da Deli adlı kitapta tespit edilmiştir.

Tablo 188. İncelenen Kitaplarda Ahiret İnancına Yönelik Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

AHİRET İNANCINA YÖNELİK UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN DİĞER TEMALAR	Cennet&Cehennem Kafe mizansenini	19
	"Cehennem" ifadesinin benzetme anlamında kullanımı	8
	Şehit olmak ile ilgili ifadeler	3
	"Cennet" ifadesinin benzetme anlamında kullanımı	2
	Ölüme isyan etmenin doğru olmadığı ile ilgili ifade	1
	Cennet ve cehennem kavramlarının aslına uygun kullanımı	1
	TOPLAM	34

Allah inancına yönelik neredeyse hiç ifade barındırmayan Kötü Çocuk adlı kitapta, ahiret hayatına ait kavramlara gönderme yapan bir mizansenin bulunması dikkat çekicidir. Cennet ve Cehennem Kafe üzerinden yapılan tasvirler, cennet ve cehennem ile ilgili bilinen anlatıları çağrıştırmaktadır. Fakat ahirete yönelik inanç unsurları kapsamında değerlendirilen bu ifadelerin, aslında İslam inancında yer aldığı şekliyle kullanılmadığı açıktır. Kitapta cennet ve cehennem karakterlerin, hikâyedeki iyi veya kötü olma durumlarını yansıtan birer semboldür. Cennet Kafe’de “iyi” çocuklar takılırken, Cehennem Kafe “kötü” çocuk Meriç’in mekânıdır. İslam inancında ise cennet ve cehennem; kişilerin dünya hayatı sonunda, yaptıklarının karşılığını görmeleri için varacakları yerlerdir.³⁷⁴ İncelenen kitaplarda, ahiret hayatına ait kavramları içeren en kapsamlı temanın; cennet ve cehennem kavramlarını İslam dininde ifade ettikleri anlamdan uzak, hikâyenin akışına göre biçimlendirilmiş şekilde yansıttığı görülmektedir. Geriye kalan ifadelerin çoğunda, cennet ve cehennem kavramları benzetme belirterek mecaz anlamda kullanılmıştır. Deli adlı kitapta tespit edilen, şehit olmak ile ilgili ifadelerde maden şehitlerinden bahsedilmektedir. Şehitlik olgusunun içerdiği dinî anlama yönelik bir vurguya rastlanmamıştır. Ahiret inancına yönelik dinî anlam taşıyan temalar, yalnızca; ölüme isyanın olmayacağını vurgulayan ifade ve cennet-cehennem

³⁷⁴ Algül vd., a.g.e., s. 130-131.

kavramlarının asıl anlamına uygun şekilde kullanımında görülmektedir. Bunun dışında kalan ahiret inancına yönelik ifadeler, ya asıl anlamından uzak ya da olumsuz şekilde kullanılmıştır.

İsrafil (as)'ın sûra ilk defa üflemesiyle başlayacak olan ebedi hayat anlamına gelen ahiret, İslam inanç unsurlarından biridir. Kuran'da, genelde; ahirete inanmanın Allah'a inanmak ile beraber zikredilmesinin, ahirete imanın önemini ortaya koyduğu düşünülmektedir.³⁷⁵ Wattpad kitaplarındaki ölüm ve sonrası ile ilgili ifadelerin tamamı, ahiret inancı kapsamında değerlendirilmiştir. İncelenen tüm Wattpad kitaplarında, başkarakterlerin ölümü istemeye yönelik ifadeler kullandığı görülmüştür. Bu olumsuz temanın tüm kitaplarda yer alması, endişe vericidir. Nitekim ölümü isteme, İslam'da yasaklanmış olan işlerdendir. Hz. Peygamber "Hiçbiriniz ölmeyi istemesin. Ölüm kendiliğinden gelmeden önce de öleyim diye dua etmesin." buyurmuştur.³⁷⁶ Wattpad kitaplarındaki karakterler ise bu uyarının aksine, karşılaştıkları basit problemler sonucunda ölümü istemeye yönelik ifadeler kullanmaktadır. 4N1K, Psikopat ve Gözlük'te intihar etmekle ilgili ifadeler yer aldığı görülmüştür. İntihar etmek de ölümü isteme kapsamında değerlendirilebilir. Kitaplarda intihar eden karakter bulunmasa da intiharın söz konusu edilmesi olumsuz bir durumdur. İslam dinindeki ahiret inancına aykırı reenkarnasyon kavramına işaret eden "önceki hayat/sonraki hayat" ifadelerinin, 4N1K ve Gözlük adlı kitaplarda kullanımı da ölüm sonrası hayat ile ilgili dinimize ait olmayan kavramların yansıtılması açısından problemli görülmüştür. Çoğunlukla Hint dinlerinde kendine yer bulan reenkarnasyon inancı, insanın ölümsüzlüğü fikrine dayanmaktadır. Fakat bu düşünce, İslam inanç esaslarıyla örtüşmemektedir.³⁷⁷ Özetleyecek olursak; ahiret inancına yönelik tespit edilen ifadelerden sadece 2 tanesi dini anlam taşımaktadır. Geri kalanları, ya mecaz anlam ifade etmekte ya ahiret inancına yönelik dini kavramları olduğundan farklı yansıtmakta ya da ölüm ve sonrası ile ilgili olumsuz anlam ifade etmektedir.

İnanca yönelik dinî unsurlardan, metinlerdeki sıklığı bakımından üçüncü sırada yer alanı "kader"dir. Metinlerde, kader ile ilgili toplam 36 ifade geçtiği tespit edilmiştir.

---

³⁷⁵ Algül vd., a.g.e., ss. 117-118.

³⁷⁶ Müslim, "Zikir", 13.

³⁷⁷ Ali İhsan Yitik, "Tenâsüh", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 1998, C. 40, ss. 443-446.

Bunlardan 21'inin olumsuz anlam ifade edecek şekilde kullanıldığı görülmüştür. Kader ile ilgili unsurların en fazla yer aldığı kitap Deli'dir. Kader ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilen ifadelerin, olumsuz şekilde kullanımına en çok rastlanan kitap 4N1K olmuştur. (Tablo 189)

Tablo 189. İncelenen Kitaplarda Kader ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı

KADER İLE İLGİLİ DİNİ UNSURLARA YÖNELİK İFADELER	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
	KÖTÜ ÇOCUK	1	1
	4N1K	14	14
	PSİKOPAT	4	4
	GÖZLÜK	1	1
	DELİ	16	1
	TOPLAM	36	21

Kader ile ilgili olumsuz anlam içerdiği tespit edilen 21 ifadenin, metinlerde 3 ayrı temada yer aldığı tespit edilmiştir. (Tablo 190) Kader ile ilgili en sık rastlanan olumsuz temanın “karma” öğretisiyle ilgili ifadeler olduğu görülmüştür. “Karma” öğretisiyle ilgili 13 ifadenin tamamı, 4N1K’da yer almaktadır. Kitaptaki Tuna adlı karakter, bu öğretiyi benimsemiş görünmektedir. Kadere olumsuz anlam yükleyen ifadelere 4N1K, Psikopat ve Gözlük adlı kitaplarda rastlanmıştır. Kadere isyan temalı ifadelere ise Kötü Çocuk ve Deli adlı kitaplarda rastlanmıştır.

Tablo 190. İncelenen Kitaplarda Kader ile İlgili Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

KADER İLE İLGİLİ UNSURLARIN OLUMSUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	"Karma" öğretisiyle ilgili ifadeler	13
	Kadere olumsuz anlam yükleyen ifadeler	6
	Kadere isyan bildiren ifadeler	2
	TOPLAM	21

“Kader” kavramı yalnızca Deli adlı kitapta evrendeki varlıkları ve olayları düzenleyen ilahi kanun anlamında, İslam dinindeki kader inancının taşıdığı anlamı yansıtmak şeklinde kullanılmıştır.³⁷⁸ (Tablo 191)

Tablo 191. İncelenen Kitaplarda Kader ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

		15
--	--	----

³⁷⁸ Algül vd., a.g.e. , s. 133.

KADER İLE İLGİLİ UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN DİĞER TEMALAR	"Kader" kavramının aslına uygun kullanımı	
	TOPLAM	15

Kader ile ilgili olumsuz kullanımlar incelendiğinde öncelikle, tamamı 4N1K adlı kitapta geçen “karma” öğretisi ile ilgili ifadeler dikkat çekmektedir. Felsefesi, kısaca “Eden bulur” şeklinde özetlenebilecek “karma”nın kader ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür. “Karma” İslam’a ait olmayan, reenkarnasyonla ilişkili, daha çok Hint dinlerinde benimsenen bir dinî unsurdur. Karma öğretisine göre; kişiler, önceki hayatlarında ne kadar iyi biri olurlarsa bir sonraki hayatlarında o kadar iyi şartlarda yaşarlar. Fakat karma öğretisi, kişiler arasındaki imkânların farklılığının ilk kez nasıl ortaya çıktığını açıklamakta aciz kalmaktadır. Ayrıca, elde edilecek sonucu tamamen sözde önceki hayata bağlayarak pişmanlık, bağışlanma gibi seçenekleri geçersiz hale getirmektedir.³⁷⁹ Metinde karma öğretisini benimseyen karakterin, dini tercihi hakkında bilgiye rastlanmamıştır. Fakat aynı karakterin zaman zaman olaylara tepki verirken “Zeus beni lanetleyecek/ Zeus için koyun feda etmeliyim” gibi ifadeler kullandığı da görülmüştür. Karakterin karma öğretisine sıkı sıkıya bağlı olması ve kullandığı diğer İslam inancına aykırı ifadeler kafa karışıklığı oluşturmaktadır. İslam inancına ait hiçbir unsur “karma” öğretisi kadar baskın şekilde metinde yer almamıştır. Farklı inançlara ait unsurların metinde yer almasındaki problem, burada ortaya çıkmaktadır. İslam inancına ait unsurlar alay konusu edilirken farklı inançlara ait unsurların, kitaptaki sevilen bir karakter tarafından istikrarla vurgulanması olumsuz bir durum olarak değerlendirilmiştir.

4N1K, Gözlük ve Psikopat adlı kitaplarda kader ile ilgili ifadelerin, kadere olumsuz anlam yükleyecek şekilde kullanılması da dikkate değer bir durumdur. Kitaplardaki ifadelerden kaderin, yalnızca kişinin başına gelen kötü olayları kapsadığı anlaşılmaktadır. Yazarların aklına kaderden bahsetmek, ancak karakterleri şanssızlıklar yaşadığında gelmektedir. Oysaki İslam inancında kader, her şey ve herkesle ilgili bir düzen ve ölçüye işaret etmektedir. Kitaplarda kaderin, bu anlamından uzak olarak yalnızca kötülükleri simgeleyecek şekilde kullanımının, okurları kader inancıyla ilgili bir

³⁷⁹ Mehmet Bulgen, Adnan Bülent Baloğlu, “Tenâsüh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), 2011, C.40, ss. 443-446.

karamsarlığa itebileceği düşünülmektedir. Kader ile ilgili son olumsuz tema, Deli adlı kitapta rastlanan kadere isyan içeren bir konuşmayla sınırlı kalmıştır. Deli’de kader ile ilgili kalan tüm ifadeler, bu inanç unsurunun asıl anlamını destekleyecek şekilde kullanılmıştır. Ayrıca başlangıçta kaderine isyan eden karakter, zaman içinde bu yaptığından pişmanlık duymaktadır. Öyleyse dinî unsurlardan birinin olumsuz kullanımı, metin içindeki süreçte olumlu bir duruma dönüşmüştür.

Metinde yer alma sıklığı bakımından dördüncü sırada, melekler ile ilgili unsurlar gelmektedir. Tüm metinlerde toplam 19 yerde, melekler ile ilişkilendirilebilecek ifadeye rastlanmıştır. Bu ifadelerden hiçbirinin, olumsuz anlamda kullanılmadığı görülmüştür. (Tablo 192)

Tablo 192. İncelenen Kitaplarda Melekler ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı

MELEKLER İLE İLGİLİ İFADELER	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
	KÖTÜ ÇOCUK	4	0
4NİK	1	0	
PSİKOPAT	4	0	
GÖZLÜK	2	0	
DELİ	8	0	
TOPLAM	19	0	

Melekler ile ilgili olarak en sık rastlanan tema “melek” ifadesinin, iyilik ve saflık belirtisi olarak benzetme anlamında kullanımınıdır. Kötü Çocuk, Psikopat ve Deli adlı kitaplarda bu temanın kullanımına rastlanmıştır. 4NİK ve Gözlük adlı kitaplarda “ölüm meleği” söz öbeği kullanılmıştır. Kötü Çocuk ve Gözlük’te de birer yerde “iyi şeyler tavsiye eden ses” anlamında melek kavramının asıl anlamına uygun düşebilecek ifadeler kullanılmıştır. Deli adlı kitapta geçen “cin” ifadeleri de melekler ile ilgili unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. Psikopat ve Gözlük isimli kitaplarda da birer kez “Azrail” kelimesine rastlanmıştır. Kötü Çocuk adlı kitapta, Cennet&Cehennem Kafe çalışanlarından “melek” diye bahsedilmesi spesifik bir örnek olduğundan “diğer” kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 193)

Tablo 193. İncelenen Kitaplarda Melekler ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Temalar

MELEKLER İLE İLGİLİ UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	"Melek" ifadesinin saflık belirtisi olarak kullanımı	8
	"Melek" ifadesinin "ölüm meleği" söz öbeğinde kullanımı	3
	"Melek" ifadesinin iyi şeyler tavsiye eden anlamında kullanımı	2
	"Cin" ifadesi	3
	"Azrail" ifadesi	2
	Diğer	1

İslam'a göre melekler, “Allah’ın emriyle çeşitli görevleri yerine getiren, gözle görülmeyen nûrânî ve ruhanî varlık”lardır.³⁸⁰ Günlük konuşma dilinde melek kavramının “melek gibi” şeklinde yakıştırma yollu kullanımı, rastlanan bir durumdur. Kitaplarda da melek unsuru, çoğunlukla bu kullanımla yer almıştır. Kalan ifadelerde melekler ile ilgili dini bilgi gerektiren “ölüm meleği, Azrail” gibi ifadeler de anlamı doğru yansıtacak şekilde kullanılmıştır. Metinlerde az sayıda kendine yer bulan inanç unsuru olan “melekler”in olumsuz kullanımına rastlanmamıştır.

İnanca yönelik dinî unsurlar içinde, metinlerde an az sayıda yer bulanlar sırasıyla; kutsal kitaplar ve peygamberler ile ilgili unsurlardır.

Kutsal kitaplar ile ilişkilendirilebilecek unsurlara 4N1K, Gözlük ve Deli adlı kitaplarda rastlanırken peygamberler ile ilgili unsurlar yalnızca Deli adlı kitapta yer almıştır. Kutsal kitaplar ile ilgili 3 kitapta yer alan toplam 5 ifadeden 4’ünün olumsuz şekilde kullanıldığı görülmüştür. (Tablo 194)

Tablo 194. İncelenen Kitaplarda Kutsal Kitaplar ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı

	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
KUTSAL KİTAPLAR İLE İLGİLİ İFADELER	KÖTÜ ÇOCUK	0	0
	4N1K	3	3
	PSİKOPAT	0	0
	GÖZLÜK	1	1
	DELİ	1	0
	TOPLAM	5	4

Kutsal kitaplar ile ilgili 4 olumsuz ifade de metinlerde alaycı kullanım temasında yer almıştır. (Tablo 195) 4N1K adlı kitapta, “dört büyük kitap” ve “vahiy” ifadelerinin espri malzemesi haline getirilerek kullanıldığı görülmüştür. Kutsal kitaplar ile ilgili Gözlük’teki alaycı kullanım, çok daha problemlidir. Kitapta, ilk inen ayet-i kerime olan Alak Suresi 1. ayet-i kerimenin meali, espri amacıyla bazı kelimeleri değiştirilerek kullanılmıştır. Kitapta geçen “Oku, yazan Berçin’in adıyla oku.” şeklindeki cümlenin,

³⁸⁰ Algül vd., a.g.e., s. 92.

ayet mealini direkt olarak işaret ettiği çok nettir. Demek ki yazar, Alak Suresi 1. ayet-i kerimenin mealini bilmektedir. Mealin içindeki kelimeleri hikâyenin akışına göre değiştirerek kendince marjinal bir espri ortaya koymaya çalışmıştır. Diğer dini unsurlara da hassasiyet gösterilmesi önemlidir fakat en azından Kuran-ı Kerim ayetlerini alay veya espri malzemesi haline getirmekten kaçınmak gereklidir. Bu durumun, incelenen beş kitaptan yalnızca 1’inde rastlanan 1 örnekle sınırlı kaldığı düşünülebilirse de bu kitabın çocuk ve gençler tarafından büyük rağbet gösterilen, onlarca baskı yapan bir kitap olduğu unutulmamalıdır. Bu 1 örnek, okurlara “Duyduğunuz dini bir cümleyi hadis-i şerif veya ayet-i kerime olup olmadığına bakmaksızın üzerinde ekleme veya çıkarma yaparak istediğiniz türden bir konuşmaya monte edebilirsiniz.” düşüncesini ister istemez pazarlamaktadır.

Tablo 195. İncelenen Kitaplarda Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

KUTSAL KİTAPLAR İLE İLGİLİ UNSURLARIN OLUMSUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Alaycı kullanım	4
	TOPLAM	4

Kitaplara iman, İslam inanç esaslarından biridir. “Allah tarafından bazı peygamberlere kitaplar indirildiğine ve bu kitapların içeriğinin tümüyle doğru olduğuna inanmak demektir.” Kutsal kitaplar, aynı zamanda Allah’ın kelâm sıfatına da işaret etmektedir.³⁸¹ İslam’ın ana inanç esaslarından olduğu, ayetlerle kesin olan kutsal kitaplar konusunda titizlikle davranmak gerekmektedir. Watsapp kitaplarındaki kutsal kitaplara yönelik alaycı kullanım içeren ifadeler, bu gerekliliğe ters düşmektedir.

İncelenen 5 kitap içinde, yalnızca Deli adlı kitapta kutsal kitaplar ile ilgili unsurların olumlu şekilde yansıtılmasına örnek olabilecek ifadeye rastlanmıştır. (Tablo 196) Kitapta başkarakter, babasının çocukken kendisine öğütlediği bir ayet-i kerimeyi, zorda kaldığı zamanlarda kendisine hatırlattığını ifade etmektedir. Ayet-i kerime mealinin kişiye yol göstermek için bir araç olarak yansıtılması, inanç unsurlarının olumlu kullanımına önemli bir örnektir.

Tablo 196. İncelenen Kitaplarda Kutsal Kitaplar ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

	Ayet mealini hayat felsefesi olarak sunma	1
--	---	---

³⁸¹ Algül vd., a.g.e., ss. 99-100.

KUTSAL KİTAPLAR İLE İLGİLİ UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN DİĞER TEMALAR	TOPLAM	1
--	---------------	----------

Peygamberler ile ilgili unsurlara yalnızca Deli adlı kitapta rastlanmıştır. 4 yerde rastlanan ifadelerin hiçbirinde olumsuz bir anlama işaret etme görülmemiştir. (Tablo 197)

Tablo 197. İncelenen Kitaplarda Peygamberler ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı

	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
PEYGAMBERLER İLE İLGİLİ İFADELER	KÖTÜ ÇOCUK	0	0
	4NİK	0	0
	PSİKOPAT	0	0
	GÖZLÜK	0	0
	DELİ	4	0
	TOPLAM	4	0

İslam'ın altı inanç esasından biri olan peygamberlere iman, Allah'ın insanlara doğru yolu göstermek için insanların içinden seçtiği kimseleri görevlendirdiğine inanmayı ifade eder. Müslümanların, peygamberler tarafından getirilen her bilginin doğruluğuna inanmaları beklenir.³⁸² İncelenen Wattpad kitapları içinden, yalnızca Deli'de yer alan peygamberler ile ilgili 4 ifade de 4 ayrı temada değerlendirmeye alınmıştır. (Tablo 198) Peygamberler ile ilgili ifadelerin metinde yer buldukları temalar incelendiğinde, konuyla ilgili dini bilgi gerektiren ifadelerin kullanıldığı görülmüştür. Bu durum metnin peygamberler ile ilgili az sayıda ama doğru bilgiler içerdiğini göstermektedir.

Tablo 198. İncelenen Kitaplarda Peygamberler ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Temalar

PEYGAMBERLER İLE İLGİLİ UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Hz. Muhammed (sav)'in vefat yaşı	1
	Hz. Muhammed (sav)'in Hz. Aişe ile ilişkisi	1
	Hz. Yusuf'un farik vasfının benzetme anlamında kullanımı	1
	Tüm peygamberlere inanma gerekliliği	1
	TOPLAM	4

³⁸² Algül vd., a.g.e., s. 106.

Çocukluk döneminde din eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarda en fazla üzerinde durulan konu Allah inancıdır. Çocukların zihnine ve kalbine Allah inancı yerleştirilmeden, diğer dini unsurların benimsetilmeye çalışılmasının bir anlamı olmadığı altı çizilmektedir. Nitekim diğer inanç unsurları Allah'a inanmaya bağlı olduğu için, çocuğun Allah inancı ne kadar kuvvetli olursa diğer inanç unsurlarını benimsemesi de o kadar kolay olacaktır.³⁸³

İnanç unsurlarının öğretimi, temeli ailede atılan bir din eğitimi faaliyetidir. Çocuklarına inanç unsurlarını benimsetmek isteyen ebeveynlerin, öncelikle evlerinde sevgi eksenli bir ortam oluşturmaları gerektiği aktarılmaktadır. Ayrıca inanca yönelik anlatımların, çocuğun yaşına ve diğer gelişimsel özelliklerine uygun olması önemlidir. Ebeveynlerin inanç unsurlarıyla ilgili konuşmalarının, çocuğun konuyla ilgili sorularına verilecek kısa ve öz cevaplardan ibaret olması da, bu konuda dikkate alınması gereken hususlardandır.³⁸⁴

İnanca yönelik unsurların yorumlanmasının ardından bir sonraki başlıkta, ibadetlere yönelik unsurların Wattpad kitaplarındaki işlenişini incelenecektir.

3. WATTPAD KİTAPLARINDA İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR

İncelenen Wattpad kitaplarında sıklık bakımından üçüncü sırada yer alan ana kategori; ibadetlere yönelik dinî unsurlardır. 2593 sayfadan oluşan veri setinde, ibadetlere yönelik dinî unsurlar ile ilgili 362 adet ifade geçtiği tespit edilmiştir. Literatürde, Wattpad kitaplarındaki ibadet unsurlarıyla ilgili daha önce yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Aşağıdaki tabloda, incelenen kitaplarda tespit edilen ibadetlere yönelik dinî unsurlar yer almaktadır. Buna göre; 5 Wattpad kitabında, ibadetlere yönelik belirlenen 6 kategorinin ne sıklıkta ve ne şekilde işlendiği incelenmiştir. Wattpad kitaplarında hakkında en fazla ifade yer alan ibadet unsurunun dua olduğu görülmüştür. Onu sırasıyla namaz, oruç ve ibadetlerle ilgili diğer unsurlar takip etmektedir. Wattpad kitaplarında hakkında en az ifade bulunan ibadet unsurunun, hac ve umre olduğu tespit edilmiştir. İncelenen kitaplarda, hakkında hiçbir ifadeye rastlanmayan ibadet unsuru zekât olmuştur.

---

³⁸³ Mustafa Köylü, "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 11, (2004), s. 149.

³⁸⁴ Köylü, "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi", ss. 152-153.

(Tablo 199) Bundan sonraki bölümde ibadet unsurları, kitaplarda yer alma sıklıklarına göre sırayla aktarılacaktır. İbadet unsurlarının Wattpad kitaplarında yer alma şekilleri ile İslam literatüründeki yerleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Tablo 199. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen İbadetlere Yönelik Dini Unsurlar ve Sayıları

İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	Namaz	78
	Oruç	48
	Hac ve umre	5
	Zekat	0
	Dua	185
	Diğer	46
TOPLAM		362

Wattpad kitaplarında hakkında en fazla sayıda ifade bulunan ibadet unsuru duadır. Dua etmek ile ilgili ifadeler temalarına göre incelendiğinde; toplam 185 ifadeden 142'sinin olumsuz şekilde kullanıldığı görülmüştür. Dua ibadeti ile ilgili en fazla unsur içeren kitap olan Psikopat, aynı zamanda bu kategoriyle ilgili en fazla olumsuz unsur içeren kitap olmuştur. Dua ile ilgili Gözlük'te geçen 60 ifadeden 56'sında olumsuz kullanım görülmüştür. Dua ibadeti ile ilgili unsurların olumsuz kullanımına en az rastlanan kitap ise Deli olmuştur. (Tablo 200)

Tablo 200. İncelenen Kitaplarda Dua Etmek ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı

	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
DUA İBADETİ İLE İLGİLİ İFADELER	KÖTÜ ÇOCUK	36	33
	4NİK	24	20
	PSİKOPAT	60	56
	GÖZLÜK	25	20
	DELİ	40	13
	TOPLAM	185	142

Dua etmek ile ilgili olumsuz anlam içerdiği tespit edilen 142 ifadenin, metinlerde 4 ayrı temada yer aldığı tespit edilmiştir. (Tablo 201) Bunlardan en sık rastlanan olumsuz kullanım şekli, beddua etmedir. Tüm metinlerde, toplam 118 yerde beddua cümleleri kullanıldığı görülmüştür. Dua ibadetine yönelik en sık rastlanan bir diğer olumsuz tema “lanet okudum, beddua ettim” gibi beddua etmeyi bildiren ifadelerin kullanımınıdır. 21 yerde rastlanan ve karakterlerin beddua kalıpları kullanmaksızın beddua ettiklerini

bildirdikleri bu türden ifadeler, dua ibadetine yönelik olumsuz kullanım kapsamında değerlendirilmiştir. Bahsi geçen ifadeler Kötu Çocuk hariç, tüm kitaplarda rastlanmıştır. Beddua etmeye övgü ve dua etme ibadeti üzerine alaycı konuşma temalarına ise yalnızca 4N1K’da rastlanmıştır.

Tablo 201. İncelenen Kitaplarda Dua İbadetine Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

DUA İBADETI İLE İLGİLİ UNSURLARIN OLUMSUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Beddua	118
	Beddua etmeyi bildiren ifadelerin kullanımı	21
	Beddua etmeye övgü bildiren ifadelerin kullanımı	2
	Dua etme ibadeti üzerine alaycı konuşma	1
	TOPLAM	142

Dua ibadetine yönelik 185 ifadeden 43’ü, metinlerde herhangi bir olumsuz anlam içermeyecek şekilde kendine yer bulmuştur. Tüm metinlerde karşımıza çıkan bu tema, karakterlerin dua ettiklerini bildiren ifadeler kullanmasıdır. (Tablo 202) Dua ibadetine doğru şekliyle tüm kitaplarda yer bulduğu görülürken bu ifadelere en fazla Deli adlı kitapta, en az ise Kötu Çocuk’ta rastlanmıştır.

Tablo 202. İncelenen Kitaplarda Dua İbadetine Yönelik Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

DUA İBADETI İLE İLGİLİ. UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN DİĞER TEMALAR	Dua etmek ile ilgili ifadelerin kullanımı	43
	TOPLAM	43

Beddua temasının tüm kitaplarda yer alması dikkat çekicidir. Deli hariç incelenen tüm kitaplarda, beddua etmek ile ilgili dua etmeye göre sayıca daha fazla ifade geçtiği görülmüştür. Özellikle 4N1K’da, bir karakterin “marjinal” beddualarıyla öne çıktığı tespit edilmiştir. Peygamber Efendimiz (sav) “Birbirinize Allah’ın lâneti, gazâbı ve cehennem azâbı ile lânet ve beddua etmeyiniz!” diyerek beddua etmeyi açıkça yasaklamıştır.³⁸⁵ Dinimizde uzak durulması konusunda böylesine net ifadelerin bulunduğu bedduanın, Wattpad kitaplarında karakterler tarafından sıklıkla tercih edilmesi olumsuz bir durumdur. Karakterlerin sıklıkla ve rahatlıkla beddua etmesi, hatta kendine özel marjinal beddua cümleleri üretmesi; en basitinden, okurlarda bedduayı hafife alma

³⁸⁵ Nevevî, a.g.e., C. 6, s. 531.

davranışına yol açabilir. Bu dua türünün ciddiyeti hakkında dini bilgiye sahip olmayan okurlar, günlük dilde bu tür cümlelerin kullanımında da bir sorun görmeyecektir. Öyleyse; Wattpad kitaplarının, dua etme ibadetinin olumsuz bir formu olan bedduayı, İslam dininde ifade ettiği anlamın tersine, mümkün ve sevimli göstermesi, kitapların dinî yönden değerlendirmesi açısından problemlidir.

Dua etmek, kişinin Allah ile iletişim kurma şekillerindedir. Allah Teâlâ; Kur'an-ı Kerim'de, kullarına çok yakın olduğunu, kendisine dua ettikleri zaman dualarına cevap verdiğini bildirmektedir.³⁸⁶ Peygamber (sav) de bir hadis-i şerifte “Dua ibadetin özüdür.” diyerek, dua etmenin en kıymetli ibadetlerden olduğunu vurgulamıştır.³⁸⁷

Dua etmeyi bildiren ifadeler, bedduaya nazaran Deli adlı kitap dışındaki metinlerde çok daha az sayıda yer almıştır. Diğer 4 kitapta, dua etme fiili açıkça dini bir anlam taşımasa da karakterlerin zorlu durumlarda duaya başvurması dini değerlendirme açısından olumlu görülmüştür. Deli adlı kitapta, dua etmek özellikle başkarakterlerin sıklıkla tercih ettiği bir fiildir. Birçok yerde direkt Allah'a yönelmeyi ifade edecek şekilde kullanıldığından, duanın dinî yönü bu kitapta daha fazla öne çıkarılmıştır.

İncelenen Wattpad kitaplarında, en fazla rastlanan ikinci ibadet unsuru namaz olmuştur. Metinlerde, namaz ibadetine yönelik toplam 78 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan 2'sinin olumsuz anlam ifade edecek şekilde kullanıldığı görülmüştür. Namaz ibadetine yönelik ifadeler ağırlıklı olarak Deli adlı kitapta yer almaktadır. Namaz ile ilgili olumsuz anlam içerdiği tespit edilen 2 ifade de yine Deli adlı kitapta geçmektedir. Kötü Çocuk ve Psikopat, namaz ile ilgili hiç ifade barındırmayan kitaplardır. (Tablo 203)

Tablo 203. İncelenen Kitaplarda Ahiret İncasına Yönelik Olumsuz İfade Sayısı

	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
NAMAZ İBADETİNE YÖNELİK İFADELER	KÖTÜ ÇOCUK	0	0
	4NİK	2	0
	PSİKOPAT	0	0
	GÖZLÜK	1	0
	DELİ	75	2
	TOPLAM	78	2

³⁸⁶ el-Bakara, 2/186.

³⁸⁷ Nevevi, a.g.e., C. 6, s. 334.

Namaz ile ilgili olumsuz anlam içerdği tespit edilen Deli’de geçen 2 ifade de aynı temadadır. Kitapta 2 yerde namaz ibadeti, evlilik hayatına ait olaylar ile beraber kullanılmıştır. (Tablo 204)

Tablo 204. İncelenen Kitaplarda Namaz İbadetine Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

NAMAZ İBADETE YÖNELİK UNSURLARIN OLUMSUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	"Namaz" ifadesi ve müstehcen ifadenin birlikte kullanımı	2
	TOPLAM	2

Namaz ibadetine yönelik 78 ifadeden 76’sı, metinlerde herhangi bir olumsuz anlam içermeyecek şekilde kendine yer bulmuştur. Namaza yönelik en sık rastlanan tema, namaz ibadetine ilişkin ifadelerin kullanımınıdır. 4N1K’da geçen “namaz” ve “ezan” ifadeleri, Gözlük’te geçen “boy abdesti” ifadesi ve Deli’de geçen “namaz, ezan, cami, sela ve abdest” ifadeleri, namaza ilişkin ifadeler kapsamında değerlendirilmiştir. Ayrıca 2 yerde namaza övgü bildiren ifade tespit edilerek bu ifadeler ayrı bir tema altında değerlendirilmiştir. (Tablo 205)

Tablo 205. İncelenen Kitaplarda Namaz İbadetine Yönelik Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

NAMAZ İBADETE YÖNELİK UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN DİĞER TEMALAR	Namaz ibadetine ilişkin ifadelerin kullanımı	74
	Namaza övgü bildiren ifade	2
	TOPLAM	76

İslam’ın beş şartından biri olan namaz ibadeti, İslam’da akıllı ve ergenlik çağına girmiş her Müslümanın yerine getirmesi gereken sorumluluklardandır. Peygamber Efendimiz (sav), namazı; “dinin direği” olarak tanımlamaktadır.³⁸⁸ Buna göre, Kişinin dinini ayakta tutabilmesinin yegâne yolu namaza devam etmesidir. Kuran-ı Kerim’de, birçok yerde namaz kılmanın emredilmesinin yanında, namazın kişiyi kötülüklerden uzak tutacağı da müjdelanmaktadır.³⁸⁹

³⁸⁸ Nevevi, a.g.e., C. 6, s. 452.

³⁸⁹ el-Ankebût, 29/45.

Namazla ilgili 4N1K’da yer alan “namaz ve ezan” ifadeleri, günlük konuşma dilinde kullanılmıştır. Gözlük’te geçen “boy abdesti” ifadesi ise şaka olarak söylenmiştir. Fakat ifade, ibadete yönelik hakaret anlamı içermediğinden alaycı kullanım başlığı altında değerlendirilmemiştir. Namaz ile ilgili dini anlam içeren ifadeler, Deli adlı kitapta geçmektedir. Deli, diğer kitaplara göre inanç unsurlarını olduğu gibi ibadet unsurlarını da daha fazla içermektedir. Özellikle kitabın başkarakterinin ve babasının namaza devam etmesi sebebiyle, hikâyenin normal akışında namaz ile ilgili ifadelere sıkça rastlanmaktadır. Fakat Deli adlı kitabın bir diğer özelliği ise olumsuz ahlâkî unsurları da fazlaca içeren bir kitap olmasıdır. Kitapta, kötü söz söyleme ve müstehcenlik başta geçen olumsuz ahlâkî unsurlardandır. Evlilik hayatına ait açık anlatımlar kitapta fazlaca yer bulmaktadır. Böyle müstehcen ifadelerin yer aldığı bir konuşma sırasında, namaz vaktinin gelmesi üzerine geçen konuşmada namaz ve müstehcenlik bir arada kullanılmıştır. En çok baskı yapan Wattpad kitabı olan Deli’de, başkarakterin namazlarını düzenli kılan biri olarak resmedilmesi olumlu bir durum olmakla beraber tehlike de içermektedir. Namaz kılan birinin, İslam’ın diğer emirleri konusunda ne tür davranışlar sergilediği bu durumda önem kazanmaktadır. Zira diğer emirlerde gevşeklik göstermesi durumunda, okurların zihninde hem namaz kılıp hem de diğer emirleri yerine getirmemenin mümkün olduğuna dair düşünceler oluşabilir. Nitekim kitapta 5 vakit namazını kılan başkarakter argo ve küfür içerikli ifadeler kullanmaktadır. Bu durum bahsi geçen tehlikeye işaret etmektedir.

Genel olarak namaz ibadetinin asıl anlamını taşıyacak şekilde yalnızca Deli adlı kitapta geçtiği görülmüştür.

İbadetlere yönelik dinî unsurlardan, metinlerdeki sıklığı bakımından üçüncü sırada yer alanı oruçtur. Metinlerde oruç ile ilgili toplam 48 ifade geçtiği tespit edilmiştir. Bunlardan 2’sinin, olumsuz anlam ifade edecek şekilde kullanıldığı görülmüştür. Oruç ibadeti ile ilgili unsurların en fazla yer aldığı kitap Deli’dir. Kötü Çocuk, 4N1K ve Psikopat’ta oruç ile ilgili hiçbir ifade yoktur. Gözlük adlı kitaptaki oruç ile ilgili 2 ifadenin olumsuz şekilde kullanıldığı görülmüştür. (Tablo 206)

Tablo 206. İncelenen Kitaplarda Oruç İbadeti ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı

ORUÇ İBADETİNE YÖNELİK İFADELER	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
	KÖTÜ ÇOCUK	0	0
4N1K	0	0	

	PSİKOPAT	0	0
	GÖZLÜK	2	2
	DELİ	46	0
	TOPLAM	48	2

Oruç ibadeti ile ilgili olumsuz anlam içerdiği tespit edilen Gözlük adlı kitapta geçen 2 ifade de alaycı konuşma teması altında değerlendirilmiştir. (Tablo 207) Esasen bu ifadelerde; oruçla alay etmekten ziyade, yapılan bir espri sırasında “oruç” ifadesinin kullanıldığı görülmüştür. Fakat cümle içinde oruç ibadetinin yer alması o kadar zorlamadır ki yazarın farklı olmak adına dinî tabirleri kullanarak espri üretme çabası içinde olduğunu düşündürmektedir. Bu çaba kitabın başka yerlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Aynı şekilde 4N1K adlı kitapta da dinî tabirlerin olumsuz kullanımlarına, çoğunlukla bu çabanın eseri olarak ortaya çıkan sözde esprilerde rastlamaktayız.

Tablo 207. İncelenen Kitaplarda Oruç İbadeti ile İlgili Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

ORUÇ İBADETİNE YÖNELİK UNSURLARIN OLUMSUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Alaycı konuşma	2
	TOPLAM	2

İslam’ın beş şartından biri olan oruç tutmak, akıllı ve ergenlik çağına girmiş tüm Müslümanlara farz kılınmıştır. Kişiyi yeme, içme gibi nefsin isteklerinden alıkoyan oruç ibadeti, karşılığı en yüksek olan ibadetlerden sayılmıştır. Sabır değerini insanlara kazandırma konusunda da oruç ibadetinin ayrı bir yerde olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca oruç tutmak, kişiyi açlık çeken insanların halinden anlamaya götürerek empati duygusunun gelişmesine de katkı sağlamaktadır.³⁹⁰ Oruç ibadetine ilişkin ifadelerin, ibadetin asıl anlamına işaret edecek şekilde kullanımına, yalnızca Deli adlı kitapta rastlanmıştır. Kitap yaklaşık 2 yıllık bir zaman diliminde, karakterlerin başından geçen olayları konu almaktadır. Bu süre içinde karşılaşılan özel günler de kitapta işlenmektedir. Ramazan ayı da bu özel zamanlardan biridir. Kitapta 46 yerde geçen “oruç, bayram, ramazan” gibi ifadeler oruç ibadetine ilişkin ifadelerin kullanımı kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 208)

Tablo 208. İncelenen Kitaplarda Oruç İbadeti ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

³⁹⁰ Algül vd., ss. 382-383.

ORUÇ İBADETİNE YÖNELİK UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Oruç ibadetine ilişkin ifadelerin kullanımı	46
	TOPLAM	46

Metinde yer alma sıklığı bakımından dördüncü sırada, ibadetler ile ilgili diğer unsurlar gelmektedir. İbadetler ile ilgili namaz, oruç, hac-umre, zekât ve dua kategorileri dışında kalan unsurlar ve ibadet çeşitleri bu kategori altında değerlendirilmiştir. İncelenen metinlerde, bu kategoride toplam 46 ifadeye rastlanmıştır. İbadetler ile ilgili diğer unsurların en fazla yer aldığı kitap Deli'dir. Bu ifadelerin olumsuz kullanımına ise en fazla 4N1K'da rastlanmaktadır. Kötü Çocuk ve Psikopat adlı kitaplarda ibadetler ile ilgili diğer unsurlara yönelik ifade bulunmamaktadır. (Tablo 209)

Tablo 209. İncelenen Kitaplarda İbadetlere Yönelik Diğer Unsurlar ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı

	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
İBADETLER İLE İLGİLİ DİĞER İFADELER	KÖTÜ ÇOCUK	0	0
	4N1K	10	9
	PSİKOPAT	0	0
	GÖZLÜK	5	3
	DELİ	31	0
	TOPLAM	46	12

İbadetler ile ilgili diğer unsurların olumsuz kullanım temalarından ilki, yanıltıcı bilgi temasıdır. 4N1K'da "namahrem ve günah", Gözlük'te ise "kurban ibadeti" ile ilgili, kavramların asıl anlamına uygun olmayan yanıltıcı ifadelerle rastlanmıştır. Bir diğer olumsuz tema, kavramların olumsuz kullanımınıdır. 4N1K'da "günah" ve "çarpmak" ile Gözlük'te geçen "günah" kavramının olumsuz anlam ifade edecek şekilde kullanıldığı görülmüştür. (Tablo 210)

Tablo 210. İncelenen Kitaplarda İbadetlere Yönelik Diğer Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

İBADETLER İLE İLGİLİ DİĞER UNSURLARIN OLUMSUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	İbadetler ile ilgili kavramlar hakkında yanıltıcı bilgi	9
	İbadetler ile ilgili kavramların olumsuz kullanımını	3
	TOPLAM	12

Namaz, oruç, hac-umre ve zekât dışında metinlerde rastlanan ibadetler: Kuran-ı Kerim okumak ve kurban kesmektir. Kuran-ı Kerim okumak ile ilgili ifadeler yalnızca Deli’de yer alırken kurban kesmek ile ilgili ifadelere Deli ve Gözlük’te rastlanmıştır. Dini nikâh ile ilgili ifadelerin tamamı Deli adlı kitapta geçmektedir. Günah kavramının aslına uygun kullanımı, ibadetler ile ilgili kavramların mecaz anlamda kullanımı ve nimete saygı belirten 1 ifade de ibadetler ile ilgili diğer unsurlar kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 211)

Tablo 211. İncelenen Kitaplarda İbadetlere Yönelik Diğer Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

MELEKLER İLE İLGİLİ UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Kuran-ı Kerim okumak ile ilgili ifadelerin asıl anlamına uygun kullanımı	11
	Kurban kesmek ile ilgili ifadelerin asıl anlamına uygun kullanımı	8
	Dinî nikâh ile ilgili ifadelerin asıl anlamına uygun kullanımı	6
	Günah kavramının asıl anlamına uygun kullanımı	6
	İbadetler ile ilgili kavramların mecaz anlamda kullanımı	2
	Nimete saygı bildiren ifadenin kullanımı	1
TOPLAM		34

İbadetler ile ilgili diğer unsurlar kapsamında değerlendirilen ifadelerin çoğu, Deli adlı kitapta geçmekte ve olumlu anlam ifade etmektedir. Olumsuz olarak tespit edilen başlıca ifadeler, 4NİK’da “günahı devretme” ile ilgili ifadelerdir. İslam’da herkes kendi sorumluluğunu taşımaktadır. Buna rağmen kitapta karakterler, günah işlediklerini düşündükleri bir olaydan sonra “bütün günahlarım ona” diyerek günahlarını bir başkasına devrettiklerini düşünmektedir. Metinde sevimli ve esprili bir sekans olarak sunulan bu durum, konuyla ilgili dinimizde koyulan kurallar ile örtüşmemektedir.

Metinlerde hiç yer almayan ibadet unsuru zekât olurken en az sayıda yer alan ibadet unsuru “hac ve umre” olmuştur. Hac ve umre ile ilgili 5 ifadeden 1’i 4NİK’da, 4’ü Deli’de yer almıştır. Diğer kitaplarda, bu ibadet çeşidi ile ilgili ifadeye rastlanmamıştır. Deli’deki 4 ifadeden 1’inin olumsuz anlam çağrıştırdığı tespit edilmiştir. (Tablo 212)

Tablo 212. İncelenen Kitaplarda Hac ve Umre İbadetlerine Yönelik Unsurlar ile İlgili Olumsuz İfade Sayısı

	KİTAP ADI	TOPLAM İFADE	OLUMSUZ İFADE
HAC VE UMRE İLE İLGİLİ İFADELER	KÖTÜ ÇOCUK	0	0
	4NİK	1	0
	PSİKOPAT	0	0
	GÖZLÜK	0	0
	DELİ	4	1
	TOPLAM	5	1

Deli adlı kitapta “Hacı” unvanıyla bilinen Emin karakterinin, benimsediği dinî değerler gereği hayat boyu yılbaşını kutlamamış olmasına rağmen, gelininin yılbaşı gecesi için yaptığı daveti kabul etmesi; dinî değerlerinden kolaylıkla feragat edebilen bir dindar profili çizmesi bakımından olumsuz bir durum olarak değerlendirilmiştir. (Tablo 213)

Tablo 213. İncelenen Kitaplarda Hac ve Umre ile İlgili Unsurların Olumsuz Kullanımına İlişkin Temalar

HAC VE UMRE İLE İLGİLİ. UNSURLARIN OLUMSUZ KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	"Hacı" unvanlı karakterin dini değerlerinden kolaylıkla feragat edebilen biri olarak yansıtılması	1
	TOPLAM	1

Deli adlı kitapta yer alan “hac arkadaşı” ve “hacı” ifadeleri, hac ibadetine ilişkin ifadelerin kullanımı kapsamında değerlendirilmiştir. 4N1K’da 1 yerde “tavaf etmek” söz öbeğinin mecaz anlamda kullanımı da günlük konuşma kapsamında değerlendirilmiştir. (Tablo 214)

Tablo 214. İncelenen Kitaplarda Hac ve Umre ile İlgili Unsurların Kullanımına İlişkin Diğer Temalar

HAC VE UMRE İLE İLGİLİ UNSURLARIN KULLANIMINA İLİŞKİN TEMALAR	Hac ibadetine ilişkin ifadelerin kullanımı	3
	Günlük konuşma	1
	TOPLAM	4

İslam’ın beş şartından biri olan hac ibadeti; akıllı, ergenlik çağına girmiş ve haccetmeye gücü yeten her Müslümana farzdır. Hac, Kâbe’yi ve civarındaki diğer kutsal yerleri, özel bir vakitte usulüne uygun olarak ziyaret etmek ve diğer görevleri yerine getirmek demektir. Umre ise aynı ziyaretin belirli bir zamanla sınırlı olmayan halidir. Aynı zamanda umrede, hac ibadetine olan vakfe bulunmamaktadır. Hac ve umrenin usulüne uygun olarak temiz bir niyetle yapılması halinde kişinin, günahlarından temizleneceği müjdelenmiştir.³⁹¹ Kitaplarda “hac” ibadetine yönelik hatırı sayılır sayıda ifadeye rastlanmasa da Deli’de başkarakterin babasının “hacı” unvanıyla dindar biri olarak tanıtılması önemlidir. Hacı Emin isimli karakter, herkes tarafından sevilen ve saygı

³⁹¹ Algül vd., a.g.e., ss. 514-515.

duyulan dürüst bir insandır. Bir istisna hariç genel olarak dindar kişiliğiyle çelişmeyen bir görüntü sergilediği görülmüştür.

İbadet eğitimi de, inanç eğitimi gibi temelleri ailede atılan bir din eğitimi faaliyetidir. İbadetlere yönelik alışkanlıkların kazanılması ve sürdürülmesinde aile ortamının destekleyiciliği büyük önem taşımaktadır. Konuyla ilgili yapılan bir çalışmada, çocuklara ibadetler konusunda alışkanlık kazandırmak ile ilgili yol gösterici ilkeler belirlenmiştir. Buna göre; ailede sevgi kültürü ve disiplinin hâkim olması, bireylerin ilgi ve isteklerinin ebeveynler tarafından göz önünde bulundurulması, ailenin iyi bir sosyal çevrede konumlanması, ebeveynlerin çocuk eğitimi konusunda bilgi sahibi olması ve çocuklara; ibadetlere yönelik alışkanlıkların kazandırılmasının zamana yayılması; ibadet eğitimi konusunda ebeveynlerin dikkate alması gereken hususlardandır.³⁹²

4. WATTPAD KİTAPLARINDA OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR

İncelenen 5 kitabın tümünde en az rastlanan ana kategori, olumlu ahlâkî unsurlar olmuştur. Aşağıdaki tabloda, incelenen kitaplarda tespit edilen olumlu ahlâkî unsurlar yer almaktadır. Buna göre; incelenen beş Wattpad kitabında, 19 ayrı olumlu ahlâkî unsurun işlendiği tespit edilmiştir. (Tablo 220)

Tablo 215. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumlu Ahlâkî Unsurlar ve Sayıları

	OLUMLU AHLAKÎ UNSURLAR	SAYI
1	Utanma	55
2	Nezaket	50
3	Dürüstlük	12
4	Yardımsızlık	12
5	Sözünde durma	11
6	Kötü alışkanlığa yergi	11
7	Kötü söz söylemeye yergi	9
8	Müstehcenliğe yergi	7
9	Şiddete yergi	7
10	Sabır	7
11	Güvenilir olmak	4
12	Gösterişten uzak durma	2
13	Kin gütmeye yergi	1
14	Gıybete yergi	1
15	Kötülüğe yergi	1

³⁹² İsmail Sağlam, *İbadet Eğitimi-Öğretimi ve Metotlar (7-14 Yaş)*, (Doktora Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, s. 172.

16	Önyargıya yergi	1
17	Azla yetinme	1
18	Çevre ahlakı	1
19	Mahretmiyete saygı	1
	TOPLAM	194

İncelenen Wattpad kitaplarında, hakkında en fazla sayıda ifade bulunduğu tespit edilen olumlu ahlâkî unsur utanmadır. Utanma, İslam literatüründe “hayâ” olarak da isimlendirilmektedir. Utanma duygusu yani hayâ, dinimizde imanın bir göstergesi olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda utanma duygusunun, kişiyi utanç verecek kötü işlerden alıkoyma gibi bir özelliği olduğu aktarılmıştır. “İmanın dallarından bir dal” olarak tanımlanan böylesine yüce bir duygunun, Wattpad kitaplarında öne çıkması sevindirici görünmektedir.³⁹³ Fakat utanma ile ilgili ifadelerin kitaplarda yer aldıkları bağlam incelendiğinde; ifadelerin nerdeyse tamamının, karakterler ile ilgili müstehcen olayların anlatımıyla beraber geçtiği görülmektedir. Karakterler, karşı cinsle yaşadıkları yaklaşımlar sırasında veya sonrasında yaşadıklarının utanç verici olduğunu, yüzlerinin kızardığını ifade etmektedirler. Hikâyelerin genel akışında ise bu utanma duygusunun; onları, utanılacak şeyler yapmaktan alıkoymadığı görülmüştür. Aksine bir süre sonra, başta utandığını belirten karakterler, aslında yaptıklarının çok da utanılacak şeyler olmadığını dile getirmektedirler. Bu nokta; içerik analizi yönteminde sayısal verilerle sınırlı kalmayıp elde edilen verilerin metinde yer aldıkları bağlam içerisinde incelenmesinin gerekliliğini ortaya koyması bakımından ayrıca önemlidir. Bağlam incelemesi sayesinde, normalde Wattpad kitaplarında bahsi geçtiği için sevinilecek bir güzel ahlak özelliğinin, tam tersi bir anlam ifade edecek şekilde metinlerde yer aldığı tespit edilebilmiştir. Utanma duygusu; metinlerde çok sınırlı sayıda, yapılan bir kabalık veya yanlış davranış sonucunda utanç hissetme anlamında kullanılmıştır.

Wattpad kitaplarında en sık rastlanan ikinci olumlu ahlâkî unsur “nezaket”tir. Nezaket kelimesi “*başkalarına karşı saygılı ve incelikli davranma*”yı ifade etmektedir.³⁹⁴ Metinlerde bu anlama işaret eden kibarlık, saygı bildiren ifadeler ve özür dileme ifadeleri

³⁹³ Nevevî, a.g.e., C. 4., ss. 79-84.

³⁹⁴ “Nezaket”, *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*, <https://sozluk.gov.tr/?kelime=NEZAKET>. (18.05.2020).

nezaket kapsamında değerlendirilmiştir. Nezaket ile ilgili ifadelerin çoğunluğunu özür dileme ifadeleri oluşturmaktadır.

İncelenen kitaplarda, tespit edilen olumlu ahlâkî unsurlar içinde tüm kitaplarda yer alanlar sadece utanma ve nezakettir. Utanma ve nezaketten sonra gelen ahlâkî unsurlar, sayıca çok daha az ve birbirlerine de yakındır. Ayrıca kitaplarda sırasıyla en sık geçen ahlâkî unsurlar olan utanma ve nezaket de veri setinin geneli göz önüne alındığında kitaplarda çok az bir yer tutmaktadır. Zaten Wattpad kitaplarında belirlenen 4 ana kategoriden, en az rastlananın olumlu ahlâkî unsurlar olduğu belirtilmişti.

Dürüstlük ile ilgili tespit edilen 12 ifadenin 2'si Kötü Çocuk'ta, 3'ü 4N1K'da, 7'si ise Deli'de yer almaktadır. Yardımseverlik ile ilgili tespit edilen 12 ifadenin 1'i Kötü Çocuk'ta, 5'i Piskopat'ta, 3'ü Gözlük'te ve 3'ü de Deli'de geçmektedir. Hakkında toplam 11 ifade tespit edilen sözünde durma, Kötü Çocuk'ta 3 yerde, 4N1K'da 7 yerde ve Deli'de 1 yerde işlenmiştir. Kötü alışkanlığa yergi bildiren toplam 11 ifadeden 1'i Kötü Çocuk'ta, 9'u Psikopat'ta, 1'i de Gözlük'te yer almaktadır. Kötü söz söylemeye yergi bildiren toplam 9 ifadeden 3'ü Kötü Çocuk'ta, 3'ü Psikopat'ta, 2'si Gözlük'te, 1'i ise Deli'de yer almaktadır. Müstehcenliğe yergi bildiren toplam 7 ifadeden 2'si Kötü Çocuk'ta, 1'i 4N1K'da, 4'ü ise Deli'de yer almaktadır. Şiddete yergi bildiren toplam 7 ifadeden 1'i Kötü Çocuk'ta, 5'i Psikopat'ta, 1'i ise Deli'de geçmektedir. Sabır ile ilgili toplam 7 ifadenin 4'ü Psikopat'ta, 3'ü ise Deli'de geçmektedir. Güvenilir olmak ile ilgili toplam 4 ifadenin 1'i Psikopat'ta, 3'ü Deli'de yer almaktadır. Gösterişten uzak durmak yalnızca Kötü Çocuk'ta 2 yerde geçmektedir. Kin gütmeye, gıybet, kötülüğe ve önyargıya yergi bildiren ifadeler, yalnızca Deli'de birer yerde geçmektedir. Azla yetinme, mahremiyete saygı ve çevre ahlakı ile ilgili ifadeler de yine yalnızca Deli'de 1'er defa kendine yer bulmaktadır.

Ergenler tarafından büyük rağbet gören Wattpad kitaplarında, olumlu ahlâkî unsurların yer alması, ahlâkî açıdan güzel bir gelişmedir. Fakat olumlu ahlâkî unsurların metinlerde az sayıda yer almasının, bu ahlâkî unsurların okurlar tarafından içselleştirilmesini zorlaştırdığı düşünülmektedir. Yaklaşık 2600 sayfadan oluşan veri setinde, olumlu ahlâkî unsurlar yalnızca 194 yerde kendine yer bulabilmiştir. Özellikle birbirinin zıddı olan ahlâkî unsurlar, karşılaştırmalı olarak incelendiğinde aradaki uçurumun niteliği gözler önüne serilecektir. (Tablo 221) Örneğin 2593 sayfadan oluşan

veri setinde 2395 kez tekrarlayan argo, küfür vb. kötü söz söyleme örneklerine karşın, kötü söz söylemeye yergi bildiren yalnızca 9 ifade bulunmaktadır. Wattpad kitaplarında en sık rastlanan ikinci olumsuz ahlâkî unsur olduğu tespit edilen müstehcenlik bildiren ifadeler, 1457 yerde karşımıza çıkarken, yalnızca 55 yerde utanma ile ilgili ifadeler gelmektedir. Şiddet bildiren 632 ifadeye karşılık, şiddete yergi bildiren 7 ifade bulunmaktadır. Kötü alışkanlık ile ilgili 632 ifadeye karşılık, kötü alışkanlığa yergi bildiren 11 ifade bulunmaktadır. 155 yerde yalancılık olumsuz ahlâkî unsuruna rastlanırken dürüstlük sadece 12 yerde karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, olumlu ahlâkî unsurların varlığı Wattpad kitaplarının ahlaki değerlendirmesi açısından pozitif bir durum olsa da olumsuz ahlâkî unsurların daha yoğun şekilde işlenmiş olmasının pozitif etkiyi kırdığı düşünülmektedir.

Tablo 216. Wattpad Kitaplarında En Sık Rastlanan Olumsuz Ahlâkî Unsurların Karşıtları Olan Olumlu Ahlâkî Unsurlara Göre İncelenmesi

	OLUMSUZ AHLÂKÎ UNSURLAR		OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR	
1	Kötü söz söyleme	2395	Kötü söz söylemeye yergi	9
2	Müstehcenlik	1457	Utanma	55
3	Şiddet	632	Şiddete yergi	7
4	Kötü alışkanlık	452	Kötü alışkanlığa yergi	11
5	Yalancılık	155	Dürüstlük	12

Ahlak, dinden ayrı düşünülemez için çocuk ve gençlere verilecek ahlak eğitiminde din eğitimcilerine büyük sorumluluk düşmektedir. Çocuğa olumlu ve yapıcı bir tavırla yaklaşmanın, ona ahlâkî değerleri benimsetmede başta gelen kurallardan olduğu zikredilmektedir. Olumsuz ahlâkî unsurlardan uzak durmasının salık verilmesinden çok, olumlu ahlaki unsurların önemi ve değeri üzerinde durmak ahlak eğitiminde dikkate alınması gereken hususlardandır. Böylece yapılmaması gereken şeylerden ziyade, yapılması gerekenler çocuklara hatırlatılacak ve çocuklar yasaklarla bunaltılmamış olacaktır. Güzel ahlak özelliklerini benimsetmede, çocukların içinde yaşadıkları çevreden somut örnekler verilmesi de dikkate alınması gereken hususlardandır. Ayrıca örnek davranış sergileyen çocuğun takdir edilmesi de davranışın pekiştirilmesine yol açacaktır. Olumlu ahlak özelliklerini peygamber hayatları üzerinden anlatmak, özellikle Hz. Muhammed'e (sav) sık sık gönderme yapmak, ahlak eğitiminde atlanmaması gereken hususlardandır. Tüm bunlarla beraber, din eğitimcisinin, anlattığı

değerlerle çelişmemesi ve olumlu ahlak özelliklerini yansıtmakta gayret göstermesi, sözlerinin çocuklar üzerinde etkili olmasında en önemli unsurlardandır.³⁹⁵

---

³⁹⁵ Mustafa Öcal, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metodlar*, 9. b., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013, ss. 105-106.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Her türlü yeniliğe yetişkinlere göre daha açık olan çocuklar ve gençler, internetin hayatımıza getirdiği en önemli yeniliklerden olan sosyal medya uygulamalarını da büyük bir ustalıklarla kullanmaktadır. Araştırmamızın ana unsurunu oluşturan Wattpad, çocukların ve gençlerin ilgisini çeken bir sosyal medya uygulamasıdır. Yetişkinlere nazaran, çocuklar ve gençler tarafından daha çok tercih edilmesi, Wattpad'i diğer popüler sosyal medya uygulamalarından ayırmaktadır.

Wattpad, bir okuma yazma platformu olmakla beraber ergenlere kendilerini anlayan, kendileri gibi düşünen ve hisseden akranlarıyla bir araya gelebilecekleri bir sosyal ortam sunmaktadır. Ergenlerin duygu ve düşünce dünyalarını tanıma ve hayatlarında dinî ve ahlâkî değerlerin ne ölçüde yer bulduğu hakkında fikir sahibi olma konusunda Wattpad uygulamasında yazılan hikâyeler, yol gösterici bir özellik taşımaktadır. Bu hikâyelerin, gerek uygulama üzerinde gerekse basılı halleriyle okurlar tarafından büyük ilgi görmesi, içeriklerini daha ilgi çekici hale getirmektedir.

Wattpad uygulaması aracılığıyla ergenlere sunulan hikâyelerin, hangi dinî ve ahlâkî unsurların taşıyıcılığını yaptığının tespit edilmesi; özelde din eğitimcileri, genelde ise yeni neslin ahlaki ve manevi gelişimini kendisine çalışma alanı olarak belirlemiş her birey için büyük önem taşımaktadır. Araştırmada bu problemde yola çıkılarak Wattpad uygulamasında yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri, dinî ve ahlâkî unsurlar açısından içerik analizine tabi tutulmuştur. Öncelikle, geçmişte veya günümüzde satışta sunulan Wattpad kitapları tespit edilmiştir. Kitaplar, baskı sayılarına göre listelendikten sonra 10 ve üzeri baskı sayısına ulaştığı görülen 15 kitap içerisinde 5 tanesi, analiz etmek üzere seçilmiştir. Dinî ve ahlâkî unsurlara yönelik olarak oluşturulan kodlama formu aracılığıyla; Kötü Çocuk, 4N1K, Psikopat, Gözlük ve Deli adlı Wattpad kitapları analiz edilmiştir.

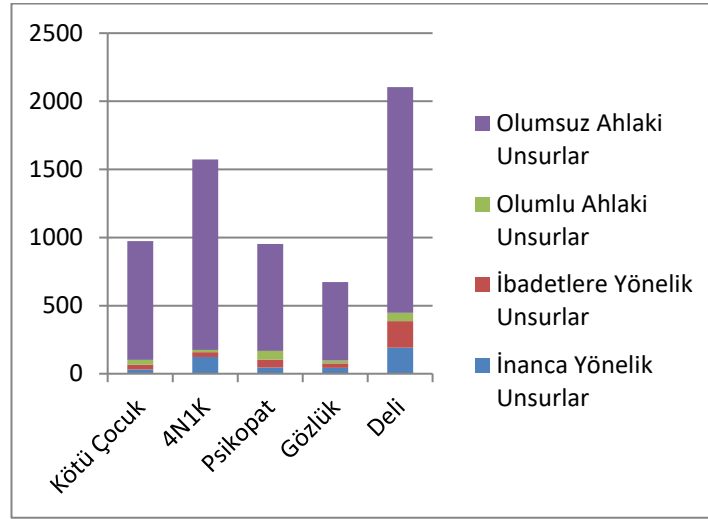
İncelenen tüm kitaplardaki veriler bir araya getirildiğinde belirlenen 4 ana kategoriden; inanca yönelik unsurların 431, ibadetlere yönelik unsurların 362 yerde geçtiği görülürken, olumlu ahlâkî unsurların sayısı 194 olarak tespit edilmiştir. Olumsuz ahlâkî unsurların sayısı ise 5347'dir. Buna göre; 4 ana kategori içinde, Wattpad

kitaplarında ağırlıklı olarak yer alan ana kategorinin, olumsuz ahlâkî unsurlar olduğu tespit edilmiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi veya İHL meslek derslerinde öğrencilere aktarılmaya çalışılan ahlâkî değerler, Watsapp kitaplarında son derece az yer alırken öğrencilerin uzak durulması istenen olumsuz ahlâkî unsurlar, kitaplarda sıklıkla yer almaktadır.

Grafik 3'te de görüldüğü üzere; 4 ana kategorinin yer alma sıklığı kitaplara göre incelendiğinde de beklendiği şekilde sonuç tekrarlanmıştır. Grafiğe göre; incelenen beş kitapta da en fazla yer alan ana kategori olumsuz ahlâkî unsurlardır. (Grafik 3)

Grafik 3. Kitaplara Göre Ana Kategorilerin Yer Alma Sıklığı

Bu sonuç; yerel basında yayınlanan haberler ve köşe yazılarında kendine yer bulan, Watsapp kitaplarının ahlâkî açıdan problemlerli metinler olduğunu öne süren iddiaları desteklemektedir.³⁹⁶

Metnin bundan sonrasında, sonuçlar aktarılırken ana kategorilerin kitaplarda yer alma sıklığına göre bir sıra takip edilecektir. Buna göre, öncelikle Watsapp kitaplarında en sık geçtiği tespit edilen ana kategori olan olumsuz ahlâkî unsurlar ele alınacaktır. Ardından sırasıyla; inanca yönelik unsurlar ve ibadetlere yönelik unsurlar ile ilgili veriler

³⁹⁶ "Çocukları Bekleyen Kitap Tuzağı", *Yeni Şafak*, 26.04.2017, <https://www.yenisafak.com/hayat/cocuklari-bekleyen-kitap-tuzagi-2649264>. (20.05.2020)., "Hikaye Paylaşma Uygulamalarında Gizli Tehlike", *NTV*, 25.08.2018, https://www.ntv.com.tr/teknoloji/hikaye-paylasma-uygulamalarinda-gizli-tehlike_jLsjalbU1kVvahYtDa1FiQ. (20.05.2020)., Fatma Gülşen Koçak, "Uzmanından Uyarı: Bakanlık Watsapp'e Müdahalede Bulunmalı", *Yeni Akit*, 17.06.2019, <https://www.yeniakit.com.tr/haber/uzmanindan-uyari-bakanlik-watsappde-mudahalede-bulunmali-800856.html>. (20.05.2020).

aktarılabacaktır. Son olarak, Wattpad kitaplarında en az yer alan ana kategori olduğu tespit edilen olumlu ahlâkî unsurlar ile ilgili veriler yorumlanacaktır.

Tüm kitaplardan elde edilen veriler bir araya getirildiğinde Wattpad kitaplarının 17 ayrı olumsuz ahlâkî unsuru içerdiği tespit edilmiştir. Bunlardan ilk 5 sırada yer alanlar; kötü söz söyleme, müstehcenlik, şiddet, kötü alışkanlık ve yalancılık olmuştur. (Tablo 217)

Tablo 217. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumsuz Ahlâkî Unsurlar ve Sayıları

SIRA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
OLUMSUZ AHLÂKİ UNSURLAR	Kötü söz söyleme	Müstehcenlik	Şiddet	Kötü alışkanlık	Yalancılık	Anne-babaya saygısızlık	Alay etme	Kibir	Gıybet	Hırsızlık	Kıskançlık	İntikam	Tecessüs	İkiyüzlülük	Utanmaya yergi	Kötülüğe övgü	Kin gütmeye	TOPLAM
SAYI	2395	1517	632	452	155	65	35	26	23	21	10	5	4	3	2	1	1	5347

İncelenen 5 kitapta, ilk 3 sırada gelen olumsuz ahlâkî unsurların hangileri olduğu ayrıca tespit edilmiştir. Buna göre 4 kitapta da sayıca en fazla geçen olumsuz ahlâkî unsur, kötü söz söylemedir. Yalnızca; Büşra Küçük'e ait Kötü Çocuk adlı kitapta müstehcenlik ilk sırada gelmektedir. 2. en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsur 4N1K, Psikopat ve Deli adlı kitaplarda müstehcenlik, Kötü Çocuk adlı kitapta kötü söz söyleme, Gözlük adlı kitapta ise kötü alışkanlık olmuştur. İncelenen kitaplarda 3. olarak en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsur ise Kötü Çocuk, Psikopat ve Deli'de şiddet, 4N1K'da kötü alışkanlık, Gözlük'te müstehcenlik olmuştur. Yalancılık, anne-babaya saygısızlık, alay etme, gıybet, kibir, hırsızlık, kıskançlık, intikam,ecessüs, ikiyüzlülük, utanmaya yergi, kötülüğe övgü ve kin gütmeye de kitaplarda yer aldığı tespit edilen diğer olumsuz ahlâkî unsurlardır. (Tablo 218)

Tablo 218. İncelenen Kitaplarda En Sık Yer Alan 3 Olumsuz Ahlâkî Unsur ve Sayıları

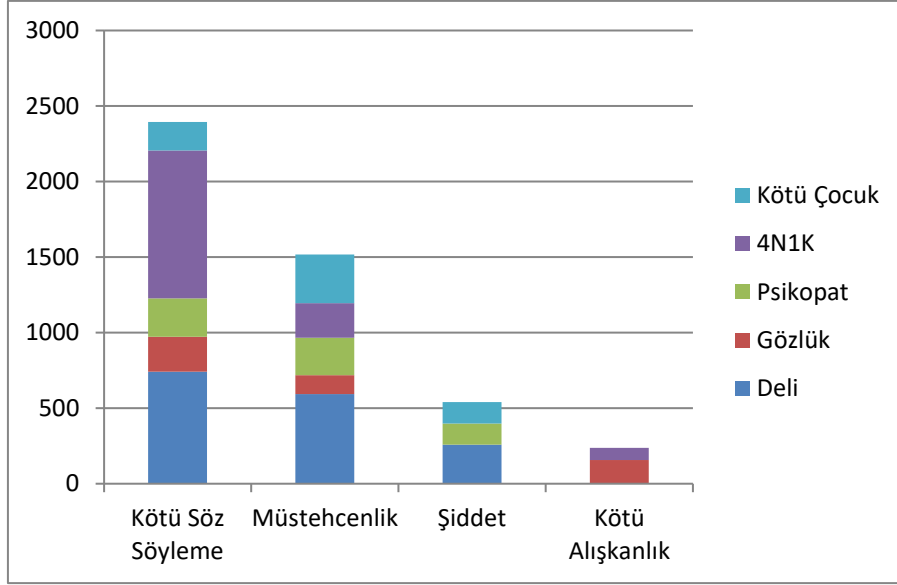
OLUMSUZ AHLÂKİ UNSURLAR			
KİTAP ADI	1	2	3
	Müstehcenlik (322)		Şiddet (142)

KÖTÜ ÇOCUK		Kötü söz söyleme (190)	
4N1K	Kötü söz söyleme (978)	Müstehecenlik (229)	Kötü alışkanlık (82)
PSİKOPAT	Kötü söz söyleme (255)	Müstehecenlik (247)	Şiddet (140)
GÖZLÜK	Kötü söz söyleme (230)	Kötü alışkanlık (156)	Müstehecenlik (125)
DELİ	Kötü söz söyleme (742)	Müstehecenlik (594)	Şiddet (258)

Tüm kitaplarda, belli başlı 4 olumsuz ahlâkî unsur öne çıkmaktadır. Kötü alışkanlık, yalnızca Gözlük ve 4N1K’da; şiddet Deli, Kötü Çocuk ve Psikopat’ta en sık rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlar arasında kendine yer bulurken; kötü söz söyleme ve müstehecenlik incelenen tüm kitaplarda sıklıkla rastlanan olumsuz ahlâkî unsurlar olmuştur. Bu sonuçtan yola çıkılarak Wattpad kitaplarının çoğunlukla kötü söz söyleme ve müstehecenlik içeren metinler olduğu söylenebilir. Bu sonuç, Wattpad kitaplarındaki karakterlerin birbirlerine davranışlarının şiddet, saldırganlık ve ağır argo kelimeler içerdiğine yönelik araştırma bulgularını desteklemektedir.³⁹⁷ Aşağıdaki grafikte Wattpad kitaplarında öne çıkan olumsuz ahlâkî unsurlar gösterilmektedir. (Grafik 4)

Grafik 4. Wattpad Kitaplarında Öne Çıkan Olumsuz Ahlaki Unsurlar

³⁹⁷ Ağır, “Teknolojinin Yeni Bağımlılık Uygulaması ve Riskleri: Wattpad”, s. 325.

İncelenen Wattpad kitaplarında olumsuz ahlâkî unsurlardan sonra en sık geçtiği tespit edilen ana kategori “inanca yönelik unsurlar”dır.

Wattpad kitaplarında tespit edilen inanca yönelik unsurların yer alma sıklığı incelendiğinde kitaplarda en fazla geçen inanç unsurunun, Allah inancı olduğu tespit edilmiştir. İnanca yönelik toplam 431 ifadeden 310 tanesinin, Allah inancıyla ilişkilendirilebilecek ifadeler olduğu görülmektedir. İkinci sırada yer alan inanç unsurunun, ahiret inancı olduğu tespit edilmiştir. İnanca yönelik unsurlardan kader inancı sıklık bakımından 3. sırada, melekler ile ilgili inanç unsurları 4. sırada, kutsal kitaplar ile ilgili unsurlar 5. ve “peygamberler” ile ilgili unsurlar 6. sırada yer almıştır. (Tablo 219)

Tablo 219. Wattpad Kitaplarında İnanca Yönelik Unsurların Yer Alma Sayıları

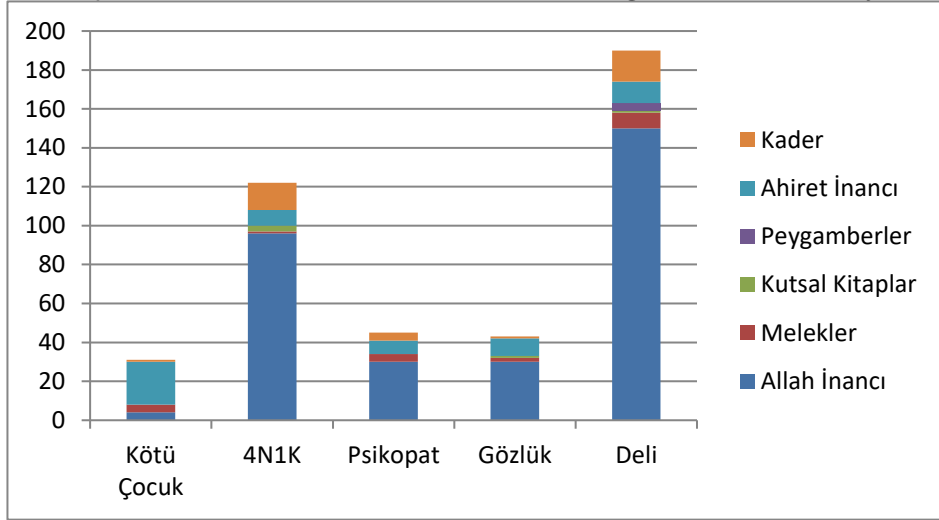
İnanca Yönelik Dini Unsurlar							
	Allah inancı	Melekler	Kutsal kitaplar	Peygamberler	Ahiret inancı	Kader	TOPLAM
KÖTÜ ÇOCUK	4	4	0	0	22	1	31
4N1K	96	1	3	0	8	14	122
PSİKOPAT	30	4	0	0	7	4	45
GÖZLÜK	30	2	1	0	9	1	43
DELİ	150	8	1	4	11	16	190
TOPLAM	310	19	5	4	57	36	431

Tespit edilen inanca yönelik unsurlar kitaplara göre incelendiğinde ise 5 kitabın 4’ünde öne çıkan inanç unsurunun, Allah inancı olduğu görülmektedir. Yalnız Kötü

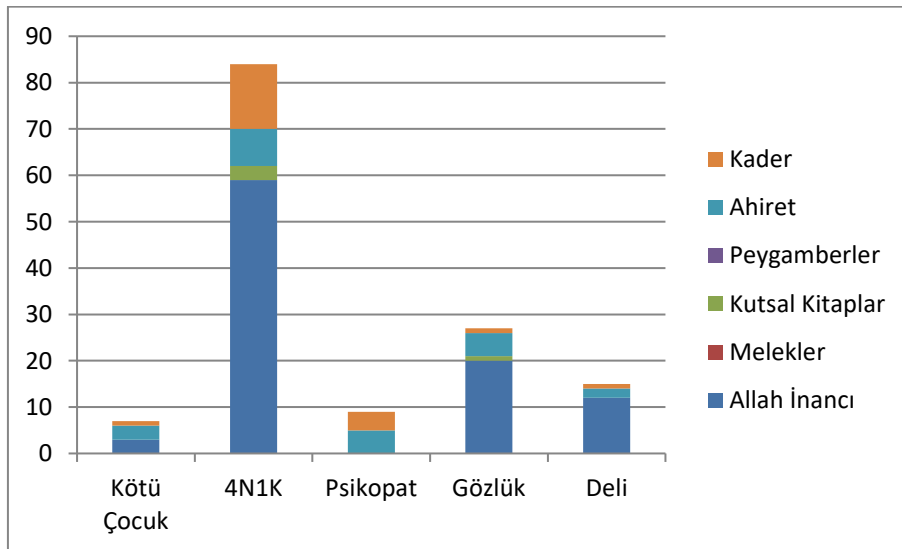
Çocuk'ta diğer kitapların aksine en fazla yer bulan inanç unsuru ahiret inancı olmuştur. İnanca yönelik unsurların en fazla yer aldığı kitap, Gülsen Kılıçaslan'a ait Deli'dir. İnanca yönelik unsurların en az yer aldığı kitap ise Büşra Küçük'e ait Kötü Çocuk'tur. (Grafik 5)

Grafik 5. İnanca Yönelik Unsurların Kullanımı – Kitaplara Göre Genel Grafik

431 yerde geçtiği tespit edilen inanca yönelik dinî unsurlar ile ilgili ifadelerin 142'sinde, inanca yönelik dinî unsurların olumsuz kullanımı tespit edilmiştir. İnanca yönelik unsurların olumsuz halde kullanımının en fazla yer aldığı kitabın, 4N1K olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber inanca yönelik unsurların olumsuz kullanımına, incelenen Wattpad kitaplarının tamamında rastlanmıştır. (Grafik 6)

Grafik 6. İnanca Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımı – Kitaplara Göre Genel Grafik

İncelenen Wattpad kitaplarında, olumsuz ahlâkî unsurlar ve inanca yönelik dinî unsurlardan sonra en sık geçtiği tespit edilen ana kategori “ibadetlere yönelik dinî unsurlar”dır.

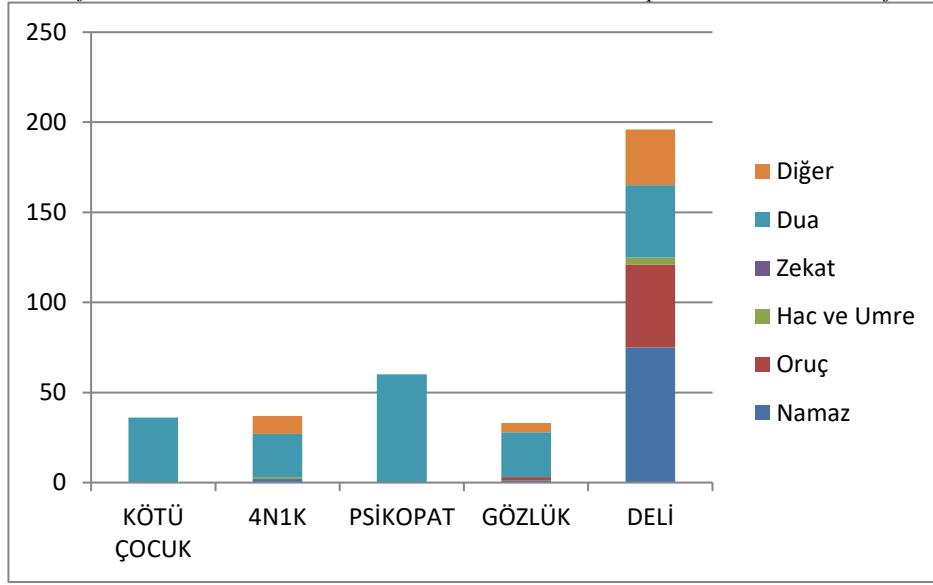
Wattpad kitaplarında tespit edilen ibadetlere yönelik unsurların yer alma sıklığı incelendiğinde; kitaplarda en fazla geçen ibadet unsurunun dua olduğu tespit edilmiştir. İbadetlere yönelik toplam 362 ifadeden 185 tanesinin, dua ibadeti ile ilgili ifadeler olduğu görülmektedir. İkinci sırada yer alan ibadet unsurunun, namaz olduğu tespit edilmiştir. İbadetlere yönelik unsurlardan oruç, sıklık bakımından 3. sırada, ibadetler ile ilgili diğer unsurlar, 4. sırada hac ve umre ile ilgili unsurlar, 5. sırada yer almıştır. Kitapların hiçbirinde zekât ibadetiyle ilgili bir ifadeye rastlanmamıştır. (Tablo 220)

Tablo 220. Wattpad Kitaplarında İbadetlere Yönelik Unsurların Yer Alma Sayıları

İbadetlere Yönelik Dinî Unsurlar							
	Namaz	Oruç	Hac ve umre	Zekât	Dua	Diğer	TOPLAM
KÖTÜ ÇOCUK	0	0	0	0	36	0	36
4NİK	2	0	1	0	24	10	37
PSİKOPAT	0	0	0	0	60	0	60
GÖZLÜK	1	2	0	0	25	5	33
DELİ	75	46	4	0	40	31	196
TOPLAM	78	48	5	0	185	46	362

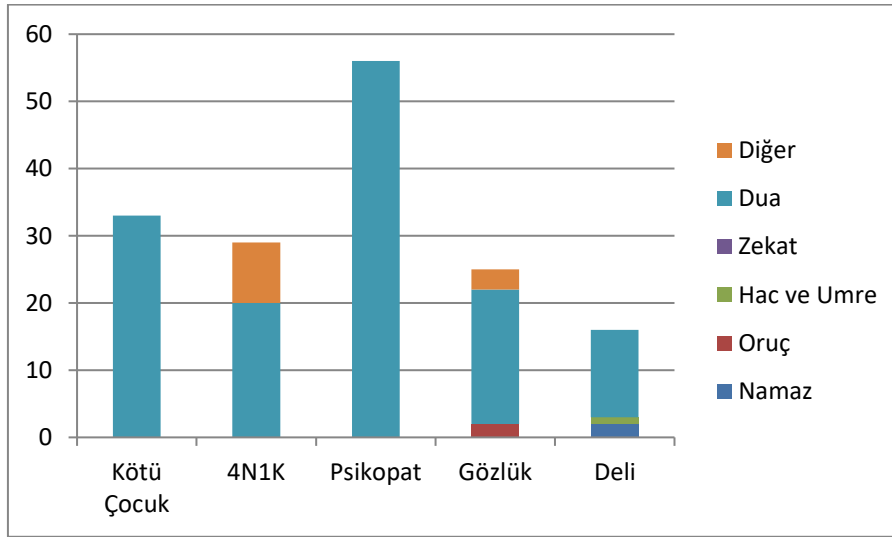
Wattpad kitaplarında tespit edilen ibadetlere yönelik unsurlar, kitaplara göre incelendiğinde ise 5 kitabın 4’ünde öne çıkan ibadet unsurunun “dua” ibadeti olduğu görülmüştür. Yalnız Deli’de, diğer kitapların aksine en fazla yer bulan ibadet unsuru “namaz” olmuştur. İbadetler ile ilgili ifadelerin en fazla yer aldığı kitap Deli, en az yer aldığı kitap Gözlük’tür. (Grafik 7)

Grafik 7. İbadetlere Yönelik Unsurların Kullanımı – Kitaplara Göre Genel Grafik

İbadetler ile ilgili tespit edilen toplam 362 ifadeden 159'u olumsuzdur. Hakkında en fazla olumsuz unsurun bulunduğu ibadetin, dua olduğu tespit edilmiştir. İbadetler ile ilgili unsurların olumsuz halde kullanımının en fazla yer aldığı kitabın, Psikopat olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber ibadetlere yönelik unsurların olumsuz kullanımına, incelenen Wattpad kitaplarının tamamında rastlanmıştır. (Grafik 8)

Grafik 8. İnanca Yönelik Unsurların Olumsuz Kullanımı – Kitaplara Göre Genel Grafik

İncelenen Wattpad kitaplarında, belirlenen 4 ana kategoriden, hakkında en az sayıda ifade geçtiği tespit edilen kategori; “olumlu ahlâkî unsurlar”dır. İncelenen kitaplarda tespit edilen 5541 ahlaki unsurdan 194 tanesi olumlu ahlâk özelliklerine ait unsurlardır. En fazla olumlu ahlâkî unsur içeren kitabın, Mihri Mavi mahlaslı yazara ait

“Psikopat” olduğu görülmüştür. Onu sırasıyla Deli, Kötü Çocuk ve Gözlük takip etmektedir. En az olumlu ahlâkî unsur içeren kitap ise Büşra Yılmaz’ın 4N1K adlı kitabıdır. (Tablo 221)

Tablo 221. İncelenen Kitaplarda Yer Alan Ahlâkî Unsurların Sayıları

AHLÂKÎ UNSURLAR			
KİTAP ADI	OLUMLU	OLUMSUZ	TOPLAM
KÖTÜ ÇOCUK	35	872	907
4N1K	15	1400	1415
PSİKOPAT	62	786	848
GÖZLÜK	21	575	596
DELİ	61	1657	1718
TOPLAM	194	5290	5484

Tüm kitaplardan elde edilen veriler bir araya getirildiğinde Wattpad kitaplarının, 19 ayrı olumlu ahlâkî unsuru içerdiği tespit edilmiştir. Bunlardan ilk 5 sırada yer alanlar; utanma, nezaket, dürüstlük, yardımseverlik, sözünde durma/kötü alışkanlığa yergi (ikisi eşit sayıda) olmuştur. (Tablo 222)

Tablo 222. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen Olumlu Ahlaki Unsurlar ve Sayıları

SIRA	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	
OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR	Utanma	Nezaket	Dürüstlük	Yardımseverlik	Sözünde durma	Kötü alışkanlığa yergi	Kötü söz söylemeye yergi	Müstehecnliğe yergi	Şiddete yergi	Sabır	Güvenilir olmak	Gösterişten uzak durma	Kin gütmeye yergi	Gıybete yergi	Kötülüğe yergi	Ön yargıya yergi	Azla yetinme	Çevre ahlakı	Mahremiyete saygı	TOPLAM
SAYI	55	50	12	12	11	11	9	7	7	7	4	2	1	1	1	1	1	1	1	194

İncelenen 5 kitapta, ilk 3 sırada gelen olumlu ahlâkî unsurların hangileri olduğu, ayrıca tespit edilmiştir. Buna göre; Kötü Çocuk ve Psikopat’ta en fazla yer verilen olumlu ahlâkî unsur utanma, Gözlük ve Deli’de nezaket, 4N1K’da ise sözünde durma olmuştur. 2. en sık rastlanan olumlu ahlâkî unsur Kötü Çocuk ve Psikopat’ta nezaket olurken, diğer kitaplarda utanmadır. İncelenen kitaplarda 3. olarak en sık rastlanan olumlu ahlâkî unsur

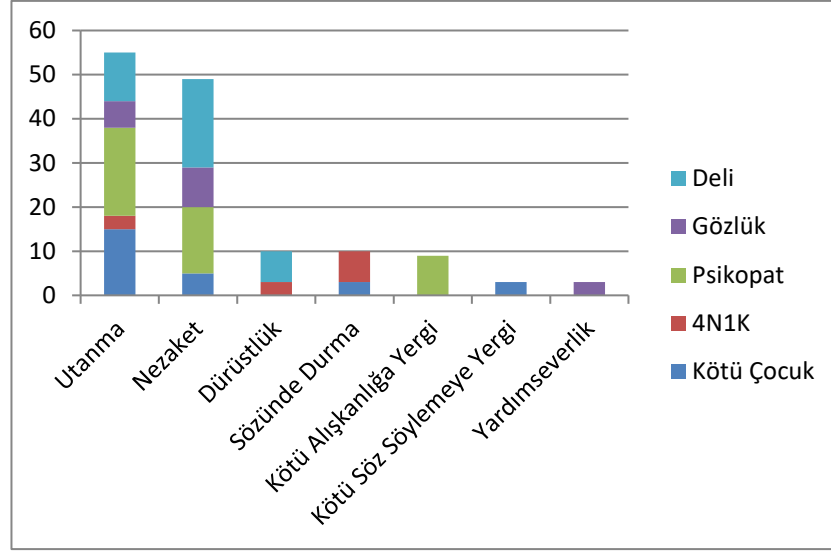
ise Kötü Çocuk'ta sözünde durma ve kötü söz söylemeye yergi (ikisi de eşit sayıda), 4N1K ve Deli'de dürüstlük, Psikopat'ta kötü alışkanlığa yergi ve Gözlük'te yardımseverliktir. (Tablo 223)

Tablo 223. İncelenen Kitaplarda En Sık Yer Alan 3 Olumsuz Ahlâkî Unsur ve Sayıları

ÖNE ÇIKAN OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR			
KİTAP ADI	1	2	3
KÖTÜ ÇOCUK	Utanma (15)	Nezaket (5)	Sözünde durma (3) /Kötü söz söylemeye yergi (3)
4N1K	Sözünde durma (7)	Utanma (3)	Dürüstlük (3)
PSİKOPAT	Utanma (20)	Nezaket (15)	Kötü alışkanlığa yergi (9)
GÖZLÜK	Nezaket (9)	Utanma (6)	Yardımseverlik (3)
DELİ	Nezaket (20)	Utanma (11)	Dürüstlük (7)

Tüm kitaplarda, belli başlı 7 olumlu ahlâkî unsur öne çıkmaktadır. Kötü söz söylemeye yergi, yalnızca Kötü Çocuk'ta; kötü alışkanlığa yergi, yalnızca Psikopat'ta ve yardımseverlik, yalnızca Gözlük'te öne çıkan ahlâkî unsurlardan olurken utanmanın tüm kitaplarda en sık rastlanan olumlu ahlâkî unsurlardan olduğu görülmüştür. Nezaket, 4N1K hariç tüm kitaplarda en sık rastlanan olumlu ahlâkî unsurlardandır. Sözünde durma, Kötü Çocuk ve 4N1K'da; dürüstlük, 4N1K ve Deli'de en sık rastlanan olumlu ahlâkî unsurlardandır. (Grafik 9)

Grafik 9. Wattpad Kitaplarında Öne Çıkan Olumlu Ahlaki Unsurlar

Özetleyecek olursak; Wattpad kitaplarındaki dinî ve ahlâkî unsurları incelemeye yönelik içerik analizi çalışmasında elde ettiğimiz sonuçlar şunlardır:

- Wattpad’de yayımlandıktan sonra kitap olarak basılan Wattpad hikâyeleri dinî unsurlar içermektedir.
- “İnanca yönelik dinî unsurlar, ibadetlere yönelik dinî unsurlar, olumlu ve olumsuz ahlâkî unsurlar” ana kategorileri içinden, Wattpad kitaplarında en fazla yer alan ana kategori, olumsuz ahlâkî unsurlardır. Onu, inanca ve ibadetlere yönelik dinî unsurlar takip ederken olumlu ahlâkî unsurlar, Wattpad kitaplarında en az yer alan ana kategori olmuştur. Buna göre Wattpad kitapları, içerdikleri olumsuz ahlâkî unsurlar ile öne çıkan metinlerdir.
- Wattpad kitaplarında en fazla rastlanan olumsuz ahlâkî unsur; argo, küfür gibi ifadeleri kullanmayı içeren kötü söz söylemedir. Onu müstehcen ve şiddet içerikli anlatımlar takip etmektedir. Sigara, alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklar ve yalan söylemek ile ilgili ifadeler de Wattpad kitaplarında sıklıkla yer alan olumsuz ahlâkî unsurlardır.
- Wattpad kitaplarında tespit edilen dinî unsurlar, çoğunlukla marjinalite adına espri malzemesi haline getirilmiştir. Bazı durumlarda dinî unsurlar, direkt alaya konu olmuştur. Bazı durumlarda ise günlük konuşma dilindeki kalıplaşmış ifadelerdeki halleriyle dinî unsurlar kullanılmıştır.
- Wattpad kitaplarında en fazla yer bulan inanç unsuru, Allah inancı, en az yer bulan inanç unsuru ise peygamberlerdir. Allah inancıyla ilgili ifadeler

çoğunlukla, “Allah” isminin karakterler tarafından, günlük konuşma dilindeki yerleşik kalıpların kullanılmasıyla metinlerde yer bulmuştur.

- İnanca yönelik unsurlar ana kategorisinden en az sayıda ifade içeren kitap, Büşra Küçük’e ait Kötü Çocuk’tur.
- Wattpad kitaplarında en fazla yer bulan ibadet dua ibadetidir. Dua ibadeti çoğunlukla beddua formunda, olumsuz şekilde kullanılmıştır.
- İncelenen Wattpad kitapları içinde inanç ve ibadet unsurlarını en fazla sayıda içeren kitap, Gülsen Kılıçaslan’a ait “Deli” adlı kitaptır. Bu kitap aynı zamanda olumsuz ahlaki unsurları da en fazla sayıda içeren kitaptır.
- İbadetlere yönelik unsurlar ana kategorisinden en az sayıda ifade içeren kitap, Koray Yersüren’e ait Gözlük’tür.
- İncelenen Wattpad kitapları içinde yer alan olumlu ahlâkî unsurlar, sayıca çok azdır.
- Wattpad kitaplarında en fazla rastlanan olumlu ahlâkî unsurlar sırasıyla; utanma ve nezakettir. Onları, eşit sayıda yer alan dürüstlük ve yardımseverlik takip etmektedir.
- Wattpad kitaplarında yer alan olumsuz ahlâkî unsurlarda çoğunlukla, bir olumsuz davranışın devamlı tekrarlandığı görülürken olumlu ahlâkî unsurların tekrarlanma sayıları oldukça azdır.
- Olumlu ahlâkî unsurlar ana kategorisinden en az sayıda ifade içeren kitap, İncelenen kitaplardan Büşra Yılmaz’a ait 4N1K’dır.
- Wattpad kitaplarının, içerdikleri dinî ve ahlâkî unsurlar yönüyle birbirleriyle benzerlik taşıdığı tespit edilmiştir.
- Elde edilen sonuçlar, Wattpad ile ilgili daha önce yapılan araştırmalarda ulaşılan; Wattpad’in olumsuz yönlerinin olumlu yönlerinden daha fazla olduğunu³⁹⁸, Wattpad kitaplarında karakterlerin riskli davranışlar sergilediğini ve karakterleri riskli davranışlara iten durumlar arasında benzerlikler olduğunu, kitaplarda fiziksel ve sözlü şiddet ifadeleri yer aldığını³⁹⁹ bildiren araştırma verilerini desteklemektedir.

---

³⁹⁸ Aytekin, Yavuz, a.g.m., s. 508.

³⁹⁹ Ağır, “Teknolojinin Yeni Bağımlılık Uygulaması ve Riskleri: Wattpad”, s. 321, 325.

ÖNERİLER

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de çocuk ve gençler yenilikleri kucaklama ve onlara uyum sağlama konusunda yetişkinlerden daha istekli ve beceriklidir. İnternet ve sosyal medya uygulamaları, her ne kadar toplumun genelinde kabul görse de gençler, yalnızca birbirleriyle sosyalleşebilecekleri mecralarda bir araya gelmekten keyif almaktadır. Kullanıcılarının çoğunluğu gençlerden oluşan Wattpad, bu özelliği ve sunduğu diğer imkânlar sayesinde gençlerin teveccühünü kazanmıştır. Ebeveyn ve eğitimcilerin, çocukları ve öğrencileri ile sağlıklı bir iletişim kurabilmek için onların dilinden konuşmayı öğrenmeleri gerekmektedir. Bu öğrenme sürecini başarıyla yürütmek de günümüzde, büyük oranda internet ve sosyal medyadaki yenilikleri takip etmekle mümkündür.

Ebeveynler, çocuk ve gençlerin kullandıkları sosyal medya uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Hatta çocuklarının yoğun olarak kullandığı sosyal medya uygulamalarına üye olmalıdır. Bu sayede çocuklarının ne tür bir ortamda vakit geçirdiklerini, kullandıkları sosyal medya uygulamasının onlara hangi inanç ve ahlâk unsurlarını pazarladığını görmek mümkün olacaktır. Problemler içeriklerin yetişkinler tarafından tespit edilmesi, bu içeriklere karşı alınacak önlemlerin belirlenmesi açısından önemlidir.

Eğitimciler, özelde Wattpad ve genelde sosyal medya uygulamalarının çocuk ve gençlerin istek ve keyifle dâhil oldukları mecralar olduğunu dikkate alarak bu mecraların onların dini ve ahlaki gelişiminde nasıl daha faydalı kullanılabileceği üzerine fikirler üretmelidir.

Wattpad uygulamasında aktif olarak okuyup yazan gençler, öğretmenleri tarafından mümkünse tespit edilmeli ve onlara okuma ve yazma konusunda rehberlik sağlanmalıdır. Çocuk ve gençlerin yazma becerilerini geliştirmekle beraber okuma zevklerini geliştirmenin de üzerinde durulmalıdır.

Türkçe öğretmenleri, Wattpad'e ilgi duyan öğrencileri için bir yazı grubu oluşturarak beraberce Wattpad üzerinden bir hikâye yazma pratiği yapabilir. Kendisini okuma ve yazma konusunda geliştirmiş DKAB ve İHL meslek dersleri öğretmenleri de aynı uygulamayı yaparak yazılan hikâyelerde ahlâkî ve manevi değerlerin aktarılmasına dikkat çekebilir. Wattpad üzerinden yayınlanan hikâyenin okunma sayılarını ve gelen

yorumları öğretmen ve öğrenciler beraber takip edebilir. Bu sayede öğrenciler, kendilerini öğretmene yakın hissedecek, öğretmenler de Wattpad'deki ortamı yakından gözleyeceklerdir. Böylelikle Wattpad uygulaması, dersleri daha interaktif ve eğlenceli hale getirmek için kullanılmış olacaktır. Nitekim DKAB derslerinde teknoloji destekli materyallerin kullanımının, sınıf içi verimi ve ders başarısını artırdığı yapılan araştırmalarda tespit edilen bir gerçekliktir.⁴⁰⁰

DKAB ve İHL meslek derslerinde, öğretmen tarafından Wattpad uygulamasında yayınlanmış hikâyelerden biri önceden incelenip seçilerek ilettiği dinî ve ahlâkî değerler açısından incelenebilir.

Araştırmacılar; Wattpad uygulaması üzerinden hali hazırda yayınlanmakta olan hikâyeleri, çeşitli yönlerden içerik analizi yöntemiyle inceleyebilir.

Çocuk ve gençler tarafından daha çok tercih edilen sosyal medya uygulamaları veya popüler sosyal medya uygulamalarındaki çocuk ve gençler tarafından tercih edilen kanallar üzerine, bilimsel araştırmalar yapılabilir.

Wattpad ve diğer sosyal medya uygulamalarının kullanımının, çocuk ve gençler üzerindeki etkileri ile ilgili istatistiksel veri sunacak araştırmalar yapılabilir.

---

⁴⁰⁰ Bilal Yorulmaz, "Teknoloji Destekli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Öğrenci Başarısı ve Kalıcılığına Etkisi", *Değerler Eğitimi Dergisi*, C. 3, S. 10, (2005), ss. 135-136.

KAYNAKÇA

- “4N1K - Box Office Türkiye”, *Box Office Türkiye*, <https://boxofficeturkiye.com/film/4n1k-2013322>, (17.02.2020).
- “4N1K 2 - Box Office Türkiye”, *Box Office Türkiye*, <https://boxofficeturkiye.com/film/4n1k-2-2014044>, (18.02.2020).
- “About — Wattpad Books - Discovered by Data, Loved by Readers”, *Wattpad*, <https://books.wattpad.com/about>, (13.02.2020).
- “About Wattpad | Wattpad HQ”, *Wattpad*, <https://company.wattpad.com/>, (10.02.2020).
- “After - Karşılaşma”, *D&R*, <http://www.dr.com.tr/Kitap/After-Karsilasma/Edebiyat/Roman/Turkiye-Roman/urunno=0000000662139>, (11.02.2020).
- “After: Karşılaşma”, *kitapyurdu.com*, “After: Karşılaşma”, *kitapyurdu.com*, https://www.kitapyurdu.com/kitap/after-karsilasma/374758.html&filter_name=after%20kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Fma, (08.05.2020).
- AĞIR Meral, “Teknolojinin Yeni Bağımlılık Uygulaması Ve Riskleri: Wattpad”, 3. *Uluslararası Teknoloji Bağımlılığı Kongresi*, ed. Mehmet Dinç, İstanbul: Yeşilay Yayınları, 2016, ss. 313-334.
- AĞIR Meral Sert, “Sosyal Ağ Platformu Wattpad Uygulamasının Ergenlerin Problemleri, Çözüm Stratejileri ve Olası Etkileri Açısından İncelenmesi”, *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, ed. Salih Zeki Genç, C. 13, S. 27, Çanakkale: Pen Academic Publishing, 2019, ss. 723-752.
- AKAŞ Cem, “İnternet: Üçüncü Devrim?”, *Cogito*, S. 30, 2002.
- AKGÜN Selin, “Yeteneği Olan Herkes Yazar Olabilecek”, *Raillife Dergisi*, 2016, <http://www.raillife.com.tr/yetenegi-olan-herkes-yazar-olabilecek/>, (10.02.2020).
- AKTAŞ SALMAN Umay, “Aşk Romanında Wattpad Çağı”, *Al Jazeera Turk*, 2015, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/ask-romaninda-wattpad-cagi>, (17.02.2020).
- AKYILDIZ Tolga, “Facebook’u Anlamak (1)”, *Hürriyet*, 2007, <http://www.hurriyet.com.tr/facebook-u-anlamak-1-7607469>, (31.01.2020).
- ALADAĞ İdil, “Yeni Medya Akımlarına Türk İnsanınin Uyum Sağlama Süreci (İstanbul İli Örneği)”, *Journal Of History School*, ed. Ahmet Kara, C. 6, S. 16 İzmir, 2013, ss. 673-688.
- ALGÜL Hüseyin vd., *İlmihal: İman ve İbadetler*, 22. b., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2014.
- ALTINAY BOR Hilal, *Ergenlerde Sosyal Medyaya Yönelik Tutum, Sosyal Medya Kullanımında Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ve Sosyal Kaygı Arasındaki İlişkiler*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- APAYDIN H. Yunus vd., *İlmihal II: İslam ve Toplum*, 21. b., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.
- ARICAK Tolga vd., “Cyberbullying Among Turkish Adolescents”, *CyberPsychology & Behavior*, ed. Brenda K. Wiederhold, C. 11, S. 3, New York: Marry Enn Liebert Inc., 2008, ss. 253-261.
- AYTEKİN Mesut, Bilge Berika YAVUZ, “Wattpad’in Lisede Eğitim Gören Kız Öğrenciler Üzerindeki Etkisi”, *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, ed. Abdullah Demir, C. 5, S. 8, 2019, ss. 503-512.

- BABAYİĞİT Nizam, “Dns Nedir? Ne İşe Yarar?”, *Network Kampüs*, 2015, <https://networkkampus.com/dns-nedir-ne-ise-yarar/>, (18.01.2020).
- BARIŞ Aslı, “‘İstanbul’a Taşınacağım Çünkü Hayranlarıma Bunu Borçluyum’”, *Hürriyet*, 2014, <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/istanbul-atastinacagim-cunku-hayranlarima-bunu-borcluyum-27562271>, (17.02.2020).
- , “‘Kötü Çocuk’ Pembe Aşk Masallarına Tepki Olarak Çıktı”, *Radikal*, 2015, <http://www.radikal.com.tr/hayat/kotu-cocuk-pembe-ask-masallarina-tepki-olarak-cikti-1318116/>, (17.02.2020).
- , “Genç Yazar Büşra Küçük: Kötü Çocuk Serisi Yerli ‘Alacakaranlık’ Olacak”, *Hürriyet*, 2017, <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/hayat/genç-yazar-busra-kucuk-kotu-cocuk-serisi-yerli-alacakaranlik-olacak-40335916>, (17.02.2020).
- BEDİROĞLU Mehmet, “Yazmaya Yeteneğim Olduğunu Hercai’ye Kadar Fark Etmedim”, *Sabah*, 2019, <https://www.sabah.com.tr/galeri/magazin/yazmaya-yetenegim-oldugunu-hercaiye-kadar-fark-etmedim/10>, (19.02.2020).
- BÖREKÇİ Gülenay, “18 Altı Wappad Yazarları Başlı Başına Bir Gezegen”, *www.haberturk.com*, 2015, <https://www.haberturk.com/yasam/haber/1107547-18-alti-wappad-yazarlari-basli-basina-bir-gezegen>, (05.02.2020).
- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-, *el-Câmi’u’s-sahîh*, C. I-VIII, İstanbul, 1315.
- BULĞEN Mehmet, BALOĞLU Adnan Bülent, “Tenâsüh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. 40, ss. 443-446, İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- CASEY Quentin, “How Toronto’s Wappad Is Handling the Challenges That Come with Fast Growth”, *Financial Post*, 2013, <https://business.financialpost.com/entrepreneur/torontos-wappad-aims-to-be-the-youtube-of-online-publishing>, (14.01.2020).
- CAYHAN Cihan, *Ortaokul Öğrencilerinin Wappad Uygulaması Kullanımı ile Okuma Ve Yazma Öz Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017.
- CİRİK Elçin, “‘1 Milyar Kişiye Ulaşmak İstiyoruz’”, *Start Up*, 2015, <https://startup.capital.com.tr/soylesi/1-milyar-kisiye-ulasmak-istiyoruz.html>, (16.01.2020).
- COŞKUN Yeliz, “Gençlerin Gözdesi ‘4n1k’ Beyazperdede”, *aksam.com.tr*, 2016, <https://www.aksam.com.tr/ekler/genclerin-gozdesi-4n1k-beyazperdede/haber-579251>, (03.04.2020).
- ÇAĞRICI Mustafa, “Tecessüs”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. 40, ss. 246-247, İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- ÇOBAN Osman, “Yoksa Sen Daha Okumadın Mı? Bir Online Okuma Platformu Olarak Wappad Ve Sanal Dünyanın Gençlerinde Sanal Okuma Kültürü”, 2. *Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*, ed. Tacettin Şimşek, KBN Dijital Baskı Tesisleri, İstanbul: 2015, 593-598.
- “Çocukları Bekleyen Kitap Tuzağı”, *Yeni Şafak*, 2017, <https://www.yenisafak.com/hayat/cocuklari-bekleyen-kitap-tuzagi-2649264>, (20.05.2020).
- “Çocuklar ve Gençleri Etkileyen ‘Wappad’ Tehlikesi”, *EHA Medya*, 2019, http://ehamedya.com/cocuklar-ve-gencleri-etkileyen-wappad-tehlikesi_27099.html, (16.07.2020).

- “Davranış Kuralları”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/200774234-Davran%C4%B1%C5%9F-Kurallar%C4%B1>, (09.02.2020).
- DEDE Melih Bayram, *İnternet*, 1.b., İstanbul: İnsan Yayınları, 2004.
- DEMİR Ömer, “Din Eğitiminde Alışkanlık Bilinci”, *EKEV Akademi Dergisi*, ed. Halim Ulaş, C. 18, S. 60, Erzurum, 2014, ss. 73-96.
- DEMİR TÜRKDOĞAN Rüya, *Sosyal Medya Bağımlılığı Ve Gençlik*, (Yüksek Lisans Tezi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- DEMİR Ümit, “Sosyal Medya Kullanımı Ve Aile İletişimi: Çanakkale’de Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk İletişim*, ed. Bünyamin Ayhan, C. 9, S. 2, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya: 2016, ss. 27-50.
- DEMİRCİ Kürşat, “Hinduizm”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. 18, ss. 112-116, İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- DEMİREL Fırat, *Geleceği Görenler: Türkiye’nin İlk İnternet Girişimleri*, 1. b., İstanbul: Kronik Kitap, 2018.
- DOĞAN Lütfi, *Sünnetin Işığında İslam Ahlakının Esasları*, 1. b., Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015.
- DURU Güler, AZ Ali, GÜLBAHAR Burcu, ““Medyadaki Şiddet Olaylarının Çocuklar Üzerindeki Etkisi””, *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, ed. Ragıp Özyürek, S. 5, Ankara: Atalay Matbaacılık, 2015, ss. 45-49.
- “Ebeveynler & Aileler İçin Kılavuz”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/204744684-Ebeveynler-Aileler-%C4%B0%C3%A7in-K%C4%B1lavuz>, (09.02.2020).
- “En iyi senarist: Ayşe Ferda Eryılmaz, Nehir Erdem / Sen Anlat Karadeniz”, 2018, <https://www.hurriyet.com.tr/video/en-iyi-senarist-ayse-ferda-eryilmaz-nehir-erdem-sen-anlat-karadeniz-41046192>, (19.02.2020).
- ERASLAN Sibel, “Çocuk İstismarı Ve Wattpad Kuyusu”, *Star*, 2019, <https://www.star.com.tr/yazar/cocuk-istismari-ve-wattpad-kuyusu-yazi-1458426/>, (05.05.2020).
- ERKUL R. Erdem, “Sosyal Medya Araçlarının (Web 2.0) Kamu Hizmetleri Ve Uygulamalarında Kullanılabilirliği”, *Türkiye Bilişim Derneği Bilişim Dergisi*, ed. Turhan Menteş, S. 116, Ankara: 2009, ss. 96-101.
- EROL Hatice Tül Kübra, *Lise Öğrencilerinde Sosyal Medya Aktiviteleri Ve Ahlaki Olgunlukla İlişkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- “Gençler İçin Bir Tehdit: Wattpad”, *Sabah*, 2019, <https://www.sabah.com.tr/gundem/2019/08/05/gencler-icin-bir-tehdit-wattpad>, (05.05.2020).
- GENÇ Muhammet Fatih, “Merhamet Eğitiminin Saldırganlık Davranışını Azaltmadaki Rolü”, *On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, ed. Hasan Atsız, S. 45, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları, 2018, ss. 61-82.
- “Global Digital Report 2019”, *We Are Social*, 2019, <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>, (07.02.2020).
- GÖKÇE Orhan, *Klasik ve Nitel İçerik Analizi Felsefe, Yöntem, Uygulama*, 1. b., Konya: Çizgi Kitabevi, 2019.
- GÜL Günay, *Lise Öğrencilerinin Sosyal Medya Tutumları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.

- GÜLER Bünyamin, “Mobil Tuzak”, *Milli Gazete*, 2018, <https://www.milligazete.com.tr/haber/1482399/mobil-tuzak>, (16.07.2020).
- GÜRAN YİĞİTBAŞI Kübra, “Transmedya Hikayeciliği’nde Watsapp Örneği ve Okur Tercihlerine Yönelik Bir Araştırma”, *Online Academic Journal of Information Technology*, ed. Özhan Tıngöy, C. 9, S. 30, İstanbul, 2017, ss. 21-42.
- GÜREL Ramazan, “Sosyal Pekiştireçlerin ve Model Davranışlarının, Çocukların Ahlaki Yargılarının Şekillenmesindeki Etkisi (Bandura Örneği)”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, ed. Zarife Şeyma Altın, C. 12, S. 28, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014, ss. 101-119.
- “Hikaye Paylaşma Uygulamalarında Gizli Tehlike”, *NTV*, 2018, <https://www.ntv.com.tr/teknoloji/hikaye-paylasma-uygulamalarinda-gizli-tehlike,iLsjaIbU1kWvahYtDa1FiQ>, (16.07.2020).
- HÜSEYİN ALGÜL vd., *İlmihal: İman ve İbadetler*, 1 cilt, 22. b., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2014.
- IYON Matthew, Katie HAFNER, *İnternet Tarihi: Sihirbazların Gecelediği Yer*, çev. Sinem Yazıcıoğlu, 1.b., İstanbul: Güncel Yayıncılık, 2000.
- “İçerik Kategorileri”, *Watsapp Yardım*, <http://support.watsapp.com/hc/tr/articles/360020325871-%C4%B0%C3%A7erik-Kategorileri>, (29.02.2020).
- “İçerik Kuralları”, *Watsapp Yardım*, <http://support.watsapp.com/hc/tr/articles/200774334-%C4%B0%C3%A7erik-Kurallar%C4%B1->, (08.02.2020).
- “‘İnadına Aşk Dizisi Neden Bitti?’ Şaşırtan Yanıt”, *Mynet Magazin*, 2016, <https://www.mynet.com/inadina-ask-dizisi-neden-bitti-sasirtan-yanit-69219-mymagazin>, (19.02.2020).
- İŞMAN Aytekin, ALBAYRAK Ebru, “Sosyal Ağlardan Facebook’un Eğitime Yönelik Etkililiği”, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, ed. Levent Vural, C. 4, S. 1, Edirne: Trakya Üniversitesi Yayınları, 2014, ss. 129-138.
- KARA Merve, “Türkiye, 3 Milyon Kullanıcısıyla Watsapp’ın En Popüler Olduğu Üçüncü Pazar”, *Webrazzi*, 2015, <https://webrazzi.com/2015/11/12/turkiye-3-milyon-kullanicisiyla-wappadin-en-populer-oldugu-ucuncu-pazar/>, (16.01.2020).
- KARADENİZ Fırat, “Yayıncılarla Bizim Aramızda Kusursuz Bir Ortaklık Var”, *Milliyet*, 2015, <https://www.milliyet.com.tr/cumartesi/yayincilarla-bizim-aramizda-kusursuz-bir-ortaklik-var-2147626>, (16.02.2020).
- KARAOSMANOĞLU Pınar, *Watsapp Kitapları Üzerine Bir İçerik Çözümlemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Trabzon: Trabzon Üniversitesi, 2019.
- KAVUN Yusuf, *Ergenlerde Dindarlık ve İnsani Değerler*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016.
- KAYA Emine, “Kurgusal gerçekliğin tehdidi: Watsapp uygulaması”, *Açık Görüş*, 2018, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/kurgusal-gercekligin-tehdidi-watsapp-uygulamasi-haber-1409992/>, (05.05.2020).
- KAYA Emine, “Watsapp, Cinsel İstismar ve Pedofili”, *Açık Görüş*, 2019, <https://www.star.com.tr/acik-gorus/watsapp--cinsel-istismar-ve-pedofili-haber-1458146/#>, (16.07.2020).
- KILIÇASLAN Gülsen, *Deli*, 16. b., İstanbul: Nemesis Kitap, 2016.
- KIRIK Ali Murat, Ali BÜYÜKASLAN, *Sosyal Medya Araştırmaları I: Sosyalleşen Birey*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2013.

- , *Sosyal Medya Araştırmaları II: Sosyalleşen Olgular*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2015.
- , *Sosyal Medya Araştırmaları III: Göz(et)lenen Toplumdan Göz(et)lenen Bireye*, Konya: Çizgi Kitabevi, 2016.
- “Kitap Fuarının Yıldızları Watsapp Yazarları”, *Aljazeera Turk*, 2015, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/kitap-fuarinin-yildizlari-watsapp-yazarlari>, (08.05.2020).
- KOÇAK Ahmet, *Siyasi Aktörlerin Twitter'ı Siyasal İletişim Bağlamında Kullanımı: 24 Haziran Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi Seçimlerine Yönelik İçerik Çözümlemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- KOÇKUZU Ali Osman, “Havkale”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. 16, s. 536, İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- KOÇOĞLU Sinem, “Facebook Nedir? Neden Önemlidir? Facebook’un Özellikleri Nelerdir?”, *Branding Türkiye*, 2018, <https://www.brandingturkiye.com/facebook-nedir-neden-onemlidir-facebookun-ozellikleri-nelerdir/>, (28.01.2020).
- , “Instagram Tarihi: Instagram Nedir? Nasıl Kullanılır? Ne İşe Yarar?”, *Branding Türkiye*, 2018, <https://www.brandingturkiye.com/instagram-tarihi-instagram-nedir-nasil-kullanilir-ne-ise-yarar/>, (28.01.2020).
- , “Twitter Tarihi: Twitter Nedir? Nasıl Kullanılır? Ne İşe Yarar?”, *Branding Türkiye*, 2018, <https://www.brandingturkiye.com/twitter-tarihi-twitter-nedir-nasil-kullanilir-ne-ise-yarar/>, (28.01.2020).
- , “Youtube Nedir? Youtube Nasıl Kullanılır? Youtube’un Özellikleri Nelerdir?”, *Branding Türkiye*, 2018, <https://www.brandingturkiye.com/youtube-nedir-youtube-nasil-kullanilir-youtubeun-ozellikleri-nelerdir/>, (28.01.2020).
- “Konda Medya Raporu: Televizyonla Değişen Algılar, Sosyal Medyanın Yükselişi Ve 10 Yıllık Medya Serüvenimiz 2008 – 2018”, *KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi*, 2019, https://konda.com.tr/wp-content/uploads/2019/12/KONDA_MedyaRaporu_HT2018.pdf, (23.01.2020).
- KONUK Sümeyye, “Gençlerin Okuma ve Yazma Alışkanlıklarındaki Değişimlerin İncelenmesi”, *SDU International Journal of Educational Studies*, ed. Nihat Ayyıldız, C. 5, S. 2, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, 2018, ss. 13-32.
- KORKMAZ Mehmet, OSMANOĞLU Cemil, “Küreselleşmenin Birey ve Toplum Hayatına Etkileri ve Din Eğitimi”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, ed. Kürşad Yılmaz, C. 8, S. 1, Kırgızistan: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları, 2019, ss. 951-967.
- KOTAN Yusuf, *Nurullah Genç'in Şiirlerinde Dinî Unsurlar*, (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.
- KÖSEOĞLU Özgür, “Sosyal Ağ Sitesi Kullanıcılarının Motivasyonları: Facebook Üzerine Bir Araştırma”, *Selçuk İletişim*, ed. Bünyamin Ayhan, C. 7, S. 2, Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 58-81.
- “Kötü Çocuk - Box Office Türkiye”, *Box Office Türkiye*, <https://boxofficeturkiye.com/film/kotu-cocuk-2013306>, (17.02.2020).
- KÖYLÜ Mustafa, “Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, ed. Mehmet Kalaycı, S. 11, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 2004, ss. 137-154.
- KÖYLÜ Mustafa, *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*, 2. b., İstanbul: Dem Yayınları, 2014.

- KULA Mustafa Naci, *Ergenlerde Kimlik Bunalımı ve Din Eğitiminin Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1986.
- KULAKSIZOĞLU Adnan, *Ergenlik Psikolojisi*, 20. b., İstanbul: Remzi Kitabevi, 2018.
- KURAN Evrim, *Z - Bir Kuşağı Anlamak*, 4. b., İstanbul: Mundi Kitap, 2020.
- KUŞÇU KIYAK Yeliz, “Dijital Fırtına: Wattpad”, *Teknoloji Gündem*, 2015, <http://www.teknolojigundem.com/haber/dijital-firtina-wattpad/1027461>, (16.01.2020).
- KUYUCU Mihalis, “Yeni Medya Ve Televizyon Endüstrisi: Televizyon Endüstrisine Meydan Okuyan Sosyal Medya Platformu Youtube”, *Uluslararası Sanat, Tasarım ve Manipülasyon Sempozyumu*, yay. haz. Elif Dastarlı Dellaloğlu, Tuğba Ayas, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları, 2013, ss. 221-228.
- KÜÇÜK Büşra, *Kötü Çocuk*, 1. b., İstanbul: Ephesus Yayınları, 2015.
- MARTI Huriye, “Dini Ve Ahlâkî Boyutlarıyla Teknoloji Bağımlılığı”, *Diyanet İlmî Dergi*, c. 54, sy. 3 (2018), ss. 107-20.
- MARTI Huriye, “Dini Ve Ahlaki Boyutlarıyla Teknoloji Bağımlılığı”, ed. Fatma Bayraktar Karahan, C. 54, S. 3, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2018, ss. 107-120.
- MAVİ Mihri, *Psikopat*, 1. b., İstanbul: Martı Yayıncılık, 2015.
- Meal – Diyanet İşleri Başkanlığı, <https://kuran.diyanet.gov.tr/mushaf>, (16.07.2020).
- “Nasıl Hesap Oluştururum?”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/201461324--Nas%C4%B1l-Hesap-Olu%C5%9Ftururum->, (08.02.2020).
- “Nemesis Kitap: Gülsen Kılıçaslan ile Röportaj”, *Nemesis Kitap*, <http://nemesiskitaponair.blogspot.com/2016/03/gulsen-klcaslan-ile-roportaj.html>, (13.04.2020).
- NEVEVİ İmâm, *Riyâzü’s Sâlihîn: Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, C. 1-8, 1. b., çev. M. Yaşar Kandemir, İsmail Lütfi Çakan, Raşit Küçük, İstanbul: Erkam Yayınları, 2013.
- O’REILLY Tim, “What Is Web 2.0”, *OReilly*, 2005, <https://www.oreilly.com/pub/a/web2/archive/what-is-web-20.html>, (27.01.2020).
- ÖCAL Mustafa, *Din Eğitim ve Öğretiminde Metodlar*, 9. b., Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2013.
- ÖKTEM Gülden, “Wattpad hikâyeleri dizilere de uyarlanıyor”, *www.milliyetsanat.com*, 2015, <http://www.milliyetsanat.com/haberler/edebiyat/-wattpad-hikayeleri-dizilere-de-uyarlaniyor-/5926>, (16.01.2020).
- ÖKTEM Gülden, “Polisiye Dışında Çok Okumuyorum”, *Milliyet Sanat*, 2015, <http://www.milliyetsanat.com/haberler/edebiyat/-polisiye-disinda-cok-okumuyorum-/6048>, (16.01.2020).
- ÖRGEN Ertan, Büşra GÜNEŞ, “Wattpad Romanlarına İlk Gençlik Edebiyatı Açısından Bir Bakış”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ed. Kenan Ziya Taş, C. 21, S. 40 Balıkesir: 2018, ss. 75-90.
- ÖZGEN Ebru, Tolga KARA, *Sosyal Medya: Akademi*, 1.b., İstanbul: Beta Basım Yayım, 2012.
- ÖZMEN Fatma vd., “Sosyal Ağ Sitelerinin Eğitsel Ortamlardaki İşlevselliği”, *e-Journal of New World Sciences Academy*, ed. Harun Tunçer, C. 7, S. 2, Ankara, 2012, ss. 496-516.

- ÖZTÜRK Mehmet Fatih, TALAS Mustafa, “Sosyal Medya ve Eğitim Etkileşimi”, *Zeitschrift für die Welt der Türken / Journal of World of Turks*, ed. Necati Demir, C. 7, S. 1, Münih: Deutschtürken Verband, 2015, ss. 101-120.
- ÖZUTKU Fatih, *Sosyal Medyanın ABC’si*, 1.b., İstanbul: Alfa Yayınları, 2014.
- PRENSKY Marc, “Digital Natives, Digital Immigrants”, *NCB University Press*, C. 9, S. 5, United Kingdom, 2001, ss. 1-6.
- SAĞLAM İsmail, *İbadet Eğitimi-Öğretimi ve Metotlar (7-14 Yaş)*, (Doktora Tezi), Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- SARI Gülşah, “Transmedya Hikâye Anlatıcılığı: Kötü Çocuk Örneği”, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, ed. Selami Özsoy, C. 2, S. 4, Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayınları, 2017, ss. 71-79.
- SARİ Ahmet, *İnternet Reklamcılığı: İnternet Kullanıcılarının İnternet Reklamcılığı Konusundaki Tutum ve Davranışları*, (Yüksek Lisans Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- SERİN Hüseyin, *Ergenlerde Siber Zorbalık / Siber Mağduriyet Yaşantıları Ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmen Ve Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri*, (Doktora Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2012.
- SİNAV Ahmet, *Futbol ile İlişkili Şiddet Olaylarına Yönelik Haberlerin Gazetecilik Meslek Etiği İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi: Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre Karşılaşmaları Örnek Olaylarına Yönelik Haberlerin Fikir Gazeteleri, Popüler Gazeteler ve Spor Gazetelerindeki Sunumlarının Karşılaştırmalı İçerik Çözümlemesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- SÖNMEZ Semih, “Wattpad Kendi Yayinevini Kurdu”, *Dünya Halleri*, 2019, <https://www.dunyahalleri.com/wattpad-kendi-yayinevini-kurdu/>, (13.02.2020).
- ŞİMŞEK Hasan, Ali YILDIRIM, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 9. b., Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013.
- “TCP/IP Protokolü”, *İTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı*, <https://bidb.itu.edu.tr/seyir-defteri/blog/2013/09/07/tcp-ip-protokolu>, (18.01.2020).
- TIROCCHI Simona, “Wattpad”, *Teens, Media and Collaborative Cultures. Exploiting Teens’ Transmedia Skills in the Classroom*, Spain: 2018, ss. 93-97.
- Tirmizi, *el-Câmi ‘u’s-sahîh*, nşr. Ahmed M. Şâkir, Kahire 1356/1937.
- “Topluluk Güvenliği Kılavuzu”, *Wattpad Yardım*, <http://support.wattpad.com/hc/tr/articles/204959390-Topluluk-G%C3%BCvenli%C4%9Fi-K%C4%B1lavuzu>, (08.02.2020).
- “Türk Dil Kurumu | Sözlük”, *Türk Dil Kurumu*, <https://sozluk.gov.tr/>, (18.05.2020).
- “Türkiye İstatistik Kurumu, Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2019”, *TÜİK*, 2019, <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30574>, (19.01.2020).
- “Türkiye’de İnternet”, *ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı*, <http://www.internetarsivi.metu.edu.tr/tarihce.php>, (19.01.2020).
- “Tüyap’ta Genç Yazarlara Büyük İlgi”, *T24*, 2015, <https://t24.com.tr/haber/tuyapta-genc-yazarlara-buyuk-ilgi,315862>, (03.04.2020).
- “Twitter’da yeni dönem başladı (Karakter sayısı arttı)”, *NTV*, 2017, <https://www.ntv.com.tr/galeri/teknoloji/twitterda-yeni-donem-basladi-karakter-sayisi-artti,tJL9EozDfEOJNy-G3s8Krw>, (28.01.2020).
- USTA Tuğçe, “İnadına Aşk’ın Senaristi Nehir Erdem ile Konuştuk!”, *Noluyo / Diziler Hakkında Haberler, Yorumlar ve Yayın Akışı*, 2015,

- <https://noluyo.tv/haber/1710/sedef-nehir-erdem-ask-ve-tutku-birbirinin-tamamlayicisidir/>, (19.02.2020).
- UZUN Sinan, *Ergenlerde Yalan Tutumuna Psiko-Sosyal Yaklaşım (Sakarya Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011.
- VURAL Z. Beril, Mikail BAT, “Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma”, *Journal of Yasar University*, ed. Mustafa Arslan Örnek, C. 5, s. 20, İzmir: Yaşar Üniversitesi Yayınları, 2010, ss. 3348-3382.
- “Wattpad Brand Partnerships - Where Brand Stories Live.”, *Wattpad Business*, <http://business.wattpad.com/brand-partnerships>, (14.02.2020).
- “Wattpad Dedikoduları Röportajları - Gülsen Kılıçaslan”, *Wattpad*, 2018, <https://www.wattpad.com/239545849-wattpad-dedikodular%C4%B1-r%C3%B6portajlar%C4%B1-g%C3%BClsen>, (13.04.2020).
- “Yazar Nehir Erdem’in ‘Deli Divane’ Kitabındaki İfadeler Sosyal Medyayı Salladı”, *Mynet Haber*, 2018, <https://www.mynet.com/yazar-nehir-erdem-in-deli-divane-kitabindaki-ifadeler-sosyal-medyayi-salladi-110104359890>, (19.02.2020).
- YAZGAN Yankı, *99 Sayfada Ergenlikten Gençliğe*, ed. Didem Ünsal, 5. b., İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2018.
- YERSÜREN Koray, “Gözlük (Kitap - Sesli Kitap) - Soru Cevap - Wattpad”, *Wattpad*, 2015, <https://www.wattpad.com/167306297-g%C3%B6zl%C3%BCk-kitap-sesli-kitap-soru-cevap>, (08.05.2020).
- , “Gözlük (Kitap - Sesli Kitap) - Tüyap - Wattpad”, *Wattpad*, 29.10.2015, <https://www.wattpad.com/179621389-g%C3%B6zl%C3%BCk-kitap-sesli-kitap-t%C3%BCyap>, (08.05.2020).
- , “Gözlük (Kitap - Sesli Kitap) - Bir Varmış Bir Yokmuş - Wattpad”, *Wattpad*, 2016, <https://www.wattpad.com/212807582-g%C3%B6zl%C3%BCk-kitap-sesli-kitap-bir-varm%C4%B1C5%9F-bir-yokmu%C5%9F>, (08.05.2020).
- , *Gözlük*, 23. b., İstanbul: Ephesus Yayınları, 2018.
- “Bir Yeni Takipçi”, *Wattpad*, 2019, <https://www.wattpad.com/story/22560720-bir-yeni-takip%C3%A7i>, (30.04.2020).
- YILMAZ Büşra, *4NİK*, 15. b., İstanbul: Epsilon Yayınevi, 2017.
- YILMAZ Macit, *Ergenlerde Şiddetin Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü*, (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- YİTİK Ali İhsan, “Tenâsüh”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA)*, C. 40, ss. 443-446, İstanbul: TDV Yayınları, 1998.
- YOLCU Aynur, “İstanbul Kitap Fuarı’nın Fenomeni Genç Yazarlar”, *Hürriyet*, 2015, <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/keyif/istanbul-kitap-fuarinin-fenomeni-genc-yazarlar-40012289>, (16.01.2020).
- YORULMAZ Bilal, “Teknoloji Destekli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinin Öğrenci Başarısı ve Kalıcılığına Etkisi”, *Değerler Eğitimi Dergisi*, ed. Zarife Şeyma Altın, C. 3, S. 10, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005, ss. 111-136.

EK – 1 KODLAMA KILAVUZU

Wattpad kitaplarında dinî ve ahlâkî unsurların yer alma sayıları ve temalarını incelemek üzere oluşturulan kodlama formu 4 ana kategoriden meydana gelmiştir.

1. İnanca Yönelik Dinî Unsurlar

İnanç ile ilgili dinî unsurları tespit etmek için belirlenen bu ana kategori, 6 alt kategoriden oluşmaktadır. Bu alt kategoriler, imanın 6 esastan yola çıkılarak kısaca; Allah İnancı, Melekler, Kutsal kitaplar, Peygamberler, Ahiret İnancı ve Kader olarak isimlendirilmiştir.

İncelenen metinlerde “Allah inancı” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 12 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
ALLAH İNANCI	
1	"Allah" İfadesi
2	"İnşallah" İfadesi
3	"Tanrı/Tanrıça/Zeus" İfadeleri
4	"Din" İfadesi
5	"Maşallah" İfadesi
6	"Evren" İfadesi
7	"Mabet/Tapınak/Tapmak İfadeleri"
8	Besmele ile İlgili İfadeler
9	"Hasbinallah" İfadesi
10	"Vallahi" İfadesi
11	"İlahî" İfadesi
12	Diğer

İncelenen metinlerde “melekler” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 3 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
MELEKLER	
1	"Melek" İfadesi
2	"Cin" İfadesi
3	"Azrail" İfadesi

İncelenen metinlerde “kutsal kitaplar” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 2 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
---------------------------------	--

KUTSAL KİTAPLAR	
1	"Dört Büyük Kitap" İfadesi
2	Diğer

İncelenen metinlerde “peygamberler” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 2 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
PEYGAMBERLER	
1	Hz. Muhammed (sav) ile İlgili İfadeler
2	Diğer

İncelenen metinlerde “ahiret inancı” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 10 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
AHİRET İNANCI	
1	"Cehennem" İfadesi
2	Ölümü İsteme
3	Cennet Tasviri
4	"İntihar" İfadesi
5	"Cennet" İfadesi
6	Cehennem Tasviri
7	"Şehit" İfadesi
8	Ölüm Sonrası Hayat
9	Reenkarnasyon
10	Diğer

İncelenen metinlerde “kader” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 4 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
KADER	
1	"Kader" İfadesi
2	"Karma" İfadesi
3	Kadere İsyen
4	Diğer

Bahsi geçen kategoriler, metinde bulunuyorsa kodlama formuna “var”, bulunmuyorsa “yok” diye işlenmiştir. Belirlenen alt kategoriler dışında üst

kategoriler ile ilişkili olarak metinde geçen ifadeler, ayrıca temalandırılmıştır. İncelenen 5 kitaptan yalnızca 1'inde ve 1 defa geçen temalar kılavuzda “diğer” olarak verilmiştir. Metinde inanç unsurlarıyla ilgili ifadelerin hangi temalar altında yer aldığına daha açık ortaya konması açısından bu temalar da ayrıca belirtilmiştir.

1. İbadetlere Yönelik Unsurlar

İbadetler ile ilgili dinî unsurları tespit etmek için belirlenen bu ana kategori, 6 alt kategoriden oluşmaktadır. Bu alt kategoriler İslam'ın şartlarından da yola çıkılarak kısaca; namaz, oruç, hac ve umre, zekât, dua, ibadetler ile ilgili diğer unsurlar olarak isimlendirilmiştir.

İncelenen metinlerde “namaz” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 6 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
NAMAZ	
1	"Namaz" İfadesi
2	"Ezan" İfadesi
3	"Cami" İfadesi
4	Namaza Övgü Bildiren İfade
5	"Namaz" İfadesi ve Müstehcen İfadenin Birlikte Kullanımı
6	Diğer

İncelenen metinlerde “oruç” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 4 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
ORUÇ	
1	"Bayram" İfadesi
2	"Ramazan" İfadesi
3	"Oruç" İfadesi
4	"Sahur" İfadesi

İncelenen metinlerde “hac ve umre” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 2 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

--

İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
HAC VE UMRE	
1	"Hacı" İfadesi
2	Diğer

İncelenen metinlerde “zekât” alt kategorisiyle ilgili hiçbir ifade geçmediği için tüm metinlerde bu kategori ile ilgili “yok” şeklinde işaretleme yapılmıştır.

İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
ZEKÂT	
1	Yok

İncelenen metinlerde “dua” alt kategorisiyle ilgili geçen ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 6 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
DUA	
1	Beddua
2	Dua Etmek ile İlgili İfadeler
3	"Beddua" İfadesi
4	Beddua Etmek ile İlgili İfadeler
5	Bedduaya Övgü
6	Diğer

İncelenen metinlerde “ibadetler ile ilgili diğer unsurlar” alt kategorisi kapsamına girebilecek ifadelerden yola çıkılarak bu kategoriye ait 7 alt kategori oluşturulmuştur. Bu alt kategoride belirlenen ibadetler dışında, metinlerde tespit edilen ibadetler ve ibadetler ile ilgili unsurlar kayıt altına alınmıştır. Oluşturulan kategoriler şunlardır:

İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	
DİĞER İBADETLER/UNSURLAR	
1	"Günah" İfadesi
2	Kuran-ı Kerim Okumak ile İlgili İfadeler
3	Kurban İbadeti ile İlgili İfadeler
4	Dini Nikah ile İlgili İfadeler
5	Sevap İfadesi
6	"Namahrem" İfadesi
7	"Çarpılmak" İfadesi

Bahsi geçen kategoriler metinde bulunuyorsa kodlama formuna “var”, bulunmuyorsa “yok” diye işlenmiştir. Belirlenen alt kategoriler dışında üst kategoriler ile ilişkili olarak metinde geçen ifadeler ayrıca temalandırılmıştır. İncelenen 5 kitaptan yalnızca 1’inde ve 1 defa geçen temalar kılavuzda “diğer” olarak verilmiştir. Metinde inanç unsurlarıyla ilgili ifadelerin hangi temalar altında yer aldığına daha açık ortaya konması açısından bu temalar da ayrıca belirtilmiştir.

2. Olumlu Ahlâkî Unsurlar

Metinlerde geçen olumlu ahlâkî unsurları tespit etmek için belirlenen bu ana kategori ile ilgili 19 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan alt kategoriler şunlardır:

	OLUMLU AHLÂKÎ UNSURLAR
1	Dürüstlük
2	Güvenilir Olmak
3	Sözünde Durma
4	Sabır
5	Utanma
6	Nezaket
7	Yardımseverlik
8	Azla Yetinme
9	Mahremiyete Saygı
10	Çevre Ahlâkı
11	Gösterişten Uzak Durma
12	Kötü Söz Söylemeye Yergi
13	Müstehcenliğe Yergi
14	Kötü Alışkanlığa Yergi
15	Şiddete Yergi
16	Kin Gütmeye Yergi
17	Gıybet Yergi
18	Kötülüğe Yergi
19	Önyargıya Yergi

Bahsi geçen kategoriler metinde bulunuyorsa kodlama formuna “var”, bulunmuyorsa “yok” diye işlenmiştir.

3. Olumsuz Ahlâkî Unsurlar

Metinlerde geçen olumsuz ahlâkî unsurları tespit etmek için belirlenen bu ana kategori ile ilgili 17 alt kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan alt kategoriler şunlardır:

	OLUSMUZ AHLÂKÎ UNSURLAR
1	Yalancılık
2	Gıybet
3	Alay Etme

4	Kibir
5	Kıskançlık
6	Kötü Söz Söyleme
7	Müstehcenlik
8	Kötü Alışkanlık
9	Anne-Babaya Saygısızlık
10	İkiyüzlülük
11	Tecessüs
12	Kin Gütme
13	Şiddet
14	İntikam
15	Hırsızlık
16	Utanmaya Yergi
17	Kötülüğe Övgü

Bahsi geçen kategoriler metinde bulunuyorsa kodlama formuna “var”, bulunmuyorsa “yok” diye işlenmiştir.

EK – 2 KODLAMA FORMU

KİTAP ADI:		
İNANCA YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	Allah İnancı	
	Melekler	
	Kutsal kitaplar	
	Peygamberler	
	Ahret Günü	
	Kader	
İBADETLERE YÖNELİK DİNİ UNSURLAR	Namaz	
	Oruç	
	Hac ve Umre	
	Zekât	
	Diğer	
	Dürüstlük	

OLUMLU AHLAKİ UNSURLAR		
	Güvenilir Olmak	
	Sözünde Durma	
	Sabır	
	Utanma	
	Nezaket	
	Yardımsverlik	
	Azla Yetinme	
	Mahremiyete Saygı	
	Çevre Ahlakı	
	Gösterişten Uzak Durma	
	Kötü Söz Söylemeye Yergi	
	Müstehcenliğe Yergi	

	Kötü Alışkanlığa Yergi	
	Şiddete Yergi	
	Kin Gütme Yergi	
	Gıybete Yergi	
	Kötülüğe Yergi	
	Ön yargıya Yergi	
	OLUMSUZ AHLAKİ UNSURLAR	Yalancılık
Gıybet		
Alay Etme		
Kibir		
Kıskançlık		
Kötü Söz Söyleme		
Müstehcenlik		

	Kötü Alışkanlık	
	Anne-Babaya Saygısızlık	
	İkiyüzlülük	
	Tecessüs	
	Kin Gütme	
	Şiddet	
	İntikam	
	Hırsızlık	
	Utanmaya Yergi	
	Kötülüğe Övgü	